This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.
+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.
+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het “watermerk” van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.
+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

B 1,414,043

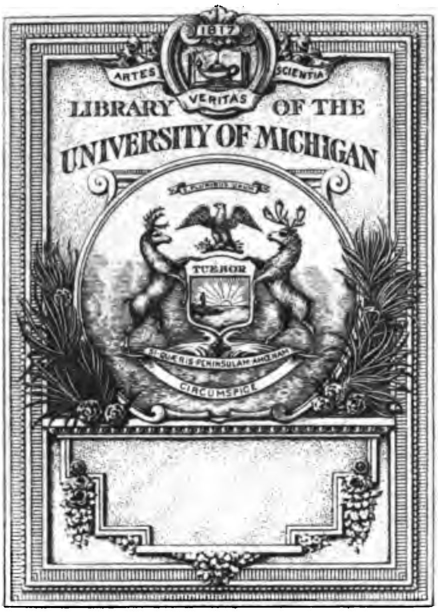

Gift of
Professor
Jan A. Van den Broek

UMrueck

Dekker, Eduard Douwes

MILLIOENEN-STUDIËN.

DOOR

MULTATULI.

DELFT. — J. WALTMAN Jr.
1873.

Ik acht het noodig den lezer medetedeelen dat deze MILLIOENEN-STUDIËN aanvankelyk bestemd waren te verschynen als feuilleton in het dagblad „het Noorden." Al zeer spoedig echter zag ik my genoodzaakt mynen arbeid aftebreken, omdat de lezers van die courant, volgens de verzekering van de redactie „er niets van begrepen."

Ik hoop ditmaal gelukkiger te zyn.

MULTATULI.

839.38
D33 mi

Professor Jan A. Van den Broek
2-9-45

10-25-54 MFP

LANGS VELDEN EN WEGEN.

Ik schryf ditmaal niet voor burgerluî. Zelfs prinsen en genien wier inkomen iets minder mogt bedragen dan een zak guldens per uur, worden beleefd — of des-noods onbeleefd — verzocht zich niet met myn geschryf te bemoeien. Willen zy zich beteren... *à la bonne heure!*

A tout péché miséricorde, maar eerst... beterschap.

— Ikzelf ben soldaat geweest, zei de pas bevorderde vice-korporaal-titulair...

En ook ik herinner me den tyd dat ik geen millio-

nair was.

Jammer genoeg dat daartoe een minder sterk geheugen voldoende wezen zou, dan waaronder ik gebukt ga.

Maar hoe recent ook myne standverwisseling wezen moge, toch voel ik eene onweerstaanbare minachting voor myne kameraden van gister, en ik beken ronduit niet instaat te zyn my optevoeren tot het verheven standpunt van dien anderen vice-korporaal, wiens bovenmenschelyk: „Vrouw, geef dien man een borrel" geboekstaafd is op de schoonste bladzyde der *Fastes* van elke kazerne.

In-weerwil echter van dien allerbeminnelyksten parvenu-trots, word ik in sommige oogenblikken van zwakheid aangegrepen door 'n overblyfsel van vorige goedhartigheid: „*quo semel est imbuta recens*" etc. Het schynt toch dat niets menschelyks my vreemd is, en dat de *testa* haren *odor* behoudt, al spoelden de golven der levenszee haar vry ruw heen-en-weder, jaren, jaren, jaren lang...

't Is vervelend!

Hoe dit zy, ik wil ook burgerluî of arme vorsten en verkeerd-geborenen in de gelegenheid stellen, deel-tenemen aan myn feuilleton, door hun den weg te wyzen die tot beterschap leidt, *i. e.* door hen millionairs te maken als anderen. Zoodra de allerarmste zóó ryk is, dat hy met z'n geld geen raad weet, mag ieder my lezen.

Wie er tegen dien tyd zal broodbakken of schoenmaken, jazelfs hoe *'t Noorden* het zal aanleggen om myn feuilleton gezet en gedrukt te krygen... dàt weet ik niet. Maar myne bekommering daarover is niet groot, omdat ik in myne nieuwe functiën van *richard*, my niet behoef intelaten met staathuishoudkunde. Dit is een vak voor arme drommels.

Lieve standgenooten! Myne levendige belangstelling in alles wat u wedervaart, doet me hopen dat ook gy niet

onverschillig zyt omtrent myn lief en leed. Weet dan dat ik gedurende de geheele maand Maart en de helft van April, my alleronaangenaamst heb moeten bezig-houden met hoesten. Ook BISMARCK is onwel, en ik lees in de *Kölnische Zeitung* van 22 April, eerste blad, tweede bladzyde, tweede kolom, reg. 14, vv.:

„*Graf* Bismarck, *der die Osterfeiertage in* Varzin *zubrachte*, *ist dort erkrankt*, *so dass er die heute statt findende Eröffnung des Zollparlamentes Herrn* Delbrück *hat überlassen müssen. Genaueres über seine Krankheit weiss man noch nicht; nur ist es nachgerade klar*, *dass wir uns auf häufige Unterbrechungen der Thätigkeit* Bismarck's *gefasst machen müssen*, *und der Preussische Staat sich darauf einrichten muss*, *auch ohne seinen berühmten Minister fertig zu werden.*

Die ondankbare nationaal-liberalen! Dat hebt *gy* op uw geweten, o MONTESQUIEU, met uw onzinnig *les hommes ne manquent jamais aux circonstances!* Citroen BISMARCK is uitgeknepen.

Het nummer van de courant die ik aanhaalde — *nec non numerus omen*, misschien — is 111. *)

Nu dan, ik hoestte. Lang voor de „*Osterfeiertage*" moest ik Holland verlaten, omdat myne longen daar niet ver-

*) Het nummer van de Courant „het Noorden" waarin deze millioenenstudiën aanvingen, was van 5 Mei 1870. Zonder de minste bescheidenheid meen ik te mogen gelooven, dat de gebeurtenissen die eenige maanden daarna, dit jaar maakten tot een der belangrykste in de Wereldgeschiedenis, en tevens BISMARCK's voortdurende bruikbaarheid als Pruisisch minister en Bonds-kanselier nog-al voldoende hebben gestaafd, een eigenaardig relief geven aan de woorden waarmede ik hier de ondankbare zotterny der „liberalen" brandmerkte. Ik erken echter dat myne zelfverheffing op 't profetisch karakter van deze sarkasme plat neêrvalt, indien 't myn lot blyven mogt steeds te-doen te hebben met lezers: „die er niets van begrypen."

kozen te ademen, en ik niet, als BISMARCK, een „*Ehrengeschenk*" van de natie ontvangen had om een landgoed te koopen, waar de lucht wat milder is dan in den Haag. Ik ging alzoo, adem zoekende en verademing, naar Duitschland, waar ik bovendien iets te verrigten had. Zwervend tusschen Ryn en Mein, Oder en Moezel...

De Moezel is prachtig, lieve mede-millionairs! Bezoekt haar eens, die lieve MOSELLA, en zegt of 't niet waar is, wat AUSONIUS — ik meen in de 3de eeuw, maar ik kan 't niet naslaan, want ik verheug me hartelyk in eene kalmtegevende absentie van alle boeken — ja, onderzoekt eens of 't overdreven is, wat die heidensche schryver van de bevallige jonkvrouw zegt, die na zooveel minzieke méanders sedert hare kindsheid by Trier, eindelyk zich kwasi *besiegt*, maar indedaad zegevierend in de armen werpt van den flinken mannelyken Ryn bij Coblenz...

By *Confluentes!* Hoort ge, taalkenners en standgenooten — *confluentes!* Daar vloeien ze in één, de *Schicksale* — ik weet niet of 't woord een meervoud toelaat, maar wat geeft 'n millionair om taal! — de verdere lotgevallen dan, van den bruîgom uit Helvetie en de Luxemburgsche verloofde. Schuchter was ze... maar begeerig. Telkens schynt ze te vlieden... telkens blykt er dat haar vlugt *gemaakt* was, liefelyk-valsch, aanhalig-vrouwelyk, fatsoenlyk, eerbaar en dartel, wellustig en kuisch. Welzeker zag ze den Ryn van verre aankomen! Wel wis en waarachtig wist ze dat hy voor haar, zy voor hem bestemd was...

En de oeverbewoners van *het* *) water, het *groote* water van den Germaanschen MASCHASCHABE... als bezorgde ouders vraagden zy zich af, of hun forsche lieveling paren zou?

---

*) *Ryn*, eigenlyk *Rhyn* of Hryn (ῥ) beduidt, als *Rhoer*, *Rhön*, *Rhoon*, *Rhône*, *Arno*, *Aar* en vele riviernamen meer, *de* stroom. Het woord is eene onomatopee die men bij alle volken vindt.

— Hy is te jong, zeiden de Zwitsers. Zie, ter-nauwernood draagt hy den *kahn* op z'n rug, dien 'n gems zou doen kentelen. Maar sterk voor z'n jaren *is* hy.

— Sterk? Nogal... zei 'n ander, maar wild en onrustig. *Il faut que jeunesse passe.* 't Zal wel beteren voor...

Voor wàt? vraag ik. Vóór z'n dood? Vóór Emmerik en Lobith, waar nog altyd in 1870 — ik kan 't met getuigen staven! — kantoren zyn met uniformluî die koffers en valiezen doorsnuffelen? Vóór hy philisterig-laag en plat wordt? Vóór den modder? Vóór Katwyk?

O Helmers! Eigenlyk houd ik niet van u, maar toch vind ik het lief dat ge 't bejammert — al zy 't dan maar in rympjes — *die* jeugd en zulke manbaarheid te zien ondergaan in zóó'n ouderdom.

Maar dat wisten ze niet, de Elzassers en Badènsers die den forschen knaap zagen opgroeien tot jongeling, en waarlyk niet klagen konden over gebrek aan kracht, al werd er wat gecommèreerd over de wyze waarop hy nu-en-dan die kracht verspilde naar jongeluî's manier...

— Alle mooie meisjes myn! zei de Ryn, en gaf er niet om of er leelyke waren onder die mooie.

Zoo als jongeluî gewoon zyn alweer. Appetyt geldt voor smaak, in die jaren. Later wordt men keuriger. Nog later *blasé.* Eindelyk *dégoûté.* En die toestand wordt aan fynheid van smaak toegeschreven. Maar ik geloof er niets van. *Nous ne quittons jamais nos vices, ce sont eux qui nous quittent.* Nu, als ik een *Vice* was, deed ik dat ook. 't Moet 'n ondankbaar werk zyn menschen te regeren, en Koning *Vice* wordt voor al z'n moeite nog uitgescholden toe, door alle moralisten.

— Alle mooie meisjes myn! zei de Ryn, en speelde den DON JUAN. „*In jedes Städtchen find' ich mein Mädchen*...

Eén? Honderd, duizend... millioenen.

— Kom maar mée, lief Anna-*bronnetje. Hier*, Mariechen-*bach! Wo bleibt denn mein allerliebstes* Wald*quellchen!* Ach, was 't u zoo benauwd daar in die *Schlucht?* Arm kind — ik aanbid u, dat spreekt vanzelf — om uwent-wille heb ik de reis uit de hooglanden gemaakt.... Kom meê naar Holland...

En *Waldquellchen* valt in den strik, en merkt al gauw dat ze niet gehuwd is, maar slechts N°. 1001 geworden in den harem van den ondeugenden minnaar.

Als 'n tamme wyfjes-olifant helpt ze andere olifanten vangen, al zyn 't dan geen mannetjes, als op Ceylon.

Elk straaltje, elke bron, elke beek — eerst jammerend als de bedrogen ELVIRA — zingt weldra meê in 't algemeene koor:

Reich mir die Hand, mein Leben,
Komm in mein Schloss mit mir...

O, die koppelaarsters!
En jonkvrouw MOSELLA wacht!
Zou hy komen?

— Ik zal me houden alsof ik hem niet ontmoeten wil. .

En ze wendt regts.

— Toch zou ik graag weten of hy nadert...

En ze kykt om.

— Hy moet niet denken dat ik om hem verlegen ben...

Regtsom!

— Waar blyft hy toch? 't Is niet uittehouden...

Linksom!

— Wat verbeeldt hy zich wel! Meent hy dat ik den weg naar zee niet zou kunnen vinden zonder hèm?...

Regts weer, links weer, terug, vooruit, schuins, krom, scheef, oost, west... Och die arme verliefde jonkvrouw MOSELLA!

Dan hoopt ze alles, dan niets meer. Opgetogen is ze... hy zal komen... snel nu, niet gevreesd, hem in de armen!

Helaas!

— Daar heeft zich de ondeugd geëncanailleerd met die vuile Mein? Is 't geen schande?

Dat hadden booze tongen haar overgebragt, en ze was wel drie kilometers lang wanhopend.

Het baatte niet, dat een der voorouders myner kinderen — een WINNEBERG-BEILSTEIN, naar ik meen — haar moed insprak:

— Hy is jong, lieve Moezel. Ik ben zeker dat de Mein u niet schaden zal, ze heeft Frankforter beursmanieren, en dat bevalt niet op-den-duur. Houd moed en blyf mooi, dan is er nog altyd kans...

De Moezel wou zich verdrinken. Maar 'n rivier komt daar zelden toe. En ook anderen doen 't niet spoedig.

Er zyn weinig ongelukkige liefden... tenzy men — en zoo behoort het misschien — de vervelende niet-ongelukkige mederekene.

Mosella — maar om 's hemels wil vertel het niet verder — wreekte zich door wat koketteren met háár buurtjes.

Ze moest toch zorgen niet uittedrogen voor de ware bruigom kwam...

Weêr een berigt. *Die Frau Schneidermeisterinn* had „*am Brunnen*" — daar is de beurs, het *corso*, het *forum* der duitsche bakers — aan *Frau*... Wat-anders-*inn* verteld, dat de langverwachte Lovelace zich verloopen had met de Lahn...

Ja, ja, lieve Mosella:

Res est solliciti plena timoris amor!

Eindelyk was er feest te Coblenz, en by 't vallen van de gordyn, zei de oude brave voogd die de jongelui zegende: „(*zich tot het publiek keerende*) Zoo ziet men dat trouwe liefde altyd bekroond wordt."

STACCATA, DE AUTEUR EN ANDERE RUÏNES.

Maar niet om de liefde-menuet te schetsen van Moezel en Ryn die ge trouwens op elk spoorkaartje van centraal Europa heel chorégrafisch op uw gemak kunt beschouwen — heb ik u toegesproken, lieve mede-ryken. Ik wil u myne schatten toonen, en tegelykertyd anderen opwekken meê te delven in den myn die me voor een paar nachten ontsloten werd.

Vóór alles eisch ik stipt, onvoorwaardelyk geloof. Dit zal u te gemakkelyker vallen, omdat myn verhaal eenen zeer theologischen tint heeft. Want er komt van aardmannetjes en kobolden in, en zulke dingen zyn ligter te verteren

dan onwaarheden die voor de hand liggen. Ik zou u niet durven opdringen dat 2 × 2 = 5 is, maar ietwat spokery zal uw gezond verstand niet in oproer brengen. Althans...

Ik was dan te Wiesbaden, en voor 't eerst sedert vele weken verruimde zich myne borst. Indien niet m'n geboorte-acte over de vyftig jaren oud was, zou ik nog altyd in verzoeking komen te hopen op 'n jongen dood aan romantische tering. En wie weet wat er nog gebeurt. Maar ik vrees er voor als ik te Wiesbaden blyf, want de lucht is hier zoo zacht dat doodgravers en bidders hunne patienten van elders moeten ontbieden, om niet genoodzaakt te zyn zichzelf te begraven uit armoed.

Ieder myner lezers kent de ruïne Sonnenberg. Dat is het overblyfsel van een slot, aan welks bouw een der vele Adolfen van Nassau, die Duitsch Keizer geweest is — hetgeen *en parenthèse* niet veel zeggen wil — veel onderdanen-moeite besteed had. De bouwval bestaat uit een groep verspreide stukken muur, hier en daar nog kampend met den plantengroei die sedert eeuwen, een parlementerig: *ôte toi de là*, *que je m'y mette* schynt te willen toepassen. Op andere plekken, ja byna doorgaande, is die oppositie op 't kussen gekomen, en men heeft moeite met eenige juistheid te bepalen, hoeveel heeredienst die Nassausche graaf ter zyner beschikking had, en hoe dik de muren moesten zyn, om hem te beschermen tegen de al te onbescheiden liefde zyner onderdanen. De brokstukken echter die overbleven, zyn ruim voldoende om te oordeelen over het ontbrekende.

Eén deel van 't geheel, een toren, is minder geschonden dan de rest, en dit is by veel ruïnen het geval. Misschien wel omdat mosplantjes, struik en boom — die yverige vernielingswerktuigen van den Tyd — meer moeite hebben om naby, tegen, op, of in, torens vasten voet te krygen. En — o gruwel! — alweder als by ruïnen, zyn som-

mige brokken muur... gerestaureerd!

Dien onzin vindt men overal. Ik ken, ook in ons land, bouwvallen, die door de vaderlyke zorg van stads- of dorpsbestuur heel netjes bepleisterd en gewit zyn. In godsnaam! Zulke luî moeten er ook wezen. Maar ik wenschte der natiën genoeg smaak, gevoel en verstand toe, om hun geen eereplaats aantewyzen in een gemeentebestuur. Overal elders kunnen zy als metselaars of opperluî en stukadoors indedaad nuttig zyn.

Ik verklaar uitdrukkelyk, dat deze uitval tegen ruïne-bedervers volstrekt niets te maken heeft, noch met Lahnstein, dat door een ryken Engelschman „op speculatie" herbouwd is, noch met den Stolzenfels, het slot dat de vorige koning van Pruissen „*restauriren*" liet, noch met andere kastelen langs den Ryn, waarop zich koninklyke wansmaak oefende, noch met de afwerking van den Keulschen Dom — 't malste anachronisme dat men zich denken kan — neen, ik wil niemand beleedigen.

Waarom ook, daar uitlachen voldoende is.

Nu, om te lachen is het, zoo netjes men dien Sonnenbergschen toren „*restaurirt*" heeft. Toen ik hem voor veertien jaren 't eerst zag, had hy iets eerwaardigs, en het „schauderte" den tourist by de vrees dat die steenen trap van-binnen, en zelfs de later ten-behoeve van bezoekers aangebragte buitentrap, bezwyken zou onder zyn tred. Thans... geen nood meer, noch voor halsbreken noch voor romantiek.

Mogt het den Pruisischen Staat eenmaal in den zin komen — er is een déficit in de Bondskas, en dat zal er niet beter op worden, nu Schwartzburg gratie vraagt voor z'n *Matricular-Beitrage!* — dien toren rentabel te maken door 't uitsteken van een bordje: *möblirte Zimmer zu vermiethen*, dan behoeft men niet bevreesd te zyn voor invallen. Er zyn moderne woningen in den Haag, die ik minder

vertrouw.

Maar 't zal veel afhangen van het meubilair en den prys, of de zaak over 't geheel aannemelyk is.

En die concierge moet er uit.

Want de Pruisische Staat heeft er een concierge in geplaatst, sedert de annexatie van Nassau, en de overname van den toren, die vroeger aan de gemeente Sonnenberg behoorde.

Die man houdt zich op in de eerste verdieping. Daar vertelt hy u, hoe oud, hoe hoog en hoe dik de muren zyn. Hy opent een valluik, en verzekert dat daarin vroeger de gevangenen werden bewaard... god-bewaar-ons voor zulke bewaringen! Hy tracht u een paar zeer slecht uitgevoerde fotografiën van 't kasteel en het dorp Sonnenberg te verkoopen, en neemt fooien aan. Kortom: een complete gids, d. w. z. een allerincompleetst instrument.

Tusschen de brokstukken muur, die hier-en-daar uit den grond steken als de laatst-overgebleven kiezen van een nog niet geheel tandeloos besje, heeft de pachter van het omliggend terrein, op geschikte plekjes tafels en stoelen geplaatst, waar men „verfrisschingen" bekomen kan.

By mooi weêr wordt Sonnenberg druk bezocht, en wonder is het niet. Want behalve het genot dat de waarlyk schoone omtrek den bezoeker aanbiedt, heerscht er in den kuil waar Keizer Adolf op grond van onnaspoorlyke vestingbouwkundige regelen, zyne versterking liet aanleggen, eene kalmte die aangenaam verpoost van de drukte der heele- halve- kwart- (of in 't geheel geen-) *monde* in 't Wiesbader Kurhaus.

•

Toen ik, voor 't eerst na veertien jaar, eenige weken geleden de Sonnenbergsche ruïne weder bezocht, was 't vinnig koud. Almanak en couranten-reclame hadden ver-

kondigd dat de *Sommersaison* begonnen was, maar de koppige *Wirth* die Keizer Adolf na een vry lange reeks van tusschenregeringen was opgevolgd, dacht er anders over. De groene tafeltjes en stoelen — waarachtig, ze waren eens geverwd geweest — die bestemd schenen des-zomers de plekjes te garneren, waar 't schoone uitzigt bezoekers lokken moet, lagen nog op-elkaêr gestapeld onder een half ingestort afdak dat zich met moeite vastklemde aan 't overschot van de burgtkapel, of hier-en-daar, als doode musschen, met de poten omhoog. 't Zag er melankoliek uit. En de herberg zelf droeg overal blyken van verwaarlozing. 't Is mogelyk dat de eigenaar zich voor zyn hoofdkwartier weinig moeite behoeft te geven, daar de zomergasten gewoonlyk niet dáár, maar op hoogere punten van den bouwvalgroep plaats nemen, maar dan bleek er toch dat *Herr Sonnenwirth* en de zynen weinig last hadden van schoonheidsgevoel, en geen hand meer uitstaken dan door 't *Geschäft* volstrekt gevorderd werd. Slechts twee half-verrotte, uit ongeschaafd hout zamengestelde tafeltjes, met een paar ruwe vuile herbergbanken, noodigden — en niet zeer dringend waarlyk — den bezoeker uit, plaats te nemen.

Nu, wie als ik, wat vermoeid was van de wandeling, nam 't zoo nauw niet. Ik ging zitten, en bestelde: *'nen Holländer*.

Ik wed drie tegen één, dat er tusschen Schelde en Dollart een paar millioen individuen wonen, die zich verbeelden te weten wat 'n *Holländer* is.

Ieder heeft daarover zyn eigen denkbeelden. Ik ook. *Je suis payé pour cela!*

In den omtrek van Mainz beduidt dit woord een stuk *Schwarzbrot mit Senf und Käse*. Men betaalt daarvoor een kleinigheid, ik meen zes of acht kreutzers, naarmate van de deftigheid der plaats waar 't *servirt* wordt. Op zeer

deftige plaatsen wordt zoo'n ding in 't geheel niet servirt.

Wanneer men nu nagaat dat 'n andere Hollander — ik bedoel nu een der door HELMERS bezongenen — by z'n geboorte eene negatieve bezitting meebrengt, gelyk staande met een driemillioenste aandeel in de grandiose Nederlandsche staatsschuld... als men voorts die zes of acht kreutzers vergelykt met den staat van onze pensioenen — niet zonder acht-te-slaan op de cumulatien, die door de betrokken gealimenteerden „allerbillykst" worden gevonden — dan moet men erkennen dat zoo'n Hollander van brood, mostert en kaas allergoedkoopst is.

En in die overtuiging at ik hem op.

Keizer ADOLF's opvolger, een oud man, liep heen-en-weder alsof hy wat uitvoerde. Twee minderjarige jongeluî met iets als mutsjes op 't hoofd, die door kleur en grootte aan roode ouwels deden denken, wilden drie kreutzers minder betalen, dan een der dienende meisjes voor het door hen genotene gevorderd had. Zy vloekten en raasden. De arme meid werd bedolven onder *Donnerwetters.*

— *Dass is nun wirklich* zu *kolossal.*

De lezer wordt verzocht dit *zu* scherp te accentueren, want daarin ligt het zwaartepunt van de fraze. CUVIER reconstrueerde een heelen mastodont uit 'n klein vezeltje van de *lichen*, waarmeê 't beest z'n laatste maal had gedaan. Een ziele-CUVIER moet, om z'n vak te verstaan, een volkomen student van Goslar of Heidelberg weten zaemtestellen uit 'n slechts eenmaal gehoord *zu.*

Voyons:

„Ik, Friedrich Plump, *der Wissenschaften Zögling...*

Vertaal niet: zuigeling, asjeblieft!

...ik voedsterzoon van de *alma mater* in Bierstadt, ridder van *Pfeife*, *Kneipe* en straatschendery, ik die in m'n eerste jaar *mich zweimal geschlagen habe*, ik die gevreesd word door *Füchse* en niet ongeacht ben *bei bemoosten Häuptern*, ik die 't heele *Commerz-Liederbuch auswendig* ken, ik die...

Volgt: al de kwalificatien van 't roodgeouwelde *ik.*

...*Ik* heb veel kolossaals gezien. *Sudavi et alsi...*

O god, ik word verdrietig. Kerel als je 't eerste woord van dien versregel had uitgesproken, ik had je aangevlogen.

Nu 't komt daarop neer, dat z'n beouwelde ikheid nooit iets zóó kolossaals had gezien als die drie kreutzers te veel. Ik wensch hem tyd van leven om meer te zien. Er is kans op.

Het uitgescholden meisje wees verlegen op den principaal die by 't fragment burgtkapel — met veel moeite, want hy was zeer oud — eenige steenen verlegde. De goeie stumpert strompelde den vyand te-gemoet, en scheen de donnerwetters te willen trotseren. Maar ter-halver-wege bedacht hy zich, en ging 't huis in om hulp te halen naar 't scheen, want oogenblikkelyk daarna vertoonde zich een vrouwspersoon die heel cordaat op de schreeuwers aanstapte.

Zy was mager en zag er onaanzienlyk uit. Alleen de oogen spraken van iets beters dan 't katoen japonnetje waarin ze heel *anspruchslos* gekleed was. Maar dit zag ik eerst later, toen ik haar herkende. Want, lezer — ik houd niet van verrassingen — ik zal u maar terstond vertellen dat ik veertien jaar geleden, toen ik nog iets minder *moê* was dan nu, een gansch uur met haar op het plat van den Sonnenberger toren had doorgebragt. En — alweer

omdat ik niet van schryvers-taktiek houd — denk niet dat die ontmoeting zeer interessant was. Ik had haar niet eens verleid, iets dat ik anders by zulke gelegenheid terstond doe. Misschien had ik kiespyn of zoo-iets, in den zomer van 56.

Wat me in haar aantrok — ik spreek nu van myn laatst bezoek — was haar gang. Ook daaruit kon CUVIER iets zamenstellen. Die tred zei:

„Ik heb alles gehoord wat er gesproken werd. Die twee jongens..."

Buben zal ze gedacht hebben. Zoo'n herbergkind heeft geen verstand van akademische waardigheden.

...die twee Buben hebben de meid uitgescholden. *Der Vater*...

Dat lidwoord is aardig in 't Duitsch. Er is iets gemoedelyks in. De Italianen doen 't ook.

...*Der Vater ist alt und fürchtet sich. Ich nicht, ich*...

Dat was een mooier *ik* dan van den rooien ouwel!

Zóó stapte ze.

Daar ik aan de groene tafel drie gulden had verloren, en dus graag iets wou terugwinnen, al was 't dan maar voor 'n kreutzer of wat Cuviérisme, luisterde ik scherp toe.

Langzaam maar zeer regelmatig, alsof ze hare schreden telde om den weg te meten, naderde zy de donderende Ajaxen:

— *Meine Herren* ... *Sie haben* genossen?...

— *Gotts Sacraments Donnerwetter*...

— *Sie haben* genossen?...

— *Kolossal! Auf Ehre, zu kolossal, Donnerwett...*

— *Für 's Wetter schulden Sie gar nichts, junger Herr. Sie haben* genossen?...

— *Omelet, Schwarzbrot, Schinken, Bier... Gottsdonner...*

— *Omelet, Schwarzbrot, Schinken, alles zweimal. Bier... drei Flaschen. Sie* bezahlen...

Zóóveel! Ik weet de som niet, en niemand zal er nieuwsgierig naar zyn. Maar wel herinner ik my de handbeweging waarmee ze na 't uitspreken van haren eisch, als 't ware een punt zette op de tafel, een punt dat opwoog tegen een oceaan van donnerwetters: *staccato!*

De jongeluî... betaalden, en durfden niet *gehörig* uitvloeken voor de vrouw — of 't meisje, dit weet ik niet — vertrokken was.

„*Zu kolossal!*” verzekerden de twee vrienden om-stryd, by 't verlaten van de plek. En ze schenen elkaer op 't woord te gelooven met eene in wysgeren niet zeer pryzenswaardige berusting.

Zeide ik reeds dat ze mager was, en leelyk? Nu, dat is ze. Wat me in haar aantrok, was de eenvoudige menniste vastheid, waarmede zy die zaak behandelde, en eerst eenige oogenblikken later klonk me haar „*Sie haben genossen?...* uitgesproken als: „dáárop komt de zaak neer, met uw gevloek heb ik niet te maken” in de ooren, als vage naklank van een vroeger gehoord lied. 't Schynt dat ze in 56, toen we zamen op den toren zaten, iets gezegd had wat daarop leek, schoon ik me niet herinner met haar te hebben gedonnerwettert of over kreutzers gekibbeld.

Dat toch zy *my* niet herkend had, was duidelyk. Misschien zou dit wél 't geval geweest zyn, wanneer ik in zekere stemming *gesproken* had. Maar myn zwygen en 't

opkruimelen van myn *Holländer* kon onmogelyk gelyken op een half-vergeten melodie. En wie weet ook, hoevéél liederen ze op dien toren heeft moeten aanhooren, in de dagen toen ze minder leelyk was en nog smaak vond in reizende troubadours.

Nu was ze *gesetzt*, dat kan ik verzekeren. Zóó *gesetzt*, dat ze meer dan ooit geschikt leek voor 't ambt van concierge. Maar de moralisten die 't ergerlyk vonden dat een nog-al mooi jong meisjen oude torens laat kyken aan een vreemdeling, en haar eerst dan daartoe bekwaam rekenen, als ze door meerdere *Gesetztheit* vaster staat op dien uitgesleten steenen wenteltrap... rekenden buiten den waard misschien, buiten BISMARCK zeker.

Buiten den waard. Dit wil ik niet onderzoeken. Ik laat onbeslist of er verband was tusschen 't *Geschäft* van den vader, de waarlyk schoone oogen en het torenklimmen van *Fräulein*... ik wil grifferмeerd worden als ik haar naam weet.

Buiten BISMARCK. Ziehier hoe die booze landweer-kurassier-generaal — hy is diplomaat ook, en zelfs staatsman — den moralisten een poets gespeeld heeft.

Jufvrouw STACCATA moet, als ik wèl reken, in 1865 zoowat dertig jaren oud geweest zyn. Sedert tien, twaalf jaren — misschien langer — had ze zich als cicerone van allerlei vreemdelingen bewogen op den smallen wenteltrap van den Sonnenberger toren. Met angst zagen de moralisten haar gevaarlyk dalen en nog gevaarlyker stygen. Want wie den weg wyst, gaat vóór... denk eens! Zy bespiedden elken rimpel die wel de goedheid had zich te vertoonen op STACCATA's gelaat. Ze hielden boek van de moedervlekjes en sproetjes die de zedelykheid gaande-weg zouden te-hulp komen. „Nog één halfjaar” riepen ze, en 't levenssaizoen der starre vroomheid is aangebroken! Weldra zullen we zonder rilling den jeugdigen tourist op 't plat

van den toren zien, op de derde verdieping, op de tweede, ja, in den kelder, als 't wezen moet! Nog ééne bevalligheid afgedankt, en STACCATA is de onze. Dan zal ze...

En de moralisten berekenden dat er vroom hout zou te snyden zyn uit het gewas van STACCATA's welig opschietende leelykheid. Ik geloof dat ze er aan dachten een behoorlyk seminarium optezetten in 't gewelf waar Keizer ADOLF z'n onderdanen beschermde tegen guur weêr.

Maar zie, juist toen de grap beginnen zou, komt die BISMARCK met z'n annexatiën. Koning GEORGE... weg! Keurvorst van Hessen... weg! Frankfort... weg! — Och, dat arme Frankfort! Juist had het met veel ophef zyn jubelfeest van „*fünfzigjährige Wiederherstellung als freie Deutsche Reichstadt*" gevierd! — En eindelyk, Hertog ADOLF van Nassau... weg!

De Pruisen namen 't land. Ze namen de hertogelyke lusthoven, kastelen, tuinen, oranjerien. Ze namen alles.

Ook sloegen ze hier en daar wat stuk. Zie den nu ledigen en verwaarloosden botanischen tuin, en de beelden op de tinnen van 't slot, te Biberich.

Die Pruisen namen ook Sonnenberg, dorp en bouwval beide.

De grond nu, waarop die ruïne staat, schynt te hebben behoord aan de gemeente die dan ook waarschynlyk de pachtgelden ontving van den *Sonnenwirth*.

Maar wie wat bezit moet het onderhouden, en die toren, de *pièce de résistance* van 't menu, gedroeg zich slecht. Hy permitteerde zich er slordig uittezien. Ik voor my beweer dat de Sonnenberger gemeenteraad ongelyk had hem dit kwalyk te nemen, en durf den eerzamen burgemeester vragen, welk figuur *hy* maken zou, als men hem zeshonderd jaar in wind en regen had laten staan?

Hoe dit zy, de Pruisische Staat kocht den toren. En ik — oud-kommies by een *cour des comptes* — ik ben nog

altyd zeer nieuwsgierig te weten op welk hoofd der begrooting die énorme zysprong op 't gebied der financiën geaffecteerd is.

„Aankoop, herstel, bewaring, van vaderlandsche monumenten?"

Eilieve, vaderlandsch? De gekroonde voorgangers van STACCATA's papa waren Nassauers, en 't woord: Pruisen (BORUSSIA) was, meen ik, nog niet anders bekend dan als byklank van Rus, Brus, (BOREAS) iets heel onkristelyks in 't Noorden, waaraan men eigenlyk geen behoorlyken naam wist te geven.

„Aankoop?" Goed. „Bewaring?" Goed. Dit weten wy, wat eenmaal door Pruisen genomen is of gekocht, dat wordt indedaad bewaard.

Maar... „herstel?"

Precies! Nu komen we op de stukadoors-épisode. En dat zou de moralisten niet gehinderd hebben. Maar de in 1866 volrype STACCATA werd, juist op 't oogenblik dat zy een boeterigen indruk begon te voelen en meêtedeelen, vervangen door 'n gewezen Pruisischen onderofficier die „*zu civiler Besorgung berechtigt war.*"

Zie nu eens, lieve lezer — ik hoop dat ge lezen *kunt*... Er zyn lezers die 't niet kunnen — zie nu, hoe ik op echt-horatiaansche manier het nuttige met het aangename verbind. Ik geef u daar, zonder prysverhooging van dit feuilleton, zoo maar pratende *entre la poire et le fromage* de oplossing der annexatie-politiek. De heele bereddering van 66 had geen ander doel dan Pruisische onderofficieren aan een baantje te helpen. Men jaagt een Koning of Hertog weg, men neemt zyn land, men koopt de oude torens, laat ze pleisteren en witten, zet er een serjant in, *et le tour est fait.* Ik ga terstond een brief aan BISMARCK schryven, om hem te vertellen dat de abdy te Wyk by Duur-

stede netjes gewit is — „door 'n ringetje te halen" zeggen de bakers — en gereed om 'n afgedankten *Feldwebel* met geele knevels, witte wenkbrauwen en halftoegeknepen varkensoogen — zie zekere Germaansche vorstenportretten — ordentelyk te logeren. Te Brederode zal wel plaats wezen voor 'n korporaal. Doch daar zit nog hier en daar mos tusschen de voegen... weg met die vuiligheid!

BERGPOËZIE.

MARRYAT vertelt ergens dat een jong zeemannetje misselyk werd toen hy voor 't eerst aan wal stapte. De knaap was aan boord ter-wereld gekomen, en zóó gewoon geraakt aan wiegelen, hobbelen, horten, stooten en geschommel, dat de onbewegelyke bodem van het land hem z'n evenwicht deed verliezen. Toen ik die historie las — 't is lang geleden: want ik lees niet meer sedert men my, wreed genoeg, heeft gedwongen iets als schryver te zyn — hield ik haar voor'n auteursverzinsel. Later zag ik in ongelyk te hebben, of liever ik begreep de mogelykheid daarvan, nadat ik albatrossen en kaapsche duiven, die bevallige reuze-

vlinders van de zee, onpasselyk had zien worden, zoodra ze waren aangeland op het dek van een schip, iets als vasten grond voor wezens die gewoon zyn in den orkaan te zwieren en uitterusten op den kruin der golven.

Iets dergelyks nu valt optemerken by hen die, in een vlak land geboren, voor 't eerst in bergstreken komen. Of ook, omgekeerd, een Zwitser zeeziek wordt, als men hem onverwachts overplaatst in een Hollandsche wei, weet ik niet.

En misschien is 't niet altyd zeeziekte die den *Lowlander* bevangt, by 't stygen en dalen in 't hoogland. Geheel juist beschryven kan ik den indruk niet, vooral daar die veelal afhangt van praedispositie tot mooivinden of 't tegendeel, maar zeker is er iets eigenaardigs in. Schryvers en verzemakers, jazelfs dichters en wetgevers hebben vaak gespeculeerd op „boven de zee"-hoogte, en dat neem ik kwalyk.

Wel schreef ikzelf eens in een bui van vers-knoeien...

Ik stel namelyk die liefhebbery niet hooger dan 't wroeten in de *rebus* eener illustratie, en dergelyke kinderachtigheden...

Ikzelf rymde eens op *my*, *zy*, *ry* of 'n andere *y:*

Men is zyn God op bergen meer naby...

Maar men bedenke dat ik jong was, en niet *speculeerde* met zulke frazen. 't Kwam zoo in 't rym te-pas, als miester Jochem tot Kamaoho zei.

Velen echter slaan gemoedsmunt uit zulk voos metaal, en dat ergert me. Zelfs de groote MOZES maakte zich schuldig aan valsche bergpoëzie, en 't is hèm vooral euvel te duiden, omdat hy overigens zooveel blyken geeft van gezonden practischen zin. Hy zou dan ook die banale fout vermeden hebben, wanneer niet dat rondslenteren in de vlakte der woestyn, zyn volkje had voorbeschikt tot mooi-

vinden van hoogten. Als er Pyreneeën hadden gelegen tusschen Egypte en 't beloofde land, zou „de Heer" van MOZES zich waarschynlyk in de *Landes* vertoond hebben. Er zyn er die zulke kunstjes wèl practisch vinden. Ik niet.

Ik heb dien HOREB gezien, en 't ding maakte my verdrietig. Die kale, ruwe, naakte, domme bergtop — hy had nooit iets gevoeld! — vertoonde niets dat aan Almagt deed denken. Bombarie van donder en bliksem... nu ja, kinderen zyn bang voor rumoer.

Ik zweer by de groote FANCY-ἀναγκη dat er in myn gemoed heel andere bergtoppen uitsteken, waar 'n Almagt zich gevoegelyk zou kunnen openbaren...

Maar dit is nu eigenlyk geen lectuur voor millionairs of wie 't worden willen.

Dus nu iets anders, en wel over Straatmakers. Vraag eens een van die heeren of zy niet, zoodra ze een hoop zand hebben uitgestort dat dienen moet om 't opgebroken plaveisel te verhoogen, terstond last hebben van de straatjeugd? Zeker! Alle kinderen uit de buurt — tenzy nà ALCIBIADES te fatsoenlyk om pret te hebben op den publieken weg — zullen oogenblikkelyk die kleine verhevenheid tot speelplaats kiezen. Er op, er af, er in, er door, er onder als 't wezen moet, maar er by altoos! Rollen, buitelen... zand in 't haar, zand in de schoenen, zand in 't oog... vechten, trekken, duwen, stoeien... juichen, huilen, schreeuwen, gillen: alles is pret, tot het zéérdoen toe.

En — voor 't geval dat uw al te star liberalismus de getuigenis wraakt van 't retrogressistisch-kruipend gild der straatmakers — vraag 't eens aan de Haarlemmer duinen, aan Kraantje-Lek of den Brouwerskolk. Bespied daar, liefst op'n Zondag, de Amsterdammers die 't geluk

hebben zich maar eenmaal 's jaars te vermaken — wie altyd pleizier kan hebben, heeft het nooit — en zeg my of er in die zucht om te klauteren iets ligt dat naar een verheven *excelsior* heenwyst?

Misschien zegt ge ja, maar ik geloof er niets van.

Primo is 't de vraag of 't stygen niet slechts de vry noodzakelyke voorbereiding is tot het nog aanlokkelyker afrollen? Men kan toch van'n Amsterdammer niet vergen dat hy op'n Haarlemmer duin geboren zy, en dat z'n eerste beweging die van de kwik by slecht weêr wezen zou. Wie in de laagte ter-wereld komt, moet ryzen voor hy zich de weelde van dalen kan veroorloven. Daarom zeker gaan velen in hunne jeugd het land uit als ik, en komen 'n dertig jaar later terug om feuilletons te schryven voor 't „Noorden."

Ten tweede: welke diepliggende beteekenis kan er verscholen zyn achter een hebbelykheid die we deelen met klipgeiten en met sommige insecten die tegen den wand kruipende, of geplaatst op een verticaal gehouden voorwerp, liever klimmen dan dalen?

— KRUMMACHER'S *Parabelen* of LAMARTINE van daag? vraagde my, in 1833, ABRAHAM DES AMORIE VAN DER HOEVEN de jonge, toen ik eenige zomervacantie-dagen doorbragt ten huize zyner ouders op Duinlust...

Na 't ontbyt namelyk beklommen wy gewoonlyk den Blinkert, het grootste reusje der Overveensche zandheuvels. En daar lazen we. Daar...

Ze moet er uit, de waarheid, al klinkt ze bar:

Daar logen we.

En al loog Abraham niet, hy die opregt was, zelfs jegens zichzelf, *ik* loog.

En ook *zyn* indruk was valsch, al wist hy 't niet. *Ik* loog en ik *wist* het. *Meâ culpâ, meâ maximâ culpâ*, o FANCY!

Er was opdringery in dat voorgewend mooivinden van KRUMMACHER's mystiek gedroom, en de ziekelyke klinkklank van LAMARTINE.

Wat begrypt 'n jongen van 12, 13 jaar — zoo oud waren we — van:

Ainsi toujours poussés vers de nouveaux rivages,
Dans la nuit éternelle emportés sans retour,
Ne pourrons nous jamais sur l'Océan des âges...

Verbeelje, onze oceaan van *âges!* En dan dat ankerwerpen:

Jeter l'ancre un seul jour...

Bovendien, ik wist niet juist wat 'n *lac* was. Wel had ik op school geleerd te antwoorden: een meer? *un lac*, maar later was ik — misschien verleid door den scheepsterm *meeren* = vastleggen — in den war geraakt met *laquaeus*, en daardoor in de vaste verbeelding dat onze verzemaker zoo verdrietig was omdat men hem een strik gespannen had. Misschien is er by dat fameuse *lac* dan ook wel zoo-iets gebeurd.

Ik loog, ja! Maar die LAMARTINE ook. Lees zyne levensgeschiedenis, en oordeel of hy zulk een *lac* in zyn gemoed had, toen hy z'n publiek dat ding voorweende? *Melancolie de métier*, anders niet. Er was vraag naar die waar, en de kunstemaker leverde wat gevraagd werd. Bah!

Ik loog, ja! Want hoe gepast verrukt ook over de schoone verzen, gluurde ik met begeerigen blik schuins-uit naar de helling van den Blinkert die met z'n 45° zoo verleidelyk noodigde tot afrollen.

En we rolden er nu-en-dan af, dat is waar. Maar... met mate, en niet te-kort vóór of na Vader KRUMMACHER, om onze ouwemannetjes-stichting niet te bederven

Nogëens hy, ABRAHAM, was opregt. Hy meende ter-

goeder-trouw dat er voedsel zat in 't schuim waaraan wy lekten. Maar ik wist beter, en durfde 't niet zeggen, noch aan hem, noch aan myzelf. Ik vreesde te zeer dat het aan m'n maag haperde, en schaamde my over de gezondheid die ik, al te zedig, voor ziekte hield.

Hy wist reeds in die dagen, met meer dan verdedigbare zekerheid, alles wat sedert eeuwen ondoorgrondelyk bleef, en steeds blyven zal, voor eerlyke nuchtere wysheidzoekers van zesmaal zynen ouderdom En *wetende* is hy gestorven vóór de tyd aanbrak, waarop hy misschien zou geraakt zyn tot de overtuiging dat z'n eerste weten ydel was. Den stryd, eerst tegen twyfel, later ten-gevolge van twyfel, heeft hy nooit gestreden.

Hy geloofde, en stierf slechts.

Ik bleef leven om te kampen.

Als de meesten vond hy by z'n overgang van wieg tot kinderkamer, alle waarheden pasklaar op 'n stapeltje byeengelegd, en hy heeft het daarmeê uitgehouden tot z'n einde toe. Ook hy maakte verzen, en schoone, als hy wilde. Een staal? Ziehier, en proef er uit hoe de Krummachersche zekerwetery daarin voorheerscht.

Maar zie er ook z'n hartelykheid in, schoon ik erken dat verzen weinig waarde hebben op dit stuk. Ik zou dan ook op z'n vriendschap weinig staat hebben gemaakt, als ze zich nooit anders dan in rym geopenbaard had. Ze was innig.

Neem van myn vriendenhand deez' onbesmette bladen...

Die regelen stonden namelyk in een album dat hy my ten-geschenke gaf.

En neem op nieuw myn vriendenhart er by;
Houd van der zonden smet het pad uws levens vry,
En wandel op bebloemde paden.

Neen, neen, 't zyn hier op aard niet enkel schoone dagen!
Soms waaien buien woest en wild...

Daar wist de beste, lieve, edele jongen niets van Maar wáár is het!

Doch ligter is de last dien men te zamen tilt,
En 't wigt dat trouwe vrienden met ons dragen.

Deel met my vreugde en leed, naar God ons die zal geven,
Maar wat zyn Vaderhand ons ook op aard bereid,
O, deelen we eens by hem der Heemlen zaligheid,
Die dag licht zonder eind, kort is de nacht van 't leven.

Het herdenken maakt my te weemoedig voor kommentaar. Wat de „smet der zonde" aangaat... met al m'n genie ben ik een goed mensch geworden. Vraag er m'n vrouw en kinderen naar, en onze meid. Heel veel ergers dan dat vrome liegen over dien vervelenden KRUMMACHER heb ik nooit uitgericht.

En vaak deed ik betere dingen dan 't afbuitelen van de Overveensche duinen. Maar 't is me altyd kwalyk genomen.

„Buien? Woeste buien?" Beste ABRAHAM, gy waart profeet, toen ge die woorden neerschreeft op 't eerste „onbesmette blad" van dat album.

„Buien?" Stormen waren het. Stormen zyn het nòg. Sedert jaren giert my de orkaan om de ooren. Sedert jaren zoek ik vruchteloos naar haven en reê, en toch, toch ben ik niet yverzuchtig op den spoed en 't gemak uwer reize. *Luctor et emergo.* Emergo! Dat is ook iets, niet waar, al zie dan ook 't al te ruw heen-en-weer geslingerd hulkjen er wat haveloos uit, en minder net dan wèlvarende ruïnes... dan die te Wyk by Duurstede byvoorbeeld. Zoodra BISMARCK my annexeert zal hy my zeker laten opknappen *)

*) *Opknappen.* Namelijk *my*, ruïne. De zetter van „'t Noorden" wilde

en dan, lieve welmeenende ziekelyke-verzenmaker, voteer ik u een bedevaart naar den Blinkert. Maar stoeien in 't zand doe ik niet meer, en ook verkies ik geen Pruisische onderofficieren te logeren. Daarby blyf ik sedert het slot van m'n „Een en ander." q. v.

Wat overigens die stormen aangaat, ik vrees te vomeren als 'n Kaapsche duif, zoodra ik eindelijk eens zal neergestreken zyn op vasten grond.

Dat stygen en dalen van den bodem in bergstreken, heeft eenen eigenaardigen invloed op de methode, volgens welke de bewoners u den weg wyzen, en dit is zelfs het geval op plekken waar niet de minste helling te bespeuren is.

„*Gehen Sie nur die Strasse hinauf*...
„*Erst links, und dann grad hinunter*...

Aan zoo'n *auf* en *unter* heeft men niet veel. In steden die — al zy 't dan op vlak terrein — langs eene rivier gebouwd zyn, beduiden die woorden: stroom-op, stroom-af (*zu Berg, zu Thal, amont, aval*, 't maleische *ka-oedik* en *ka-ielier*) maar wie nu niet weet of hy de rivier regts of links van zich heeft, kan ook niet bepalen waar ze heenloopt, en blyft dus na zulke teregtwyzing zoo dom als hy

---

my hier door BISMARCK doen *opknoopen*. Dit is wel niet zeer zachtmoedig, maar wreeder nog noem ik de redactie van dat blad, die, na de correctie op zich te hebben genomen, met zulke verminking van den zin myner woorden genoegen nam. Ook op andere plaatsen zyn de drukfouten ergerlyk. *Tinnen* van een kasteel zag ik veranderd in „*tuinen*" ik „*koesterde*" waar ik *gehoest* had. Elders werd een geheele regel uitgelaten, enz.

Aan zulke mishandeling is de Nederlandsche publicist overgeleverd. Ik verwys daaromtrent naar de noot op blz. 109 myner DUIZEND EN EENIGE HOOFDSTUKKEN OVER SPECIALITEITEN.

was. Het stadsbestuur te Keulen heeft dit bezwaar uit den weg geruimd. De kleur der naambordjes in de hoofdstraten dier stad, duidt de loodregte of evenwydige verhouding tot de rivier aan, en zekere pyltjes die den loop van den stroom aanwyzen, stellen den Hollander in de gelegenheid te weten welke rigting hy te kiezen hebbe, indien hem de min loffelyke maar soms verklaarbare lust mogt bekruipen, zyn vaderland den rug toetekeeren. Dit is een groot gemak, vooral omdat de onoverdekte Keulsche straatgoten een koppig waterpas in acht nemen, dat — als in de politiek — eenen onwelriekenden stilstand ten gevolge heeft.

Dit moet men erkennen, de oude *Sonnenwirth* had pyltjes noch vlietend riool noodig, om my begrypelyk te maken waar ik wezen moest, toen ik hem vraagde of nog altyd de toren te bezien was?

— *Gewiss! Gehen Sie nur hinauf, und... hé, da oben..., es kommt jemand... bleiben Sie da*, schreeuwde hy. *Sonst geht er fort, wissen Sie...*

— Met wien spreek je, *Alter*, vroeg ik nog al verwonderd, want hy scheen 't woord te rigten tot 'n paar musschen die tjilpend op een brok muur zaten uittekyken naar een geschikt woninkje tegen 1o. Mei.

— *Mit dem Pörtjeh, sonst geht er fort... dort oben steht er... da!*

Langs de musschen, door de nog kale takken van 't geboomte heenziende, ontwaarde ik indedaad myn welbekenden toren, of altans iets er van. Myn volslagen gebrek aan locaal-geheugen was oorzaak dat ik hem niet daar gezocht had. Ook kwam hy me minder hoog voor dan

vroeger. Dit is trouwens, als men wat ouder wordt, met veel dingen 't geval.

En tevens zag ik iets als tegen den toren aangeplakt, dat zeer goed kon doorgaan voor eene *zu civiler Versorgung berechtigte* persoonlykheid. De Bismarcksche beschermeling stond op het bordes van den yzeren trap, die door de vaderlyke zorg der regering in den buitenmuur was geklonken, om den bezoeker toegang te verleenen tot de eerste verdieping. Daar aangekomen, kon de welkome vreemdeling een handje helpen in 't *civil versorgen*, door het zesmaal te duur betalen van de gevlekte lichtprentjes waarop iets van Sonnenberg te zien is. Ook kan men daar 't portret koopen van keizer ADOLF. Het is sprekend gelykend. Dit ben ik naderhand tot myne groote voldoening *de visu* te weten gekomen. Toen ik het origineel voor 't eerst zag... maar we zyn nog zoover niet

Ik heb het woord portier wat vreemd gespeld, om 't by benadering myn *Alter* natedoen, die als z'n meeste landsluî scheen te protesteren tegen 't gewigt der laatste sylbe van een fransch bastertwoord. Nu, 't is hun niet kwalyk te nemen. Vooral niet als we letten op de moeite die *wy* hebben om vele duitsche woorden behoorlyk te accentuéren, byv. die met *un* privans beginnen. Laat een Hollander overluid het opschrift lezen der bordjes die in een afgelegen hoekje straf bedreigen tegen morsigheid, ik verwed drie tegen één dat hy zeggen zal: *verun*-rei-*nigt*, enz.

Zonderling is 't, dat we van eene vreemde taal — als we 't zoover brengen — zelden meer leeren dan de beteekenis der woorden. Sommigen brengen het tot de kennis der frazen. Weinigen dringen door tot de idiotismen. Byna niemand wordt meester van den toon, den deun, de melodie. Geen Hollandsch meisje zal op *echt* duitsche wyze: *aber Philippiiiihnē!* leeren zeggen tot het vriendinnetje dat haar een klosje garen of een minnaar

afsnoepte, en ook 't: *O, du abscheulicher Mensch!* in den mond eener duitsche dame is onnazeggelyk... naar men beweert. Zelf gehoord heb ik dien uitroep niet.

Pórtjee dus, of Pórtjeh.

— *Ein Pórtjeh, Alter? Wie steht es denn damit? Das war doch früher nicht der Fall. Damals...*

Ik beken dat ik aan Staccata dacht, en aan uitgesleten wenteltrappen.

— *Früher? Ja, damals...*

Hier volgde 't relaas van de Pruisische overwinningen, en de *civile Versorgung.*

In-godsnaam, dacht ik, myn toren moet ik weerzien, al stuitte my dan ook 't meê*versorgen* tegen de borst.

Of Staccata ook *versorgt* was? En *civiel?*

Daarna vraagde ik niet, schoon 't me wel interesseerde, maar ik was bevreesd te hooren dat ze nog altyd niet geannexeerd was.

Ik betaalde m'n Holländer en kroop uit den kuil waarin de *Wirthschaft* ligt, om den anderen kuil te bereiken waarin de toren staat, die den omtrek niet beheerst van den grooten kuil waarin keizer Adolf z'n versterking heeft aangelegd. 't Is 'n kuilige historie. De horizontaal gerigte blikken van den beschouwer die op het plat van den toren staat, stuiten op eenen kring van heuvels die, boven zijn standpunt uitstekende, hem byna zouden doen gelooven dat hy in een put zit. Eerst na 't heenzien over de — alweer netjes gerepareerde — tinnen, wordt hy teruggebragt tot de vroegere meening dat hy indedaad een toren heeft beklommen.

— *Gruss-gott, Herr Ritter, Castellan von und zu Sonnenberg!*

Met deze woorden stapte ik van 't bordes in de lenden van den toren. Ik wou den pórtjeh doen voelen dat ik wist hoe 't hoort, en meer met ridders en burgten had omgegaan. Misschien ook lag in m'n ouwerwetschen groet wat spot met de nieuwe kalk.

Gedeerd heeft het den pórtjeh niet. Even gezond als voor myn groet, vertelde hy my in welk jaar zyn verheven put gebouwd was, hoeveel verdiepingen er in waren, en dat hy fotografien te-koop had...

— *Und hier*, zeide hy een valluik openende, *hier war das Gefängniss...*

Ik staarde er in, maar zag niets. 't Was barbaars donker in dat gat. Met belangstelling vraagde ik of daar beneden wel alles behoorlyk gewit was?

— *Ganz neu reparirt... ganz neu... reparirt und restaurirt, alles!*

— *Und gehörig angestrichen?*

— *Freilich!*

Hy zal me voor'n metselaars-leerjongen hebben aangezien, die op z'n beroep reisde.

— *Ah so*, zei ik als voldaan. *Und diese Bildchen?*

— *Der Preis ist nach Belieben*, hérnam de man, waaruit ik opmaakte dat hy myne middelen — en, vooral na m'n vreugd over 't witten, myne mildheid — hooger taxeerde dan z'n eigen onbeschaamdheid. *Nach Belieben, und dieses Pórtreh...*

Ik betaalde schappelyk voor de voddige prentjes, en bedankte voor 't portret. Maar ik keek dien Adolf goed

aan, om hem te herkennen als ik hem eens weer mogt ontmoeten... gelyk te verwachten was. Want ik voorzag dat ik weldra behoefte hebben zou aan wat genezing van m'n Pórtjeh en z'n pruisisch witsel.

ONDER DEN GROND.

Was 't Sir JOSHUA REYNOLDS of'n ander, die by 't bezoeken van den Tower, geen enkel voorwerp of locaal zoo belangwekkend vond als die éene geslotene deur, waarachter iets geheimzinnigs verborgen scheen, of... niets?

Niets! O, onbegrensd veld voor de fantazie van den kunstenaar!

Elke denkbare ruimte heeft voor ons arme, kleine, domme menschen, een grens, omdat we niet geleerd hebben ruimte anders dan door grenzen te bepalen.

Het NIETS is, zelfs voor ons begrip, oneindig. In de leegte van het niet-zyn vindt de luim van den artist plaats

om rond te galopperen naar hartelust.

Hèm de taak, hèm de roeping, hèm de wellust die ylheid te bevolken met de kinderen van *zyne* Verbeelding, van *zyn* genie!

De eindelooze woesteny van 't onbekende is het domein, het wettig veroverd koninkryk van den dichter, die 't onzienbare aanschouwt, het ontastbare waarneemt, het zwygen verstaat.

En Reynolds vulde, scheppend op zijn doek, de ruimte die achter de ongeopende deur was of wezen kon, met de schimmen der afgestorven koningen van Engeland.

Het doet er niet toe dat hy zich bedroog. Het doet er niet toe of welligt die deur het hok afsloot, waar 'n vorige concierge afgedankte prullen bewaarde. De ernstige, fluisterende, bleeke, zwevende gestalten die Reynolds te voorschyn riep op zyn paneel, waren geschapen door hèm, bestonden door hèm, behoorden hèm... hèm, den schepper uit niets, den bevolker der ongeziene ruimte.

Ik beken dat ik aan dit alles niet dacht toen ik, na eenige minuten op het plat getoefd te hebben, my gereed maakte den toren te verlaten. Maar juist toen ik, weergekeerd op de eerste verdieping, myn voet wilde zetten op 't aangeplakt bordes, riep Fancy my terug. Ze ligtte het valluik op — handiger dan de pórtjeh, voorzeker! — wees met de eene hand naar de donkere diepte, greep met de andere my fors aan, en smeet me er in.

In die diepte o belangstellende lezer, maakte ik een aanvang met de MILLIOENEN-STUDIEN, waarvan ik u de resultaten wil mededeelen.

Gelyk een sneltrein, die de tusschenstations met voorname minachting voorbystoomt, hield ik me niet op aan

den bodem der put. Indien daar misschien deze of gene heeft zitten wachten op reisgelegenheid, zal hy zich hebben moeten vergenoegen met 'n later trein. Ik viel dóór tot diep onder den grond, en kwam niet tot rust, voor ik me in een vry ruim locaal bevond, waar een menigte kleine mannetjes byeen was, die ik allen terstond herkende. Ik had hen namelyk in '34 en '35 in de Amstelstraat te Amsterdam gezien, toen ik in de toenmalige „duitsche komedie" voor 't eerst eene opera-voorstelling bywoonde: Hans Heiling!

Ja, zy waren het, die lieve goedaardige, hulpvaardige kaboutermannetjes, kobolden en gnomen. Ze waren allen in 't grys gekleed, en droegen brandende smeerkaarsen op 't hoofd, zeker om in 't donker elkaêr niet omver te loopen.

— Een gast, een gast! riepen zy, spoedig zegt het den Meester.

De Meester werd geroepen, en waarachtig hy was het... Adolf!

In z'n kleeding zou hy niet van de anderen te onderscheiden zyn geweest, maar by 't schynsel der smeerkaarsen zyner hofhouding, herkende ik duidelyk het versmaad portret van zoo-even.

— Wel, dat doet me pleizier, riep de goede man. Hoe kom je hier?

— Fancy smeet me...

— Nu, daaraan heeft zy wel gedaan. Hoe meer gasten hoe liever. Sedert langen tyd zond ze ons niemand. Hoe heette ook de laatste dien zy ons toewierp, kindertjes?

— Heine, Meester. Heinrich Heine!

— Juist. Dat is een jaar of twintig geleden. 't Was een zonderling wezen. Hy schreide lachend, en zyne vrolykheid

stemde ons treurig Jammer dat hy verzen maakte. Overigens was de man zoo dom niet. Maar nu iets anders. Waarmee kan ik u dienen? Een schoteltje kwartz? Een slaatje van yzer? Gestoofde salpeter? Spreek-op en doe of ge thuis waart. Glimmerschiefer?

— Majesteit...

— Zoo heet ik hier niet. Myn naam is Adolf, of... Meester, als ge dat liever zegt, maar ik ben dit niet altyd, want die dingen gaan in de onderwereld by periodieke electie. Vroeger heerschte hier eene soort van erfopvolging, maar ze is afgeschaft, sedert men ontdekte dat sommige voorzitters onzer republiek zich schuldig maakten aan 't voortbrengen van onbekwame zoons en liederlijke kleinkinderen. Is dat daar-boven ook zoo?

— Neen Meester, juist anders-om. Daar hebben de knapste kinderen onbekwame ouders en liederlyke grootpapa's. Door voortdurende erfopvolging worden de geslachten der voorzittende meesters hoe langer hoe bruikbaarder, vooral daar zy zich nooit croiseren met familien wier leden *niet* voorzaten in de republiek. De rasverbetering gaat alzoo ongestoord haar gang.

— *Potz-tausend!* Daarvan heeft die Heine my niets gezegd. Maar neem plaats, en zeg me wat gy gebruiken wilt? Houdje van geroosterde stalactiten met'n sausje van druipwater? Wilje kalk? Ze is versch...

— Bewaar-me! riep ik. Ik had m'n bekomst van versche kalk! Meester 't is me niet om eten of drinken te doen. Bovendien, ik heb zoo even een *Holländer* gebruikt...

— Ieder z'n smaak! Maar wat is dan eigenlyk de reden van je komst?

— Meester! ik wilde gaarne iets leeren, en daar uwe gnomen...

— Ah zoo.. je wilt gnoosis! Nu, daarmeê kunnen wy je dienen. 't Is juist van avend zitting onzer akademie.

En van welke soort is de kennis die ge hier woudt komen opdelven in de diepte?

— Meester, er zyn daar-boven vele zaken niet als ze moesten wezen. Wat ik u zoo even zeide over de voortreffelykheid der voorzittende meesters...

— Dat weet ik al. Heine leerde ons spot verstaan.

— Des te beter. Maar nu zal ik niet spotten. Daarboven is niet alles zoo goed als het, met eerlyke gebruikmaking van de onveranderlyke wetten der lieve Natuur, wezen kon. De goedige aarde levert voedsel genoeg, en toch wordt er gebrek geleden door de mensheid...

— Ik zal ze wat yzer zenden.

— Om 's hemels wil, doe dat niet, Meester! Ze eten het niet, en maken er ballen van om elkaer dood te gooien.

— Wat salpeter?

— Nog erger! Ook dat eten ze niet, en gebruiken het om die ballen voortteblazen. Neen, hoor me geduldig aan...

Dit beloofde my de meester.

Hy wenkte my plaats te nemen op'n steenen bankje in een uit den wand gehouwen nis.

— Er zou voedsel genoeg zyn, ging ik voort, en toch hebben velen niet het noodige. Er is daarboven kennis genoeg te zamelen, en toch kwynt een zeer groot deel der mensheid weg in walgelyke onwetendheid. Er is daar stof genoeg voor algemeene vreugd, voor genot, voor geluk... en toch, Meester, toch blyven jammer en leed hoofdtoon in de geschiedenis van dat arme mensdom!

Meester, ik heb vyftig jaren op die aarde rondgedoold, en zelf veel geleden, maar sedert ik de gaaf ontving myn voelen tot denken te maken, en verstand te scheppen uit de bron van het hart, sedert dien tyd was my niets zoo bitter als 't aanschouwen van algemeene ellende die voort-

durend de plaats inneemt van mogelyk algemeen geluk.

En steeds kwam daarby de gedachte in my op: o, als ik te bevelen had... *si j'étais roi!*

Ik zocht magt om goed te doen.

Maar Meester, die magt bleef uit, vooral nadat ik, herhaaldelyk getracht hebbende goed te doen zónder haar, hoe langer hoe magteloozer werd gemaakt door de velen die, die...

— Belang hebben by het kwade?

— Meester, gy hebt het gezegd! Ik streefde dus naar magt, en doe dit nog... op den nanoen van myn levensdag. Is het te laat? Om te slagen... misschien. Om te pogen... neen!

— En langs welken weg hebt gy getracht uw doel te bereiken. Ik wed om al wat gy wilt, dat ge begonnen zyt met een kasteel te bouwen op 'n hoogte... in de lucht misschien?

— Neen Meester, ik bouwde geen kastelen... zelfs niet in een kuil, als Sonnenberg.

— Hm, ik verzeker je dat dit in myn tyd de nieuwste manier was, *haute nouveauté* uit... Ambarawa. *) Die generaal VAN DER WYCK was een groot man.

— Meester, gy hebt het alweder gezegd. Maar ik ben treurig, en wenschte u ernstig te zien. Gy vraagt naar de middelen die ik aanwendde om te geraken tot de magt die geluk geven zou? Lyfeigenen die torens voor my bouwden, had ik niet. Ik erfde geen koninkryk, geen prinsdom, geen titel... Meester, ik moest de tering naar de nering zetten. Ik bezat slechts myzelf.

*) ADOLF vergiste zich hier. Niet hy aapte 't indisch genie-departement na, maar de generaal V. D. W. schynt z'n fortificerende ideën aan den SONNENBERG ontleend te hebben. Toch week hy in hoofdzaken van z'n model af. De vesting WILLEM I was zeer ongezond en kostte millioenen. De SONNENBERG daarentegen ligt in een zeer gezonde streek en werd om-godswil gebouwd. *A tout prendre* houd ik 't met de Adolfse manier.

— Als gy u daar juist hebt uitgedrukt, waart ge ryk.

— Dan moet myne uitdrukking onjuist geweest zyn, en ik neem haar terug. Neen, ik bezat niet eens myzelf, want het goede dat in my was, werd voor een deel, voor een groot deel, magteloos gemaakt door een tal van aandoeningen, driften, onvolkomenheden....

— Dat heb ik altyd en overal opgemerkt. In elke vesting zyn verraders, en ieder leger heeft z'n *Spitsbuben* *) en treinvolk. Maar de kern, de kern, daarop komt het aan!

— Nu Meester, de kern was goed. Ik moest dus woekeren met het weinige dat ik, onbezwaard, in myzelf ter myner beschikking vond...

— En die woeker slaagde niet. Misschien woekerden anderen met *u*. Zoo gaat het meer. Maar waaruit bestond dan uw kapitaal?

— Ik had goeden wil ..

— *Le chemin de l'enfer en est pavé.*

— Opmerkingsgeest...

— Dat zal u te-pas komen als ge straks les neemt by myn *gnomen.*

---

*) Spitsjongens = „gemeen" volk, dat door de ridders werd voorop gezonden om aan de eerste woede des vyands geofferd te worden. De trein, de nasleep van een leger in de middeleeuwen, was zamengesteld uit bedelaars, monniken, publieke vrouwen, roovers en lykschenders, maar de spitsboeven waren niet veel beter. De oorspronkelyke beteekenis van „boef" was niet onteerend, en dit is het woord *Bub* (jongen) thans nog niet. De geboorte van den vermoedelyken troonopvolger der Oostenrykschen monarchie werd door diens grootmoeder, MARIA THERESIA, in den schouwburg den volke medegedeeld met de woorden: „*Der Sepperl* (JOZEF) *hat ä Bub!*" Misschien lag er meer staatkundige fynheid in die uitroep van M. T. dan in de diplomatische kunstenaryen van haar factotum KAUNITZ. Ook in Belgie had zy zich bemind weten te maken, en haar naam wordt in dat land nog steeds met eerbied genoemd. De toon dien de Keizerin wist aanteslaan, maakt het: „*moriamur pro rege nostro Maria Theresia*" begrypelyk, want ook in Pesth wist ze harten te winnen, eene koninklyke kunst die zelden door koningen beoefend wordt.

— Ik was dichter...

— Weet men dat?

— Ik vrees ja, meester.

— Welnu, dat hadt ge moeten voorkomen. Den dichter zal alles gelukken, mits hy zorge zynen rang te verbergen. Maar hy wordt gewoonlyk verklapt door 'n ellendigen treinsoldaat: hoovaardy. Een prins die incognito reizen wil, moet geen goud te-grabbel gooien. *Was gilt 's*, dat ge zoo even uwen *Holländer* met 'n guinje betaald hebt...

— Neen Meester, ik had vele redenen om slechts acht kreuzers te geven.

— Lieg niet. 't Waren er negen. Want ge versmaaddet den éénen, dien Staccata u wilde teruggeven. Ook wierpt ge haar eenen koninklyken blik toe. Die blik en die kreutzer yken u — door tegenstelling met den vloekenden roodouwel vooräl — in haar oog tot een hooger, dat is: vyandig wezen. Staccata ziet u...

— Voor 'n prins aan?

— Neen, voor 'n gek. Als ze trouwen moest, en kiezen tusschen u en den student, koos ze hèm. Ze begrypt hem beter. Ook *zy* zou kibbelen over de vertering, en ze neemt liever haar deel aan de opbrengst der schraperigheid van 'n gewoon mensch, dan dat ze zou meedragen in de kosten uwer òngewoonheid. De wereld nu is vol Staccata's. Wie 'n *Holländer* wil gebruiken, moet geen cent meer betalen dan zoo'n ding waard is, op straffe van beetgenomen te worden. Maar waarom zaagt ge dat meisjen, of liever die vrouw — want *gesetzt* is ze! — zoo aan?

— Meester, ik meende my te herinneren...

— Gekheid! Die Staccata heeft heel andere histories bygewoond op de wenteltrappen van myn Sonnenberg. Ze was sedert lang geen kind meer voor veertien jaar, en eigenlyk was ze dat nooit... juist andersöm dan gy, die 't toen waart, en misschien altyd blyven zult... hm...

Koninkryk der Hemelen! Maar laat nu verder hooren wat uwe uitrusting was in den stryd tegen onmagt?

— Ik geloof standvastigheid te bezitten. Nooit gaf ik een plan op.

— Daarin kunt gy regt hebben.

— Niet waar Meester? Hoe zou ik anders hier zyn? Ik zocht de middelen die tot magt leiden... eerst in den Hemel...

— Dat spreekt vanzelf. Het is de gewone fout van alle beginners. Wie geen raad weet kykt naar 't plafond.

— Daarna zag ik òm my, en trachtte te leeren wat ik niet wist, te begrypen wat ik niet verstond, te kunnen wat ik niet kon.

— Ge waart op den goeden weg.

— Dat bleek my geenszins, meester. Ik erken weinig geleerd en weinig begrepen te hebben, maar... mag ik rond zyn?

— Wel zeker. Daartoe ben je hier.

— Het komt me voor, dat ik niet nòg minder wist, niet nòg minder doorgrondde dan vele anderen, die toch beter slaagden.

— Dat ligt aan de *soort*, niet aan hoeveelheid of diepte der kennis. Tot slagen is niet noodig dat men veel begrype, de eisch is dat men juist dàt wete wat tot slagen noodig is, al ware het weinig. De rest noem ik liefhebbery-bagage, die ons zonder praktisch nut op groote onkosten jaagt. Men moet zyne krachten concentreren...

— Ik zie de juistheid hiervan des te beter in, daar ik opmerkte, hoe anderen door die taktiek tot betere uitkomsten geraakten, dan my met de grootste inspanning mogelyk was. En vooral was dit het geval by hen die dit concentratie-systeem toepasten op éene zaak: geld.

— Zeer natuurlyk. Het aantal hefboomen, die vroeger de maatschappy in beweging bragten, of dwongen tot be-

trekkelyk stilstaan, is verminderd. BRAMA, VISCHNOE, SIWAH zyn onttroond. De OLYMP staat leeg. De Katholieke halfgoden zyn aan 't verhuizen. De zoogenaamde hervorming, die alle edelmoedige aspiratiën tot verbetering drie eeuwen lang in slaap wiegde, heeft weldra uithervormd, en zal eenmaal in de geschiedenis der mensheid staan afgeteekend als 'n dwarssteegjen op de heirbaan van vooruitgang... neen, als 'n *cul-de-sac*, waarin de zoekende geest, met groot verlies van tyd en kracht, vruchteloos eenen uitgang meende te vinden. De riddertyden... belooft ge myn oordeel over de hefboomen die *toen* alvermogend werkten, geheim te houden? Zult ge er niet over spreken, zelfs niet in uw feuilleton van 't Noorden?

— Ik beloof het, schoon me die voorzigtigheid bevreemdt, na de vrye wyze waarop ge u over het protestantismus hebt uitgelaten.

— Het protestantismus is aan z'n naam verpligt, genoegen te nemen met elk protest. De ridders uit myn tyd... maar ik reken op uwe discretie, want ik wil me niet brouilleren met hun nazaten in leeuwen, adelaars, olifanten, kouzebanden en eikenloof. Ge belooft dus...

Ik beloofde, en mag dus den lezer niet oververtellen dat de hooggeboren ridderschap der middeleeuwen, volgens de opinie van den goeden ADOLF, een lafhartige, gemeene, wreede, zeer onridderlyke banditentroep was *).

*) De behoefte van verzenmakers en zeker soort van schryvers aan valsche romantiek — het verontschuldigt hen geenszins, dat „Publiek" daarmee gediend was! — heeft den leugen in omloop gebragt, dat er zooveel schoons lag in 't ridderlyke der middeleeuwen. Die ridders waren in den regel — van zielenadel spreek ik niet eens — *zelfs geen vechthelden*, 't minste en laagste dat er van een *man*, hoe onbeschaafd en dierlyk dan ook overigens, verlangd kan worden. Ze stonden beneden 'n bulhond, die dan toch ruwen *moed* heeft. Dit is te bewyzen uit de lof-

— En wat kwam er na dien *Schwindel*, ging de Meester voort, laat zien .. hofkabaaltjes, nieuwere krygstaktiek, godbeter 't!... diplomatie: *in-tweeën-vouwerij*... 't woord is zoo mal niet gekozen, maar toch zeg ik: god beter 't! En — god betere 't voor de derde maal! — maîtressen-*Wirthschaft!* Eindelyk, na de apocryfe historie met dien theeketel der tante van JAMES WATT, na FULTON, na den armen SALOMON VAN CAUZ...

— De industrie!

— Ja, de industrie... verschoon me een oogenblik, ik heb huishoudelyke bezigheden...

De meester riep een kobold, die zooveel of weinig als loopjongen scheen te wezen, en gaf bevel tot het maken van yzer, millioenen, millioenen centenaars. Er scheen spoed by...

— Ze gebruiken tegenwoordig daar-boven *verdammt viel*, zeide hy, weder naast my plaats nemende. De navraag is

---

tuitingen zelf van tafellikkende minnezangers en chroniqueurs. (Men leze met aandacht: JOINVILLE, FROISSART, BOUCICAULT, PH. DE COMMINES, *e. d.*)

En wat, na de uitvinding van het buskruid, die ridders verving... ik zal op dit onderwerp terugkomen, al is 't niet in deze millioenen-studiën. Myn thesis is, dat zoowel vechtbenden op z'n Wallensteins zaemgeraapt, als huurkorpsen en zoogenaamd-nationale staande legers, ten allen tyde oefenscholen waren van onmannelyke, oud-wyfse, vieze poltronnerie. En de soldaten zelf weten dit, blykens hun spreekwoord: *'n oud generaal, n' oude hoer!*

Ik verwys overigens naar myne stelling in de IDEËN:

„Krygskunde is lafhartigheid met rang van wetenschap.„

Reeds sedert twee of drie jaren ligt ook *die* handschoen onöpgeraapt in het strydperk. Zijn er geen „welgeboren mannen van mynen rang„ die zich daarover schamen? Is is geen minister van oorlog — met of zonder zotte *liniën van defensie!* dien 't de moeite waard is, de verslagen der vechtgeschiedenis eens aandachtig te lezen? Is er geen lid der volksvertegenwoordiging, die zoo'n minister daartoe uitnoodigt? En moet het Volk maar altyd door, belasting blyven betalen voor militaire hansworstery?

zoo groot, dat ik in de stellige overtuiging verkeerde dat ze 't aten. Waar waren we ook?

— We waren genaderd tot den sterken hefboom die tans de wereld regeert, tot de industrie, Meester.

— Juist! Welnu, waarom heb je geen lucifer-fabriek opgezet? Waarom niet een handel „in kurk en kurken?" Dat is zielverheffend. Wat zeg je van een „kantoor op Portugal en de Middellandsche zee". dat wil zeggen dat je onrype messina's-appels opkoopt in 't groot, en die in 't klein doet rondventen langs de straten. Heb je geen lust in 'n „assurantiezaak"? Of, als je dit te eenvoudig mogt zyn, in een hèrverzekeringsstandje? Dat kleedt 'n mensch! O, het veld der industrie is ruim! Daarop is plaats voor iedereen. Neem aandeelen in indische spoorwegen, liefst als je neef of zwager minister van koloniën is. Dat rendeert, al zyn die wegen slecht gelegd... een verantwoordelyk minister is altyd verantwoord. *) Of wilt gyzelf minister zyn? Dat 's ook industrie. En als ge meent daartoe niet... gediplomeerd te zyn, niet genoeg zaemgevouwen, wat belet u de myngeldenjagt, op publieke verkoopingen? Dit is een zeer dichterlyk beroep. Een handel in *wynver-*

*) Naar myn oordeel had men op Java weinig of geen acht moeten slaan op de thans bestaande centrums van bevolking en productie. Indien men zich in de keus der rigting *byna geheel* had laten leiden door den wensch om *met de minste onkosten de meest mogelyke verbinding* daartestellen, als men namelyk overal sporen gelegd had, waar het terrein daartoe uitnoodigde, zouden die centrums zich — mits onder ander bestuur dan tegenwoordig — zeer snel verplaatst hebben en van grooter belang zyn geworden dan de tegenwoordige, die ver beneden de gemiddelde mogelykheid staan. De Amstel en het Y zijn niet te Amsterdam gekomen om die koopstad te believen, maar Amsterdam is dóór z'n ligging, in verband met *bestaande* communicatie, koopstad geworden. Binnen twintig jaar zullen er groote steden zyn langs den nieuwen *Pacific*-railroad, en iets dergelyks zou weldra op Java hebben plaats gehad, als de zaak niet zoo baarseuropeesch ware behandeld.

valschings-middelen is ook niet kwaad, tenzy ge de voorkeur geeft aan 't *fabriceren van koffiboonen uit gebruind roggemeel* *).

— Meester, ik wil geld, geld, geld! Is het niet anders te verkrygen dan op de velerlei manieren die gy opnoemdet?

— O, ik was niet ten einde. By-lange-na niet! Daar is nog...

— Verschoon my, Meester. De keus is ruim genoeg, en wie niet tevreden is met de vele middelen die gy opnoemdet, vind ik al te keurig. Ik zoù dan ook kiezen, indien my niet nog een ander middel bekend ware, dat me beter aanstaat dan uw half verrotte messina's-appels en geheel verrotte... andere dingen. Industrie dus! Leefden we in Indie, ik zou cosmogenien scheppen. In Egypte? Droomen uitleggen, kuisheid verkoopen en koren zamelen. In Arabie? Paardenfokken en vertellingen dichten. In Scandinavie? Ik zou de voorste zyn der VIKINGS, koning der zeekoningen, de woedenste der BERSERKERS? In uw riddertyden? In m'n nachthemd zou ik reuzen verslaan; en, zónder hemd zelfs, den stryd opnemen tegen de yzeren mannen die 't ontkennen durfden dat myn FANCY hooger staat dan hun heilige maagd...

— Die uitdaging is zoo dapper niet, sedert gy weet dat ze zich wel wachten zouden te verschynen. Maar ga voort. Ik ben benieuwd wat ge *nu* wilt doen, nu, in dezen tyd. Wat hoor ik daar? Kobold No. 17009, ga eens kyken wat daar-ginds boven te doen is? Een zonderling gebrom! Ik hoor 't rammelen van metaal — yzer is 't niet — het schynt goud en zilver te zyn. En er wordt fransch gesproken... één deun! Ik versta er niets van. Welnu ga voort, wat wilt ge doen in dezen tyd?

— Ik wil geld meester, en veel, veel, veel. Ik wil meer goud dan gy yzer kunt maken in honderd weken,

*) Zie het 2de hoofdstuk van SPECIALITEITEN.

al werkten al uw gnomen en kobolden mee. Ik moet me een plaats koopen in de volksvertegenwoordiging...

— Worden die plaatsen gekocht?

— Indirect ja. Of liever ze worden door en met geld verkregen zonder betaling. 't Is nog goedkooper dan m'n *Holländer.* Ik moet dan, dóór of mét geld, me een plaats veroveren vanwaar ik waarheid kan doen hooren aan ministers... een ministersplaats ook, om de waarheid te kunnen zeggen aan koningen. Geld heb ik noodig om zelf koning te zyn, opdat ik het regt en de magt bezitte goed te doen aan het volk... liefst zonder ministers. Geld heb ik noodig voor legers, om menschenslachtende vorstjes te onttroonen in Afrika... en andere werelddeelen. Geld om bevoegdheid te koopen *tot het nazien der boeken van weeshuizen en armeninrigtingen* *) geld voor volksbibliotheken...

— Ge wilt dat het volk leze?

— Zóóver gaat myn eerzucht niet. Ik wenschte dat het in staat werde gesteld lezen te *leeren*, eene kunst die nog in hare kindsheid is. De meesten brengen 't daarin niet veel verder dan noodig is voor 'n benoeming tot briefbesteller. Ik heb geld noodig, Meester, tot het bezoldigen van onderwyzers in de natuurkunde, geld voor algemeene hygiène, geld tot het wegruimen van rivierdyken, die vervloekte oorzaken van watersnood en verzande havens. Geld tot het uitwisschen van grenzen, geld voor vruchtboomen langs de wegen, geld voor den beul...

— Hè?

*) De cursief-druk dezer woorden is te wyten aan de boosaardigheid van een zettersleerling, wiens moeder in 't „gasthuis" stierf. Z'n grootvader wordt in een oudmannengesticht, en z'n broertje in een weeshuis „verpleegd." De kwaejongen beweert stokstyf dat er *viel faules* bestaat in die inrigtingen van „liefdadigheid," en durft verlangen naar eenen NAPOLEON (eerste editie) om „dien vuilen boel eens opteruimen." Zou hy de plank wel zoo geheel misslaan?

— Ja, pensioen. *) Geld ter ondersteuning *zonder smaad* van invalide burgers, geld tot betaling van — des-noods onvrywilligen — arbeid derzulken die arm werden door traagheid. Geld voor ware, d. i. *veredelende* kunst. Geld voor beschaving. Geld voor genot. Geld voor geluk. Geld voor *deugd!* En, Meester, zóóveel geld wenschte ik, dat er, nà dit alles ... maar ik vrees onbescheiden te worden?

— Volstrekt niet. Je moogt hier zeggen wat je wilt ... maar weer hoor ik dat eentoonig gerammel en dien franschen deun. Kabouter 317½ *bis*, ga eens zien waar 17009 blyft? Nu schynen ze met papiertjes te frommelen... ga voort, wat wenschtet gy, na dat alles, nog meer?

— Meester, na dàt en veel meer nog gedaan te hebben door de magt die het geld geeft... maar ik durf waarlyk niet ..

— Komäan, wees niet kinderachtig. *Nur Lumpen sind bescheiden*, heeft m'n vriend GÖTHE gezegd — en dat is byna waar — spreek op!

— Ik zoude wenschen, meester, dat er, nà dit alles, nog iets overschoot om myn lief gezin te behoeden tegen gebrek.

— Ik moet erkennen dat ge 't regt hebt, niet voor 'n *Lump* te worden aangezien... wat beduidt toch dat ritselend gekreukel van papiertjes? Nummer Half-dertien, onderzoek gy nu eens, wat de oorzaak is van dat leven schuins boven ons, in 't zuidwest-ten-zuiden? †) Men kan z'n eigen yzermaken niet verstaan. En gy, ga voort vriendje, en zeg me nu eens eindelyk, wat ge hier beneden komt uitvoeren?

*) Toen dit geschreven werd, was de doodstraf nog niet afgeschaft.

†) De ruïne Sonnenberg ligt N. O. t. N. of N. N. O. van Wiesbaden.

— Meester, FANCY zond me tot u die heer zyt in 't ryk der kobolden en aardgeesten... ik wil door uwe gnomen onderwezen worden in de kunst van rykworden.

— *Dem kann geholfen werden*, riep ADOLF.

DE AUTEUR WORDT GEKAPITTELD, EN VERZOEKT DEN LEZER DAARVAN HET ZYNE TE NEMEN.

Dem kann geholfen werden, had ADOLF gezegd, zonder achtteslaan op wat hy zeide, want by voortduring hielden hem de geheimzinnige geluiden bezig, die zich eenen weg baanden door de spleten van 't gewelf:

— *Messieurs, faites le jeu!*

— *Le jeu est fait!*

— *Rien ne va plus!*

— *L'or va au rouleau!*

— *Moitié à la masse!*

— *Dix louis au billet!*

— *Trois . . . quarante!*

— *Un . . . un après! La carte est noire . . .*

— *Rouge gagne et couleur!*

— *Rouge perd, la couleur gagne!*

— *Onze, noir, impair et manque!*

— *Trente-six, rouge, pair et passe!*

— *Aux quatre premiers, s. v. p.!*

— *A cheval, neuf à douze!*

— *Transversale, treize à dixhuit!*

— *Zéro!*

En tusschen dat alles in, hoorde men het rollen van muntstukken, 't glitterend geschuifel van bankbilletten. Soms ook, maar zelden, het gekibbel van spelers.

Ik kon niet langer zwygen, en zonder op de terugkomst der uitgezonden boden te wachten:

— Meester, riep ik, gy hoort de echo van de bank te *Wiesbaden.* Daar wordt gespeeld — men noemt dat *spel*, o goden... is er sarriger *lusus a non ludendo* denkbaar? — dààr wordt gewonnen en verloren, dààr wordt getournooid *à outrance* tusschen ligtzinnigheid en moed, tusschen hartstogt en koelbloedigheid, tusschen vertwyfeling en hoop! Dààr is een der scherpst-geslepen brandpunten van den fellen *Streit um's Dasein* dien wy, arme menschen, genoodzaakt worden, wormpjes, atomen en zonnestelsels na te stryden. Dààr, Meester.... ik vocht liever mee op dàt

terrein, dan nu op m'n ouden dag te gaan schacheren in kurk, roggekoffi of assurantie. Meester, ik verzoek u my door uwe gnomen te doen onderrigten in de kansrekening.

— *Dem kann geholfen werden*, zei ADOLF nogëens, en ditmaal zonder verstrooidheid. Kabouter $\frac{0}{0}$, laat wat ertsblokken brengen, en zet ze in orde. Er is groote vergadering van-avond. Zorg voor veiligheidslampen, en denk aan suikerwater voor de redenaars.

Daarop wendde hy zich weder tot my met de vraag:

— Wat bewoog u tot de meening dat myne kaboutermannetjes iets van de kansrekening verstaan?

— FANCY heeft me hierin gegooid. Zyzelve moge verantwoorden waarom!

— Ze *is* verantwoord! Er bestaat tusschen fantazie en verstand eene soort van overeenstemming waarvan gy mensjes u zelden rekenschap geeft, schoon gy toch iets van de zaak schynt te *ahnen*, daar ge vaak — en dat is een tweede fout! — verbeelding en oordeel verwart. Men is, daar boven ons, gedurig bezig met de al te goed gelukte oplossing van 't probleem: hoe men dwalen kan tegelykertyd op tweërlei wys, en dit heeft ulieden geleid tot de zotte meening — uw derde fout! — dat er kans is op 't terugvinden van den regten weg, door van die dwalingen 't gemiddelde te nemen. Daarover misschien later, als ge na de zitting van heden avond nog wat hier blyft. Is dat uw plan?

— Ik moet volstrekt naar boven. De portier zal ongerust zyn, en bovendien, de lezers van *het Noorden* wachten op myn millioenen-studie...

— Ik mag lyden dat dit laatste waar is. Ge hebt wel wat regt op belangstelling... al ware 't om den titel alleen, die goed gekozen is... om de studie niet, maar om

de millioenen. Wat den pórtjeh aangaat, hy zit in de *Schenke*, beneden in 't dorp, en *schwätzt* van Königsgrätz en Sadowa...

— Maar STACCATA?

— Die is aan 't kibbelen met de meid, over 'n gebroken *schnaps*glaasjen, en vindt nu op haar beurt zoo'n onhandigheid „*zu kolossal.*" Ge hoort het, zy praat den student na. Dat dacht ge niet! Over 't geheel hebt gy die zeer ordinaire stumpert voor belangwekkender aangezien dan zy indedaad is ... uw gewone fout! De oorzaak is, dat ge hare persoon verward hebt met de indrukken die u bezighielden, toen ge 'r voor 't eerst zaagt in 56 ...

— Ik zal 't niet weerdoen.

— Dat kunt ge niet beloven. Wat gyzelf eenmaal over politiek evenwigt zeidet *) is ook van toepassing op het basculeren der verschillende werkingen van den geest. Volkomen balans is ondenkbaar... en zou dan ook evenmin te wenschen zyn als elke andere stilstand. Stilstaan, nietbewegen, is eene feitelyke ontkenning van *het zyn* dat in beweging bestaat. Wat niet beweegt is dood... neen: *is* niet. Dat 's nog minder dan dood. Begrypt ge dit?

— Nagenoeg. Maar ik weet niet of m'n lezers...

— Dat gaat my niet aan, en ik geef ook u den raad daarnaar nooit te vragen. Zeg en schryf wat u voorkomt waar te zyn, tracht zoo duidelyk mogelyk overtebrengen wat FANCY u in de gelegenheid stelt te hooren, en laat de rest over aan de toekomst. Er is veel kans dat men daarboven eindelyk eens zal leeren lezen. Nog een paar generatiën...

— Meester, ik kan zoolang niet wachten!

— Waarom niet? Is 't u dan om de *claque* te doen? Dat zou me spyten. Ik herinner me dat ik in myn tyd

*) Minnebrieven, pag. 89, uitgave 1865.

ook zoo menschächtig ongeduldig was, maar na m'n dood vond ik het dom. Ook ik wou terstond vrucht zamelen, en zaaide slordiger dan 't geval zou geweest zyn, als ik wat verder vooruit had gezien. Je hebt er geen begrip van hoe snel de geslachten elkaer opvolgen, wanneer men eerst goed-en-wel onder den grond zit. Eene moeder meent hemelsbreed ver te staan van haar zuigeling, en 'n paar eeuwen later is de geschiedschryver in de war tusschen grootvader en kleinzoon. Op zekeren afstand smelten alle Rhamsessen in elkander, en ik heb opgemerkt dat er in uwe geschiedenisboekjes heele dynastiën 't achterste-voren gezet zyn. Maar denk niet dat wy onder-den-grond-wezens u zulke *blunders* kwalyk nemen. Waarlyk niet! Och, 't doet er zoo weinig toe. Iets van meer belang is, dat gylieden zoo onachtzaam omgaat met die àndere geschiedenis, de geschiedenis uwer eigen wording. Al uw Genesissen zyn geen oortje waard. — Misschien had ik moeten zeggen: geen *kreutzer*, *heller*, *batze* of *pfenning*, omdat ik een Duitscher geweest ben... ge ziet het, nationaliteit gaat hier onder den grond totaal naar de maan. — Uwe Scheppingen deugen niet, voornamelyk daarom, wyl er nooit iets geschapen werd, of — als dit u aangenamer is — omdat het scheppen *altyd* voortduurt. 't Gaat hiermee als met het liefde-devies: *ni jamais ni toujours*, door'n omgekeerden kyker gelezen. Geschapen wordt er nooit of... immer. Holah, hei, *hé da!*

De aardmannetjes verschenen op den roep des Meesters.

— Is er nafta genoeg? Wordt er behoorlyk gewerkt aan salpeter? Wie zorgt voor kool? Meesterknecht, laat u de werkstalen voorleggen, en zie eens na of er wel by voortduring alles wordt daargesteld, wat er *als noodzakelijk gevolg van vorigen arbeid gefabriceerd worden moet?*

De meesterknecht haalde z'n schouders op, als wilde hy zeggen: *my* te herinneren aan m'n pligt. Hoe menschelyk! Men kan wel zien dat de Meester nog niet lang dood is.

— Hy heeft gelyk, zei ADOLF. Het was dom van me, zulke bevelen te geven aan baas LOGOS die meer van de zaken weet dan ik. Ik schreeuwde dan ook maar zoo, om u te doen vatten dat er een dubbelpunt moet staan tusschen dat averegts liefdepraatje en myn bevelen. LOGOS begaat zulke overbodigheden niet. Wie geen verstand heeft van interpunctie, moet volgens hem maar ongepunt blyven. Die onverschilligheid is misschien een gevolg van z'n langen diensttyd. Zyn opzienerschap dateert *van den beginne* *) dat is: hy stond *altijd* aan 't hoofd van de zaken...

Toch zou'n medaille voor twaalfjarige trouwe dienst den eerlyken LOGOS slecht gekleed hebben, want hy was jong en krachtig, en zelfs droeg zyn nooit verwisseld gewaad niet de minste sporen van slyting Geen leerjongetje zag er zoo frisch uit als hy.

— Onder ons gezegd, fluisterde ADOLF me in 't oor, *hij* is hier eigenlyk de man waarop alles aankomt, en ik zou terdeeg met de handen verkeerd staan, als-i eens z'n ontslag nam. Maar dat zal hy niet, dat kan hy niet, want hy heeft aandeel in de zaken...

— Geërfd?

— Neen, *ipso jure.* Zonder hem zou de heele fabriek...

— Niet opgezet zyn?

*) Evangelie van *Johannes* I vers 1, naar myne overzetting luidende: *in den beginne was* DE REDE, *en* DE REDE *was by God*, *en* DE REDE *wàs God.* Vgl: IDEËN III, blz. 383.

— Mis!

— Niet geworden zyn wat ze is?

— Half waar, dus ook mis! Neen, zonder hem wàs de fabriek niet, want hy *is* de zaak. Dit werd reeds op Pathmos erkend door iemand die overigens — ik moet dit tot m'n leedwezen erkennen — z'n verstand àl te wild liet op-en-neerwippen door z'n fantazie. Het eerste woord dat de arme JOANNES tot de wereld sprak, was wààr en van dieper zin dan begrepen wordt door de meesten dergenen die hem tot 'n heilige maakten. Het ware te wenschen, dat velen wier oordeel iets minder dan 't zyne te lyden heeft van overwegende verbeeldingszwakte — gy menschen noemt het *kracht*, geloof ik — den braven LOGOS zoo ruiterlyk de eer gaven die hem toekomt. Dat zou veel nutteloos gekibbel hebben uitgewonnen...

Maar, aldus ging ADOLF voort, ik ben u nog de uitlegging schuldig van de onbewuste gegrondheid uwer hoop dat ge hier beneden iets van de kansrekening zoudt te weten komen. FANCY had volkomen gelyk in de meening dat uwe verbeelding daarin verder zou doordringen dan uw verstand. Gy menschen zyt minder dom dan gezelf weet...

Ik stond op, en boog.

— Meester, geeft ge my vryheid dat compliment overtebrengen aan myne lezers?

— Och ja, als ge meent dat het hun aangenaam wezen kan, en zeg er dan by dat dit hen te verachtelyker maakt.

Ik ging weer zitten.

... te verachtelyker! Want *niet* weten, *dom* zyn, *weinig* begrypen, ware eer te verschoonen dan dat voortdurend

wèl begrypen, wèl weten, en ànders doen. Gyzelf zult heden avond weinig of niets vernemen, dat u of niet bekend was, of waarvan ge de kennis niet zoudt hebben kunnen opdoen boven den grond. De meesten uwer weten genoeg voor hunne behoeften. De fout is dat ge meestal het bekende verkeerd toepast, en u daarby gewoonlyk laat leiden door indrukken die met *weten* niets te maken hebben. Belang, hartstogt, eigenzinnigheid, sleur, menschenvrees... Nu dit laatste is 't zotste van alles, en wel een blyk dat gy daarboven elkaer meer eer bewyst dan u *vice versa* toekomt. Hoe kan een mensch, die dan toch by ondervinding weet wat buikpyn is en verkeerd oordeelen... hoe kan-i bang zyn voor andere schepsels die even als hyzelf laboreren aan verkeerd oordeel en buikpyn? Noch uwe deugden, noch uwe fouten zyn vrees waard. Geen uwer driften is bestand tegen een onverwacht speldeprikjen in de kuit. Probeer 't eens, als ge iėmand ziet die verliefd is of 'n moord wil doen. Met 'n paar theelepeltjes glauberzout op 't juiste tydstip ingegeven, verandert men uw heele toekomstige wereldgeschiedenis, en zonder de *Veuve Cliquot*, waaraan ALEXANDER zich te-buiten ging te Persepolis, hadden de Romeinen waarlyk zoo'n rol niet gespeeld...

ADOLF weidde nog verder uit over al de zaken die anders zouden geweest zyn, indien deze of gene kleinigheid anders geweest ware. Ik was zoo vry hem in de rede te vallen met de opmerking dat nietigheden die groote gevolgen hebben, juist daardoor géén nietigheden zyn, en dat 'n wereldgeschiedenis-veranderende speldeprik van meer belang is, dan de onregelmatigheid in de deklinatie van een wereld-zon wezen zou, indien de gevolgen van zoodanig wangedrag ons onbekend bleven.

Waarschynlyk om zich te wreken over de gegrondheid myner opmerking — de Meester was nog niet lang genoeg

dood, om alle ydelheid vaarwel gezegd te hebben... *ik* leef nog heelemaal, helaas! — begon hy uittevaren tegen de door my veronderstelde mogelykheid eener afwyking.

— Pas *um Gottes Willen* op, dat LOGOS je niet hoort! Van zóó'n suppositie zou *hy* buikpyn krygen! Al wat is, *moet* wezen, en al wat er wezen moet, *is*. Daarop kun je staatmaken! De meest ordinaire centraalzon doet z'n pligt — háár pligt, zeggen uw schoolmeesters — en wat gy afwyking noemen zoudt, is de oude, onveranderlyke, onvermydbare *norm*. *Rechthaberei*... juist. Ik noemde dit zoo-even op, onder al die andere *Spitzbuben* die, als wangunstige schoolmakkertjes, de slotsommen van de lei wisschen, die ulieder verstand heel aardig had uitgerekend. Nogëens, gy menschen zyt minder dom dan gyzelf weet, en FANCY hoopte dat er voor u iets zou te leeren vallen van myn kereltjes, die by hunne begrafenis dien ganschen armeebedervenden stoet van treinsoldaten daarginder achterlieten. Er, is iets nuchters in een doode, waaraan gylieden u maar niet kunt gewennen. Duizend byzaken trekken uwe aandacht van de hoofdzaak af. Ge zyt als kinderen dien men appels te tellen geeft. In plaats van tellen, snoepen ze 't ooft op. Heb ik ook jagt op geestigheid genoemd onder de zaken die 't verstand belemmeren?

— Nog niet, Meester, maar er is nog tyd toe.

— Welnu, ik gun me dien tyd. Gyzelf hebt menigen appel opgegeten, die u te tellen was gegeven. Waarom zeidet gy, dat de Pruisen de beelden op 't slot te Biberich hadden stukgeslagen?

— Meester, ik zag dat die beelden er desolaat uitzagen...

— Juist. En toen hadden dat volgens u, *mir nichts dir nichts* de Pruisen gedaan, omdat het zoo in uwe fraze te pas kwam. Welnu, 't is onwaar. Zulke schryvers-kunstjes brengen veel dwaling in de wereld. De ridders in myn

tyd voerden ook veel verkeerds uit, al schreven ze niet. En dat ze vaak... onwaarheid spraken, stem ik toe, maar ze lieten zulke dingen niet drukken. Trek uw leugen in...

Lezer, dat doe ik by dezen.

— Misschien, vervolgde Adolf, dat ik dan ook de straf verzacht, die de zetter van 't „Noorden" over u heeft uitgesproken... een wàre Vargas!

— Welke straf? Ik weet van niets...

— Ei, hebt ge niet bemerkt dat hy u onlangs door Bismarck deed opknoopen? Het doet me leed, want ik ben u niet ongenegen...

Ik wist waarlyk niet, waaraan ik deze vriendelyke stemming van den gewezen Keizer te danken had. En ik erkende die onwetendheid.

— Herinnert ge u den nacht van...

En hy noemde een datum dien ik vergeten heb, maar 't jaartal was '66.

— Neen, Meester!

— Nu, *ik* wel. In weerwil uwer fouten heb ik een vriendschappelyk gevoel voor u... en had dit reeds lang voor 't Fancy in 't hoofd kwam u in dezen kuil te gooien. 't Was zeer lief van u... ik meen de historie met dien paal... blauw en goud... denk eens na. Overigens moet ik erkennen dat ik niet houd van sentimentaliteit...

— Maar Meester, aan welke sentimentaliteit heb ik me dan dien nacht schuldig gemaakt? En een paal? Ik begryp er niets van.

— Dan zal Fancy 't u wel herinneren, zoodra 't haar

gelegen komt. Maar denk niet dat ik u dáárom, of om andere gevoelighedens — gekheid! — uw schryversfouten vergeef! Wat hoefje te schryven, als je geen waarheid schryft. Metsel dan liever, of... maak yzer als wy. Daarin is nooit 'n leugen. LOGOS zou 't niet dulden. Wat is, *is*... en wat gy mensjes zoo-al praat of schryft, is soms *niet*. Meent ge misschien dat het 'r niet op aankomt, met juistheid te weten of 't de Pruisen zyn die de beelden te Biberich hebben stukgeslagen? Dat hebt ge mis. Zy hebben geen deel in de eer — betrekkelyke eer, ja! — die er liggen zou in zoo'n vandalisme.

— Eer?

— Ik weet wat ik zeg. Ziet ge my voor 'n schryver aan? Gyzelf vertaaldet het stuk van ANDRIEUX, dat met de woorden eindigt:

Zie, een landschap wordt gestolen,
En een molen blyft gespaard...

Meent ge dat dit sparen van molens mooi is? 't Lykt er niets naar. *Sei was du bist*, koning, dief, annexateur... wees schryver in 's hemelsnaam, als 't wezen moet, maar *noch 'n mal: sei was du bist!* Het wegnemen van heele landen, toegesuikerd met het ontzien van 'n paar steenen poppen, is erger dan roof. 't Is huichelary. Ik bedoel hiermee niet, dat ieder die wel de steenen stukslaat, daarom geen huichelaar wezen zou. Weet ge waarom de Pruisische soldaten de beelden niet deerden?

— Dat is moeielyk te zeggen, Meester.

— Volstrekt niet. Ze konden er niet by, omdat die poppen op 't dak staan van 'n kasteel dat ze niet mogten binnengaan.

— Niet mógten! Zy die 't heele land namen?

— Ze mogten niet. En daarin steekt juist de huichelary die ik zoo kwalyk neem. Myn achterneef en naamgenoot

vocht... zeer uit de verte. Hy verdedigde z'n landje... per telegraaf, geloof ik. Zyne vrouw, de hertogin, bleef te Biberich, met iets als... moed. Onder ons, ze wist dat men haar niet deren zou, en kon zich dus zonder gevaar aanstellen als 'n DEBORAH die de heerscharen des vyands tart. Die vyand nu was... van de familie des mans die zoo goedig met molens omging, en kende dat kunstje: 'n huspotje van *fortiter* en *suaviter*...

Nu, héél *suavis* was hy niet, maar 't had er toch den schyn van, en om dien schyn is 't by zulke gelegenheden te doen. Myne achternicht werd niet geradbraakt. Integendeel, ze kreeg 'n pruisische eerewacht, welker soldy niet eens ten laste der Nassausche begrooting gebragt werd... ja later toch, maar dat betaalden de Nassauers niet, omdat ze toen geen Nassauers meer waren. In-stede van die heldhaftige vrouw 't kasteel uittejagen — zulke domheden deed men in de dagen der heilige ELISABETH van Hongarye, en van GENOVEVA — verbood men haar zelfs 't vertrekken, tenzy ze beloven wou héél ver te gaan. Den omgang met de bewoners van Biberich scheen men nadeelig voor hare zedelykheid te vinden — ge weet het, al die Rynplaatsjes zyn vol *Bierkneipen* en *Weinwirthschaften* — altans men belette haar uittegaan. Zy, koppig van hààr kant, wandelde niet eens in den *Schlossgarten*, waartoe ze permissie had, mits ze zich gedroeg naar de geafficheerde policie-verordening: geen bloemen te plukken, geen honden meetebrengen, niet te rooken, en over 't algemeen *keinerlei Unfug zu treiben.* Wat nu den een voorkomt als *Unfug*, kan den ander deugd schynen... er is ten-allen-tyde over zulk verschil van opvatting veel stryd geweest. Ook maakt het een groot onderscheid, of men zelf iets doet, of datzelfde ziet verrigten door 'n ander. Misschien zouden de pruisische moralisten er kwaad in hebben gezien, als m'n nicht door de hektralies heen, hare hand had te kussen gegeven aan

hare aanstaand-gewezene onderdanen En zy-zelf had dat mooi gevonden, schoon ik niet zeggen kan dat ze het dikwyls deed toen ze nog in de gelegenheid was 't honderdmaal daags te doen. Ze liet het nu uit *dépit*, en vroeger... ge kent dien slottuin?

— O, zeer goed.

— Ei, laat eens kyken? Zeg me eens, waarom m'n nicht er nooit in wandelde, toen ze nog regerend hertogin was.

— Om de muggen?

— Neen.

— Omdat ze 't publiek niet zien wilde?

— Ook niet. Er zyn genoeg laantjes met „*verbotener Zugang*"-bordjes, waar men 't publiek ontwyken kan. Uw goed-kennen van dien tuin is wêer 'n schryvers-fraze. Waarom niet nog liever gelogen met de spreek-fraze: ik ken hem *perfect*... een woord dat de mensjes nooit moesten gebruiken. Gy dan, die den Biberichschen slottuin zoo goed kent, wat zegt ge van den gehangen man?

— Een gehangen man? In dien tuin?

— Ja, ja, ja, ja! Ziet ge wel dat gy zeer zeer onopmerkzaam zyt? Daar hangt een man aan 'n boom... of liever 'n geraamte, want de persoon is nu hier, by ons... hy werkt aan steenzout. Nu dat geraamte hebt ge niet gezien. Zeg dus niet dat ge dien tuin kent. Verzoek Fancy eens, u by-gelegenheid te vertellen wat dit skelet aan dien boom beduidt... neen, *in* den boom, of 'r tégen liever... zóó is het. Nu, Hertogin Adelheid was er bang voor, en daarom vermeed zy den tuin, lang voor ze'r uitbleef uit tegenzin in de Pruisische permissie.

Die Pruisen dan martelden haar juist genoeg om plezier van 't martelen te hebben, zonder háár 't genoegen te gunnen voor gemarteld doortegaan. 't Mensch at er geen boteram minder om, dat ze geen hertogin meer was. Dit is trouwens 't geval by veel onttroonde vorsten. Ze gelyken

daarin op grandiose bankroetiers, die gewoonlyk redelyk wel leven na 'n accoord van 15 pCt. ADELHEID kreeg schoon linnen, zooveel ze begeerde. Dat ze zich niet verschoonen wou was haar eigen verkiezing. Misschien vond ze 't pikant de zaak isabellig optenemen.

Maar denk je nu dat de Pruisen haar kost en inwoning gaven uit menschenliefde? Of dat men die beelden spaarde uit kunstgevoel? *Der Teufel auch*, *nenni!* Geen soldaat mogt 'n voet in huis zetten, veel min de trappen beklimmen, die naar de tinnen voeren waar die beelden zich staan te vervelen. Verbeelje dat 'n *Feldwebel* eens — by vergissing natuurlyk — de slaapkamer van m'n nicht ontwyd had met z'n spykerschoenen en andere dingen... *shocking!*

Neen, neen, niets daarvan! De soldatery bepaalde zich tot de, nogäl sterke, *corps-de-garde* in de voorwarande, en wat patrouilles. Overigens, geen schyn van dwang, of beter: wèl dwang maar géén schyn. „*Respectons la décence*, zal men gezegd hebben. Daar woont 'n strooweduw — dat geloof ik graag, zyzelf hadden haar man weggejaagd — we zullen ons aanstellen als beschaafde luî. Dat kleedt!"

En... hoor eens, er is nòg iets: „heden myn, morgen dyn." Misschien dachten de Pruisische Feldwebels er aan, dat ook zy misschien eenmaal hùnne lusthoven zullen moeten beschermen... uit de verte. 't Was *my* ook niet voorgezongen in de wieg, dat een myner nazaten of z'n vrouw, permissie zou noodig hebben van 'n... hoe heeten ze ook?

— Van 'n Hohenzollern.

— Ja. Ik kan die namen zoo slecht onthouden — de vorstenhuizen uit *myn* tyd ken ik op m'n duimpje — nu, dat 'n Nassauer of *Nassauerinn*, verlof zou noodig hebben van zoo'n Hohenzollern, om in z'n eigen *tuin* te wandelen. En... dat kan 'n Pruisischen Feldwebel ook gebeuren, zie je... als hy tyd van leven heeft. Om tegen dien tyd

hun eigen beelden en vrouwen heeltehouden, hebben ze m'n nicht niet geradbraakt, en de steenen poppen gespaard...

Ik beken dat ik schik begon te krygen in de historisch-filosofische expectoratien van m'n interessanten gastheer. Maar tevens verlangde ik naar de avondzitting, waarin ik iets zou te weten komen van de millioenen die ik absoluut noodig had. Ook kittelde my de nieuwsgierigheid naar dien paal, dat nachtsentiment — oorzaken van z'n genegenheid mywaarts, had hy gezegd — en naar dat skelet, aan, in, tegen 'n boom, dat ik moest gezien hebben.

Ik knikte dus op 'n manier die iets als „ja, juist!" beduiden moest, maar waarin te-gelyker-tyd eene uitdrukking schynt gelegen te hebben van ongeduld. Althans hy antwoordde:

— Nu ben je precies een lezer... dat's nog erger dan 'n schryver. Meent ge nu indedaad dat ik, *Inhaber* van de twaalfjarige-keizersdienst-medaille, ik die daar-ginds op 't korstje van ons bolletje Graaf was, en hier beneden Meester ben, meent ge dat ik hier zeshonderd jaar onder den grond heb gezeten, om m'n vertellingen interigten naar den luim van den eersten den besten die... me opslaat?

Hy sprak als 'n boek dat door my gelezen werd... een feuilleton misschien.

— Ach neen, Meester, ik vraag vergeving...

— Zeer wel. Bedenk dat gy géén keizer zyt, géén prins, en wees beleefd jegens 'n Meester die geesten kommandeert. Zoodra ge 't zóóver gebragt hebt op de wereld, of er in, als ik... zal ik te-rade gaan met *uwe* keus van gesprekken. *D'ici-là*... à propos, hebt ge'r lust in goed te leeren spreken?

— Ach, zoo gaarne, zoo gaarne!

— Nu, leg u dan op luisteren toe, en wees aandachtig als *ik* spreek.

Een zonderling wezen, zoo'n onder-den-grondkeizer!

Ik beloofde zwygend het gevorderde, met 'n zedig buiginkje. En hy ging voort:

— Dat half-martelen, dat byna-doodknypen, dat fatsoenlyk kleuren van brutaliteit, stuit me. In myn tyd sloeg de een den ander dood, dat 's waar, en al waren de middeltjes die men aanwendde om altyd de „een" te wezen, en zoo zelden mogelyk de „ander" soms niet zeer eerlyk, het doodslaan rymde iets beter op wat voorafging en volgde. En, leer dit van my, rym is — behalve in verzen — de schoonste zaak der wereld. Wat goed rymt, *is* goed. Vriendelyk praten en ruw handelen, is zedelyk-ongerymd, is slecht. Kemels slikken — ik weet niet of 'r tegenwoordig zulke dieren in 't Nassausche zyn... in myn tyd niet — kemels doorlaten en muggen uitziften — *die* zyn er veel in den Biebericher tuin... nu dat 's weer 't zelfde — geloof my, dat rymt *niet!* En daarom beweer ik, dat de Pruisen beter zouden gedaan hebben die beelden flink naar beneden te gooien.

— Ik begryp er nu iets van, Meester.

— Ik geloof integendeel dat ge 'r nog altyd niets van begrypt. Ik verwed 'n centenaar yzer tegen een pruisische *Silbergrosche*... zeg eens, is 't waar dat er onlangs te Berlyn een chemicus is opgehangen?

— Ik heb er niets van gehoord... ik denk het wel, want de Noordduitsche Bond houdt veel van de doodstraf *).

— Dat is waar. Er is kans op 'n goede carrière voor uwen zetter, als-i naar Berlyn wil gaan. Maar ze zullen

*) Men weet dat de voorgestelde afschaffing niet is doorgegaan.

daar toch niet iederéén ophangen? En die chemist...

— Wat had hy gedaan?

— Men vertelt hier dat hy wegens laster is ter-dood gebragt, omdat-i beweerde, na jaren tobbens — ik beken dan ook, 't is 'n lage insinuatie! — zilver te hebben gevonden in 'n pruisisch dubbeltje. Doch... laat dien man hangen, als hy hangt. Misschien zien we hem later hier. Nu, ik verwed 'n schep yzer tegen zoo'n *Silbergrosche*, dat ge nu nog niet weet wat het allerminst rymt in dat ontzag voor die standbeelden?

Ik beet verlegen op m'n wysvinger.

— Houd je *Silbergrosche* maar — gelukkig, ik had er geen — ge zoudt haar verloren hebben. Wilt ge, als je straks weer naar boven gaat, wat yzer meenemen, goed! We zien hier niet op 'n kleinigheid. Wat je transporteren kunt, mag je hebben... als ge 't maar eens zyt met LOGOS. Nu dan, gy hebt niet eens acht gegeven op 'n veel grooter kemel die zeer ongerymdelyk verslikt wordt. Ge hebt weer niet bemerkt...

Ach, lieve hemel, dacht ik, zou ik weer 'n skelet over 't hoofd hebben gezien?

Waarachtig, 't was zoo. En ditmaal 'n heele verzameling van skeletten.

— Gy hebt niet eens gelet op al de geraamten die daar uwe aarde bevuilen by Königsgrätz! Foei, foei, ben je 'n schryver? Een brekebeen zyt ge, 'n beginnertje, 'n rekruut, 'n *mazette*, 'n kruk, 'n *tiro*... houd u eerst eens 'n paar jaar bezig met onderzoeken, opmerken, denken! Oefen u, en wacht nog 'n eeuw of wat, voor ge u opwerpt als voorganger. Die zetter is *après-tout* zoo mal niet. De man moet

naar Berlyn...

Lezer, om u de waarheid te zeggen, ik houd niet van u. Maar toch wensch ik u 't lot niet toe van m'n armen wysvinger!

Adolf zag misschien dat ik erg verlegen was, en met iets als medelyden — misschien dacht hy aan de zoo vreemd recommanderende paalhistorie — haalde hy me weer te voorschyn uit den wand waarin ik me had weggedrukt.

— Blyf maar zitten, zei hy, en bederf m'n behangsel niet. Ik zal u niet terstond geheel-en-al *verdammen.* *) Er kan nog altyd iets redelyks van u komen. Byt maar veel op uw vinger... dat is nuttig. Leer *denken.*

— Ik zal myn best doen.

— *Ganz wohl!* En tracht u duidelyk uittedrukken.

— Ik zal myn best doen.

— *Ganz wohl!* 't Is *uw* schuld, als men u niet begrypt...

Ik zie den lezer groeien!

— Gy vergeet te vaak dat „Publiek" aartsdom is...

De lezer krimt weer.

— De menschen willen 't goede wel...

Groei!

— Maar die vervloekte *trainbuben* maken hen verachte-

*) Dit woord heeft in 't duitsch taaleigen, een minder uitsluitend harde beteekenis dan ons *verdoemen*. Het komt in den zin van *veroordeelen*, in deftige drama's voor, en misstaat niet volstrekt, in den mond zelfs eener dame

lyker...

Krimping!

— Verachtelyker dan ze wezen zouden, indien 't goede dat in hen is...

Groei!

— Niet bedorven werd door dat gespuis De slotsom is dat ze...

. . . .

Hier laat ik 'n paar regels van m'n gesprek met ADOLF oningevuld, omdat ik me niet juist de conclusie zyner menschentaxatie herinner, en dus niet weet of ik me ten slotte m'n lezers als dwergen of als reuzen moet voorstellen. Wie 't liefst precies blyft zooals hy is, kan 't ook doen, *meinentwegen!*

— Hoe dit zy, ging ADOLF voort, het is uw pligt begrepen te worden...

— Als ik onder den grond zit?

— Ja! Zyt ge daarmede niet tevreden? Wat verlang je meer? Zie m'n kobolden eens. Zien ze'r niet flink uit? En wou je beter zyn dan 'n onschuldig graankorreltje? Heb je ooit 'n eikel hooren klagen omdat men hem begroef? Wilt ge zaad, kiem, bloesem, vrucht. . alles tegelyk? Pas-op dat LOGOS 't niet verneemt .. *hy* zou je kapittelen! Hy is veel strenger dan ik, moet je weten. Ook is hy minder gunstig gestemd jegens u... over dien paal, want hy is geen Nassauer. Maar toch, myne vriendschap gaat niet zóóver, dat ik 't u vergeven zou, als ge

minder waart dan 'n eikel. Weet te sterven, dan zult ge leven! Laat u begraven, ge zult opstaan! Leer verrotten... dat is de weg naar bloei!

Myn zonderlinge meester zweeg 'n oogenblik, en ik spande my in tot het begrypen van wat hy gezegd had.

MONARCHOLOGIE.

Na eenig zwygen ging ADOLF heel goedmoedig aldus voort:

— *Potz-tausend*, jongen, ik was ook zoo kinderachtig toen ik nog keizer was. Voor den dood was ik ... doodsbang — onder ons, dat waren de meeste ridders, anders hadden de papen zoo'n invloed niet gekregen! — en toen ik hier aankwam, begreep ik dat de heele zaak eigenlyk niets om 't lyf heeft. Maar wel spyt het me, dat ik daar-boven niet wat meer ben geweest dan 'n keizer die ridders liet vechten en torens bouwde. Als ik ooit terugkwam op de korst, zou ik trachten 'n goed mensch te zyn. LOGOS heeft me

verzekerd dat dit 'n hooge rang is ... ja, de hoogste. En wat LOGOS zegt, is waar.

Wees gy nu maar tevreden, en zorg dat ge 't een beetje verder brengt dan tot zoo'n miserabel keizerschap, en wees niet te haastig, en leer wat er te leeren valt, en deel 't behoorlyk meê aan anderen... die op hunne beurt uwe onderwyzers zyn, meer dan ge weet of bekennen wilt. Wat zou er teregtkomen van uw menschteekenen, als er geen menschen waren die poseerden? En scheldt uwe modellen niet uit. Dat jaagt de bevalligheid van hun trekken, uit uw atelier, en van je paneeltjes. Denk dat het niet pleizierig is voor 'n lezer, daar zoo naakt te zitten als PAULINE BORGHÈSE by CANOVA. Hy stookte zwaar, en dat maakte de zaak dragelyk, zei ze. Gy echter zet deuren en vensters open, zoodat alles bevriest tot uwe leden-mannekens *) toe. Waar was ik?

— Meester, ge zoudt iets zeggen over den grootsten kemel...

— 't Doet me genoegen dat je goed geluisterd hebt. De tyd zal komen, dat je in staat zyt een feuilleton te lezen. Ga zoo voort. Juist, de grootste kemel! Duizenden sloegen ze dood, dood, dood ... en er mogt geen kreukje komen in 't behang van m'n nicht's ledekantje! Weet ge waarom niet?

— Omdat ze uwe nicht was?

— Neen, omdat ze *zyn* en hùn nicht was, de nicht van die... hoe heeten ze ook?

— Hohenzollern.

— Van die Hohenzollerns. Van de BOURBONS. Van de WITTELSBACHERS. Van CARLOVINGIËRS en MEROVINGIËRS. Van YORKEN en LANCASTERS. Van WELFEN en GHIBELLYNEN. Van de ROMANOFS. Van CYRUS en PRIAMUS. Van DAVID en HERODES. Van ARTAXERXES, PALAIOLOGO, KO-

*) *Mannequins*, een woord dat de Franschen uit het hollands of vlaams annexeerden.

DRUS, COMNENEN, MARTEL en PEPYN. Van VICTOR-EMANUEL. Van ANTIOCHUS-EPIFANES, PHARAMOND, OG, NIMROD, BARBAROSSA en ALEXANDER den groote. Van ACHAB en JEZABEL. Van de *faineanten*... 'n talryke familie! Van CECROPS, DANAUS, CADMUS en PELOPS. Van ARPAD. Van INACHIDEN en HERAKLIDEN. Van HENRI IV. Van de koningin van SCHEBA. Van MACBETH. Van JAGELLONEN, HABSBURGEN, PTOLOMEËN en ARSACIDEN. Van ORELIUS den procureur. *) Van IWAN den slachter en KAREL den gek... den zesden. Van FARAONEN en GRIMALDI'S. Van de *Centauren* HENGIST en HORSTAN. Van *Heirmannen*, *Hetmannen*, *Khans*, *Beg's*, *Bey's* *Orang-toewa*, *Ricos-hombres*, en Franken-*Voorsten*. Van OMAR. Van de godsgeschenken aan Habesch en Corsica. †) Van ATALIBA, MONTEZUMA en GUATEMOZIN. Van de schoolmeesters LOUIS-PHILIPPE en DIONYS. §) Van BRAGANZA'S en *Paus-Koningen*. Van den wreeden ALFONS en de heilige ELISABETH. Van MESSALINA, CLEOPATRA en KATHARINA van Rusland, geboren Zerbst. Van *despoten*, *dynasten* en *tu-*

---

*) Een Franschman — DE TOUNENS? — had zich, eenige jaren geleden, in Araucanie koning gemaakt. Hij voerde oorlog met Chili, en rigtte meer koninklijke zaken uit. Toen 't hem tegenliep, vertrok hij naar z'n vaderland, waar hy — ik weet niet in welk provincie-stadje — procureur geweest was. Natuurlijk werd hy in Frankrijk vaderlandig behandeld: bespot, geplaagd, wegens schulden vervolgd. Hy stond zelfs teregt wegens escroquerie. Om aanhangers te werven tot het heroveren van z'n Rijk, had hy gelden opgenomen, en toen hy niet spoedig genoeg slaagde in z'n plannen, werden al z'n schuldeischers op eenmaal anti-royalist en democratisch. Een koning moet rijk zijn.

Toch is hy, naar ik onlangs vernam, thans weder in Zuid-Amerika, en staat op 't punt weer „neef" te worden van al de neven in mynen tekst. *Prosit!*

†) THEODOROS van Abyssinië, en de Baron THEODOR VAN NEUHOFF die'n korten tyd koning van Corsica geweest is. De laatste stierf in een armen-gesticht.

§) DIONYSIUS van Syrakuse en LODEWYK PHILIPS gaven in oogenblikken van gedwongen loisir, onderwys aan de jeugd.

rannoi. Van den vaderdragenden Eneas en de koninkjes zonder duim, uit Rigteren zóóveel. Van Radboud den Fries die naar de hel ging. Van Louis XVI die ten hemel voer. *) Van roodharige *Vikings* en wat er woedendst woedde onder de *Berserkers.* Van Noordsche Rollo's, scandinavische *Stoere's* en muscovitische *Dobbre's*, Van *Basileën*, in purper geboren. Van al wat zich wist te doen houden voor *Dioskuur*, *Krisjna*, *betoea* of *taboe.* Van ieder die legioenen beguichelde met kleine laarsjes of groote woorden, met teekens in de lucht of champagnewyn en *gloire*, met *circences*, regie-sigaren, of uitzigt op ongestraft plunderen. Van den zwerm „waardigsten" na Alexanders dood. Van ieder die 't eerst onder z'n stamgenooten het bloedgierig geduld had een steen te slypen tot wapen. Van al wat moordde met koperen staaf, toen burgerluî dat werk nog verrichtten met 'n stuk knoestig hout. Van ieder die in de messing-période z'n boschpubliek deed verbaasd staan over de nieuwigheid eener *framee* met yzeren punt. Van ontrouwe *Majordomen*, *Stewards*, *Ruwaarden*, *Wakhils*, *Praefecten*, Graven en Hertogen, die hunnen meesters land, leger en gezag ontfutselden. Van al wat zich handig de uitvindingen ten-nutte maakte van Schwartz, Congreve, Paixhans, Dreyse of Chassepot. Van *Sultans*, *Soedans*, *Pahoe-Alam's* *Baginda's*, *Caciquen*, *Soesoehoenan's*, *Bels*, *Baäls*, *Els*, *Elohim* en wat er al zoo meer den naam droeg van „Heer." Van *Khalifen*, *Inka's*, *Njang-di-Pertoean's*, *Kami's*, *Radjah's*, *Schach's*, *Sjech's*, *Cheik's*, *Padischah's*, *Caesars*, *Kaisers*, *Czaren*, *Khans*, *Kongs* †)... hoe staat het met uwe borst? Gy hoest een beetje.

— Meester, myne longen...

*) „*Fils de* St. Louis, *monte au Ciel!*"

†) Waarschynlyk zal de vry nauwkeurige Adolf ook *Maleks* of *Melchen* genoemd hebben. Maar ik sla die over, om de *pointe* niet te bederven. Op de meesten der in den tekst voorkomende titels zal ik terugkomen in myne Ideën. Daarovèr zyn belangryke opmerkingen te maken.

— *Schon gut!* Oefen ze wat, en ga gy nu eens voort. Ik ben niet verkouden, en heb dus geen oefening noodig. Noem wat koningen op. Stoor u niet aan chronologie... dat deed ik ook niet. 't Zal my benieuwen of gy den regten noemt.

— Noemdet gy dan den regten niet, Meester?

— Wel zeker! Maar er is één die allen vertegenwoordigt, en dat is de ware regte. Wie 't geluk heeft een neef of nicht van hèm te zyn, is 't *ipso jure* van de heele *Sippschaft*. Ik luister.

— Van Zyne Majesteit WILLEM DEN DERDEN, Koning der Nederlanden, Groothertog van Luxemburg, Keizer van Insulinde...

— Deugt niet! Men kan wel zien dat ge pas *'nen Holländer* hebt gebruikt. Uw maag praat mee. Noem anderen.

— Van Keizer *Plebiscit?...*

— Ga voort, ga voort!

— Van OCTAVIANUS AUGUSTUS die 't leven van CAESAR... voortzette. Van ETEOCLES en POLYNICES, scheikundigen na hun dood. Van DAGOBERT *qui mettait sa culotte à l'envers*, van NAUSICAÄ's vader, die 'r geen wasvrouw op nahield ...

— Laat de kommentaar weg. Die maken we hier-beneden zelf. Ga voort!

— Van SEMIRAMIS, van AGNES SOREL, MAINTENON, DUBARRY, LOLA MONTEZ ..

— Hè?... *Was gefällig?*

— Vergeving, Meester! Van de LOUIS' en de LUDWIGS, van de *Hyksos*, van de *heptarchen*, *tetrarchen*, *duodecimarchen...* allerlei *archen.* Van BAJAZET, TIMOER-LENG, DJENGIS en ATTILA. Van den lieftalligen heerscher in DAHOMEY wiens naam ik niet weet ..

— Dan hadt ge hem kunnen overslaan. Ga voort!

— Van ROMULUS, REMUS, EGERIA ...

— Hè?

— Van Numa Pompilius, Meester. Van Tullus Hostilius, Ancus...

— Ik schenk je wat daarby hoort, tot Augustulus toe. Ga voort!

— Van Charlemagne en den koning van Rome-Reichstadt. Meester... ik begin moe te worden.

— *Ganz wohl*... ga dan maar voort. Het zal je goed doen.

— Van... van...

— Ga voort!

Ik moet bekennen dat m'n voorraad koningen aanving geweldig te dunnen. Ik trachtte byeen te sprokkelen wat ik kon.

— Al de keizers van China, riep ik.

— *Richtig*. Ga voort!

— Al de dynastien van Egypte...

— Zeer wel. *Vivant sequentes!* Ga voort!

— De honderden koningen uit Ilias, Odyssea, Exodus en... arabische vertellingen...

— Dat helpt 'n beetje Ga voort!

— Meester, riep ik hoestend — en ik moet dit erkennen, eenigzins ongeduldig — alle koningen die ooit over eenig volk hebben geheerscht!

Was het te veel verwacht dat ik meende nu 'n oogenblikje tyd te hebben tot uithoesten? Ik voelde me ontlast als de Keulenaar die, bluffende op 't aantal relieken in z'n Dom, zich verbeeldde al heel wat gezegd te hebben, toen hy zich op de een-en-twintig-duizend-negen-honderd-acht-en-negentig knieschyven van Ursula's kameraadjes beriep...

Helaas, ik had buiten myn gastheer gerekend! Men moet erkennen dat hy een lastig heerschap was. Als hadde

ik nog niets genoemd, bromde hy me z'n ontevreden: „ga voort, ga voort!" toe.

Myn toestand was vreeselyk. Ver van myn dierbaar Vaderland...

Ik zat in angst! Die ADOLF zag er niet uit, alsöf hy me 't minste prinsje schenken zou. Hy gaf me den indruk van SHYLOCK, en sidderend betastte ik myn niet zeer vleeschig lichaam, om te onderzoeken uit welk deel daarvan hy zich voorstelde, een pond dynastien te snyden... helaas!

Als de toekomst van het koninkschap daarvan afhing...

Heel bedaard, en als vorderde hy de gewoonste zaak der wereld, gelastte hy me nogëens voorttegaan, en voegde er sarrend by: *wenn ich bitten darf!*

De minst magere deelen van myne stoffelyke ikheid verscholen zich diep, diep, in 't granietbankje waarop ik zat. 't Scheen dat ze, als ESPARTERO, geen lust hadden in 't souverein gezag.

— *Wenn ich* nochmals *bitten darf!*

— Meester, gy behoeft niet te verzoeken, gy kunt bevelen, maar...

— *Ganz wohl!* Welnu: ik beveel.

— Een koning die niet over 'n volk geheerscht heeft?... Ik ben er, dacht ik:

— MELCHI...

— *Getroffen!* riep ADOLF. Maar dat riep hy te snel. Want terstond trok hy z'n goedkeuring in, toen ik met misplaatste blydschap voortging:

— MELCHIOR, KASPAR, BALTHASAR, de monarchen van 3 Januari.

— Gekheid! Ook zy zyn wel bloedneven van m'n nicht ADELHEID, maar staan haar niet nader dan de rest. Ik eisch eenen cousin Κατεξογῆν.

— Dien ken ik niet, zei ik beschaamd.

— Ge zyt nog dommer dan de biechtvader die my bediende, toen ik Keizer was. De kerel absolveerde voor 't vaderland weg. Ik wil u hooren zeggen, wie de neef is: *by uitnemendheid*, van m'n nicht ADELHEID? De neef in de honderdste magt, de neef die veroorzaakt dat àl haar neven haar *neven* zyn? Ga nu voort, en haast je wat!

In den angst van m'n hart riep ik FANCY tehulp, zooals ik gewoonlyk doe, als 't my te benauwd wordt gemaakt, en zy... ze werd ondeugend. Dat is háár gewoonte... als ik 't benauwd heb.

Ze fluisterde my in, en ik rammelde in een adem na:

— Meester, uwe nicht, de nicht der HOHENZOLLERNS die haar zoo vriendelyk behandelden, is tevens de nicht:

van BERANGER'S *roi d'Ivetot*,
van Lady STANHOPE, *the queen of the desert*,
van KAULBACH'S Leeuw in Reintje de Vos,
van *Fredrische*, *Esopische*, *Lafontanische* leeuwen,
van de leeuwen in *Artis*,
van SIMSON'S honigleeuw,
van de leeuwen die DANIËL niet opäten,
van den Nederlandschen leeuw,
van *king-charles*-leeuwtjes...

— Leeuwen genoeg. Ga voort!

— Van Adelaars en Walvisschen, lucht- en waterkoningen.

— Geen dieren meer. Ga voort!

— Van CAMBRINUS den *Bierkönig*. Van... Assepoester's gemaal. Van... Batavia, de koningin van het Oosten...

— Ga voort!

— Van... alle Winterkoninkjes Van... 't Haagsche

Dagblad. *) Van harten- schoppen- klaver- en ruitenheer... oef!

Meester, ik ben op!

— Ja, zoo zyt gy mensjes, antwoordde Adolf, goediger dan ik gevreesd had. Het scheen nu dat hy zich maar wat had willen vermaken met myn angst. Redelyk welwillend vischte hy my op uit de granietmassa waarin ik nog al diep verzonken was. Ik meende reeds duidelyk de voetzolen van 'n paar antipoden te onderscheiden. En hy begon weer te schoolmeesteren:

— Wil ik je nu eens zeggen, waarom gy den regten niet wist te noemen? Ge hadt meer lust aardig en geestig te zyn, dan wáár. Dat is 'n groote fout, m'n jongen... wen je dat af.

— Maar, Meester... dan lezen zy me niet!

— Dat 's hùn zaak! En nu... wanhoop je aan 't vinden van den echten, oorspronkelyken hoofdneef?

— Meester, ik wanhoop.

— *Sehr wohl!* Je weet dus niet wien ik bedoel?

— Meester, ik weet het niet.

— *Vorzüglich!* Je kùnt niet?

— Meester, ik kan niet!

— *Zum Entzüchen... bezauberend!* Nu, dan *moet* je!

En Fancy, die altyd by-de-hand is, als er iets onmogelyks moet gedaan worden, riep, uit myn mond lachend, met luider stem:

*) Met het oog op de wyze, waarop zeker soort van lezers scherts opvatten — eene gevaarlyke zaak in ons landje! — verklaar ik uitdrukkelyk, dat deze niets kwaads bedoelende toespeling op den naam des heeren Lion, niets, volstrekt niets te maken heeft met de taktiek die zyne tegenstanders tegen hem bezigen. *Non tali auxilio* tegen 't behoud! Ik schat den yver en het talent van dien publicist zeer hoog, en wenschte dat we in 't liberale kamp wat meer stryders hadden van zyn gehalte. Dat schelden op *personen* moest nu eens ophouden, vindt ik: we schryven 1871.

— Van MELCHIZEDEK den gezalfden koning van Salem!

— *Getroffen... endlich!* Juist! De ware grond der beleefdheid jegens myn nicht ligt in de heilige zalf van dien algemeenen stamöom. Het doet me genoegen dat gy eindelyk geraden hebt. Het is verdrietig omgaan met menschen dien men alles moet voorzeggen. Wie wat leeren wil moet iets geleerd hebben. Denk daaraan, ook van avond in de vergadering...

Die MALEK ZADOK is de Aartskoning van wien elk regtschapen heerscher z'n heerlykheid afleidt Bygeloof en baasspelen gaan altyd hand-aan-hand. Dat men beleefd is jegens 'n man die aan 't hoofd van de zaken staat, keur ik goed. Waarom zou men door lompheid of wrevel de taak verzwaren van iemand die belast is met verantwoordelykheid? Maar dat aanbidden van 't gezag als eene heiligheid, is 'n fout die uwlieder Geschiedenis ontsiert...

— De eerbied voor 't Goddelyk-Regt is zeer aan 't dalen, Meester!

— *Mit nichten!* Als ik u nu liet doorspreken, zoudt ge my iets voorliegen van uwe Beschaving, van uw Verlichting, van 't Onderwys, niet waar? In myn tyd, dien gylieden de periode der donkere middeleeuwen noemt, pronkte men ook met zulke dingen. Wy ook verbeeldden ons al byzonder ver gevorderd te zyn. Elk geslacht vergelykt zich met het vorige, en blaast zich op zonder reden. 't Menschdom lykt wel 'n jongen die zich voor 'n eerst worstelaar houdt, omdat-i minder stram is dan z'n jichtige grootvader. De kinderachtige eerbied dien gy allen nog koestert voor zekere heilighedens... ziedaar, ge meent zeker dat gylieden daarin iets minder dom zyt dan myn tydgenooten? *Fehlgeschossen!* Altans er zyn uitzonderingen. In uw geschiedschryvery verwart gy altyd den indruk dien oude zaken op u maken, met de beteekenis die daaraan gehecht werd toen ze nieuw waren. Wy *bouwden* geen ruïnes, gy *vondt*

bouwvallen. Over 't geheel is niets zotter dan de wyze waarop gy menschen uw Geschiedenis opvat... nu ja, 't schryven zelf. Die *Sonnenberg* boven ons hoofd was eens spikspeldernieuw. Om u eenigzins te verontschuldigen, moet ik erkennen dat wy van onzen kant ons niet konden voorstellen dat het ding eenmaal voor 'n paar groschen zou bekeken worden als herinnering uit den voortyd. En dat 'n pruisische pórtjeh... *gottsdonnerwetter!*

Alle kleur is naar 't licht dat er op valt, en wie zich niet weet te verplaatsen in den tyd der gebeurtenissen, ziet ze ànders gekleurd dan ze indedaad waren. Of ook misschien...

Adolf haperde. Hy keek me vragend aan, en ging na eenig zwygen aldus voort:

— Ik zie wat ge denkt. 't Is redelyk intelligent van je. Nu ja, 't is mogelyk dat *alle* kleur valsch is, en dat zoowel ik verkeerd deed myn eeuw en myn torens te beschouwen van al te naby, als gy die ze van al te ver ziet. Niets is geheel waar, myn jongen. Onthoud die spreuk, en zend haar als waarschuwing vooruit, als ge weer Ideën schryft. Of deedt ge 't al? *Schon gut!*

Niets is geheel waar. Dus ook alweer dit niet, mannetje...

Ik nam dat verachtelyk „mannetje" op als 'n uitval van spytigheid. Adolf scheen 't kwalyk te nemen dat ik eens byna gelyk had. Dooden zyn zoo.

— Neen, mannetje, niets is geheel waar. Dus ook niet dat gylieden met uw Verlichting en Beschaving den zotten eerbied voor 't *droit divin* zoudt geknakt hebben. Dat heerscht nog in al z'n kracht, sterker zelfs dan in myn tyd.

Ik maakte eene beweging die ongeloof aanduidde.

— Wel zeker! Gy vergeet altyd — juist als met de oude torens — dat de oudste geslachten eenmaal nieuw moeten geweest zyn. In de middeleeuwen waren alle Vorsten parvenus, en wie op oudheid van afkomst geroemd had, zou gevaar geloopen hebben, iemand te ontmoeten die z'n grootvader als vechtman van de laagste soort, als boer of zelfs als lyfeigene gekend had. De adel was dan ook aanvankelyk veel minder hovaardig dan ze later geworden is, toen de getuigen van lage afkomst begonnen uittesterven. Hoe verder men zich verwyderde van den oorsprong der „huizen" — een gekke uitdrukking in 't oor van iemand die ze als hutjes of holen gekend heeft! — hoe makkelyker 't viel, dien oorsprong optesieren met legende. Dat verheffen der afkomst van graven en prinsjes, was een handig middeltje tot kostverbeteren voor ieder die 't lezen en schryven verstond. Voor 'n slok gerstebier kon men z'n grootvader tot 'n deftig man laten verklaren, die 'n byl in eigendom bezat. Nog 'n slok ... hy was aandeelhouder — *lui dixième* — in 'n ploegyzer. Een paar nappen honigmee maakten de voorouders tot eigenaars van 'n ommuurde hoeve, tot landheeren, tot scheidslieden in gedingen, tot gezaghebbers. En voor 't minst dat zoo'n voorvader twistziek van aard en tevens lui was, kon men hem doen ophemelen tot held. Dit wist ge zeker niet, dat er oorspronkelyk zooveel traagheid schuilde onder die heldhaftighedens? Nu, 't is zoo. Er werd ten-allen-tyde 't meest gevochten door wie 'n afkeer van werken had. Kort vechten is minder vermoeiend dan lang spitten. Het bewerken van 'n klein akkertje vordert grooter inspanning dan noodig is tot het doodslaan van honderd menschen ... vooral wanneer ze niet in yzer gekleed zyn. En met dezulken vochten onze ridders het liefst, al zeggen uw balladen daar niets van,

Grafelyke afkomst kostte eenige dagen herbergens van 'n tafellikker die dichten kon, en wie zoo'n kerel 'n ring gaf of 'n rok van vriesch laken, was zeker hertog. Hongerige verzenlymers hebben alzoo den Adel gemaakt ... wat jammer genoeg is. Waarom noem ik dit jammer?

— Adel is een misbruik, Meester. 't Is een zotterny, een schande, een vooroordeel, een pest, een vloek...

— *Prachtvoll!* Zorg gyzelf maar geen pest te worden door 't vertellen van zulke zotte dingen. Adel is een der schoonste zaken die Logos aan u domme menschen gegeven heeft. Gy misbruikt, *gy*, maar zeg niet dat Adel zelf een misbruik is. Ik wil u dit wel uitleggen, maar wees dan wat minder burgerlyk-plomp van opvatting.

Jammer noemde ik het, dat uwlieder Adel door verzenknoeiers gemaakt is — en de papen deden ook mee, dat spreekt vanzelf — omdat hy juist daardoor z'n ware beteekenis verloor Dat schelden op *waren* Adel is afgezaagd en bekrompen. 't Moet zeker *democratie* heeten? En zelfs het schimpen op de valsche is onëerlyk. Toen uw overgrootvader wegens diefstal werd geradbraakt...

Ik vloog in woede op, en wilde...

— Ga maar weer zitten, zei Adolf. Ik weet niets kwaads van den man, en stelde maar zoo-iets, om u te dwingen tot blyk-geven dat gy ter-dege waarde hecht aan geslachts-eer. Gy democraten die de wettigheid der aanspraken van erfglorie ontkent, wordt razend als men u geërfde schande verwyt. Indien uw democratie opregt ware, zou 't u volkomen onverschillig zyn hoe die overgrootouweheer aan z'n eind gekomen was. Wees toch consequent, en word niet zoo boos als ik u doe gevoelen dat ge 't *niet* zyt.

Dat flikvlooien dan van ieder die 'n plaatsjen aan een

gedekte tafel te begeven had — dekken zeg ik by wyze van spreken, want tafellakens gebruikten we niet — heeft 'n valschen Adel in de wereld gebragt die veel kwaads stichtte. My zeiden ze dat ik afstamde van... van wien denkt ge?

— Ik durf niet raden, Meester.

— *Bescheiden!* Ze vertelden dat ik van de familie van AUGUSTUS was, en wel door ondeugende bemiddeling van OVIDIUS NASO. Verbeelje, die verzenmaker zou verbannen zyn omdat hy zich met behulp van JULIA boosaardig had meester-gemaakt van 'n onwettig stamvaderschap der Nassau's! Er is geen woord van waar. Zoover ik heb kunnen nagaan waren myn voorouders onbesproken lieden in 't Dillenburgsche, en namen zy later den naam aan van 't landje waarin ze tot welvaart en aanzien geraakten. De neus van OVIDIUS heeft hiermee niets te maken. *) Doch ik zeg dit alles maar als gissing, want eigenlyk hadden wy geen andere familie-papieren dan vlashaar en blauwe oogen, waaruit ik opmaak dat we Germanen zyn. Nu, dit zegt niet veel. Heel Duitsland is er vol van.

Toen 't kunstje der familie-legenden begon te slyten, was men op nieuwe middelen bedacht om die „huizen" aanzienlyk te maken, en als gewoonlyk nam men z'n toevlugt tot iets heel ouds. Gylieden doet hierin als de modemaaksters die in oude prentjes modellen zoeken voor

---

*) Of 't waar is dat men ADOLF trachtte wystemaken dat het woord NASSAU (= vochtige laagvlakte) van NASO zou afstammen, weet ik niet. Maar wel weet ik dat een Waalsche *abbé*, kort na den val van NAPOLEON, den Souvereinen Vorst der Nederlanden eene regtstreekse familie-betrekking met JULIUS CAESAR opdrong. 't Stond in een boekje dat my werd gegeven als prys »voor vorderingen in de Geschiedenis, en als aanmoediging om op den ingeslagen weg voorttegaan.« Men treft zulke aardigheden het meest aan in tyden van restauratie, als een teruggekeerd Vorstenhuis in de oogen van oude en nieuwe onderdanen moet verheven worden tot iets buitengewoons.

’t nieuwe. Overal had men ten-allen-tyde grootheid ontleend aan goddelyke afkomst, en dit ging zoovér dat men heel ligtzinnig omsprong met de eer van ’n stammoeder, als men slechts hare afwyking van ’t spoor der deugd gebruiken kon als geleidelyk verbindingspadje tusschen hemel en aarde. Daarom zyn alle mythologien zoo liederlyk. De DON JUANS van den Olymp — zie me zoo’n JUPITER eens! — werden uitgevonden om menschen die ’t betalen konden, aan goddelyken oorsprong te helpen. Dat geschiedde in Griekenland, in Egypte, in Indië, in geheel Azie, overal! *) En de papen wezen ons Noordwesterlingen den weg dat natevolgen. Ploegyzers, hoeven en heldenfeiten van grootvaders hielpen niet meer. Er moest meer bezeten zyn of iets fraaiers uitgerigt — al was ’t dan maar ’n zonderlinge geboorte — om zich hooger voortedoen dan anderen Men zocht in de Schrift, en vond dien ZADOK, een priester van den Waren God. Daar nu de verbeelding onzer verzenmakers minder bloemig was dan die hunner zuidelyke òf oostersche voorgangers en ook omdat ze byvoorkeur den makkelyksten weg kozen — juist als de ridders ... ge ziet hoe ook hier luiheid ’n rol speelde! — maakten zy elke byzondere vertelling overbodig, door eens vooral dien MELCHIZEDEK aantenemen als algemeenen stamvader...

— Van alle Koningen?

— Meer nog. Van *het* Koninkschap. En de eerbied daarvoor is in-geenen-deele versleten. Als byhangsel ziet men overal de gedweeheid waarmee ieder zich buigt ook voor ander gezag dat wel niet koninklyk is, maar met de koninklyke voorregten staat of valt. Een vooroordeel drupt waar ’t niet regenen kan, en zelfs in uw zoogenaamde Republieken waar men *den* koning verjaagde, schept men

*) Behalve misschien in China. Doch dit weet ik niet zeker. In Japan zyn de KAMI’s van goddelyken oorsprong.

zich allerlei koninkjes uit halve- kwart- en negatieve grootheden, die zich ter verontschuldiging hunner existentie waarachtig niet kunnen beroepen op JUPITER's nachtloopery. En ook de goede MELCHIZEDEK is de stamvader der zoodanigen niet. Maar wel wordt het ontzag voor de barons van den winkel in-stand gehouden door iets als melchizedekse verkrachting van eigenwaarde. *Cessante causâ*...

— *Cessat effectus*...

— Glad verkeerd! Na 't ophouden van een oorzaak blyven zeer dikwyls de gevolgen bestaan, en worden zelfs oorzaak op hùn beurt. De lamlendigheid waarmede men eeuwen lang dat geestelyk stamvaderschap van den Salemschen koning eerbiedigde, heeft bewerkt dat men aan dezen eerbied de gewoonte ontleende, zich te buigen voor allerlei waardigheid die toch met dien priester des Heeren niets te maken heeft. Wie lang gebogen ligt voor 'n altaar, wordt krom en blyft krom. Hy zal zich later niet oprigten, al staat-i voor toonbank of geldlâ. Zoo gaat het dan ook. En 't staat burgerluî die zich ter-aarde werpen voor den mammon, heel gek dat ze laag neerzien op de aanbidders van 't *droit divin*. Meent ge dat er maat is in zotterny?

— Ja... neen... neen... ja... Meester, ik geloof...

— Gy gelooft dat ge 't niet weet. Heerlyke meening! Ik zeg u dat elke zotterny precies even zot is als zoodanig. Maar er is zedelyk verschil tusschen wanbegrippen die op voordeel azen, en kinderlyke dwaling die bewys geeft van opregtheid. Ten-allen-tyde offerde men zich op voor zoo 'n koninkschap. Daar is iets liefs in. Ge vindt my behoudend?

Ik meesmuilde. Waarlyk ik raadde zoo zelden juist, dat ik den moed verloor eene meening te uiten. Ik mompelde iets over de „liberalen" en wat *zy* misschien zeggen zouden als ADOLF's opinie hun ter-oore kwam...

Maar ik had den tyd niet mynen indruk behoorlyk onder woorden te brengen. Een vreesselyke woede scheen zich van myn gastheer meester te maken. Hy viel my in de rede met 'n vloek dien ik gelukkig vergeten heb. 't Was erg! Daarop:

— Liberalen? Wat zyn dat voor dingen? Met zulke voddery houden we ons in 't Ryk der Geesten niet op, hoort ge? Voor myn deel kunnen ze in 't een of ander dagblad vertellen dat ik my heb laten omkoopen, of redacteur van 'n krant worden wil. En gy die my aan boord komt met zulke ploertery... als 't nog ééns gebeurt jaag ik u naar boven. Daar kunt ge dan een Rotterdammer lezen, of 'n Nieuw Bataviaasch Handelsblad, of 'n Arnhemmer, in gezelschap van je *civil versorgten* pórtjeh die in de Bierschenke zit te liberaliseren...

Liberalismus... *parle moi de ça!* Dat is wat anders hoorje, dan praatjes van liberalen òver liberalismus. Die pórtjeh — de kerel is op 't oogenblik zat — en die kranten... ze kunnen van waar liberalismus de eerste letter niet... en gyzelf blykt er ook niet sterk in, als ge my hier komt beprofaneren met zulke praatjes! Ik zeg *wat ik voor wáár houd.* Dàt is liberalismus, hoorje! Als ge straks weer op de korst zyt, en ge ontmoet zoo'n liberaal zeg hem...

Ik werd bang. Want ik vreesde dat Adolf me belasten zou met 'n boodschap, zóó onvriendelyk dat men daaruit duidelyk de tonnen schats zou byeentellen die 't Behoud me voor die dienst geschonken had. 't Liep deze keer nogäl goed af. Adolf was clementer dan ik verwacht, en misschien verdiend had.

— Als je zoo'n liberaal ziet, zeg hem dat-i wèl zou doen naar school te gaan, en te beproeven.. *liberaal* te worden,

als hem dat nog mogelyk is Die lieden hebben aan geen ding meer behoefte dan aan een beetje vryzinnigheid Ook zyn ze — precies als myn ridders alweêr! — dikwyls lui. Velen laten zich aanwerven onder de liberalen, om gemakshalve alles te ontkennen. Dat wint de moeite van 't onderzoek uit. Ik zie wat je denkt...

— Ja Meester, 't komt my voor dat vele *Behouders*...

— Deze keer heb je gelyk...

Goddank, eindelyk eens!

— Ja, de meeste behouders nemen om dezelfde reden alles voetstoots aan. Zóó is het! Als de menschen wat minder traag waren, zoudt ge daar-boven minder last hebben van 't domme pàrtygeknoei dat het vinden van WAARHEID vierkant in den weg staat. Wie te lui is voor 't scheppen van eigen opinie, neemt aandeel in de een of andere helft van 'n allemans-meening. Maar dit is nog 't allerergste niet. Het vuilste gevolg van dien armoed aan geestelyk eigendom is 't verdacht-maken van den enkele die onverdeeld bezitter is van een ploegyzer. Dat maakt een ziel- of lyfeigene afgunstig, zie je, en afgunst is de moeder van veel... boekbeoordeelingen...

Wat overigens je liberalen aangaat...

Hier begon ADOLF te hoesten. Maar z'n kuchjes waren gemaakt. Ik bemerkte duidelyk dat hy slechts een voorwendsel zocht om van gesprek te veranderen. Met iets als angst zag hy schuins-uit. Ik volgde de rigting zyner blikken, en ontwaarde dat LOGOS in de buurt was...

— Nu ja, erkende ADOLF na eenig wachten, hy hoort niet gaarne dat ik my bezighoud met die dingen. By zulke gelegenheden verwyt hy me dat m'n gnoomschap

van zoo jongen datum is, en dat ik telkens my aanstel als 'n ongestorvene. Ik erken dan ook dat ik me vaak al te duidelyk myn menschelykheid herinner. Waarom heb je my boos gemaakt met die kranten! 't Is waar ik had geen notitie moeten nemen van 't geleuter over zaken die voor m'n domsten kobold te laag by den grond zyn. *)

*) Ja, wat laag by den grond. In 's hemelsnaam, men bukt zich soms. De redacteur van 't N. Batav. Handelsblad zou zich vergissen als-i meende dat ik zyn kritiek van m'n laatste werkjen over VRYEN-ARBEID gelezen had. De som die 't Behoud my voor m'n opiniën betaalt, is wat schraal. Ik kan my daarvan noch indische bladen aanschaffen, noch de weelde veroorloven eener overbodigheid als waaronder ik zyn oordeel over myn werk en javasche toestanden meen te moeten sorteren.

Men schrijft my dat de Bataviasche voorlichter het nauw verband ontdekt heeft tusschen myn oordeel over Vryen-Arbeid en zekere mogelyke vacature by 't Haagsche Dagblad.

Ook vernam ik by die gelegenheid dat ik den *Max Havelaar* heb ingetrokken. Dàt zal VAN TWIST pleizier doen!

Ik vind het overigens niet fraai van onzen liberalen Laurens Coster, dat hy z'n uitvindingen zoo lang verborgen hield. Zoowel uit de *Inleiding* der *Minnebrieven* immers, als uit m'n *eerste* brochure over VRIJEN-ARBEID bleken reeds sedert lang myne vénaliteit, m'n eerzucht en 't herroepen van den *Havelaar*. Waarom eerst nu 't Publiek bevoorregt met de mededeeling van die ontdekkingen? Van geniën is edelmoedigheid te vorderen.

Door dit misdadig verzuim heeft nu de brave VAN TWIST tien jaren lang ten-onregte zich verbeeld 'n ellendeling te zijn. Wat al wroeging voor niemendal! En ook de aandeelhouders van 't Dagblad hebben oorzaak tot klagte. Door de zoo late ontmaskering van m'n duizelingwekkende ambitie, liepen ze gevaar hun actiën te zien dalen in de handen van iemand die geen enkel Waar-Geloof heeft en zelfs nu-en-dan 'n gladverkeerde spelling.

Nog meer gebrek aan edelmoedigheid! Mag 't in den scherpzinnigen stenograaf *fair* heeten my aantevallen, nadat er uit blzz. 72 en 73 van m'n Bundel IDEËN gebleken was hoe bang ik voor hem ben? Is dàt m'n loon voor den hem in m'n *Brief aan de Javaannutmaatschappy* zoo gul gegeven raad om te leeren *lezen?*

Ik herhaal bij dezen dien raad met de meeste welmeenendheid, en om de maat der gloeiende kolen voltemeten, beloof ik hem, by den eersten herdruk myner SPECIALITEITEN, een plaatsjen in de noot op blz. 1, naast den Nieuwen Rotterdammer.

Meer kan ik niet voor den man doen... ik heb 't spit in den rug.

Ik behoudend? *Ik?* Dat zult ge terstond zien als ik die koningen by-gods-genade onder-handen neem. Want al zyn ze m'n neven... regt gaat voor. Wat doen ze voor de volkeren die hen aanbidden als halfgoden? 't Is drommels gemakkelyk eeuwen lang voordeel te trekken van olympische medepligtigheid aan voormoederlyke misstappen, men behoorde ook nu-en-dan te toonen dat ras en hooge afkomst iets waard zyn. Een arabisch paard loopt en gedraagt zich als 'n arabisch paard. Zoo behoort het! Maar vele godenzonen in Europa maken een figuur alsöf hun grootmama zich met Silenus of diens ezel had ingelaten. By zooveel rôture in handeling, is 't waarachtig de onzedelykheid niet waard zich voor 'n bastert-naneef van Jupiter uittegeven.

Dat voelden uw koninkjes wel, en 't drukte hen wel, en ze schaamden zich wel, maar... als gewoonlyk werkten dat gevoel en die schaamte verkeerd. Om *ras* te toonen, of iets wat er naar gelyken zou, legden zy zich op vechten toe, de makkelykste wyze om veel bombarie te maken met weinig inspanning. Ge ziet het, in myn oordeel ben ik — oud-keizer! — geheel democraat. *Es wird noch besser kommen* in 'n volgend hoofdstuk. Zeg eens, gy, schryver...

De minachting waarmee Adolf dit woord uitsprak, is niet weertegeven. Wat zou ik doen!

Gy schryver, ideënhandelaar, gedachtenkleeder, denkbeeldvormer... zoudt ge kans zien twee engelsche aristocraten te gebruiken als toonbeelden van een mishandeld Volk? Ik zal u op den weg helpen

Lord Fitz-William had 'n koetsier die z'n meester haatte. Of onze Fitz daartoe reden had gegeven, weet ik niet. Maar 't is zeker dat Tom op middelen zon z'n gemoed te koelen by de eerste gelegenheid. Hy deelde dit

voornemen mede aan z'n vriend Billy, die in dezelfde stemming verkeerde omtrent z'n eigen heer, lord Fitz-James, doch ook niet wist hoe hy de zaak behoorlyk d. i. gevaarloos zou aanleggen. Op eenmaal werd Billy's verstand verlicht door 'n vonk van genie. Wat deden zy, denkt ge?

— Meester, ik weet het waarlyk niet. Fosfer in de soep? Vet in 't hooi?

— Afgezaagde middeltjes! Den eersten keer dat de beide heeren elkander in open rytuig ontmoetten, gaf Tom aan Billy's lord een flinken zweepslag. Billy aan 't razen: „hoe, zouje myn meester slaan, dat zal ik je afleeren... ziedaar!" En de arme Fitz-William ontving twee slagen voor één. Tom, in woede ontstoken, betaalde daarvoor vier aan Fitz-James, waarop weêr Billy z'n mishandelden heer wreekte met 'n half dozyn striemen om de ooren van den anderen lord. Daarop Tom weêr. Toen Billy nogëens. Vervolgens beiden te-gelyk, en om 't hardst. De brave koetsiers trokken zoo vurig party voor de eer en de ruggen hunner meesters, dat de twee lords eindelyk als geleêbraakt werden naar huis gebragt. En toen ze genezen waren, voelden zy zich fatsoenshalve nog verpligt hun koetsiers te bedanken voor de genomen moeite en tentoongespreide heldhaftigheid.

Die *lords* zyn de Volkeren, myn jongen. En de Koningen handelen daarmeê als Tom en Billy, die zich by zulke gelegenheden redders noemen van de respectieve Vaderlanden op wier rug de striemen neerkwamen. Vertel dit gerust aan uw lezers, en zeg hun dat ze daarmeê hun voordeel doen, onverschillig of ze lord of koetsier zyn, Volk of Koning. Maar ga nu niet denken dat uw Vredebonden iets waard zyn... gekheid! Tom geeft er niets om, en Billy ook niet.

— Als men hun de zweepen afnam, waagde ik beschroomd in 't midden te brengen.

— *Dummheit!* Dat noem ik 't kind weggooien by 't leeggieten van de badkuip. Neen, zweepen hebben ze noodig voor de paarden. Een koetsier zonder zweep is géén koetsier. Hoofdzaak is dat men hen niet toejuicht als ze daarmee hare lordschap Algemeene Welvaart hebben afgeranseld. Men moet ze niet dronken maken met wierook en verzen. Menig vechtkoning die de rymelende praatjes van zoo'n dichter — zoo noemen zich die kerels, waarachtig! — *à la lettre* opnam, meende indedaad iets heel fraais te hebben uitgerigt als hy duizenden en duizenden had laten om-hals brengen. Dat heette dan... hoe drommel noemen ze 't ook?

— Meent gy misschien *gloire*, Meester?

— Ja, zoo-iets. Ge begrypt dat men zulke dingen vergeet, als men dood en 'n geest is. *Sire, cessez de vaincre, ou je cesse d'écrire*, roept 'n verzensmid — de man deugde niet eens voor stenograaf, dat zieje! — is 't geen schande? En gy menschjes die op de uitvinding bluft van de drukkunst — 'n makkelyk uitvindinkje *bei meiner Seele!* — gy slikt zulke dingen. *Quicquid delirant reges*... welnu, als de *Achivi* dit dan zoo goed weten, waarom *maken* ze dan de Koningen gek? Weet ge waarom Logos u zooveel slechte Vorsten gaf? Ik zal 't u zeggen. Gy verdiendet de goeden niet. Als gylieden zelf wat meer deugdet, had ge in 't geheel geen Koningen noodig, maar zoover zyt ge nog in lang niet. Dus... betert u!

DEMOLOGIE.

Ik keek op m'n horloge.

— *Was gilt's* dat je haast hebt, riep Adolf wrevelig. Je verlangt naar de millioenen...

— Vergeef my meester, ik meende...

— Dat het tyd was voor de avendzitting. De zaal is gereed. De lampen branden. De stoelen zyn gezet, en ook 't suikerwater is klaar. Wilt gy weten waarop gewacht wordt? Weet ge wat *niet* gereed is? Ga eens kyken.

Adolf wees my den weg naar een opening die zeker

de ingang beduiden moest van de verhandeling-zaal. Ik ging daarheen, maar werd ruw afgewezen door 'n paar deurwachters die iets als 'n toegangkaartje schenen te vorderen.

Teleurgesteld keerde ik naar myn armezondaarsbankje terug, en klaagde myn nood aan ADOLF. Maar hy troostte me niet

— Ziet gy dan niet in, zei hy, dat alles gereed is *op u na?* Dacht ge dat wy hier de millioenen weggaven omniet, en aan iedereen? Als gy niet op uw horloge hadt gezien zoudt ge nu byna gereed zyn. Ge waart redelyk oplettend en hebt wel onthouden wat ik u zeide, dit moet ik erkennen. Maar uw ongeduld bederft alles. Wie 't goede wil, moet er den tyd toe nemen. Gy die 't verkeerde wilt uitroeien, moest het geduld hebben u behoorlyk toeterusten. Waar was ik?

— Meester, gy zeidet dat ook de Volkeren...

— *Immerhin!* Ja, zy deugen ook niet. En als de vorsten eens geschiedenissen schreven van hun onderdanen... 't zou wat fraais wezen! Dat zal ik u bewyzen. Maar tracht wat minder dom te zyn dan in uw sentimentelen paaltyd. En wees niet zoo *verdammt* oppervlakkig, als toen ge u zoo boos maakte over 't verwoesten van den hortus te Biberich. Dat hebben de Pruisen gedaan, zegt ge, alsöf 't iets heel leelyks was. 't Ware te wenschen dat pruisische en andere soldaten nooit iets ergers hadden uitgevoerd. 't Was vergelykenderwyze een ridderlyk stuk, en als ik van verzen hield, zou ik 'n verlost Jeruzalem bestellen, in *ottave rime*, op die gebroken glazen... zonder tencatische vertaling altyd, omdat men dezelfde zaak niet tweemaal moet verlossen en omhalsbrengen. Dat ruïneren van de oranjerie is de mooiste zweepslag dien ooit een Hohenzoller *Kutscher* heeft uitgedeeld. *Primo*, die slag trof den lord

niet, maar TOM of BILLY zelf, wat ik behoorlyk vind. Die trekkasten waren gebouwd voor 't zeer privatief vermaak van m'n naamgenoot. Het VOLK had er niets aan. Ten tweede, vindt ge 't zoo onëdel luide te waarschuwen als men iemand aanvalt? 't Gerinkkink van de broeikastruiten was 'n heusche vermaning aan m'n neef den Hertog om op z'n zaken te passen. De pruisische soldaten wilden... vechten. *Tous les goûts sont dans la nature*, dat was hùn zaak. En schoon ik, yzer- en koolindustrieel — maar ik doe in steenzout ook — schoon *ik* niet gaarne vecht, noem ik 't toch, àls men eenmaal met zoo'n smaak behebt of door TOM daartoe aangehitst is, fatsoenlyker z'n vyand by den naam te roepen, dan hem in z'n slaap... te sparen om z'n zalf. Die oranjerie diende voor deurkloppertje of huisbel. Konden de Pruisen 't helpen dat m'nheer niet thuis was, en dat mevrouw geen boodschappen aannam? De weddingschap van m'n neef met VON DREYSE — *Gott hab' ihn selig* — dat er nooit 'n geweer kan worden uitgevonden dat ver genoeg schiet om hem te raken — *donnerwetterkreuzsappermentnoch'nmal*... ik geloof 't graag, als je buiten schot blyft! — nu, die *pari* ging den soldaten niet aan. *Zij* belden aan de voordeur: *Schöne Empfehlung vom Cousin in Berlin*... hy laat verzoeken om je land! Eénmaal, twéémaal... niemand antwoordt? Ten derdenmaal: bel stuk, en de hamer viel. Nassau was toegewezen door...

— Den vendu-afslager...

— Volstrekt niet. Door LOGOS, die 't niet verdragen kon dat ze daar hertogje-speelden en niet *Herzog* wáren, toen 't er op aankwam iets wezenlyks te heirtogen. Hoe, sedert eeuwen dynasteerden ze, en lieten zich handkussen, en hoheiten, en *durchlauchten*, en bedomeinen! En ze lieten vechten... en 't Volk vocht. En als ze weer lieten vechten... vocht het Volk, en bloedde. En weder werd er gevochten en 't Volk, vechtend en bloedend, betaalde. En

als ze huwden — met 'n nicht altyd! — betaalde het Volk voor hippocras en *Morgengabe*. En als 'r een nicht *im Wochenbette* lag, *genesen von einem Prinslein* — 'n nieuw neefje van MELCHIZEDEK altoos — dan leverde dat Volk kandeel en looien soldaatjes en *apanage*. En als de *Landesherr* lust kreeg in wat afwisseling van huwelyksgeluk, dan betaalde dat Volk *Schmerzensgeld*, *Douaire*, aflaat en proceskosten, niet zonder wat *Aussteuer* aan de nieuwe passie... die gewoonlyk drie, vier kastelen of *Auen* noodig had voor 'n onderrokje. — Reken gy nu eens uit, wat 'n japon met 'n sleep kostte... en nog lasterde men dat de hofdames indecentelyk naakt liepen! — En zoo 'n Hertog sierde zich met 'n parelsnoer van ministers, *Hofräthe*, *Geheimräthe*, *Oberkammerräthe*, *Hofmarschalle*, *Ceremonienmeister*, *Kammerjunker*... ja, *hol' mich der Teufel*, ik geloof waarachtig dat ze soms ook *höchstgnädig geruhten*, *Obergeheim-hof*bett*junker* aan hun snoer te rygen, en... 't Volk betaalde al den *Schmuck* die z'n hals te-etter schaafde als 'n hondeketen. En als zoo'n Hertog stierf... huilde dat Volk allergehoorzaamst, en bad God in de kerken om 'n beetje zaligheid voor zoo'n dooien geheimhertog. En als er een nieuwe „op den troon" kwam, dan dankte het z'n god voor zóó'n gunst, met 'n innigheid alsöf er vrees bestond voor uitputting der hemelsche goedertierenheid, die nu-en-dan in 'n gullen bui, twee Hertogen tegelyk gaf met... wat burgeroorlog, de saus op 't geregt. En intusschen, biddende, huilende, dankende, kèrkende, burger-oorlogende... 't Volk betaalde! Welke uitgaaf was de grootste, denkt ge?

— Meester, ik heb nu berekend dat zoo'n japon van 'n ongekleede hofdame... vijf baan... negen-achste breed... drie meters sleep...

— *Zum Teufel auch*... *Unsinn!* De grootste uitgaaf was: verlies van mannelykheid, mensch-zyn, karakter, waardigheid en gezond verstand! Wat staat beneden zoo'n Hertog, spreek!

— Niemendal.

— *Fehlgeschossen!* Raad beter!

— Een Hertogin?

— *Bei Leibe nicht.* *) De vrouw van een regerend Vorst is in den regel beter dan haar gemaal. Zonder 't plankje te kunnen bereiken waarop de *Schnapps* staat, heeft ze gewoonlyk 'n afschrikkend *bel vedere* voor oogen op 'n beschonken heloot. *Schnapps* is hier magt, weetje. Raad lager.

— Beneden zoo'n Hertog? Bedoelt ge die sleepdames?

— O neen ... niet als zoodanig ten-minste. Raad lager.

— Meent ge misschien – ik werd verlegen — die *geheime- ober-* of *unterhof*... beddejonkers?

— Ook! Maar alweer niet *qua tales.* Lager, lager, algemeener, gemeener!

Ik begon angstig te worden. Zou hy weer 'n *Melch* verlangen, dacht ik?

— Meester, ik weet niet wat lager staan zou...

— Dat is zeer bekrompen van je. Zulke jongens... *immerhin!* Houd je van *Vater* ARNDT?

— Neen Meester.

— *Das lasse ich gelten!* Ik ook niet. 't Is 'n soort van TYRTAEUS op pantoffels, en 't getuigt niet voor m'n Duitsertjes dat ze 't vaderland-pronkerig gerymel van dien man zoo hoog stellen. Er schynt wèl gebrek aan patriotismus te zyn, dat men ARNDT's knoeiwerk meent noodig te hebben als *Leier- und Schwertlieder.* Het schoonste rym van KÖRNER...

— Rymt niet: *Vater, ich rufe dich, himmlischer Führer der Schlachten.*

*) De vloek is oorspronkelyk: *beim heiligen Leib unseres Herrn Jesu Christi*, iets als 't *corpo di Bacco* of *di Christo* der Italianen.

— *Faule Fische!* 't Is 'n prul. God: *Oberfeldmarschall!* Ja, 't rymt niet, en dat is 't minst ongerymde van 't heele ding. Neen, KÖRNER's schoonste rym was... z'n dood. Dàt rymde! Nu, die ARNDT liet zich niet dood-schieten. Integendeel. Hy vers-rymelde tachtig jaar lang. Ik hoor dat hy eindelyk dood-gegaan is, en hoop dat we 'm niet hier krygen. LOGOS is zeer keurig op z'n personeel. Die ARNDT dan... zoudt ge my nu kunnen zeggen wat ik u vertellen wil?

— Meester, ik denk dat ge een versje van dien patriotismus-kramer gaat opzeggen.

— Dan veroordeel ik *u* daartoe. Maak het kort, als BARNEVELD tot den beul zei.

— Ik zal wel moeten, Meester, want ik ken maar weinig *Arndtsche* verzen *auswendig.*

— Daar ben je niet minder om. Geef 'n klein, heel klein staaltje van z'n gerymel dat zoo *entzückend schön* gevonden wordt... *gottsdonnerwetterëlement!*

— In de *Neue Anlagen*, die Koningin AUGUSTA ten-geschenke geeft aan de wandelaars te Coblenz...

— Zeer goed. Ge ziet wel, zy *regeert* niet, en doet wat goeds, wat liefs, voor 't Volk... ga voort!

— Meester, daar staat een *Therm*... eene buste van MAX VON SCHENKENBERG...

— Ook'n leverancier van ongerymd patriotismus op rym.

— Precies, Meester. En 't lofdicht op den *socle* is van ARNDT...

— *Asinus asinum fricat.* Laat hooren!

— Daar staat:

Er hat vom Rhein,
Er hat vom deutschen Land
Mächtig gesungen,
Dass Ehre auferstand
Wo es...

— Rym door, voor den drommel. Arndt moest ook wel, of 't mooi was of niet.

— *Wo es... erklungen.* Meester! Ik moet erkennen, 't is prachtig!

— Ja, en wel hard voor Schenkenberg. Maar loontje komt om z'n boontje. Hyzelf maakte ook zulke grafschriften. Ik weet wat uw Beeloo er van zeggen zou. Gy?

— Waarachtig niet!

— Och, hy zou er van zyn kant een tweede rympjen op maken, als in '31, toen Jan van Speyk — *die* rymde goed! — in de lucht vloog. Na de explosie... wat denkt ge dat er volgde?

— Ik denk dat de stukken en brokken in de Schelde vielen, Meester.

— Ook. Maar de hoofdzaak was: verzen, verzen, verzen... *ach du gnädiger Gott*, wat al verzen! Beeloo maakte er ook een, en dat beviel me:

Van Speyk *verdween,*
Een prulpoëet verscheen...
Een ongeluk komt nooit alleen!

Lees voor: prulpoëet, een heele bende van dat gespuis. Zóó is 't gemeend. Als Beeloo hier komt, zal hy 't goed hebben. Ik geef tien Henriades .. en wat yzer, voor die drie regels. Yzer, juist! Die Arndt durft ook van yzer spreken. Hy zegt ergens:

Der Gott der Eisen wachsen liess...

't Eerste woord het beste is al 'n fout. God doet er niets aan... Logos is de man. Nu:

Der Gott der Eisen wachsen liess
Der...

Hoe is 't verder? En weet ge nu nòg niet wie lager

staat dan zoo'n Hertog en zoo'n *Bettjunker?*

— Ik begin te begrypen, Meester.

ADOLF vloekte... onkristelyk. Myne pen weigert my hare dienst in 't weergeven. Ook verstond ik er maar een klein gedeelte van. Er kwam iets in van: *Gottsollmirselig-dreiundachzigtausendmillionenmalsiebendoppelschockmerinoschäfegebenmitsäuglämmchen... jedes'nblaugoldseidenesbändchenamhalse... und ein Schwert!*

— Ja... *ein Schwert*, ging hy na wat adem te hebben gehaald, voort. *Ein Schwert*... dan mag onze-lieve-heer z'n schapen houden. *Ein Schwert*, om die honden... vertel me nu of ge wel eens in 'n luchtschuitje hebt gezeten?

— Ach neen, Meester. Dat ontbreekt aan m'n ondervinding.

— Alsöf die overigens compleet ware! Kunt ge u voorstellen hoe 't den luchtschipper te-moede is, als hy alle bestuur over 't dalen of ryzen van z'n ballon verloren heeft? Als de klep die de gas moet binnenhouden, niet sluit? Als er geen anderen ballast meer valt wegtewerpen dan de schipper zelf? Dit nu geschiedde eens te Cassel, in den tyd toen ook daar nog een myner Neven woonde, een Keurvorst... nu is hy weggeannexeerd. Vertel my eens wat kwaads van dien Neef of van z'n familie.

— Meester, toen Amerika z'n onafhankelykheid bevocht, had Engeland soldaten noodig, veel soldaten, en by voorkeur van de soort die blind is voor gevaar...

— Blinde Hessen, juist! Ik zie gy kent de historie. Infaam niet waar, dat verkoopen van z'n onderdanen? Men zou er vloekzangen op maken. Of 't ooit gedaan is weet ik niet. Ik gis neen, en waarom niet?

— Misschien omdat vloekzangen lager gehonoreerd worden dan triumfliederen, Meester. Myn vriend ROORDA...

— Zoo dom niet. Nu weer onze luchtschipper. In de residentie van m'n Neef was alleman op de been om dien ballon te zien. Het ding was byna uit-zigt, maar nog niet geheel. Op-eens bemerkte men dat er iets haperde, en dat de luchtman z'n vaartuig nog minder meester was dan gewoonlyk. Hy versmeet al z'n zand, en 't ding zakte, zakte... slingerde vreesselyk. De man trachtte langs een der koorden die z'n schuitje verbonden aan den ballon, naar boven te klimmen, klaarblykelyk met het doel de gasklep te sluiten, die onklaar of gebroken was. Hy verwarde z'n voet in de einden touw die heen-en-weer zweepten door de lucht... liet — verlamd misschien door schrik en angst, want de ballon daalde met toenemende snelheid — los wat hy in-handen had... viel... en bleef hangen aan één been onder z'n schuitje. Ga gy nu eens voort... schryver! Vertel eens iets van wat men gewaar-wordt als men daar zoo aan één been in de lucht hangt.

— Ontzettend! Daar slingert hy in de eindelooze ruimte...

— Dat heb *ik* al gezegd. Overigens, geen *pathos, wenn ich bitten darf.*

— Ik zal myn best doen, Meester. Daar hangt hy dan aan één been, en voelt zich dalen wyl de horizon van alle zyden dreigend op hem aanrukt, zich sluitend als de muil van een kauwend monster. Zoo-even nog overzag hy tal van vorstendommen, nu slechts Hessenland. Elke volgende seconde vernauwt den kring der punten die hy overziet, en zet tot kringen uit wat hy als punten waarnam. Het geheel krimpt in, maar al grooter en grooter worden de deelen. De toenemende scherpte waarmêe de omtrekken zich voor hem afteekenen, spelt met wreede nauwkeurigheid zyn vonnis, en martelt hem met sarrend herinneren aan de naderende voltrekking. Elk punt wordt een vlek. Elke vlek wordt cirkel De cirkels nemen onregelmatigen vorm aan, langzaam en grillig eerst, of ze

weifelden in keuze, weldra met snelheid veranderend als onherroepelyk besloten zich te vertoonen in ware gedaante. Wat 'n boog scheen is hoek geworden. Het regte kromt zich en 't gladde zaagt. Het glooiende wordt kantig. Golving en ronding gaan over in gebroken lyn. Het geleidelyk-toevallige wordt bepaald, het onbestemde nauwkeurig. Het gescheurde vereenigt zich, en wat gesloten scheen, brokkelt in gapingen af. Millioenen stippen, voortgestuwd door stralen die zich ontwikkelen in het midden, springen in razende vaart naar en over den rand der figuur waarin zy ontstonden, daarna over de kim die zich al nauwer en nauwer sluit. En iedere stip tracht figuur te worden voor ze vergaat, en elk dier pogingen baart nieuwe stippen, wegvliegend uit het midden om aan den rand te versterven... of, regt onder den ongelukkige, indedaad een vorm aannemende, die zich met bloedgierigen yver uitbreidt om ruimte te maken voor den verpletterènden schok.

En al dalend herkent hy Cassel, Wilhelmshöhe, de *Casseler Aue*... die lieve poëtische Au! Zou daar 't schrikkelyk vonnis voltrokken worden? Dààr?

Nog altyd weet hy zich rekenschap te geven van z'n toestand. Geen weldadige bewusteloosheid belet hem de donkere plek te zien, daar juist beneden hem, de markt...

Helaas, weinige oogenblikken geleden nog, zou hy geen onderscheid hebben waargenomen tusschen een graafschap en een plein met joelend volk. Wat moet men de Aarde naby zyn, als zoo'n verschil in 't oog valt!

En hy daalt altyd! En reeds begint hy paleizen te onderscheiden van andere woningen. Waarlyk, de beslissing nadert.

Eerst vreesde hy dat de strik die z'n voet gevangen nam met wreeden gril, dien zou loslaten met even grillige wreedheid. Nu vreest hy dit niet meer, maar 't baat hem weinig verlost te zyn van dien eersten angst. Met of zonder

z'n schuitjen immers is hy veroordeeld. Hy valt mèt den ballon die, na 't verlies van z'n laatste gas, fladderend en klepperend werd overgeleverd aan de onverbiddelyke wet der zwaartekracht, zonder ander tegenwigt dan wàt onvoldoende wryving met de atmosfeer. Want ze laat zich gewillig klieven, de ontrouwe vleister die zoo-even 't stygend gevaarte verhief tot de wolken, toen 't niet gekwetst was!

En het daalt al sneller en sneller. Daar begint de noodlottige vierkantsrekening te tellen, byna in al haar duizelingbarende kracht. Geen genade, sneller, sneller, tot de uiterste grens van bereikbaren spoed. Nog weinige oogenblikken en hy valt te pletter. Dat zyn kerken... dat is een kerk... de kerk! Daken... schoorsteenen... een hoop menschen. Nog 'n oogenblik, hy zal personen kunnen onderscheiden, vrouwen van mannen, man van man, kind van kind!

En hy daalt!

En nog altyd heeft hy besef van z'n toestand. Nog begaf hem 't bewustzyn niet van wat hem te wachten staat, al zy 't dan niet helder genoeg om hem te doen hopen — wat te voorzien is! — dat hy 't verliezen zal voor 't eind van z'n vreesselyken togt. Hy is nog wakker genoeg om angst te voelen, àl den angst van z'n toestand.

Nog kan hy zien en hooren. De strik om z'n been knelt niet meer. De koord die hem aan 't schuitje verbond, hangt slap. Het vaartuig, niet langer gedragen door 't byna geledigd hulsel der gas, nadert even snel als hyzelf den bodem, slingert naast en onder hem rond, of om hem heen. Alles suist en warrelt. Hy hoort het snerpend fluiten der lucht die hy verplaatst door z'n val. Ongebruikt schuurt zy de magtelooze lippen voorby, en bespot den gekrompen long, vergeefs pogend haar te vatten tot wat adem. Het geruisch dat opgaat uit de volksmenigte, treft zyn oor. Het wordt al duidelyker en duidelyker. Weldra zal hy

enkele stemmen kunnen onderscheiden onder 't eentoonig gegons dat hem de nabyheid van een groot aantal menschen verkondigt. Hy voelt en riekt de warme uitwazeming van 't volk . . .

En altyd daalt hy!

Nog een oogenblik, en hy zal . . .

Gedaald tot de laagte der hoogste gebouwen, slingert hem de wind tegen het dak van den schouwburg.

Verstuikt, gekneust, gewond, heeft hy nog kracht den kreet te verstaan dien de zucht naar zelfbehoud hem toeroept: houden, houden! Kracht ook — maar 't was de laatste! — om te doen wat hem geboden werd door 't instinct. Hy slaat door de leien, grypt en omvat de bindten, klemt zich vast, weerstaat den schok van 't voorbyvallend vaartuig dat hem tracht wegterukken van z'n schuilplaats . . . hy is gered!

— Voor iemand die nooit uit de lucht viel, is uwe beschryving zoo kwaad niet, zei Adolf droog. 't Doet my genoegen dat ge daarin meer optica gebragt hebt dan gevoelighedens. Ik merkte niet zonder eenig genoegen op dat ge 's mans kinderen en zwangere vrouwen hebt overgeslagen . . . indedaad vry wel. Ga zoo voort. Tracht te begrypen en begrypelyk te maken, dan komt gevoel vanzelf . . . het ware! En 't ònware . . . nu, dat dient tot niets . . . hm, *trainbub!* Wie aandoeningen dicteert, ondergaat ze niet, en wie zulke dictaten noodig heeft . . . gekheid!

Van optica gesproken, gy hebt vergeten optemerken hoe elke stip, juist loodrecht onder den armen drommel, tot hem scheen optestygen, en zich vertoonde als de punt van een dolk *en raccourci*, zooals Doré de dingen teekent, omdat-i meer handigheid heeft dan smaak. — Die kunstemaker bevalt zeker de luî daarboven? — Een tuimelend luchtreiziger meent gespiest te worden. Och, 't is u men-

schen zoo moeielyk u met juistheid voortestellen hoe men valt, zoolang gy vasten bodem onder de voeten hebt. Studeer daar wat in. Het zal je goed doen.

En vertel me nu eens wat er later gebeurde met dien casselschen luchtschipper?

— Ik denk dat het volk zal gejuicht hebben, Meester.

— Volk, Volk, gy met uw Volk! 't Volk schreeuwde, zooals 't doet by elke gelegenheid. 't Volk had zich vermaakt. Spreek me niet van dat gejuich. Het beduidt *gar nichts*. 't Volk juichte ook toen NERO komedie-speelde en Rome in brand stak.

Ik zal u zeggen wat er verder gebeurde.

Het eerste groetje dat de arme schipbreukeling ontving, toen hy zich door de dakbindten had heengewerkt, en bewusteloos neerzonk op de vliering van 't *hoftheater*, was 'n scheldwoord en een bedreiging. De intendant van den schouwburg noemde hem: *'nen frechen Hund der sich an einem Kurfürstlichen Gebäude* vergrepen had! Hy zou'm voor 't geregt brengen wegens *Beleidigung der Königliche Majesteit*... ja, *Königlich!* Hoe dit rymt met de keurvorstery, moogt ge vragen aan de METTERNICHS en consorten. *) Er blykt uit de bejegening die onzen armen Phaeton tebeurt viel, dat de oude Keurvorst wiens onderdanen aan Engeland werden verschacherd, zeer ten-onregte de twee grootvaders in 't land had gelaten, die met behulp van 'n stel egaes dien intendant voortbragten. Waarachtig, als men let op de soort der menschen die onverkocht bleven, voelt men medelyden met de koopers van de anderen. Die Hessen hebben in Amerika goed gevochten, dit weet ik wel. Maar wordt

*) De Hessische Keurvorst had van 't Weener Congres de aalmoes der koninklykheid aangenomen.

de zaak hierdoor beter gemaakt? Wat is schandelyker, 't verkoopen zelf, of de lamlendigheid waarmee men zich verkoopen liet? Met 'n klein deel der mannelykheid die nu tegen de Amerikaansche vryheidshelden gebruikt werd, had men tien keurvorsten kunnen wegjagen. Dàt durfden ze niet... de oude zalf-historie! Familie-zwak heb ik niet, en ik trek waarlyk geen party voor 'n Keurvorst omdat-i myn neef is, maar ik heb nog liever hem in m'n familie, dan dat ik oudoom van dien intendant wezen wou, en van de velen die *allerunterthänigst* op zoo 'n wezen gelyken. *Zy* zyn het die de slechte vorsten maken. Een prins is geen zoutpilaar die in z'n eentje onbedorven blyven kan, als alles om hem heen verrot is.

Gy demokraten spreekt altyd kwaad van de vorsten, en ik beken dat daaronder velen zyn die 't verdienen. Maar ligt de schuld niet aan de Volkeren zelf? Kunt gy u voorstellen dat DOMITIANEN of CARACALLA's slechts één maand lang hun bloedige zotternyen hadden kunnen voortzetten, als er geen handlangers geweest waren, die hunne bevelen uitvoerden, geen onderdanen die deze handlangers duldden? Uw historieschryvers melden — gemakshalve alweer, en precies als andere sprookjesvertellers — alleen de zaken die Koningen betreffen. En al doen ze ook dit nog zeer gebrekkig, die sprookjes nemen plaats genoeg in, om ook ulieden alleen te doen letten op de misslagen van die Koningen. Waar 'n stier grazen kon, moet gras geweest zyn. Naast en onder die Vorsten bestonden Volkeren, die het terrein leverden waarop 't koninklyk wangedrag zich botvierde.

Wanneer gy den opgeblazen LOUIS XIV veroordeelt — en minacht, hoop ik: de kerel was 'n uil! — vergeet gy gewoonlyk dat hy zoo winderig gemaakt werd door z'n omgeving. Bewaar dus de helft van uw verachting voor z'n tydgenooten, en meet wat ruim. En zoo'n andere

LOUIS, de vyftiende! Men verwyt dien ellendeling z'n *Parc-aux-Cerfs*, en ik heb er niet tegen — tegen 't verwyten, meen ik — maar eilieve, duizende vaders in Frankryk boden om-stryd hunne nog onvolwassen dochters aan, *pour servir aux augustes plaisirs de la Majesté Royale.* Er zyn daarover brieven gevonden, die tot de gissing noopen dat van alle souvereinen, Z. M. het Souvereine Volk de allerlaaghartigste is. Hebt ge ooit in uw heele Geschiedenis den dolsten tyran zoo waanzinnig zien woeden, als 'n losgelaten menigte? Moogt ge 't alzoo een Volk tot eer rekenen dat het niet uitspat, moordt, brandt en verwoest, zoolang 't *niet* losgelaten is? Zoo verdienstelyk was NERO ook... toen-i in de wieg lag. Om te beoordeelen of iemand den regten weg inslaat, moet men hem zien loopen, en een Volk dat te ingekankerd melchizedeks vroom en schriftuurlyk is, om 'n boozen heerscher weg te jagen, mag zich waarlyk niet beroepen op de deugd die 't beoefenen zou, als 't wat beoefende. Over 't geheel houdt gy democraten u onevenredig veel bezig met politiek. Of liever, ge meent ten onregte dat politiek hoofdzakelyk bestaat in studie van wetten en regeringstelsels. Verbetert uzelf, dan zal geen verkeerde Wet, geen gebrekkig systeem standhouden. „Die koning of keizer doet z'n pligt niet" klaagt de schrynwerker. Misschien heeft-i gelyk, maar... hyzelf maakt scheeve kasten en kreupele tafels. „Weg met de constitutie" roept 'n publiek-spreker... en z'n eigen constitutie is zoo in de war, dat geen omwenteling noodiger is dan de zyne. Boekemakers vertellen veel van de onzedelykheid der hoven — ze hebben in hun sprookjes satyn en fluweel noodig, en schittering van titels, om gebrek aan talent te verbergen — maar eilieve, zie de lagere standen eens! Zyn die zoo heilig? De Adel en de voornamen zyn niet op de hoogte hunner roeping, op verre na niet! Maar is uw burgerstand adelyk in z'n be-

grippen? Voornaam in z'n streven? Indien er waarheid ligt in al 't kwade dat men van vorsten verhaalt, zou men in verzoeking komen uw heel publiek van burgerluî voor 'n vergadering van koningen aantezien, die hun zalf hebben afgewischt om incognito schandaal te maken. En uw gemeen... 't is keizerlyk!

Wordt niet overal, en onder de lagere klasse niet het minst waarachtig, een hoofdrol gespeeld door die ellendige jagt op geld?

Rouge gagne et couleur, klonk het door de spleten van 't gewelf, als uitroepingsteeken op ADOLFS verwyt.

— Kunt gy beweren dat de middelstand onbaatzuchtiger is dan de ryke? Voelt de arme meewarigheid voor de rampen zyner lotgenooten? Minacht niet de werkman zyn medewerklieden? Heerscht er iets als broederschap tusschen de minder bedeelden, zy die zoo klagen — en overigens met regt, waarlyk! — dat de ryken onbroederlyk zyn? Is niet eigenbelang en die vervloekte geldzucht...

Trente louis au billet!

— 't Is waar ook, viel ADOLF zichzelf in de rede. Ook gy houdt u bezig met schatryk-worden... by gebrek aan beter. Nu, *gy* behoeft u myne verwyten niet aantetrekken. Ik weet dat ge niets zoekt voor uzelf, en dat gy geofferd hebt wat er zoo-al op uw kleine wereld geofferd worden kan. Meent ge dat er met en door geld iets te bereiken valt... *immerhin!* Maar wees niet zoo bekrompen democratisch eenzydig. Uw Koninkjes daarboven deugen niet veel, maar wat gy 't VOLK noemt...

Weet ge hoe THESEUS aan z'n eind gekomen is? Ik zal 't u zeggen. Die AEGEUS had volkomen gelyk toen-i in zee

sprong. Zyn zoon was indedaad niet aan-boord, al vertellen uw mythologie-boekjes dit anders... uit schaamte zeker. THESEUS werd na 't verslaan van den Minotaurus voor den regter geroepen, om zich te verantwoorden over 't stelen van een klosje garen uit ARIADNE's naaidoosje. Men martelde hem zoolang met verhooren en contra-verhooren dat hy zwak werd, en gaf hem toen te verscheuren aan de burgers van Creta, die 't niet verdragen konden dat hy hen van 't monster verlost had. Zóó is uw VOLK!

— Meester, ik weet er iets van! En toch... toch...

— *Desto besser!* Ook gy zult verscheurd worden. Indien dit u niet afschrikt...

— Het schrikt my niet af. Als ik maar hopen mag dat later...

— *Schon gut!* Later is later. Tracht slechts thans uw pligt te doen. Zoek de waarheid, en zeg wat ge vondt, en stoor u niet aan die Cretensers...

— Maar, Meester, als ze nu 'n liberale krant opzetten, en daarin vertellen dat ik verkocht ben aan 't behoud?

— Liberale krant? Behoud? Wat zyn dat voor dingen? Spreek verstaanbare taal als ge wilt dat wy hier beneden ons met u inlaten.

— Meester, ze tasten myn karakter aan...

— Zoodra ge u daaraan stoort, zou daaruit blyken dat ze groot gelyk hebben. Analyseer den gedachtenloop der velen die gy *moet* aantasten om wáár te zyn, dan zult gy inzien dat hun weinig anders overblyft dan processen over 'n klosje garen. THESEUS had ongelyk zich intelaten met zulke praatjes. Ze deeren slechts voor zooverre men zich door zoo-iets kwetsen láát. Wat de scherpte der wapens aangaat, waarmeê men u bestrydt... 't is de oude historie van den dolk *en raccourci*... optisch bedrog, mannetje! 't Lykt maar zoo, zoolang gy belieft te dalen. Houd u òp boven dat gespuis, of liever nog, blyf stygen, dan zult

ge holte ontdekken in al wat beneden u is. Wat puntig scheen, wordt 'n kuil... als het terrein van m'n Sonnenberg waarmee gy zoo gespot hebt.

— Maar... als zy intusschen door kwaadspreken, woordverdraaien en laster my 't leven verbitteren...

— Wie? Koningen? Keizers?

— Neen Meester, van beroep zyn ze boekemakers, kranteschryvers, stenografen, gouverneurs-generaal inruste...

— Ei, burgerluî alzoo! Ik wed om al wat ge wilt dat er niet eens 'n markies onder is! Ziet gy wel dat gy democraten verkeerd doet het lage altyd onder de hoogen te zoeken? Leven verbitteren? *Unsinn!* Hadt ge dan de zoetheid van uw leven van anderen verwacht? Verbitteren? Wel, dat is 't *métier*. Woudt ge goeddoen, en nog geprezen worden bovendien? Dat is te veel verlangd, m'n jongen. Wie slagen wil moet matig in z'n wenschen zyn...

— Maar ze leggen het er op toe, my 't leven onmogelyk te maken. Daar-boven wordt alles geregeerd door geld, en...

Tout va!

— Hm... *tout?* Dat is 'n leugen, dat is *eine verdammte Lüge*...

— Zeer veel toch, Meester! En zoolang ik rondzwerf, soms zonder brood, en zelden verzekerd van myn onderhoud voor den dag van morgen *) valt het my moeielyk behoorlyk te arbeiden...

*) Dit was geschreven in 1870, en toen volkomen waar. Heden by de correctie, Maart '72, verklaar ik uitdrukkelyk, dat de toestand waarop in den tekst gedoeld wordt — misschien wel ten-gevolge van ADOLFS raad — geheel-en-al veranderd is. By 't vurig regtsgevoel dat in onze natie blaakt, zou 't al ligt te vreezen zyn, dat deze of gene zich 't zonderling genoegen verschaffen wou, my andermaal in de hinderlaag

— Klim dan naar-boven, en sluit de gasklep, en zorg dat ge uw been niet verwart in de strikken van het schuitje, en houd je vast als gy ergens te-land komt, en vind de zonde zoo groot niet, hier of daar de leien intetrappen van een poppekast... al heet dan ook zoo'n ding soms *Königlich*. *Potz-tauzend*, jongen, de ware ballonman moet zelf Keurvorst, Koning, luchtkeizer wezen... en die hof-intendant was 'n gek.

Een gnoom kwam vragen of de leerling eindelyk gereed was.

Ik zag Adolf aan, om te weten of dit my gold.

— Hm... ja... zoo, zoo! Heel ontwikkeld is hy niet, antwoordde de Meester. Als al dat ongestorven tuig, is hy wat dom... *widerlich* bekrompen. Ik spreek over *u*, geldzoeker!

Meinentwegen kan hy binnengaan. Of 't hem veel baten zal? *Immerhin*... geef hem 't wachtwoord.

En gy, menschje, *hör 'n mal*, als ge straks, weergekeerd op de korst, iets wilt verbeteren, zie dan om u, in u. Niet altyd naar boven... en altyd naar beneden òok niet. Wat gy uw Volk noemt...

De zonderlinge Adolf besloot de zitting met z'n hartigen vloek over al die zuiglammetjes... *und ein Schwert!*

— De Meester is nog wat menschelyk, zei de gnoom die my den weg wees naar 't gewelf waar ik iets leeren zou. Ik was ook zoo toen ik pas hier kwam.

---

eener Multatuli-commissie te lokken. De liefhebbers van onedele mystificatien zullen zich voortaan met 'n ander soort van sujetten moeten vergenoegen. Ik ben zoo vry te gelooven daartoe te goed te wezen, en zéker is 't, dat ik me daartoe niet leen.

— Hoe oud zyt *gy* dan wel, vraagde ik het gryze mannetje.

— Toen ik hier aanlandde, waren alle apen nog in de bosschen.

— Lang geleden!

— Dit is eene kwestie van opinie. Bovendien, hoedanigheden moeten naar punten van vergelyking beoordeeld worden. De steen waarop gy gezeten hebt, is ouder dan ik, en m'n kameraad *Semi-ur* die daar ginds aan 't kristalliseren is, heeft hem zien worden. Misschien zegt hy er straks wel iets van in z'n verhandeling. Hy is een der sprekers, weet ge, en gaat nooit buiten z'n vak...

— Kristallisatie?

— Ja.

— En de Meester had my beloofd dat ik iets vernemen zou over speelbanken en kansrekening?

— Nu ja, kansrekening, kristallen... 't komt overeen uit. *Alles is in alles*, ziet ge. Dit is juist heden avond het wachtwoord. Ga binnen!

— *Alles is in alles!* riep ik, en de wachthebbende koboldjes lieten my door.

ALLES IN ALLES.

De president verzocht den secretaris de notulen der laatste vergadering voortelezen. Het oude gnoompje dat de functien van geheimschryver vervulde, voldeed hieraan, en ik kwam dus te weten met welke byzonderheden de onderaardsche mannetjes zich hadden beziggehouden, lang voor ik er aan dacht hen te bezoeken. De behandelde zaken waren meest van huishoudelyken aard. 't Spreekt vanzelf dat de economie van 't yzer daarin een hoofdrol speelde. Een gnoom die als inspecteur naar de korst was gezonden, leverde een uitvoerig rapport over het toenemend verbruik van stalen pennen, waarvan hy 'n exemplaar ter bezigti-

ging had meegebragt. Het ding deed de rondte, en ieder zei er wat van. Toen 't aan my kwam, deed ik m'n best het met gehuichelde belangstelling te beschouwen, en voorzigtig, alsof ik bang ware iets aan 't kostbaar voorwerp te bederven, reikte ik het m'n buurman over. Ik wilde namelyk de goede kereltjes die met de veroverde curiositeit zoo in hun schik waren, niet doen bemerken dat ik, wel beschouwd, niet veel waarde hechtte aan zoo'n instrument. De vreugd myner gastheeren kwam me onnozel voor, en ik begon voor een slechten uitslag van m'n studiën te vreezen. Maar deze stemming veranderde eenigzins, toen ik de benaming hoorde waaronder de ingevoerde zeldzaamheid een plaatsje zou bekomen in 't onderaardsch museum. De gnoom die de pen had meegebragt, zei dat het een werktuig was waarmee men, voor oppervlakkige toeschouwers, z'n gedachten verbergen kon, en met behulp waarvan oppervlakkige denkers zich in de oogen van sommigen konden aanstellen alsof ze gedachten hadden. De voorzitter bragt hulde aan den yver van den gnoom die zoo 'n kostbaar gedenkstuk van menschelyke industrie had neergedolven, en er werd met algemeene stemmen besloten ruim te voorzien in de behoefte aan 't metaal waaruit zulke nuttige zaken vervaardigd worden.

Ook het lood kwam aan de beurt. De vergadering voteerde een afkeurend oordeel over de verkwisting der menschen. Er werd by die gelegenheid een statistiek ter-tafel gebragt, waaruit men zien kon hoe welbegrepen heldhaftigheid zich openbaart in misschieten en niet geraakt worden, welke beide verdiensten zich laten zamenvatten in de kunst van distantie bewaren.

— Ze schynen daar-boven te meenen dat wy hier beneden 't metaal voor niemendal hebben, zei de voorzitter grommend. De Meester was met z'n bastert-neef Moritz van Saksen overeengekomen dat hy ons de dooden zou leveren tegen

hun gewigt in lood ... tegenwoordig nemen ze *tweehonderd-twee-en-zeventig* pond pr man. Ik geloof 't graag dat ze klagen over overbevolking. Is dat 'n huishouden! *)

*) De President had gelyk. Het aantal dooden in den oorlog is schandelyk gering. De gemakkelykheid waarmeê generaals zich overgeven, naar de vry zonderlinge begrippen van militaire eer, grenst aan ... krygskunde. (IDEE 475)

Volgens officiële opgaven zyn te Solferino door de Oostenrykers *acht-millioen-vier-honderd-duizend* geweerschoten gelost, waarmêe 't hun gelukte niet meer dan *tienduizend* Franschen en Piemontezen te treffen, en daarvan werden slechts *tweeduizend* behoorlyk gedood. Men had dus middel weten te vinden meer dan *achthonderd* schoten te verspillen om één man te raken, en *vierduizend-tweehonderd* om er een te dooden. De zeer beleefde afstand, dien de wederzydsche helden in acht namen om dit menschlievend resultaat te bereiken, kan uit zulke cyfers gemakkelyk berekend worden. Wie deze opgave contrôleren wil, wordt verwezen naar 't stuk van PAUL de GARCHES: *Ce qui se passe*, in den *Gaulois* van 19 Juni 1871, of liever naar 't relaas van *alle* vechthistories. 't Is altyd hetzelfde: *la garde se rend et ne meurt pas.*

Ik geef den raad, eens-vooral by 't beoordeelen der cyfers van gewonden en dooden, de getallen te vergelyken met de uitgebreidheid van 't gezelschap waarin de getroffenen zich bevonden, en het traditionele *hè!* te bewaren voor 't groot aantal ongedeerden die zich overgaven.

Men ziet uit de opgave van DES GARCHES, dat óf Maurits van Saksen zich verrekende — wat niet te verwonderen wezen zou in een krygskundige als hy, die ter-nauwer-nood lezen en schryven kon — of dat het métier na den tyd van dien held nog is achteruitgegaan, wat veel gezegd is. In zyn tyd betrok men nog »winterkwartieren« — eene weelde waaraan weinig andere ambachtsluî zich mogen overgeven — en niemand schaamde zich.

Ziehier een andere opgave, waaruit het voorzittertje der gnoomvergadering schynt geput te hebben, en die ontleend is aan de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 28 December 1871. »Er is eene opgave openbaar gemaakt van de werking der vuurwapens in den oorlog met Frankrijk, bij vergelijking met den oorlog van 1866. Volgens dat stuk zijn er in laatstgenoemden oorlog voor het geweervuur 2 en in dien met Frankrijk 25 millioen patronen gebruikt. Blijkens het aantal Oostenrijkers, die in 1866 door geweerkogels waren gewond of gedood, bedroeg het aantal schoten die van den kant der Pruisen hadden getroffen 1,5 pCt., doch in den oorlog met Frankrijk slechts ¾ pCt. Van de 3453 Duitsche gewonden bij Metz waren er 95,5 pCt, door chassepot-kogels, 2,7 pCt,

Na eenige discussie over dit onderwerp werd er besloten een verhoogde dosis mephitische dampen naar-boven te zenden, om door concurrentie den oorlog te dwingen tot wat yver.

Hierop kwamen de verhandelingen aan de beurt. Het aantal ingeschreven sprekers was zeer groot, en ik moet erkennen dat het my in weerwil myner begeerte iets te leeren over de speelbanken, benauwd te moede was. Redevoeringen namelijk...

Pourquoi parlez-vous donc? riep men EMILE DE GIRARDIN toe, toen hy eens zeer veel woorden gebruikte om te bewyzen dat woorden niets waard zyn.

Ik heb den lezer een zonderlinge confidentie te doen. Van kindsbeen af is 't my onmogelyk 'n verhandeling of preek ten einde toe met oplettendheid aantehooren, en

---

door geschutkogels en slechts 0,8 pCr. door bajonet of sabel getroffen. Door het Duitsche geschut zijn 25 tegen 70 man door kogels uit infanterie geweer gewond. In het geheel zijn door het Duitsch kanonvuur ongeveer 25,000 Franschen gedood of gewond. Naar verhouding van het aantal gedane schoten heeft ieder Duitsch kanon in de drie schoten een Franschman doen vallen. Door de Fransche artillerie zijn per 100 schoten slechts 4 à 5 en door de mitrailleuses 5 man gedood en gewond. Zeer groot is het verschil tusschen de trefschoten bij de oefeningen in vredestijd en die te velde in den oorlog. De verhouding daarvan is bij de infanterie 1 : 33 en bij de artillerie 1 : 28."

Ik zal me niet vermoeien met de oplossing van een-en-ander dat ik in deze opgave niet begryp. Voor myn doel is de daaruit blykende slotsom voldoende, en ik zal niet noodig hebben lang aantedringen op een eerepalm voor de beminnenswaardige bescheidenheid van de rol die sabel en bajonet by deze gelegenheid gespeeld hebben. Men zou er zieke zuigelingen mee bakeren. Als men 't visschers aan 't verstand kon brengen, hun vak zoo discreet uit te oefenen als de doodslagers het doodslaan, zou weldra de nieuwe haring onder antiquiteiten moeten gezocht worden. Maar... dan kwamen die visscherluî van honger om, en de niemendal-doodslaande helden worden in leven gehouden. Daarin ligt het verschil.

Zien de voorstanders van VREDE — *j'en suis!* — niet in, dat de

ik vind dus dat Emile de Girardin terdege begon ongelyk te krygen, toen hy betoogde dat-i gelyk had... wat ik overigens volkomen toestem.

Wie langer of anders spreekt dan met de strikte eischen der *interlocutie* overeenkomt, wordt slaperig en verwekt slaap... of erger. Ja, erger! De gruwelen die op dit gebied dagelyks worden gepleegd zyn hemeltergend, ook zonder de minste vergelyking met den gezondheid bevorderenden oorlog die zooveel menschen in 't leven houdt. Van die gruwelen een voorbeeld, lezer.

Zeker tiran had een vyand dien hy uit den weg wilde ruimen. Hy zond z'n knechten uit, een voor een of allen te-gelyk, maar ze kwamen onverrigter-zake terug. Dolk en gif schenen geen werking te hebben op het taai gestel van dien boozen tegenstander. Het radbraken deerde hem in 't minst niet, en na tusschen twee planken in allerlei

---

tegenwoordige krygshelden slechts behagen scheppen in oorlog, zoolang men hun toestaat daarvan een laffe spelery te maken?

Laat de Natiën die voor »heldenmoed« betalen, *goed werk* vorderen voor haar geld, dan zal de liefhebbery eensklaps te-niet gaan. En waarschynlyk zullen de oorlogen die na deze verandering van systeem gevoerd worden, nuttig zyn. Dit is thans 't geval niet. Elke lamlendige vechtparty is oorzaak van nieuwen stryd, of, erger nog, van zotte gewapende vredes.

Men heeft onlangs een prysvraag uitgeschreven: of Nederland verdedigd worden kan? Onder de vragers zyn natuurlyk militairen, generaals...

Het antwoord is eenvoudig. Of Nederland te verdedigen is? Wel neen, omdat ge 't *vraagt*, en omdat *gy* 't vraagt. Nog-eens: is Nederland te verdedigen? Met *krygskunde* zeker niet. Door *militairen* niet, want die maken de zaak tot 'n kwestie.

Het vraagstuk is dus in ontkennenden zin uitgewezen, en Pruissen kan zich gereed maken ons op de kosten te jagen van veel lóód... uit de verte, heel uit de verte, uit krygskundige militaire verte.

Tienduizend *mannen* die 't sterven verstaan — de *herbergier* Hofer had er zooveel niet! — en géén vyand komt over de grens! De Pruissische generaals zouden geen lust hebben zich intelaten met zulk onkrygskundig volk. »*Gar zu unanständig!*« zouden zy zeggen.

rigting te zyn doorgezaagd, voegden zich de brokken weer aan elkaer, alsof er niets gebeurd was. Onze tiran klaagde dat hy slecht bediend werd, en liet, om den yver zyner hovelingen aantevuren, door z'n hofpoëet een ode maken op den vernuftigen PHALARIS. Oogenblikkelyk wemelde het land van koperen stieren, waarin de nachtmerrie van den goeden koning gebraden werd. Zonder baat, helaas, want de eenige klagt die de patient hooren deed was dat ze vreesde kou te vatten — ik heb verzuimd u te zeggen dat de te vermoorden vyand eene vyandin was — en eenmaal zelfs kwam ze, na gebakken te zyn, half bevroren voor den dag. Een wyze stelde voor, haar uittehongeren, en ook van dit middel nam men de proef, maar de uitslag was als voren. Zy scheen aan 't hongerlyden van oudsher gewend, en wel verre van te bezwyken, begon zy zich, na gedurende zeer langen tyd niets genoten te hebben dan onthouding, te buiten te gaan aan zwaarlyvigheid. Onze Sire Geweldenaar was radeloos, en loofde drie koninkryken uit voor 'n behoorlyken martelmoord.

Of de prys kontant betaald werd, is my onbekend gebleven, maar behaald is ze. Een geniale beul heeft de patiente doodverhandeld. Ze heette democratie.

De zeer intelligente lezer zal begrypen hoe onaangenaam my, die 't relaas dezer boosaardige strafoefening eerst onlangs in een volksblaadje ondergaan had, het vooruitzigt was, 'n dergelyke methode te zien toepassen op m'n beminde kansrekening. Het scheen dat die vrees op m'n gelaat te lezen stond, althans een der leden van de vergadering stelde my ongevraagd gerust. Hy verzekerde my dat de verhandelaars in de onderwereld nooit waarschuwden in hoeveel deelen de hoorders hunne aandacht te splitsen hadden, en ook dat de sprekers zich zelden hielden aan den tekst. Hieruit, zeide hy, vloeit voort dat het audito-

rium gedurig door de een of andere verrassende wending wordt wakker geschud. Daar bovendien de toepassing soms voorop, soms in 't midden werd gesteld, en men niet dan by uitzondering de stukken daarmee besloot, kon niemand vooruit weten op welk oogenblik hy overtuigd moest wezen, aangedaan, geestdriftig of zoo-iets, en men was dus wel genoodzaakt zich daartoe gedurig gereed te houden. Ook gebeurde het vaak — en dit zou heden avend waarschynlyk het geval zyn — dat de lezing werd opgeluisterd door proeven. Nu, ik bespeurde al terstond dat dit de zuivere waarheid was.

De eerste redenaar namelyk die optrad, had een bosje jongeluî in de hand die hy neerlegde naast z'n suikerwater. Het opgegeven onderwerp zyner verhandeling was: nauwkeurig onderzoek of duitsche badplaats-kellners menschen zyn?

— Ziet ge, zeide myn buurman, nu moet ge wel wakker blyven. Waarschynlyk snydt hy ze open, en wie zou dat niet willen zien?

Ik moet erkennen dat het onderwerp my byzonder interesseerde, vooral omdat ik, juist door 't groote verschil daarvan met myn streven, genoopt werd te zoeken naar den zamenhang, die dan ook moeielyk genoeg te vatten was om my wakker te houden door wat inspanning. De geachte spreker behandelde, in den aanvang geleidelyker dan ik gevreesd had, den kellner naar uit- en inwendige eigenschappen. Zonder van myne zyde aanspraak te maken op nauwkeurigheid — er zyn voorbeelden dat het reporterschap allernadeeligst werkt op geest en oordeel, en daar ik nog altyd geen hoofdredacteur van een krant ben, kan ik die dingen niet missen — wil ik een gedeelte van z'n voordragt aan den lezer ten-beste geven. Wie welwillend is, denke zich een prentje daarby.

De verhandelaar trok het lint waarmee z'n studie-exem-

plaren als een bosje sprot waren byeengebonden, los, nam één daarvan tusschen duim en vinger, en demonstreerde:

— Rokje... zwart, als by den mensch. De slipjes opligtbaar...

Hy voegde de daad by het woord, en vertoonde het achter- onder- middendeel van z'n modelletje aan de blikken der verbaasde toeschouwers, die eenstemmig uitriepen: een mensch, een mensch, precies een mensch!

— Zacht wat, geëerde hoorders. Ware wetenschap overhaast zich niet. Slaat er eens op.

De leergierige menigte maakte van de vriendelyke uitnoodiging een gulhartig gebruik: „hy schreeuwt... hy schreeuwt!" klonk het door 't gewelf.

— Ja, hy schreeuwt... als een mensch. Ziet nu hier met aandacht dien witten das, dat vest, dien doekspeld, die horlogeketting...

„Een mensch, een mensch!"

— Hm... dat zullen we zien! Beschouwt deze blonde haaren, verzadigd van smeer, en met zorg gescheiden aan den linkerkant...

„Een mensch, een mensch!"

— Mogelykheid, zeer geachte hoorders, is geene waarschynlykheid, of altans niet altyd het waarschynlyke. In allen geval is het geene zekerheid. Wachten wy ons alzoo voor onwetenschappelyke overyling. Het voorwerp dat ik de eer heb u te vertoonen, bezit nog meer eigenschappen die den oppervlakkigen beschouwer zouden doen gelooven dat wy hier indedaad te doen hebben met een exemplaar van 't vereerd ras dat heden avend door een zyner uitstekendste leden in deze vergadering vertegenwoordigd is.

Die gnoom was zoo dom niet.

— Neus, mond, ooren, dat baardje, die knevel... alles gelyk by den mensch, ging de spreker voort, en om ook de verder-afzittenden in de gelegenheid te stellen

zich hiervan te overtuigen, draaide hy z'n armen kellner den kop af, en wierp dien in de zaal.

Het publiek bekeek dat hoofd met aandacht, en hield het naast het myne. De gelykenis scheen treffend, want allen riepen weer om-stryd: een mensch, een mensch!

— Ziet, geachte hoorders, by 't ontblooten van den arm blykt ons dat hy gevaccineerd is, en in zyn linkerbroekzak vinden wy een doopceel...

„Een mensch, een mensch!"

De redenaar hierop een tweede exemplaar uit het bosje nemende, kneep er drie, vier talen uit...

„Een mensch, een mensch!" schreeuwden weer allen.

— Ge ziet, geachte hoorders, na 't uitknypen der talen is 't mannetje slap en dood. Al z'n levensgeesten bestonden in de hebbelykheid om zekere zaken op drie manieren aantespreken. Hy kon *chou*, *kohl*, *kraut*, *cabbage* en *hazepeper* zeggen.

We willen nu eens de dingen van binnen beschouwen. Bloed... rood.

„Een mensch, een mensch!"

— Spieren, zenuwen, peezen...

„Een mensch, een mensch!"

— Tot nogtoe, ja. Maar wat zien wy verder? In-plaats van hart, nieren en ingewand...

Al de mannetjes werden nu opengesneden, en de voorwerpen die voor den dag kwamen, leverden eene curieuse verzameling. Men vond kreutzers, franken, shillings, dubbeltjes, klontjes suiker...

Dit alles vond ik zoo vreemd niet, maar onder het verder ontleden werden wy onthaald op allerlei zaken van eenigzins anderen aard. Ik begryp evenwel dat de overgang niet allen hoorders zoo spoedig als my in het oog viel. Daar waren rekenfouten, traagheid, eigenbaat, verwaandheid, gal, hebzucht, oproepingen tot speculatien in...

't een of ander, chicanes, pleidooien, reglementen van vredebonden, krankzinnigheid, kadaster- en agrarische wetten, filantropie, liefdadighedens, babbel- schryf- eerheb- en andere zuchten, jazelfs by sommigen vond men niemendal. Dat waren de diksten.

De Vergadering begon al minder vast te staan in de meening dat zulke kellners onder de menschen behooren gerangschikt te worden, en ik hoorde hier-en-daar iets mompelen over spotvormen.

De redenaar gaf hierop eene uitvoerige beschryving van de hoedanigheden die den waren mensch uitmaken, en juist op 't oogenblik toen men de conclusie verwachtte dat alzoo de daaraan niet beantwoordende duitsche badplaats-kellners geen menschen zyn, vertelde hy op eenmaal dat hy dit niet verzekeren kon, omdat-i, by gebreke van een voldoend aantal kellnertjes z'n proeven met andere exemplaren had genomen, die naar hy meende voor het doel genoegzaam op kellners geleken: koopluî, bankiers, staatslieden, advocaten, schryvers enz.

Dàt had ik moeten weten! Het begon my nu te spyten dat ik niet op een der voorste reien had gezeten, toen hy in 't begin zyner rede de gevoeligheid van z'n modelletjes aan een publieke proef onderwierp.

De spreker trad af, na te hebben medegedeeld dat-i by 'n volgende gelegenheid zyne krachten beproeven zou aan 't vraagstuk: of een mensch kellner wezen kan. Wat-i by die gelegenheid zal opensnyden, weet ik niet.

Hierop gaf een der questoren last, de gebruikte studie-exemplaren weg te vegen, en die na eenige reparatie weer op de korst en aan hun werk te zetten, 'tgeen zoo goed mogelyk geschied is.

Er trad nu 'n andere spreker op, die ons onthaalde op eene beschouwing van 't Heeläl. Schynbaar eenigzins in stryd met de verzekering dat hy niets zou overslaan, was

dit stuk zeer kort, daar hy zich bepaalde tot de verklaring dat *twee* maal *twee* hem voorkwam *vier* te zyn. Van deze grondwaarheid, zeide hy, hingen alle andere dingen af. De geestdrift der vergadering by deze bondige behandeling van zaken, was onbeschryfelyk.

De gnoom $\frac{0}{0}$ die belast was met het arithmetisch gedeelte der zitting, zag van het woord af, omdat „de geachte spreker die zoo-even de tribune verlaten had, en dien hy by deze gelegenheid den eernaam toekende van Heelälmannetje, hem het gras voor de voeten had weggemaaid. Iets dergelyks verklaarden de kobolden *halfdertien*, $317\frac{1}{2}$ bis, en een tal van anderen, zoodat my een schrik door de leden voer by de vrees dat ook m'n beminde kansrekening zoo peremptoir zou behandeld worden. Die gnomen zyn zonderlinge wezens van wie alles kan verwacht worden, omdat ze nu eenmaal de gewoonte hebben iemand gedurig te plagen met het onverwachte. Ik hoopte dus dat myn gegronde vrees ongegrond blyken zou, waarin ik my alweder vergistte. Als hadden die kereltjes myn angst bemerkt, schenen zy zich er op toeteleggen ditmaal juist te doen wat ik op grond van het voorafgegane te verwachten had, en waarop ik dus niet verdacht was. Ik werd namelyk nu tot luisterende getuige gemaakt der welsprekendheid van a^2 die onder luide toejuiching der Vergadering, verzekerde dat alle waarheden zich oplossen in de stelling dat *twee* maal *twee* gelyk is aan *vier*.

Een der aanwezige leden had niet meegejuicht. Men deelde my mede dat hy een vinnige tegenstander was van den vorigen spreker. Ik hoorde met innig genoegen dat hy 't woord vroeg, en wel voor 'n personeel feit.

— Hoe heet dat lidje, vraagde ik.

— Nu zult ge wat hooren! Hy is woedend op den ander Noord en Zuid, Welf en Gibellyn, Geloof en Goed, Liefdadigheid en Regt, Volksgeluk en Staatkundery staan

niet verder van elkaer dan hy van a^2...

— Ik wil dat alles wel gelooven, maar wie is hy dan?

— Wel, de beroemde $-a^2$. Sjt... daar begint-i!

Ik haalde adem. Gewoon aan den *choc des opinions* die op ons wereldje sedert eeuwen zoo byzonder veel licht verspreidt, kwam my de eenstemmigheid der gnomen wat lauw en onwaarheidlievend voor. Ik voelde behoefte aan wryving en tegenspraak, en vriend $-a^2$ zou die leveren. 't Kwam me voor, dat-i dit aan z'n naam verpligt was.

— Zeer geeerde hoorders. De brekebeen die zoo-even de tribune is afgestrompeld...

— Maar eilieve, fluisterde ik, dat sprekertje is onbeleefd.

— Negatief, mensch, negatief! Straks zal-i lomp zyn... ook negatief. Multipliceer dat eens. 't Produkt is positief humaan... zooals gylieden dat noemt op de korst...

Het negatief *a-tweede-magtje* ging voort.

— De positieve stumpert die u trachtte op den mouw te spelden dat *twee* maal *twee* gelyk *vier* is, zou beter gedaan hebben zyne onwetendheid te verbergen, dan die zoo onbeschaamd bloottestellen aan het licht uwer smeerkaarsen. De ware *vier* bestaat uit *minus* twee maal *minus* twee. En daarop berust al wat bestaat. Ik heb gezegd.

Aan de verschillende wyzen waarop deze verhandeling werd opgenomen, bemerkte ik dat de Vergadering gesplitst was in twee partyen, de negativisten en de positivisten. Toen ik dit ontwaarde, was m'n eerste gedachte of AUGUSTE COMTE zich in de zaal bevond? Maar m'n buurman zei dat de gnomen, al scheen het soms anders, volkomen by hun verstand waren. Ik zocht dus niet langer.

Het kwam my vreemd voor dat $-a^2$ van een persoonlyk feit had gesproken, en vernam op myn verzoek om inlichting daaromtrent, dat dit de wyze was waarop iemand te kennen gaf dat-i z'n beurt niet kon afwachten. Die goede $-a^2$ was ingeschreven onder de laatste sprekers,

maar om het persoonlyk feit had men hem eenige-honderd nummers hooger-op geschoven.

Toen dit incident afgeloopen was — de tegenstanders schenen na 't verlaten der tribune volstrekt niet boos meer — kwam de gnoom 7 : 22 aan de beurt.

Deze beklaagde zich over z'n incompleetheid, doch zei dat-i 't niet helpen kon. *Twee* maal *twee* was nu eenmaal *vier*, en dus moest men het met z'n gebrekkige existentie „die, als al 't andere, op die grondwaarheid gebazeerd was" voor lief nemen.

Met 'n hartelyk applaudissement gaf de vergadering te kennen dat ze hierin geen bezwaar zag.

De nu volgende $\frac{113}{355}$, ofschoon hy er eenigzins meer gesoigneerd uitzag dan z'n voorganger, had evenwel met dezen een in 't oogloopenden familietrek. Ook z'n redevoering geleek op de verhandeling van den vorigen, als 'n zuster of minstens als eene nicht. Ook hy zou beter in orde wezen, zeide hy, als *twee* maal *twee* niet gelyk *vier* was. „Deze grondwaarheid, geachte hoorders, waaruit alle verschynselen voortkomen, behooren wy te eerbiedigen."

Een derde cirkel-kwadratuur, met 'n naam waarvan het aantal cyfers voldoende wezen zou om 'n oorlogsvergoeding in centen uittedrukken, verhaalde nagenoeg hetzelfde. „Ik ken en betreur myn gebrek, aldus weeklaagde hy, maar gy weet dat *twee* maal *twee* . . .

— Nu ja, dàt wisten wy.

Logarithmos, een aardig handig mannetje, betrad hierop de tribune. Hy zeide, door zeer persoonlyke dankbaarheid zich gedrongen te voelen tot de verklaring dat *twee* maal *twee* gelyk was aan *vier*. „Zou ik die grondwaarheid, waaraan ik myn bestaan te danken heb, niet loven? Geachte hoorders, ik doe 't by dezen, en heb gezegd."

Hierop volgden gelyke betuigingen van *binomium*, π, *magneet*, *declinatie*, *straalbreking*, *electron*, *donder*, *hagel*, *af-*

finiteit, *zenuwleven*, *instinct*.

Alles en ieder zei 't zelfde. Daar waren:

Solon, Chilo, Pittacus,
Thales en Cleobulus,
Bias en Periander...

. . . .

Mercurius, Venus, Luna, Sol,
Mars, Jupiter, Saturn...

. . . .

Hou-op, m'n kop wordt dol...
Ik ken dat volk toch niet.

Dat's je eigen schuld KAMACHO!

Al die homunkeltjes en veel meer nog, kwamen verzekeren dat *twee* maal *twee* gelyk *vier* is, en dat op deze grondwaarheid alles berust. Hieruit konden, volgens hunne meening, zoowel de zonderlingste als de ons eenvoudiger voorkomende verschynselen op het gebied van moraal, geschiedenis van wereld en menschdom, staat- en natuurkunde, wetenschap, kunst, industrie, handel... àlles, in een woord, met de meeste gemakkelykheid opgehelderd worden.

't Was wel mogelyk. Maar ik wilde gaarne iets weten van de kansrekening. Niet zonder spanning zag ik alzoo een spreker optreden, die my was aangewezen als specialiteit in dat vak. Hy heette *Huyghens*, *Stevin*, *de Gelder*, *Lobatto* of zoo-iets. Misschien ook was z'n naam *Leibnitz* of *Descartes*. Men zeide my dat hy directeur was van eene onderaardsche assurantie-zaak tegen het onregelmatig afwyken van de kompasnaald. Eindelyk zal ik iets vernemen wat my aangaat, dacht ik, want ik begreep dat ik in m'n lievelingsstudie met afwykingen zou te doen hebben. Ik spitste m'n ooren:

— De kansrekening, geachte hoorders, is de eenvou-

digste zaak der wereld. Zy berust op de grondwaarheid . . .

Lezer, neemt gy 't my kwalyk dat ik begon ontevreden te worden? En dat die ontevredenheid in drift overging toen die *Strabbe*, *Adam van Linz*, *Bartjens*, *Aristoteles* of hoe dan 't ventje moge geheeten hebben, begon en eindigde met de stelling die gy nu wel eenigzins kennen zult?

Toch verbeet ik m'n ontevredenheid, omdat nu *Semi-ur* aan de beurt was, het kristalmannetje. Een myner buurtjes fluisterde my in, dat deze spreker gewigtige onderwerpen te behandelen had, en dat ik wel zou doen aandachtig toeteluisteren. Nu, dit deed ik.

— Onze geëerde voorzitter, aldus begon *Semi-ur*, heeft my wel willen opdragen, by-wyze van resumtie, nogmaals eene duidelyke verklaring te geven van alle zaken die door de vorige sprekers behandeld zyn. Geenszins omdat myne geachte ambtgenooten, die deze onderwerpen in 't byzonder behandelden, eenigermate zouden tekort geschoten zyn in het volbrengen van hunne taak, maar om nog beter dan tot-nog-toe geschied is, te beantwoorden aan de begeerte van den zeer geëerden mensch die deze Vergadering bezoekt met het voornemen om iets te leeren. Hoogstwaarschynlyk ziet hy, naar den aard van zyn ras, met verlangen uit naar zekere zamenvatting van het verhandelde. Dit verlangen is verklaarbaar uit de grondwaarheid...

— Dat *twee* maal *twee* gelyk is aan *vier*, riep ik.

— De mensch heeft het gezegd, hernam *Semi-ur*. Om aan zyne wenschen te voldoen, breng ik in herinnering hoe ons gebleken is dat het yzerworden, de Schepping, steen- planten- en dierengroei, het leven, kanker, pest, stedenbouw, annexatie van vorstendommen, prostitutie, geschiedenis, staatkunde, liefde, hoop, vrees, darwinisme,

millioenen-studiën, kansrekening...

— Allereenvoudigste zaken zyn, riep ik.

— De mensch heeft het gezegd. Al die zaken zyn één, gelyksoortig, homogeen, elkander verklarende, helpende, voortbrengende, veroorzakende, volgende, herstellende, vernietigende, verdringende, vervangende, volmakende. Ze zyn: *het zyn*. Myne taak is dit verband opteholderen, en ik beroep my te-dien-einde op de eeuwige wet der kristallisatie. De kristallisatie, zeer geachte hoorders, is...

— De eenvoudigste zaak ter wereld, riep ik.

— De mensch heeft het gezegd. Die eenvoudige zaak nu berust op de even eenvoudige grondwaarheid...

— Dat *twee* maal *twee* gelyk *vier* is, schreeuwde ik.

— De mensch heeft het gezegd, hervatte de redenaar met onverstoorbare deftigheid. We mogen nu de vergadering sluiten in de gegronde hoop dat onze zeer vereerde gast, na de oordeelkundige interruptien waarmede hy zoo welwillend het meest gewigtig deel van myne taak heeft op zich genomen, nu ook zal inzien hoe *alles in alles* is.

De hamer viel, en ik zat in nachtbroek en kabaai te ontbyten in kamer No. 32 van het hôtel *Zum gelben Adler* te Wiesbaden...

Oef!

VERTALEN.

GÖTHE zegt ergens: eene vertaling is 'n tapyt van den verkeerden kant gezien. Ik wil beproeven de verkeerde zyde van myn tapyt overtezetten in den regten kant. Misschien worden de figuren van 't borduursel iets duidelyker . . .

Zóó nagenoeg zat ik te peinzen, toen ik dien ochtend het hoogbruin lauw water gebruikte, dat op de rekening van den braven Gelen Adelaar als thee zou geboekt worden. „Daar heb je 't al, mompelde ik verdrietig, alles is in alles . . . verf in thee! Wie iets te schilderen heeft, zal zeker thee in z'n kleursel vinden. Die vervloekte *Semi-ur*, $\frac{0}{0}$, *half-dertien* . . . en de rest!"

Ik schelde. Niet om over de thee te klagen — ik heb genoeg gezworven, om te weten dat dit 'n reiziger niet past — maar ik wilde myn tapyt omkeeren, en hiertoe moest ik een middel te-baat nemen, dat my in dergelyke gevallen weleens gelukt is.

Zoodra ik iets niet begryp, zoek ik inlichting by personen die gerekend kunnen worden in ontwikkeling of kennis beneden my te staan, en die, als ik maar ernstig zoek, indedaad soms te vinden zyn.

Deze methode om wyzer te worden, kan voor hoogmoedig doorgaan, en misschien is ze dit. Men kan haar vertalen — zie hier reeds een begin van de tapytwerkery — in: daar ik de zaak niet begryp, moet ze beneden my zyn, want ik ben gewoon het hooge te vatten. We zullen dus inlichting zoeken beneden ons.

Wie zich dezen wenk ten nutte maakt, heeft kans op wys worden. De lezer die van myne methode wil gebruik maken, wachte zich evenwel voor 't doen van abstracte vragen. Hy moet — o goden, hoe myd ik 't vreesselyk woord, den hedendaagschen ploertenvloek? — hy moet objectief zyn. 't Staat er! Ik ontleende de kracht tot die gemeenheid, aan de woede die my aangreep over 't wegblyven van den kellner. Juist op 't oogenblik toen ik op het punt stond me niet te kunnen neerbuigen tot zoo'n allemans-uitdrukking, kwam hy nog niet, en my bleef alzoo eenige tyd over, om 'n object te zoeken voor de objectiviteit waaraan ik my bezondigen ging. Want 'n object moest er zyn. Als vereerende uitzondering, geef ik myzelf de waarachtige getuigenis dat ik dit nog altyd inzag. Zoodra ik, naar de mode van den dag, zulke woorden gebruik waar ze heelemaal niet te-pas komen, zal ik den lezer waarschuwen.

Ik telde myn geld na, en berekende dat ik even genoeg had om de wetenschap te betalen, die my zou geleverd

worden. Maar hoe myne vragen intekleeden? Welk object...

Daar kwam hy:

— *Was gefällig?*

— *Herr Kellner*, ziehier een thaler. Ik ben gewoon goede fooien te geven...

't Object, 't object!

De kellner *kratzfüsste*, en wou vertrekken. Nog altyd had ik geen object gevonden, en daar ik alzoo niet wist wat ik zeggen zou, begon ik te spreken:

— *Herr Kellner*, ik wilde u mededeelen dat ik een beoefenaar ben van... ik wilde... ik zoek... hoe zal ik my uitdrukken? HORATIUS zegt er iets van: *rerum cognoscere causas*...

— *Es wird im Adressbuch stehn*...

— Neen, daar staat het niet in. Zoo'n boek krioelt van drukfouten, en men maakt ze hoe langer hoe incompleter. Ik wilde u vragen... zeg eens, waarom heet deze kamer, nummer 32?

Myn object was gevonden!

— *Ganz einfach, zu dienen!* Nummer 31 is hier naast, en 33 aan de andere zy, *und also*...

Het *ganz einfach* van den kellner deed me genoegen. Hy, een „mensch" sprak precies als de gnoompjes van gistr'avend. Er begon kans te dagen, dat ik de onder den grond opgedane wysheid, zou kunnen gebruiken op de korst. En daarom was het my te doen.

Myn leermeester wilde vertrekken. Ik hield hem terug, en vraagde:

— Waarom hebt ge my, toen ik hier aankwam, deze kamer aangewezen?

— *Ganz einfach, zu dienen*, ze was onbezet.

Kòn het duidelyker? De jongen begon waarachtig op *Semi-ur* te gelyken, en 't kwam my reeds eenigzins vreemd voor, dat-i geen smeerkaarsjen op 't hoofd droeg. Ook

had hy, in-plaats van een gryzen kiel, maar 'n zwart rokje met slipjes aan. Overigens was alles wat-i zeide, *ganz einfach*, en ik begon intezien dat de waarheid op of onder den grond nagenoeg dezelfde is.

Dat ik op N° 32 logeerde, was... de eenvoudigste zaak der wereld, en berustte op de grondwaarheid...

Wel zeker! 't Sprak vanzelf dat men my niet had ingekwartierd in 23, waar 'n Rus woonde, noch op nummer 12, dat door eene Polin bezet was. Ook niet in 37, 38, 39, en nog 'n paar nummers meer, die ingenomen waren door Amerikanen, Franschen, Hollanders. Nummer 51 had men my niet gegeven — *ganz einfach!* — omdat er maar vyftig kamers waren in 't hôtel. En 't was even duidelyk, waarom men my niet by die Polin gebragt had, of by die Hollanders.,. *shocking!* Is dit alles *einfach* of niet? Ik was byna tevreden.

Toch drong my de verbazende scherpzinnigheid myner ingewortelde wysbegeerte, tot het voorwenden van onvoldaanheid. Ik vraagde, of dan alle andere kamers bezet waren?

— O neen, we hadden nog open...

En hy telde al z'n leêge kamers op de vingers. Dit gaf me weer 'n object:

— Eilieve, als er over zooveel kamers te beschikken was, waarom hebt ge my dan juist in 32 gebragt?

— *Ganz einfach, zu dienen!* De onbezette kamers zyn van drie soorten, familie-kamers, middelmatige en kleine kamers. En daar m'nheer er uitzag alsof-i een kleine kamer behoofde...

Alweêr precies de waarheid, en eenvoudig als *bonjour*. Maar toch:

— Was dan onder de kleine kamers deze de eenige?

— O neen!

— Waarom dan my juist deze gegeven?

— *Ganz einfach, zu dienen!* M'nheer kwam, verlangde 'n kamer, ik lichtte m'nheer voor, en bragt m'nheer hier, omdat het de eerste leêge kamer was in dezen gang op deze verdieping.

— Zyn er meer gangen op deze verdieping?

— Ja. Nog eene, regts van den trap.

— Waarom hebt gy my links van den trap geleid?

— Omdat er in den anderen gang iets in den weg stond.

— Zoudt ge my anders de regterzy gewezen hebben?

— Dit weet ik niet. Maar omdat nu eenmaal die andere kant versperd was...

— Wat stond er in den weg?

— Stoelen, tafel, beddegoed waarop een reiziger gestorven was... *zu dienen! Das Zimmer wurde ausgeholt*... alles moest gereinigd worden, en gelucht...

Ja, er was 'n reiziger gestorven op dat nummer zooveel in dien anderen gang. Hy had zich doodgeschoten. „*Ein Spieler*" zei de kellner, maar hy vergiste zich... als 'n mensch. Hoogstens was de overledene iemand die gespeeld en verloren had. Een *speler* speelt ook, en verliest ook — meer altyd, dan de bank van hem wint! — maar schiet zich niet dood. Een der hoofdbestanddeelen van z'n hartstogt... neen, hartstogt is het niet, van 't spelerschap liever, is: hoop. De ware echte onvervalschte ouwerwetsche speler vertwyfelt nooit. Hoe wreeder 't grillige toeval hem plaagde, hoe meer de verwachting toeneemt, dat weldra een gelyke gril in omgekeerden zin, hem 't verlorene zal doen terugwinnen met hooge rente, Wanhoop is de lievelingsfout van nieuwelingen. Wanneer ge dus in de couranten leest, dat deze of gene ongelukkige speler zich verdronken heeft, houd het er dan maar voor dat 'n stumpert zich langs den natten weg van 't leven

beroofde, omdat hy 't ongeluk had geen speler te zyn.

Ge zult reeds lang hebben opgemerkt, lezer die zoo gewoon zyt alles in alles te vinden, dat wanhopen een blyk is van slordig gebruikte ondervinding. Wie de Geschiedenis bestudeert — van wereld, volkeren, familiën, eigen gemoed of speelkaartjes, om 't even! — heeft eene tabel voor zich, waarin de eindelooze wisseling zich zóó vreemd voordoet, dat men weldra dat vreemde heel gewoon begint te vinden, en zelfs vreemd zou opzien van gewoonheid „Ik heb zes zeroos achter-elkaêr gezien!" roept een habitué van de groene tafel. Waarom zou dan de Engelsche Marine onverstoorbaar wezen? voeg ik er by. Of 't Duitsche Ryk? Of de Inkomende-Regten? Of de thans heerschende begrippen over goed en kwaad?

Jufvrouw Lannoy had groot gelyk. Babilon, Titus' zegeboog, 't Mausoleum, Nineve, haar „baleinen rok"... van al die dingen zyn de haken losgegaan.

En veel meer nog, beste jufvrouw Lannoy. Gy meendet al heel wat vergankelykheid bekeken te hebben, toen ge u door Wysbegeerte en Geschiedenis troosten liet over 't losgaan van die haak. Zou uwe filosofie bestand zyn geweest, tegen 't verlies van àl uw kleêren, met of zonder balein dan? Tegen 't verlies ook van wat daarin zat, van uzelf? Die kans is reeds lang werkelykheid geworden, al scheen ze u moeielyker denkbaar toe, dan die zes hardnekkige nullen op de roulet: $\frac{1}{37^5}$, dat is, op 'n paar eeuwigheden dooréén gerekend slechts éénmaal op meer dan *twee-en-een-half duizend millioen* zetten! *) O, die *causae rerum!*

De kellner vraagde my of nog *etwas gefällig* was? Ik bedacht me een oogenblik, of ik hem vragen zou waarom Amerika bewesten Europa ligt, maar de vrees weerhield

*) De noemer der breuk waardoor de kans wordt uitgedrukt, dat zes vooruitbepaalde nummers op de roulet zullen uitkomen, is: 2,565,726,409.

me, dat hy ook dit object met z'n *ganz einfach* zoo radicaal zou oplossen, dat ik my zou beginnen te vervelen, by gebrek aan vraagpunten ter onderzoek. Bovendien, ik wilde beproeven, van nu af myzelf te helpen. Om hem in geval van nood te kunnen weervinden, vraagde ik zyn naam — *Hans Schlungel, zu dienen!* was 't antwoord — onthield my niet zonder eenige moeite van nader onderzoek waarom hy juist *Hans Schlungel* heette, en liet hem gaan.

Ziehier nagenoeg, hoe ik daarop redeneerde:

Ik logeer op dit nummer 32, om... 'n reden. Deze reden bestaat uit 'n oneindig aantal oorzaken, die er zich niet aan storen, of ik ze ken of niet ken. Maar zoodra myn belang meebrengt ze wèl te kennen, is 't m'n pligt my op die kennis toeteleggen. Indien ik had zorggedragen, *alles* te weten, waardoor het nummer van deze kamer bepaald wordt, had ik dat nummer kunnen opgeven voor ik 't op de deur las. Onder die oorzaken is niets willekeurig. Alles is even eenvoudig. Wat is, *moet* zyn. Deze grondwaarheid...

Ja, ja... *twee* maal *twee* is *vier*, en dus moest *Hans Schlungel* een jongetje zyn, toen hy ter-wereld kwam. En als hy 'n jongen blyft, dan ook is de oorzaak van dat verschynsel *ganz einfach*. De eisch dat hy in z'n ontwikkeling de wetten van de Natuur zou verkrachten, is onbillyk.

En ook de arme drommel, die zich doodschoot op nummer zooveel, kon niet anders. Hy is een slagtoffer van de grondwaarheid...

Ik begon nu met-een intezien, dat ik een der medewerkende oorzaken van z'n dood was. Zonder my, was er iets anders in de wereld. Zoodra er *iets* anders ware, werd àlles anders. Zeker, als *twee* maal *twee* geen *vier* was, zouden ook *drie* maal *drie* zich te vergeefs inspannen om *negen* te zyn, enz. Dan zou àl 't ware onwaar wezen, en

onwaarheid *is* niet. Wanneer alzoo alles onwaar, en dus *niet* was, zou er *niets* zyn. En als er niets bestond, zou ook die man op nummer zooveel er niet geweest zyn, en hy had zich in dat geval niet kunnen doodschieten.

Aan den anderen kant had hy dus aan my zoowel z'n leven te danken, als z'n dood te wyten. 't Eerste hangt van den ouderdom af. Maar dat ik meegewerkt heb in 't vermoorden, is zeker.

Hyzelf ook. Waarom was-i geen speler? Dan had hy hoop en leven behouden. De arme man moet 'n verdrietig *twee* maal *twee* gehad hebben, in hersens, bloed, hart, lever... ja, waar? Misschien lag de fout aan z'n grootouders. Ik had grooten lust hem en z'n voorgeslacht opentesnyden. Maar 't mag niet. Ze noemen dat lykschenden. O, VESALE, u rigt men standbeelden op, alsof 't zoo byzonder kunstig ware, spiertjes, celletjes, vezeltjes, weefseltjes te bekyken door 'n vergrootglas! My zouden ze correctioneel vervolgen, als ik in dien man van nummer zooveel, op de jagt ging van de oorzaken die hem belet hebben een behoorlyk speler te zyn.

De aardmannetjes hebben 't makkelyk. Niemand stoort hen in hun onderzoekingen. Ik geloof 't graag dat ze, alle tusschen- en byoorzaken overslaande, zich bepalen tot... allereenvoudigste grondwaarheden! Ze mogen uit de bron scheppen. Ik „mensch" moet me heenworstelen door struik en doorn, tot ik afgemat neêrzyg. Wel beschouwd was 't zoo-even 'n verwaandheid van my, te zeggen dat ik weet waarom ik op 32 logeer. Wat drong my naar den Gelen Adelaar? Wie, wat, belette my aftestappen in den paarsen, den groenen? In leeuwen, zwanen, vossen of andere beesten? Predestinatie? Gekheid! Ook predestinatie is... de eenvoudigste zaak van de wereld, en dus even moeielyk te begrypen als de rest.

Oorzaken kennen, 't verband opsporen, daaruit afleiden

wat volgen moet, zich naar die kennis regelen... dàt zullen m'n aardmannetjes bedoeld hebben. Als ik my daarop toeleg, is de toepassing op de praktyk... de eenvoudigste zaak der wereld alweêr, en de millioenen zyn gevonden.

Ter oefening zullen we beginnen met het opensnyden van de voorouders dier zes nullen, en methodisch te-werk gaan. 't Zal m'n koboldjes pleizier doen, en ADOLF ook, als ze vernemen dat ik correct redeneer, en my in acht neem tegen *trainbuben*.

Ik moet beginnen met my te ontdoen van die gekke begeerte naar millioenen. Dit is de hoofdvoorwaarde van 't slagen. Waarom kristalliseerde *Semi-ur* zoo handig? Wel, omdat hyzelf geen kristalletjes gebruikte. Hy droeg niet eens 'n doekspeld, en scheen er niet naar te verlangen. Z'n onverschilligheid maakte hem bekwaam. Geeft de wormen zyden kleêrtjes, ze zullen terstond ophouden met spinnen. Zoolang ik begeer, ben ik een mensch, en menschen vergissen zich. Ik wil 'n zyworm worden, of 'n kobold. Dàt is de weg.

Na kort beraad koos ik het laatste. Zoo goed mogelyk bevestigde ik my een eindje bougie op het hoofd, kromp wat in, en sloeg me 't byvoegsel van de jongste *Kölnische* om de lenden. Ik had zoo spoedig geen ander kieltje by de hand, en er was haast by de zaak, want zoo-even had ik gelezen dat er weêr 'n paar „Vereenigingen" waren opgerigt, dingen die — gelyk ieder weet — de nood tot het uiterste dryven. Hongerlyden, en verhandelen ook... 't is te veel!

Nu, m'n *Kölnische* deed me goede dienst. Ik voelde my redelyk clairvoyant, en begon een-en-ander te begrypen, waaronder zelfs eenvoudige dingen.

Zes nullen achter-elkaêr!

Waarom kwam er één nul? Waarom volgde daarop een tweede, een derde, een vierde, vyfde, zesde? Waarom geen zevende ook... halt spitsboef, dàt is van-daag nog de vraag niet. De oorzaken van 't niet-zyn kunnen gezocht worden, als er wat tyd overblyft, na de behoorlyke verklaring van alles *wat is*. Dàt eerst!

Zes nullen alzoo, die ieder voor zich slechts $\frac{1}{37}$ kans hadden. Wie de oorzaak dezer combinatie kent, kan analogisch weten wanneer zy — of 'n dergelyke — zich weder zal voordoen, en dit maakt hem *jure et facto* tot collega van... de grondwaarheden die de wereld regeren. Wanneer my dit gelukt, kan ik een-en-ander tot stand brengen dat me na aan 't hart ligt.

Wat al verffabrieken zou ik oprigten, om aan wat thee te komen!

Ook de arbeiders-kwestie zou ik trachten optelossen, eene zaak waartoe ik nu nog altyd geen kans zie. Ik ben zeker, dat m'n vriend *Hans Schlungel* haar *ganz einfach* zal vinden. Helaas, er was een tyd dat ook ik meende daarvan iets te begrypen. Ik ben achteruit gegaan... neen, gevorderd in kennis misschien, omdat ik van die achteruitgang besef heb. 't Is zoo makkelyk niet, iets op goede gronden niet te weten! De taak van den wysgeer is begrypen, oplossen. Waar hy niet begrypt, kan men van hem eischen dat hy de redenen opgeve, waarom 't begrypen onmogelyk is. En in zekeren zin kan dit 'n oplossing genoemd worden. *Voyons!*

Zoodra men de loonen verhoogt, daalt de waarde van 't geld, en zeer kort daarna zal de werkman zich voor 't meer ontvangene, juist even weinig levensgenot kunnen aanschaffen, als vroeger voor 't mindere *) en alzoo...

*) Niet *juist* even weinig. De ontwikkeling dezer stelling — die NB. in de schryvery van den dag gewoonlyk over 't hoofd wordt gezien! — is niet *hujus loci*. Ik stip maar aan. Zoo is er meer in deze studiën. Ik

Ik schyn by deze gelegenheid my te hebben overgegeven aan eene gesticulatie die m'n kieltje niet verdragen kon. De *Kölnische* scheurde. Er liep 'n breuk van Hollowaypillen en dood-advertentien, langs wat omwegen naar de politiekery die aan flarden hing. Onder weg was 'n paar verloofden gescheiden, die juist gister elkaêr eeuwige trouw hadden beloofd, en ook de Katholieke eenheid zag er jammerlyk gespleten uit. Het Duitsche Ryk...

Zoo'n krant is een onbruikbaar kleedingstuk voor iemand die wat weten wil. Ik wierp haar weg, en trok 'n beddelaken aan.

Ik *wil* weten!

Aanvankelyk schreef ik 't aan de kleur van m'n nieuwen kiel toe, dat ik mezelf wat minder helderziend voorkwam dan zoo-even. By eenig nadenken echter, begreep ik dat de fout niet zoozeer aan dat laken lag, als aan myzelf. Ik had me door spitsboeven van den weg laten brengen. Die arbeiders-kwestie is hoogstbelangryk voorzeker, maar door denken en redeneren alleen niet optelossen. — *Pourquoi parlez-vous donc?* — By de vereischte intelligentie, is *magt* noodig om de gevonden denkbeelden te imponeren. Magt is te verkrygen door geld. Om geld te bekomen — ik zie wel, 't loopt in een kring — is intelligentie een eerste vereischte...

Had niet zoo-even myn kellner aan z'n verklaring der oorzaken van 't nummer myner kamer, een heelen thaler te danken? Ik ben zeker dat z'n kameraden hem met andere oogen aanzien, na dien klinkenden triumf zyner scherpzinnigheid. Ze zullen voortaan z'n oordeel eerbiedigen, al beweerde hy... ik weet niet wat! Dit zal zoo blyven, tot 'n ander twee thalers bezit. Deze wordt onttroond door 'n kapitalist van hoogeren rang, enz. Wie

beroep my te dien aanzien, eens-vooral op den regel waarmee ze aanvangen.

alzoo de rykste is...

Ik wil de rykste zyn. Dan zal men my gelooven, al zeg ik de waarheid.

Om daartoe te geraken, is orde noodig, stipte orde. De arbeiders-kwestie en die verffabrieken zullen hun beurt krygen. 't Zyn... de allereenvoudigste zaken van de wereld, zeker! Maar... eerst die zes nullen.

De eerste vertoonde zich...

Ja, 't is moeielyk genoeg, te zeggen waarom? Hadden de overige nummers zich doodgeschoten? Dàt zou 'n reden zyn. Stond er beddegoed in den gang waarlangs 17, of 23, of 4, of de anderen komen moesten? Wie dàt nu maar precies wist!

De *croupier* die de eerste nul voortbragt, bezat, of werd bezeten door, zekere eigenschappen van vochtmenging, karakter, hoofd en hart. Hy dacht aan iets of aan niets toen hy 't balletje wierp, en de roulet in draaiende beweging zette. Hy wierp en draaide harder of zachter, naarmate van den indruk die al 't bestaande op hem uitoefende. Door gelyke invloeden werd almede het oogenblik bepaald, waarop hy den worp deed. De vraag kan zyn, of 't stikheet was in de zaal? Dit maakt zenuwachtig, en heeft invloed op de spieren. Misschien ook was 't koud en tochtig, en wie by zoo'n gelegenheid z'n neus snuit, moet z'n andere werkzaamheden 'n oogenblik uitstellen. En de omstanders! Was er iemand die hem aan den elboog stootte? De invloed van zoo'n handeling op 't nummer dat volgen zal, is zeer groot. Wy weten reeds van ADOLF, hoe de feestgelagen te Persepolis den Romeinen zyn te-stade gekomen. Die ALEXANDER... nu, dat was er ook een die zich met *trainbuben* inliet!

Er zyn geen twee zaken gelyk, dus ook geen twee gelyke manieren, waarop men den arm uitstrekt, of de vingers beweegt. Om met juistheid te berekenen hoe onze

croupier den worp deed, moeten wy nagaan of z'n vader veel met koorts geplaagd was, of de man een dronkaard was, of conservatief, of 'n vondeling, of landweerman, of jichtig, of 'n boekeschryver? Dit alles zullen we nauwkeurig onderzoeken, daar 't van hoog belang is, te weten welke hoedanigheden misschien door den zoon kunnen geërfd zyn.

Het zou, behalve dit alles, roekeloos wezen den invloed overteslaan, die nog altyd op den toestand van de spelers die daar om de tafel staan — en dus middelyk op onze zes nullen — wordt uitgeoefend door 't innemen van Konstantinopel in 1453. In-weerwil myner oplettendheid, had ik dit byna uit het oog verloren, maar ik word hieraan herinnerd door den Rus die 'n bankbriefje van honderd roebels te wisselen geeft. Een der geëmployeerden vraagt den kollega die 't balletje werpen zal, hoe hoog de koers is? Deze wendt onder 't antwoorden eenigzins het hoofd, en de beweging der nekspieren deelt zich aan den arm meê. Ook wordt hierdoor de worp 'n onberekenbaar klein deel eener seconde vertraagd...

Die Rus is achterkleinzoon van een boer, die onder Catharina II door dapperhedens tegen de ongeloovigen — en andere verdiensten — bewerkt heeft dat z'n nageslacht zich met behoorlyke roebelbilletten vertoonen kan aan de speelbank te Wiesbadeu.

Ge ziet wel, lezer, dat de eerste *séro* een gevolg was van 't innemen van Konstantinopel. Of altans dat die verovering...

Neen, neen, weg *trainbuben!* Ydelheid en traagheid wilden my daar verlokken tot het voorgeven dat ik wist wat me nog altyd gedeeltelyk onbekend is. Dit bemerkte ik onder 't zoeken naar de oorzaken van den tweeden *séro*. Ik liet my een lystje voorleggen van alle veroverde steden, van Jericho af tot Parys toe, en zocht daaronder

de causale stamvader van de tweede nul. Vergeefs! 't Was me onmogelyk de familie-relatie optesporen, en daar ik toch van m'n gnoompjes had meenen te begrypen dat die bestaan moest, begon ik nu ook myne resultaten omtrent den eersten zero te wantrouwen. Dat MAHMOUD-IBN-MOURAD een rol in de zaak gespeeld heeft, kan waar zyn, maar 't was de hoofdrol niet, en zeker niet de eenige. 't Was heel slordig van me, dat ik de schandelyke vredebreuk van de europesche vorsten oversloeg, waardoor de nieuwe oorlog veroorzaakt werd En de goochelmoraal van de Roomsche curie, die uitgerekend had dat men aan ongeloovige Turken z'n woord niet behoefde te houden. 't Is waar dat die curie gemakshalve ook haar vriend PALAIOLOGO behandelde als 'n ongeloovigen Turk.

Zeker, zeker, ik had veel overgeslagen! De eigenlyke hoofdoorzaak der Byzantynsche catastrofe — en van m'n *zéro* dus — zal wel geweest zyn, dat de Grieken zoo ontydig redekavelden over 't al of niet zuren van 't avondmaalsbrood, en over de vraag: of de H. G. uitstraalt van den Vader of van den Zoon? En nog veel meer dan dit, had ik over 't hoofd gezien. Wat zou ADOLF my gekapitteld hebben!

Hoe is 't mogelyk, dat ik de geschiedenis voorbyging van den olifant, wiens slagtand het ivoren balletje geleverd had! En de liefde van den zwarten Akwasi voor Kwammina, de negerin! Nu, dat is intehalen.

Formosam servus Akwasi *ardebat* Kwamminam. Ik noem hem *servus*, omdat-i slaaf was en geen herder, maar de zaak is er niet minder idyllisch om, dat zult ge zien. Hy wou zich loskoopen, en begreep dat-i daartoe geld noodig had. Om dit doel te bereiken, ging hy, met versmading der meer ordinaire middelen, op de olifantenjagt, en schoot zooveel van die dieren dood, als noodig was. Het eerste gebruik dat hy van z'n, voor 'k weet niet hoeveel

ivoor gekochte, vryheid maakte, was dat hy zich levenslang wegschonk aan 't „voorwerp van z'n vlam" zoo-als de smaakvolle Franschen zoo'n object noemen. De jongeluî waren gelukkig, en 't scherm viel. Maar hiermeê was de zaak niet uit. Onder de olifanten, die onze bruîgom geraakt, maar tot hun groot genoegen niet geveld had, was er een die by deze gelegenheid mede-oorzaakvoorvader of causaal-zwager werd van den man die z'n leven belaagde. Akwasi's kogel namelyk, was in z'n slagtand gedrongen, en hield zich daar honderd jaren op, tot-i er werd uitgehaald door andere jagers. Het ivoor óm den kogel, had zich niet zonder beleid in de zaak geschikt, en trachtte zoo geregeld voorttegroeien, als in zulke penible omstandigheden mogelyk was. Naar bevind van zaken hadden de vezeltjes zich hersteld, en zouden weldra den heelen kogel vergeten hebben, als ze niet door de persing waren genoodzaakt geweest wat nader aan elkaêr te schuiven, en hierdoor digter stof te leveren, dan ze in normale omstandigheden gewoon zyn.

Toen nu eindelyk uit dien slagtand 'n ivoorballetje gedraaid was, bevond zich 't zwaartepunt niet midden in den bol. Wanneer men Kwammina's bekoorlykheden wegdenkt — galant is 't niet, maar wysbegeerte en millioenen-studie brengen zoo'n rusticiteit meê — zou 't balletje naar de resultante van al de overige gegevens, in 't vakje naast den zero gevallen zyn. Maar de onregelmatigheid in 't specifiek gewigt der massa... ik behoef u niet te herinneren, intelligente lezer, dat dynamica en statica de eenvoudigste zaken van de wereld zyn, en geheel-en-al berusten op de grondwaarheid dat *twee* maal *twee* gelyk is aan *vier*.

Wy weten dus nu precies... halt! Het overlyden van de dochter des ivoordraaiers was 'n treurig geval. De man was bitter bedroefd. Het was z'n laatste kind. Ze

stierf als hare moeder, broêrs en zuster, aan de tering, en nu stond hy alleen in de wereld. Zoolang hy nog schreien kon, bleef z'n hand vast, maar toen men meende dat-i z'n kommer overwonnen had, voelde hy zich gebroken. Minder gelukkig dan die olifant, droeg hy den door 't lot geschoten kogel in 't hart. In 't hart, dat zich niet schikken woû naar den vreemden gast. Daarom beefde hy zoo onder den arbeid, en ook de draaibank sidderde meê onder z'n onvasten tred. Was 't wonder, dat het balletje slecht gedraaid was, slordig gepolyst, ruw, hoekig, geen bol?

Ik weet wel dat ook onze aarde, wat juistheid van bewerking aangaat, iets te wenschen overlaat. Misschien is ook die bol in smart gedraaid, en zoodra het op m'n weg ligt, zal ik dit onderzoeken. Voorloopig bepaal ik my tot de verklaring, dat er veel droefheid van den werkman was onder de feiten, die 't hunne toebragten tot het veroorzaken van den eersten *zéro*. De grootouders hadden fouten begaan. Zyn moeders-moeder ging zich te-buiten aan LAFONTAINE, den romanschryver, en de echtgenoot dier dame pakte z'n keel in een dikke *cachenez*. Dààrom stierven de kinderen van den ivoordraaier aan de tering.

De oorzaak van m'n nul begon te schitteren van duidelykheid. Slechts op enkele plekken stuitte myn begrip nog eenigzins op iets onbekends. Ik moest namelyk in 't voorbygaan nog onderzoeken, waarom toch eigenlyk de overgrootvader van dien Rus, zoo in den smaak viel van CATHARINA II, dat ze hem in één sprong bevorderde van tamboer-majoor tot krygskunstig generaal?. De man was zes voet negen duim lang: daar hield ze van. Goed. Maar waarom wàs-i zoo lang? Als zoon van een lyfeigene, had men hem in z'n jeugd veel geslagen. Bevordert dit den groei? En nog iets: om hoeveel en welke redenen had men hem niet doodgeslagen? Dit had ook kunnen ge-

beuren, en in dat geval ware m'n *zéro* weggebleven. Door welken zamenloop van omstandigheden was z'n vader ter-wereld gekomen? Als nu die oude heer eens tien maanden voor de geboorte van z'n zoon overleden was, wat zou er dan van m'n *zéro* geworden zyn? En, als de schoone Kwammina een liefdewerend puistjen op haar neus had gehad? Of, als CATHARINA de krygskunstige waardigheden by-voorkeur had opgedragen aan dwergen?

Ik zag in, dat ik nog altyd iets te leeren had, en trok m'n witten kiel sluitend om my heen. Hoe meer ik in 't onmenschelyke op 'n spook geleek, hoe grooter de kans werd iets te begrypen. Sommigen zullen beweren dat ik my by al dat nasporen, aan den duivel verkocht. En in zekeren zin kan ik dit niet tegenspreken. Ik voelde dat ik van regtswege zyn slaaf werd, maar troostte my met de gedachte dat ik zeer geduldig ben, en dat een beetje slaverny meer of min...

Bovendien, als 't my verveelde, kon ik altyd op de olifantenjagt gaan.

Die eerste nul! Dáár ging me een nieuw licht óp. De ware stamvader was BOILEAU, en de filiatie... de eenvoudigste zaak der wereld. Die nul zou er niet geweest zyn, als er geen speelbanken bestonden. De speelbanken zyn uit Frankryk gekomen. Wiesbaden, Ems, Nauheim bloeiden, en Homburg ontstond, na de afschaffing van 't spel in 't *Palais-Royal*. Deze afschaffing was 'n gevolg der moralistery van LOUIS-PHILIPPE, die z'n eigen neven de kroon ontstal, maar 't onbillyk vond dat arme drommels fortuin zochten op de roulet. De pruderie van dat koninkje was... 'n olifantenjagt op 'n beetje burgerlyke distinctie, na al de liederlykheden van z'n voorgeslacht. De eigenschappen van dat voorgeslacht stamden lynregt af van allerlei puistjes op 't karakter van Louis XIV. Die aap...

Wie maakten hem tot 'n aap? Wel, de dichters, de

leugenaars op rym, de verzensmeden. Wie was daaronder de yverigste, de zotste, de verderfelykste? Dat was BOILEAU DESPRÉAUX, de ware type van 't ras. Leve BOILEAU DESPRÉAUX, oorzaak-neef van KWAMMINA, van LAFONTAINE, van den olifant, van den Rus, van MAHMOUD, van 't ongezuurde brood, van den H. G. der Grieken, van Konstantinopel en van den bedroefden ivoordraaier.

De stamboom der dynastie van 't koningshuis OORZAAK ontrolt zich voor myn oog. Dat 's heel wat ànders dan LOLA MONTEZ, MELCHIZEDEK en ORELIUS van Araucanie! Wat zou ADOLF tevreden zyn over zooveel scherpzinnigheid. Ik zie nu duidelyk in, dat ik alles weet. De eerste nul ligt met z'n heele voorgeslacht naakt voor myn oog, tot het indecente toe. Die Kwammina... maar dat 's nu de vraag niet. Eén nul heb ik, bezit ik, begryp ik, doorgrond ik. Nog vyfmaal zooveel inspanning, en ik ben gereed.

Hier begon ik te bemerken dat m'n kaarsjen in de pyp gebrand was. Ik schelde om een ander te vragen, na eerst my ontdaan te hebben van myn beddelaken, omdat ik geen aanstoot geven wou. Misschien was de kellner *evangelisch-luthérisch* of zoo-iets, en dan zou 't z'n religiositeit beleedigd hebben, te zien dat ik met gnomen en duivels te doen had. Het was weer 't oude, niemand kwam. Ik nam my by deze gelegenheid voor, na 't oplossen van alle andere vraagstukken, een nieuw soort van kellners te fabriceren, wier specialiteit wezen zou eene seconde vroeger te komen dan men ze riep. Nog niet geheel-en-al gereed my met die verbetering bezig te houden, schelde ik nog eens. Weer te-vergeefs.

Wachten is altyd verdrietig, vooral wanneer men verlegen is om wat licht. Ditmaal echter troostte ik my gemakkelyker dan gewoonlyk, omdat ik my kon verdiepen in een alleraangenaamst onderwerp. Ik was namelyk byzonder tevreden met m'n intelligentie, en sprak daarover

liefkozend met myzelf. Ik had me wel willen kussen. Veel begeeren is geen kunst, maar zoo flink den waren weg opsporen, waarlangs men al dat begeerde bereiken kan, is waarlyk geen kleinigheid. 't Is waar, ik moest nog oplossen hoe de Franschen — en anderen — er toe kwamen het laf gerymel van dien BOILEAU met z'n *tolus* *) en de rest, voor poëzie aantezien. Ook lag er nog een waas van twyfel over 't verband tusschen de krankzinnigheid dier Grieken en andere krankzinnigheden van jonger datum...

Met m'n intelligentie zou ik dat wel oplossen. En ik schelde nog-eens, zoo hard ik kon.

Wie, als ik, alles begrypt, kan alles naar z'n zin dwingen. Dat was me redelyk helder... als ik m'n kaarsje maar had! Ik schelde weêr.

Dat ik op 't oogenblik niet alles even duidelyk inzie als zoo-even, dacht ik, wordt veroorzaakt door m'n gebrekkig toilet als gnoom. Straks zal ik...

En ik schelde nog-eens. Een doode zou gekomen zyn op zoo'n geringel.

---

*) *Tolus* beduidt: het Tolhuis, waar LOUIS *se plaint de sa grandeur qui l'attache au rivage*, d. i. hy bleef buiten schot. De heele *Epître* waarin deze vaak aangehaalde zinsnede voorkomt, is 'n gedenkstuk van zotterny. Onze verzenmaker beklaagt zich daarin bitter over de onwelluidendheid der namen van hollandsche steden, en — zeker om 'n staaltje te geven van z'n bedrevenheid in 't overwinnen van zulke bezwaren — vraagt hy:

Quel vers ne tomberait au seul nom de Heusden,
Et qui peut sans frémir aborder Woërden?
Quelle muse à rimer en tout lieu disposée,
Oserait approcher des bords du Zuyderzée (zé...e)
Comment en vers heureux assiéger Doësbourg,
Zutphen, Wageninghen...

Nu ja... ouagéningàn en oeöairdain zijn gekke woorden, vooral voor iemand die nooit 'n andere taal hoorde dan z'n min sprak. Elders klaagt-i over *le fameux fort de* Skink, en laat den naam van *Paulus Würtz* rymen op *murs*. In weerwil van dit alles moet ik erkennen dat de armzalige versificatie prachtig is, als men ze vergelykt met de ideën die de kunstemaker verkondigt. Dàt noemden ze, en zoo-iets noemen velen nog heden: poëzie!

Ik zou zeker by deze gelegenheid gebruik hebben gemaakt van ADOLF's vloek over die lammeren, als niet m'n intelligentie my had doen inzien dat ik onmogelyk zoo'n kudde stallen kon. En ook 't *Schwert*... lieve god, wat heeft men aan een *Schwert* zonder krygskunde!

Heel, heel eindelyk kwam er iemand opdagen. Het was *Herr* Prellmayer zelf, de eigenaar van 't hôtel. Hy verontschuldigde zich over 't wegblyven van den kellner. Ik vernam by deze gelegenheid, dat myn vriend en vraagbaak Hans een allergemeenst sujet was. „*Der Bub is ä Vieh*" zei de heer Prellmayer op 'n toon van gemoedelyke overtuiging. Hy is lui, dom....

— Hm! Dom?

— *Wie ä Vieh!* En... 'n zuiper. In de *Wirthschaft* kan men geen aangebroken flesch laten staan, en zoodra hy zes kreutzers in z'n zak heeft, drost-i naar de kroeg. Hoe hy van-daag aan geld kwam, mag de drommel weten. Hy is weggeloopen, en kwam beschonken terug. Ik heb 'm *an die Luft gesetzt.* Daarom heeft m'nheer zoo lang gewacht. *Entschuldigen Sie*, het zal niet weêr gebeuren.

Hoe hy aan z'n geld gekomen was? Wel, dit wist *ik*. M'n thaler was stamvader geworden, of liever medestamvader, van dat schandaal. Luiheid, domheid, dronkenschap... alles had met die dertig groschen meegewerkt om den kwant op-straat te zetten. Dit was de eenvoudigste zaak der wereld, en berustte op de grondwaarheid...

Daar vlogen op eens meiden, knechts, kellners, kinderen, vrouw, de heele familie van den huize Prellmayer de kamer in.

— *Ach herrejees! Nun, wie dèr Schwein hat, der Hans, der Schlungelhans! Nun, Papa, nun lieber Mann, nun Herr Prellmayer... kolossal... grossartig... nein, aber so'n Schwein! Wer sich das hatte denken können!*

De lezer wete dat *Schwein* in Kladderadatsch taal „geluk"

beduidt. Het woord staat in beteekenis tegenover *Pech*, en in rang daarmee gelyk.

Wat was er gebeurd?

De kwaêjongen was met den gulden dien hy na z'n bezoek in 't *Wirthshaus* over had, naar 't Kurhaus geloopen, en had dat geldstuk op rood gezet Hy won, won, won... was te beneveld om z'n inzet terug te nemen, liet tevens de winst staan, die al hooger en hooger klom, bereikte na twaalf zetten 't maximum, won daarna nog 'n keer of tien, èn bevond zich, zonder 't zelf regt te weten, in 't bezit van meer dan veertig-duizend gulden!

Daar zat ik met m'n intelligentie!

Gottsollmirselig... enz. geven, riep ik nu ADOLF na, zonder my in 't minst te bekommeren om de eventuële stalling. Ik vervloekte m'n causaal-dynastien, m'n gnomen, met kaarsjes en beddelakens incluis...

Want ik gaf me over aan drift, aan een *trainbub*, zou ADOLF zeggen.

En ik vloog naar de Kürsaal.

Onder weg kwam ik Hans tegen. Hy had zich reeds drie dames en een rytuig aangeschaft, of was mèt het rytuig door die dames geannexeerd. Op badplaatsen is men op zulke geluksvoorvallen ten-allen-tyde voorbereid. Hoe dit zy, dames en Hans... alles was ditmaal in het eene, want ze zaten met hun vieren in den wagen, en koetsierden...

Gottsollmirselig... enz. Was 't niet om alle schapen byelkaêr te vloeken?

Nu, dat deed ik.

Het stuit my, dit hoofdstuk zoo onzedelyk te eindigen. Niet omdat ik dien vloek zoo erg vind, maar om den triumf van 't booze. Myne intelligentie en werkzaamheid

schynen veroordeeld tot magtelooze woede, terwyl de luie liederlyke Hans voor z'n genoegen uit is. Zoo behoort men geen hoofdstuk te sluiten. Want wie 't boek na die episode digtslaat, zou alligt in verzoeking komen z'n geluk te zoeken in verkeerdheid, en ik haast me dus daartegen te waarschuwen. De „dames" waardoor Hans zich had laten aanschaffen, ontlastten hem in zeer weinig dagen van een groot gedeelte zyner weelde. Hy zag dit zonder veel ergernis aan, omdat-i wist...

Ja, ja, *weten*, *weten!* Ook Schlungelhans begon in intelligentie te doen.

... omdat-i nu precies wist hoe hy te handelen had om veertigduizend andere guldens te krygen. Men behoefde slechts in halfbeschonken toestand op rood — of zwart — te zetten, en z'n geld te laten staan tot de benoodigde som by elkaêr was. Dit immers was de eenvoudigste zaak der wereld, en berustte op de grondwaarheid...

Les extrêmes se touchent. Myn wyze gnoompjes hadden iets dergelijks gezegd. Maar die overeenstemming mag ons niet verlokken tot verkeerde toepassing. Het wordt tyd, van gnomen en kellners afscheid te nemen, en uit eigen oogen te zien. Dit zal ik dan ook beproeven, na alvorens in 't voorbygaan de moraal te hebben gered, door de mededeeling dat onze Hans, weinig weken na z'n *kolossales*, *grossartiges Schwein*, in handen der policie viel, wegens poging tot diefstal van een paar oude laarzen. Hy had namelyk, om op-nieuw veertigduizend gulden te winnen, een éérsten gulden noodig om intezetten, en dien eenvoudigen eersten zocht hy in dat schoeisel. Ten-onregte. Hy werd gestraft, en zal later wel weêr gestolen hebben, zoodat hoogstwaarschynlyk z'n *Schwein* stamvader is geworden van veel *Pech.* Welk geluk er later zal voortvloeien uit z'n verblyf in het tuchthuis, is me tot heden toe onbekend gebleven.

GELYKVLOERS.

Lezers die meenen dat toon en inkleeding der vorige hoofdstukken een gevolg zyn van keuze of smaak, vergissen zich. De grilligheid van 't geschrevene is de getrouwe, maar nog altyd zeer onvolledige, afspiegeling van den indruk dien eene nauwkeurige beschouwing van het spel op den onderzoeker maakt, altans wanneer hy begaafd — of geplaagd — is met de eigenschap der assimilatie, d. i. als hy zich met z'n onderwerp zóó vereenzelvigt dat hy zich 't woord uit den mond laat nemen door de feiten. Die feiten zyn nog veel zonderlinger dan de wyze waarop ik daarvan iets beschreef. De speelwereld wordt

beheerscht of gevuld door spokery, luim, gezond verstand, gemeenheid, door al wat er liggen kan tusschen Hans Schlungel en den goeden ADOLF. Boven dit alles troont de onverstoorbare LOGOS.

Wie in burgerlyke verhoudingen het dagelyksch brood met dagelykschen arbeid betaalt, kan zich het *accidentele* niet voorstellen dat het bestaan van den speler kenmerkt, noch den vreemden invloed dien het spel uitoefent op maatschappelyke verhoudingen zoowel, als op verbeelding, verstand, karakter en geloof.

Want dat ook de geloovery zich niet onbetuigd laat, ligt in den aard der zaak. Bleef zy ooit buiten spel, waar zich ziekelyke verschynselen voordoen? Stond ze niet altyd daarmeê in de dubbele verhouding van oorzaak en gevolg tevens? De geloover die niet speelt, is dwaas en een huichelaar. Dwaas, omdat hy 't allereenvoudigst middel versmaadt, zich en de zynen tot welstand te brengen, hy die met behulp van zynen God... welzeker, als hy op die hulp niet vertrouwt, is z'n geloof het ware niet. Waartoe dienen de goden, o goden, als ze niet beschikken mogen over den loop van 't balletje der roulet? Als zy de magt niet hebben, seriën te scheppen op de *trente-et-quarante?* Als ze geen *intermittences* beheerschen?

En wie aan 't spelen raakt, wòrdt 'n geloover, zoo goed of kwaad als molenaars, jagers en zeeluî. De oorzaak is identisch. De loop van hazen en winden is moeielyk te berekenen. Waarom sloeg dat dier of die orkaan zoo onverwachts den hoek om? Men weet het niet... dus: dat heeft de duivel of 'n god gedaan, al naar de wyze waarop zoo'n wind in wieken of zeilen valt, en 't haasjen ons meer of min gefopt heeft. Men kan er zeker van zyn, dat Schlungelhans zich op dien fameuzen geluksdag heel intiem voelde met z'n lieven-heer. Toen de kans omsloeg, vulde hy z'n kathechismus met 'n paar dozyn

duivels aan, en de geloofs-bagage was compleet.

By het schetsen van de atmosfeer der speelplaatsen, is 't alzoo onmogelyk zich te onthouden van een beetje duivelary. Dat ik m'n toevlugt tot heidensche gnomen nam, was uit aangeboren kiesheid die my waarschuwde tegen 't party-nemen tusschen Katholieken en Protestanten. Vooral met het oog op den zielverheffenden twist over de ware beteekenis der Brielsche feestviering — gezuurd of ongezuurd zal wel de *cardo quaestionis* wezen. Konstantinopel werd ingenomen... nu ja, dit weten wy al — ik wil maar zeggen dat ik niemand jaloers maken wilde. Ook zou m'n gewone onkunde aan 't licht gekomen zyn door de verkeerde manier waarop ik by zoo'n gelegenheid geschermd had met christelyk-nationaal-historische beginsels of standpunten, en meer dingen die m'n begrip te boven gaan. Ik stond bovendien niet vast genoeg in de kennis der Heiligen. Ik wist byv. niet wie het *rouge et noir* tot z'n departement heeft, en vreesde my te vergissen. Ziedaar de reden waarom ik my met gnomen vergenoegde. Of ik iets van die kereltjes geleerd heb? Wie weet! Misschien zien wy ze terug, en wel boven den grond, gekleed, sprekend en handelend als gy en ik. Die *Semi-ur* met z'n kristallisatie was zoo dom niet.

Maar niet daarom heb ik dit hoofdstuk „gelykvloers" genoemd. De lezer zal verlangen naar de millioenen, en daar ik die nu eenmaal beloofd heb, is 't noodig een kleinen voorbereidenden cursus te houden over het spel in allergewoonsten zin. Het zou wreed zyn, iemand blootstellen aan de misrekening die eens 'n godvruchtigen jongeling op 't verlies van z'n geloof in de Heilige Morfondaria te staan kwam.

Die geschiedenis wil ik even verhalen, om gelykvloers te komen. Het tooneel is voorloopig op een stoomboot tusschen Coblenz en Mainz.

De reizigers verveelden zich. Zelfs Engelschen en Hollanders begonnen hun medereizigers minder stuurs aantezien, dan anders de gewoonte meebrengt. Waarom dit by de eersten zoo moeielyk gaat, weet ik niet, maar de teruggetrokkenheid van den waren Nederlander, wordt door my volkomen begrepen en gebillykt. Men compromitteert zich zoo ligt. Er zyn reizigers die zich verraderlyk uitdosschen op z'n zondags, en als men de heeren later weerziet in 't dierbaar vaderland, blykt er soms dat ze in een verkeerde straat wonen. Ik heb eene dame gekend die zich door 'n jong-mensch liet verleiden tot de onvoorzigtigheid om ja te antwoorden op z'n betuiging dat de eerstvolgende station Breukelen heette. Hare gemeenzaamheid berustte op de veronderstelling dat ze met 'n student te doen had, die hoofdredacteur van 'n krant, minister, ambassadeur of dominé worden kon. En ziet, die indringer was koopmansbediende. En dan dat droevig geval met m'nheer Hebbelman die eigen zaken doet... op Groenland, geloof ik. Hy liet in 'n oogenblik van onbezonnenheid, z'n dochtertjen in de waggon helpen door 'n makelaar. De arme bedrogene gelastte zelfs by die gelegenheid, z'n kleine Ifigenia „dankie" te zeggen. De heele Hebbelfamilie heeft er om gerouwd. Tot overmaat van ramp werd z'n vrouw kort daarna aangesproken door 'n winkelier. Zulke dingen zyn my ook overkomen, en wel met denzelfden groenlander, die nu overal rondvertelt dat-i zeer intiem met *my* is. Onverdragelyk!

Niemand is altyd wys, en dus begonnen ook een paar Hollanders ditmaal iets menschelyks te vertoonen. Zy spraken.

— En waar is de reis naar toe?

— Hm, ja, zoo... zaken! En m'nheer?

— Zaken.

— Naar Frankfort?

— Ja, zoo, misschien óók. Of eigenlyk niet. Gaat m'nheer ook naar Frankfort?

— Wel mogelyk.

Ik zag de beide sprekers eens aan, en wist meer van hun reis, dan zy zich voorstelden dat aan iemand bekend wezen kon. By gebreke van andere ambten, heb ik 't begrypen tot handwerk gekozen, en hoewel nog altyd leerling in myn vak, bragt ik het daarin toch reeds ver genoeg om uit de niet-gegeven inlichtingen te besluiten tot het doel der reis van de beide heeren. Ik sla nu over, welke bykomende omstandigheden my hierin te-hulp kwamen. Zy waren op-weg naar Homburg, en wilden spelen.

— Een bittertje, stelde een hunner voor.

— Nu ja, komäan, een bittertje!

En zy gebruikten hollandsche bittertjes, tot openhartigheid toe. Het doel van de reis werd volmondig erkend en besproken. Er bleek nu ook dat ze geen nieuwelingen waren. Zy spraken van *coups de deux*, *coups de trois*, van *paroli*, van *martingales*...

— Ja, zieje, ik zeg maar, er moet toch *iemand* winnen! En waarom zou *ik* het niet zyn? Ik heb berekend...

Hier volgde eene der vele berekeningen waarop ik later zal terugkomen.

De ander stemde wel alles volkomen toe, maar beweerde, precies als wylen *minus* a^2, dat de ware manier juist lag in 't omgekeerde, eene frontverandering die op de meeste speelsystemen van toepassing is.

Ik hoorde nu eenige verhandelingen aan, waarby Logos zeker de schouders zou hebben opgetrokken. En ook de godvruchtige jongeling, dien ik nu de eer heb voortestellen als de held dezer episode, scheen de redeneringen der beide spelers allerbespottelykst te vinden.

— Dwaasheid!

Hy sprak wel dit woord niet uit, maar de meening

lag zoo duidelyk op z'n gelaat, dat de beide Hollanders er door getroffen waren.

Nu is de ontmoeting van wyzen die àlle spelberekening voor iets onzinnigs aanzien, niet vreemd, en onder dezulken worden velen gevonden, wier ongeloof op even slechten grondslag rust als het vertrouwen van de anderen. Minachtend verwerpen is de goedkoopste manier om met 'n schyn van intelligentie te pronken. Dit laat zich ook — niet zonder toepassing der waarschynlykheidsrekening — elders waarnemen. Met het oog op de algemeene neiging tot het aankleven van onjuiste meeningen (IDEE 145) biedt het ontkennen eener verkondigde stelling, eens-vooral zekere kans op waarheid aan, een soort van hazardspel op het gebied van den geest, dat meer kwaad heeft gesticht dan alle *rouge-et-noir*-tafels van de wereld.

De twee reizigers vraagden het pedant jongetje, of hy misschien meende dat alle zekerheid van winst tot het gebied der onmogelykheden behoorde?

— Geenszins, heeren. Maar gy bewandelt den waren weg niet.

Den waren weg kende *hy*.

Nu begonnen de beide spelers hunne respectieve systemen te verdedigen. Deze taak is min of meer moeielyk, naar de mate van 't wiskundig begrip der hoorders. Onder tien personen, voor de hand weg gegrepen, zyn er negen wien men op honderd manieren kan wys-maken, dat niets eenvoudiger is dan het winnen van eenige kapitalen daags. Met evenveel gemak echter, zou men kunnen aannemen dezelfde negen personen te doen inzien dat ieder speler verliezen *moet*, en dat alzoo alle systemen dwaasheid zyn. Op alle speelplaatsen bevinden zich *professeurs de jeu*, mannen die, na eenige dozynen carrières den nek te hebben gebroken, den nieuweling te hulp komen met hunne kennis der nukken van het lot. Toen ik, vele jaren geleden, voor

het eerst door zoo'n wichelaar werd aangesproken — ik moet er onnozel hebben uitgezien — beantwoordde ik zyn voorstel om drie duizend franken toetevertrouwen aan z'n „infaillible" wetenschap, met de vraag: waar hy z'n equipage stalde? Er bleek toen, dat hy niet alleen niets van dien aard bezat, maar zelfs ter nauwernood een hemd aan had. Ik zei dat dit my vreemd voorkwam, in iemand die door z'n specialiteit geroepen was tot millionairschap.

Het jonge mensch op de boot, was nog altyd geen millionair, maar hy wist zeker dat-i 't worden zou, en dit komt op 'tzelfde neer. Hy bleef den neus optrekken voor de armzalige berekeningen der anderen, doch hield zeer verstandig z'n eigen systeem voor zich.

Hierdoor begon ik eenig respect voor hem te krygen. Zyne geslotenheid stak gunstig af by 't onbesuisd openbaren van geheimenissen, waaraan de anderen zich schuldig maakten. Ieder toch ziet in, dat een *publiek* speelsysteem geen systeem wezen kan.

Ieder? O, neen! Geen dwaasheid zoo plomp waaraan Publiek zich niet bezondigt. De honderden *Manuels pour gagner à la banque*, boekjes die voor weinige stuivers te koop zyn, leveren daarvan 't bewys. Iemand die de ware echte onfeilbare manier heeft gevonden om schatten te winnen, vliegt niet — gelyk te verwachten ware van een gewoon sterveling — naar de speelzaal, om daar z'n ontdekking vruchtbaar te maken in eigen belang, o neen, hy sluit zich in z'n kamer op, en schryft 'n brochure waarin hy z'n vondst meedeelt aan den eersten den besten die vyf *groschen* te missen heeft. Dàt noem ik menschlievendheid!

We kwamen te Mainz. Den volgenden dag dreef my de de lust om iets meer van die spelers en hun systemen te weten, naar Homburg. Ik vond hen in de speelzaal, zittende op een der sofa's die belast zyn met het ontvangen

der teleurgestelden. Er is iets eigenaardigs in de wyze waarop die rustplaatsen door de *gedecaveerden* — dit is de term — bezet zyn. „Gesprongen, weg, op, verloren, bankroet... 't zy zoo! Dan wil ik zitten voor m'n geld." Zoo-iets leest men op de gezigten. Lieve hemel, wat is dat zitten duur, al mag men dan voor denzelfden prys 't prachtig *stuc* der wanden bewonderen, de schoone luchters aangapen, en het publiek bekyken, dat straks op zyn beurt, in deelen afwisselend, een plaatsjen op diezelfde sofa's zoeken zal. Ik weet wel dat sommigen, na 't verlies van hun laatste geldstuk, de sierlyke zitplaatsen en de schitterende zalen verlaten, en de een of andere laan in 't park kiezen tot tooneel hunner alleenspraken over de domheid van het lot... ook dat eenigen zich doodschieten of verdrinken by die gelegenheid — dit vernamen we reeds — maar de ware liefhebber blyft in de buurt. Al speelt hyzelf op dit oogenblik niet meer mede, toch boezemt hem de roep van den croupier belang in, en hy kan z'n opmerkingen daarover gebruiken voor 'n volgende keer. Gewoonlyk komt het den gedecaveerde voor, dat de kans gekeerd is, en dat-i juist nu zou gewonnen hebben, als hy maar had kunnen doorspelen. Helaas, 't laatste stuk is weg, en *parole*-zetten worden niet aangenomen. Eene voorzigtigheid waarin ik de bank geen ongelyk geven kan.

Zoo zaten nu ook m'n twee landgenooten op de sofa. Ik sprak hen aan. Als ik een speler was, zou dit een fout geweest zyn, waartegen ik den lezer waarschuw. De verklaring hiervan ligt ditmaal niet alleen in de mogelykheid dat men zich zou kunnen compromitteren. Al ware men verzekerd met een reeder op Groenland of 'n orthodoxen dominé te doen te hebben, toch blyft het altyd verkeerd zich intelaten met iemand die verloren heeft. De aanraking met ongeluk veroorzaakt *Pech.* Het vooroordeel der spelers op dit punt — als veel bygeloof,

slechts mystieke inkleeding en opvatting van practische waarheid — is geenszins ongegrond. Tegenspoed werkt aanstekend, omdat het staren daarop, geestkracht en zelfvertrouwen verlamt. Napoleon I rekende in z'n generaals het *geluk* onder de goede eigenschappen, en handelde hierin naar z'n gewoonte zeer menschkundig. Daar we nu eenmaal niet in-staat zyn àlles te berekenen — liever: daar wy slechts zeer weinig berekenen kunnen — moeten wy den uitslag onzer ondernemingen voor 'n zeer groot deel overlaten aan het zoogenaamde toeval. Hiertoe is zekere moed noodig, die niet alleen by herhaalde mislukking van eigen pogingen verloren gaat, maar ook door 't achtslaan op de slechte gevolgen van vermetelheid in anderen. Het is mogelyk dat eenmaal de behoefte aan voorzigtigheid de overhand nemen zal, en in dat geval zal 't nuttig wezen zich te spiegelen aan de nadeelen van te groot vertrouwen. Voorals-nog echter blyft het tegendeel waar. In spel en wereld beide is het getal der goede kansen die ongebruikt voorby gaan ten-gevolge van beschroomdheid, veel grooter dan dat der kwade die wy door onvoorzigtigheid te dragen hebben.

Toen ik die beide heeren vraagde hoe 't hun gegaan was, vernam ik wat ik reeds wist. Want die vertellingen komen altyd op 'tzelfde neer.

— Verbeeld u, zei de een, en hy vertoonde my eenige geprikte kaartjes — in vyfhonderd-dertig zetten geen enkele serie boven de vyf! *) En ik die altyd de *gagnante* speel! Niets dan *intermittences*... ongehoord!

De man had gelyk. De vyfhonderd dertig zetten die hy gespeeld had, verschilden van alle andere zetten die hy

*) Geen enkele? Dit is moeielyk te gelooven. De norm is, dat seriën *boven de vyf*, in *vyfhonderd-dertig* zetten, $7\frac{3}{4}\frac{1}{2}$ maal voorkomen. Ik zal dit aantoonen.

ooit bestudeerde Ongehoord was het dus, maar dit is altyd zoo. Meende hy dat ooit twee groepen van vyfhonderd zetten aan elkander gelyk waren? De fout lag dus hierin dat hy op het ongehoorde niet verdacht was geweest.

— En ik, zei de ander, heb op nummers gespeeld. Ik zette meer dan 't halve *tableau* vol, en als had zich een duivel met de zaak bemoeid, gewoonlyk mis! Onmogelyk iets te winnen. Myn geld is op.

Ei, waarom bezette hy niet de nummers die hy oversloeg? Dan ware zyn duivel een god geweest. Op m'n vraag daaromtrent, legde hy my nog-eens het systeem uit, waarvan ik reeds op de stoomboot iets vernomen had. Op staartnummers volgden altyd getallen die, nadat men drie-achtste van de som der vyf voorgaande nummers daarby had opgeteld, deelbaar waren door... 'k weet niet wat. Deze berekening rustte op 'n grondwaarheid...

Daar trad onze godvruchtige jongeling de zaal binnen.

— *Zehn Groschen auf vierzig!* riep hy den *chef de partie* toe, die met de heele *galerie* in lachen uitberstte.

Zehn Groschen namelyk wordt niet als inzet aangenomen, daar de laagste *mise* een gulden is. En nummer veertig bestaat niet op de roulet.

Dit prachtig speelsysteem was den geloovigen jongeling in een droom geopenbaard door de heilige Morfondaria, die na dit staaltje van *savoir-faire* haar afscheid kreeg.

Daar het my leed zou doen, den lezer aan eene dergelyke misrekening blootgesteld te zien, wil ik hier eene beschryving geven van de beide spelen die op de badplaatsen in zwang zyn.

De *roulette* is een soort van draaibord, in welks buitensten rand zeven-en-dertig vakjes met de nummers van één tot zes-en-dertig en eene nul, gemerkt zyn. Deze laatste is kleurloos, maar de andere nummers zyn in achttien

roode, en achttien zwarte verdeeld. *) Zy staan zonder den minsten regelmaat door elkâer, een voorzorg die men had kunnen sparen, dewyl er toch op de plaatsing geene berekening te gronden is. Indien dit anders ware, gelyk door sommigen die daarop een systeem bazeren, beweerd wordt, zou het niet veel moeielyker wezen zich de thans bestaande onregelmatigheid in het hoofd te prenten, dan wanneer zy reeksgewyze in gewone volgorde waren geplaatst. De geheele schyf van omstreeks twee voet in doorsnede, is met een geel koperen plaat bedekt, die naar het midden in zwakke helling kegelvormig oploopt. Het centrum wordt ingenomen door een koperen stander die 'n horizontaal kruis draagt.

Deze cylinder is omgeven door een onbewegelyken opstaanden rand van gepolyst hout, in welks binnenzyde, eenigzins hooger dan de zich daarin bevindende schyf, eene gleuf is. In deze holligheid wordt het fameuse ivoorballetje door een handigen vingerdruk van den *croupier* in beweging gebragt. Terstond hierop stuwt men door 'n greep aan een der armen van het kruis, ook den cylinder rond, altyd echter in tegenovergestelde rigting van het kogeltje. Terwyl dit nu herhaalde malen den omtrek van den houten bak snorrend doorloopt, vliegt het de nummervakjes, die den rand van den draaienden schyf uitmaken, met groote snelheid voorby. Zoodra de middelpuntschuwende kracht, die het kogeltje vasthield in de gleuf, uitgeput en door de zwaarte-kracht overwonnen is, valt het over de vakjes heen op de koperen plaat, met

*) Ter vereenvoudiging maak ik nu geen melding van de banken waar de roulet met twee *Zéro's* gespeeld wordt, waarvan alsdan de eene voor zwart, de andere voor rood wordt gerekend. Het verschil dat deze verandering op de kansen der spelers heeft, zal ik ter-zyner-tyd aanstippen. In de beschouwingen die nu volgen, bepaal ik my gemakshalve tot de spelregeling te Homburg,

een schok die het gedurende eenige oogenblikken doet heen-en-weer springen, en wel tot de beweging van den cylinder zich aan het kleine voorwerp heeft meegedeeld. Dan valt dit, langs de helling naar den rand, en in een der vakjes, niet altyd zonder nog in dit laatste gedeelte van z'n reis, belemmerd te worden door voorbedachtelyk aangebragte hindernissen. Op de plaat namelyk zyn hier-en-daar kleine verhevenheden aangebragt, waardoor het balletje, als het die ontmoet, gedwongen wordt van rigting te veranderen. Meermalen huppelt het zoo wild heen-en-weder, dat het eindelyk een vakje bereikt vry naby de plaats waar 't op den cylinder aanlandde, na eerst diametraal daar-tegenover her- en derwaarts gesprongen te zyn. Soms ook ontstaat er tusschen schyf en kogeltje, na oplossing van het verschil in traagheid, eene zoo homogene beweging, dat de kleine bol, nederkomende op een der zeer dunne opstaande koperen plaatjes die de nummervakken van elkaêr scheiden, daarop gedurende vele seconden als besluiteloos liggen blyft. Dit is dan een der gevallen waarin waarschynlyk iets als onze olifanten-geschiedenis den uitslag bepaalt. M. a. w. *de oorzaken die dezen uitslag beheerschen*, *ontsnappen aan ons waarnemingsvermogen.* Niemand kan berekenen op welk punt van den kring, de centrifugaal-kracht zal uitgeput zyn. De kracht van den worp is onbekend, en tevens de snelheid aan de beweging des cylinders waarop zich de vakjes bevinden. Men voege hierby de grilligheid der sprongen van het kogeltje, voor het z'n party kiest van afrollen naar den rand, alsof in 't twyfel stond op welk nummer het zich ter-ruste zal leggen na zooveel gedraai. Om al deze onzekerheden nog met eene nieuwe te bezwaren, wordt het kogeltje herhaaldelyk vervangen door 'n ander, dat natuurlyk altyd ligter of zwaarder is, omdat er geen twee dingen gelyk zyn, en het geringste verschil is hier van invloed. Ook wisselt de arm van 't kruis waaraan de

cylinder wordt rondgestuwd, op onregelmatige wyze af. En eindelyk verandert men telkens de rigting die aan dezen toestel, en dus tevens die welke aan het balletje wordt medegedeeld. Het aantal invloeden waardoor de zet tenlaatste beslist wordt, is oneindig, en wy hebben hier alzoo te doen met wat wy, uit onwetendheid en gemakshalve, *toeval* noemen.

Voor zoover wy kunnen nagaan, bieden alle zeven-en-dertig nummers, zoowel by elken worp als gedurende het geheele spel, volmaakt dezelfde kans aan, en de uitslag logenstraft dit vermoeden niet. Al moeten wy namelyk voor zeker houden, dat iedere worp door byzondere en *altyd verschillende* invloeden geregeld wordt, toch wischt zich het verschil dier invloeden door hunne oneindigheid uit, waardoor ten-slotte weder de algeheele gelykheid in kans wordt gewaarborgd. Ter-zyner-tyd zullen wy aantoonen dat de minste afwyking hiervan, het bestaan der Speelbanken tot eene onmogelykheid maken zou. Hiervan wilde ik den lezer overtuigen. By twyfel aan deze waarheid, vervalt hy in nasporingen van de soort als waaraan ik my in 't vorig hoofdstuk bezondigde, en waarschynlyk zal hy me dankbaar zijn, omdat ik hem door 't schetsen myner teleurstelling, de moeite van 't vruchteloos zoeken naar zulke oorzaken uitwon. Dit is evenwel geheel iets anders dan die oorzaken te ontkennen. Ze bestaan indedaad. Het is onze zaak natesporen of we daarvan iets kunnen te weten komen, zonder onzen weg over Konstantinopel te nemen.

HET TABLEAU.

Men moet zyne „bekommernissen op den Heere werpen." En „een vaste burgt is onze God." Van de waarheid dezer beide stellingen ben ik innig doordrongen, en het is de vraag of ooit een asceet die voorschriften zoo getrouw naleefde — of altans, na afwyking, met zoo penitente volharding, daartoe terugkeerde — als ik.

Als boete voor dat onbehoorlyk ronddolen in Afrika — och, m'n bedoeling was zoo kwaad niet, ik wilde op myne wyze aantoonen dat de millioenen die wy zoeken, daar niet te vinden zyn — leg ik myzelf de taak op, den lezer een goeden raad te geven.

We allen zyn meer of min krankzinnig. Even als men in de rykste, schoonste hoofdstad, achterbuurten vindt, waar armoed zich op afzigtelyke wyze vertoont, zouden wy, goed zoekend, in onze hersenen een ongezonde plek vinden, en misschien meer dan één. Men kan er zeker van zyn, dat zoo'n fout in ons organisme heerszuchtig is, en naar uitbreiding streeft. Het is onze pligt haar te leeren kennen, en ons tegen overweldiging te verzetten. De hulp van God is hiertoe noodig. Zonder hem zyn wy niets, weten wy niets, kunnen wy niets. Wie de wonde plek in z'n denkvermogen, laat doorkankeren — en dit wordt onmisbaar het geval, wanneer we Gods hulp versmaden — maakt zich schuldig aan zelfmoord. Stipt gezegd is ieder krankzinnige goddeloos. Hy diende z'n God niet.

Die god heet Logos, de Rede. Hy is wys, goed, eeuwig, almagtig, trouw. Zyn bestaan berust op de *waarheid der feiten*. Hyzelf *is* die waarheid.

Hoe dienen wy Hem? Door Hem d. i. *de waarheid* te zoeken. Hoe beleedigen wy Hem? Door waarheid te versmaden. Door 't bederven der middelen die ons gegeven zyn, om de waarheid te benaderen. Welke *ritus* is de geschiktste om den godsdienstigen zin levendig te houden? *Denken, overdenken, redenéren.* Wie redeneert, dient de Rede, en de Rede „zal u vry maken."

Als onderwerp van *denken* kieze men... eenvoudige grondwaarheden. In majesteit van symmetrische logiek staan ze op gelyken trap met de meest ingewikkelde vraagstukken, die allen en altyd uit zulke eenvoudige gegevens zyn zaêmgesteld. *) De gnoompjes hadden gelyk: *twee* maal *twee*

*) Ik behandelde dit onderwerp reeds in de Ideën 167 en 168. Noch daar, noch hier beweer ik iets nieuws gezegd te hebben, doch wel is 't dan te verwonderen, dat we nog altyd blyk geven, van zulke oude waarheden niet beter doordrongen te zyn. Dit zou de vervloekte gewoonte van niet-begrypen genezen. (Idee 462) We kunnen *alles* begrypen, en

is *vier*. Wie zich schrap zet, het geloof hieraan, en de toepassing daarvan op *alles wat bestaat*, in 't oog te houden, kan niet verloren gaan. Waarde lezer, als gy bedroefd zyt, angstig voor 't afnemen uwer zedelyke kracht, als gy gebukt gaat onder zorgen: *denk!* En kunt ge 't niet, *leer* denken. Kies ter oefening, onderwerpen die op de meest

---

hebben 't regt niet, lafhartig uit den weg te gaan voor welk Mysterie ook. Bovendien, er is er maar een: *het* ZYN. (IDEE 175)

Ieder vindt het natuurlyk, dat de ongekwetste Horatius de drie gewonde Curiatiërs *een-voor-een* afmaakte. Elke syllogisme bestaat uit 'n meer of min groot aantal Curiatiërs, die *ieder op zichzelf* zwakker zyn dan wy. Het staat aan ons, die vyanden — 't onbekende is onze natuurlyke vyand! — zóó te verdeelen, dat wy ze geleidelyk, en zelfs zonder buitengewone inspanning, kunnen verslaan.

De meening dat sommige vraagstukken moeielyker zyn optelossen dan anderen, is 'n wanbegrip. Geen wiskundige heeft, voor welke bewerking ook. iets anders noodig, dan de vier hoofdregels der lagere Rekenkunde, die zich nog laten terugbrengen tot deze twee: vermeerderen en verminderen. Al wat hy overigens te doen heeft, is 't oordeelkundig verdeelen. en 't geleidelyk aantasten van den vyand.

Dat men zich hiertoe zoo dikwyls onbekwaam acht, vloeit uit traagheid voort. (IDEE 460) Men ziet die Curiatiërs op 'n hoop bij-een staan, en schuwt de moeite van 't verdeelen. „Hoe, zou *ik alleen* al die vyanden kunnen verwinnen... vraagt men?" Wel zeker, dat kunt ge! Het staat aan u, hen te splitsen in zooveel onderdeelen als ge verkiest, en de oplossing der zwarigheid wordt verkregen door consequente volharding.

Men verhaalt dat sommige reizigers heel Azië en Europa te-voet hebben doorkruist. Toch deed nooit iemand hunner meer dan ééne schrede te-gelyk. Die eene schrede kan ieder doen.

Een boekhouder, die millioenen in z'n boeken heeft verhandeld, drukt ten-laatste, na 't opmaken der balans, z'n saldo in één bedrag uit. De wyze waarop hy daartoe geraakte, moge *omslagtig* zyn geweest, *moeielyk* was ze niet. Gedurende den ganschen loop zyner werkzaamheden, kwam hem nooit iets voor, dat *op zichzelf beschouwd* byzondere inspanning vorderde. Hy debiteerde en crediteerde. Dat was alles. Z'n verdienste ligt dus in de geregelde aaneenschakeling van z'n arbeid, in de volharding.

Wie deze voorbeelden logisch toepast, ook op vraagstukken van schynbaar ingewikkelden aard, zal ten-slotte zich verheugen in een even bondig en bevredigend resultaat, als dat van den boekhouder. Maar... men moet beginnen met den wil om de Curiatiërs regelmatig te verdeelen.

in 't oog vallende wyze de magt der logiek openbaren: de verhouding van cyfers en lynen, de elementaire catechismus van *het zyn*. Dwing uzelf tot de stiptheid van het *twee* maal *twee*, en gy zult weldra erkennen dat God zich niet onbetuigd laat aan wie Hem dienen in geest en in waarheid.

Wat my betreft, ik heb innig berouw over de onheusche wyze waarop ik naar de Kursaal vloog, toen ik in den waan verkeerde dat die Hans nader aan de millioenen was dan ik. Wat zou die kwaêjongen met zooveel geld doen? En ik, zoo intelligent! Ik die zoo precies wist wat er haperde aan de maatschappy! Nu ja, maar ik zocht de oorzaken van die zes nullen waar ze niet konden gevonden worden.

In de haast waarmeê ik m'n fameus nummer 34 in 't logement verlaten had, verzuimde ik meer dan een thaler meetenemen. Er bestonden nog andere redenen om dien dag geen grooter kapitaal te wagen, doch die ga ik voorby. Ik was woedend. Het was niet voor 't eerst dat Schlungels me voorbystreefden, maar ditmaal scheen de zaak me buitengewoon ondragelyk, omdat ik juist bezig was my zoo byzonder te verheugen over m'n intelligentie.

Het regende dien dag. Dit, of het tegendeel, ziet men meer. Ook schoon weder kan ons plagen, en wy vinden daarin gewoonlyk een sarcasme. Dom genoeg, vatten wy alles wat de Natuur ons te aanschouwen geeft, als om onzentwille gemaakt op, en hierin gelyken wy nog altyd op schryvers van genesissen. Nu, 't regende. Ik gaf m'n parapluie af, en ontving 'n kartonnen merkje...

Nummer 34!

O, Heilige Morfondaria, hoe duidelyk spreekt gy tot uwe uitverkorenen. Myn kamer in 't hôtel was één onder vyftig. Van die kartonnen merkjes had de deurwachter honderden! *Vier-en-dertig* antwoordde op *vier en-dertig*. „Troost u, lieve Morfon, sprak ik in m'n binnenste, over den

afval van dien anderen jongeling, die zeker de kunst niet beoefend had, u zoo goed te verstaan als ik. Troost u! Ziehier in my een nieuwen aanbidder, die zeker den ander wel waard is. Ik zal u eeren en loven...

Zoo viel ik den goeden LOGOS af, en zette m'n thaler op 34.

De schrandere lezer begrypt dat er een ander nummer uitkwam.

Indedaad? Begrypt-i dit? Welnu, dan haaste hy zich *zyne* intelligentie toetepassen op het spel. Als men overtuigd is dat hôtelkamers, parapluie-merken en Heiligen verkeerde nummers opgeven, kan men veel kwade kansen uitwinnen, en de winst is zeker.

Toen ik tehuis kwam, nam ik m'n toevlugt tot kamillenthee en een correspondentie-schaakparty. Maar ook — beter nog! — tot cyfers. „Als ik eens nauwkeurig de roulet beschreef, dacht ik, en de kansen berekende?"

Wel zeker, dit zal my helpen, en sommige lezers ook. Ik weet wel dat het getal onïngewyden in de geheimenissen van het *tapis vert* hoe langer hoe kleiner wordt, en dat alzoo voor de meesten eene beschryving overbodig is. Maar men vindt nog altyd hier-en-daar iemand wiens opvoeding iets te wenschen overlaat, en het is voor dezulken dat ik in 't vorig hoofdstuk den eenvoudigen toestel beschreef, die zooveel oneenvoudige gevolgen heeft. Dezelfde reden beweegt my dan ook, ten-behoeve der weinige achterblyvers in beschaving, met m'n beschryving voorttegaan: gelykvloers!

Wees gegroet, LOGOS, vol van waarachtigheid!

De eenigzins beschreven draaischyf dan, bevindt zich in het midden eener lankwerpige tafel die met groen laken bekleed is, en waarop zich tweemaal — namelyk aan beide zyden der machine — het zoogenaamde tableau vertoont.

Een-en-ander ziet er aldus uit:

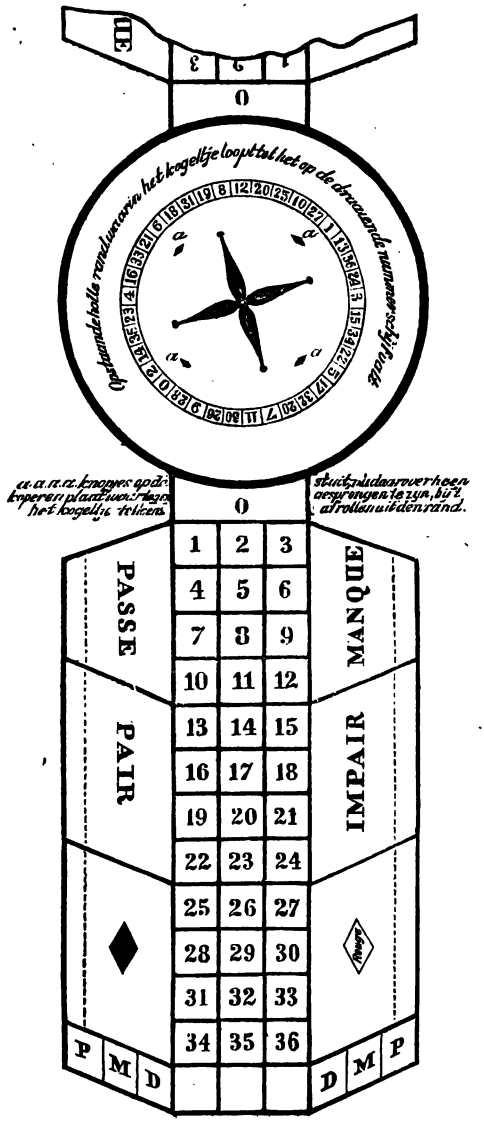

De verschillende wyzen van zetten zyn de volgende:

Op *één* nummer, waartoe men zoowel de nul als een der andere cyfers kiezen kan. Deze wyze van spelen heet *en plein*, en biedt $\frac{1}{37}$ kans op winst aan. Als het bezette nummer uitkomt, wordt de inzet *vyf-en-dertig* maal betaald.

Op *twee* nummers. Men noemt dit *à cheval*. Het geschiedt door den inzet te plaatsen op de lyn die twee nummers van elkander scheidt, byv. tusschen 17 en 20. De kans is alzoo $\frac{2}{37}$. De *mise* wordt in geval van winst, *zeventien* maal betaald.

Op *drie* nummers: *transversale pleine*. Door de mise te zetten op een der buitenste lynen van een dwarsrei — byv. op den rand naast 4 of naast 6 — geeft men te kennen dat men wedt op een der drie in deze rei voorkomende cyfers. De kans op winst is $\frac{3}{37}$, en de betaling *elf* maal.

Op *vier* nummers. Men zet hiertoe z'n geld op het kruis tusschen vier cyfers, in spelerstaal *carré* genoemd. Gelyke beteekenis heeft het zetten op een der hoeken by 1 of 3, hetwelk de vier eerste cyfers — 0, 1, 2 en 3 — aanduidt, en met het *carré*-spel gelyke beteekenis heeft. Deze wyze van zetten biedt $\frac{4}{37}$ kans op winst aan. By 't uitkomen van een der aangeduide nummers, wordt de mise *acht* maal betaald.

Op *zes* nummers: *transversale*. Dit geschiedt door den inzet aan den rand te plaatsen, op een punt waar deze door een dwarslyn geraakt wordt. Men verklaart hierdoor, te wedden op een der zes nummers die aan weerszy van die dwarslyn liggen. In geval van winst — de kans hierop is $\frac{6}{37}$ — wordt de inzet *vyf* malen betaald.

Op *twaalf* nummers: het spel op de *colonnes*, of op de *douzaines*. De kolommen zyn de langsche reien van 1 tot 34, van 2 tot 35, van 3 tot 36. Door het plaatsen der *mise* in een der ledige vakjes onder 34, 35 of 36, wyst men het spelen op een der in die rei voorkomende nummers aan. Voor de *douzaines* zyn afzonderlyke vakken die met P(*remière*) M(*ilieu*) en D(*ernière*) geteekend zyn. Door P worden de nummers van 1 tot 12, door M die van 13 tot 24, door D die van 25 tot 36 aangeduid. Het spreekt vanzelf dat de *zéro* in geen dezer reeksen begrepen is, en dat alzoo dit nummer, als 't uitkomt, elken zet op *colonnes* of *douzaines* tot 'n verliezende maakt. Dit is wel ook by andere gecombineerde nummerzetten het geval — behalve by den *quatre-premier*-zet, of by de *à cheval*-zetten 0 en 1, 0 en 2, 0 en 3 — maar ik maak hiervan uitdrukkelyk melding, om te voorkomen dat men den *Zéro* beschouwe als byv. tot den middelsten kolom te behooren, die alsdan wederregtelyk dertien nummers bevatten zou. De kans op winst in 't *colonne*- of *douzaine*-spel is $\frac{12}{37}$. Als een der nummers van den gekozen reeks uitkomt, wordt de mise *twee* maal betaald.

Op *vier-en-twintig* nummers. Dit is het *douzaine*- of *colonne*-spel *à cheval*. Men zet op de lyn die P van M of M van D scheidt, of — by 't kiezen der langsche reien — op de lyn tusschen twee der ledige vakjes, en verklaart daardoor den inzet te verwedden op twee reeksen van twaalf nummers te-gelyk. De kans op winst stygt hierdoor tot $\frac{24}{37}$, doch de betaling daalt tot de *helft* der mise.

Wat de bovengenoemde manieren van zetten aangaat, valt het in 't oog dat de betaling in omgekeerde rede staat tot de kans op winst. *Arithmetisch* juist is evenwel deze uitdrukking niet. De *en-plein*-zet, byv. wint *vyf-en-dertig*, en

de *carré*-zet *acht* maal. In 't eerste geval heeft men slechts éêne kans op winst tegen *vier* kansen op den *carré*. Daar nu *één* tot *vier* niet in verhouding staat als de omgekeerde rede van *vyf-en-dertig* tot *acht* — en een gelyke afwyking valt ook in de andere verhoudingen optemerken — schynt er in dit alles eene onregelmatigheid te bestaan. Dit is evenwel zoo niet. By al de tot nu toe genoemde manieren van zetten, is de onderlinge verhouding der betaling stipt in acht genomen. Het speltarief is — op eene uitzondering na, die de *simple chance* betreft, en die ik straks noemen zal — nergens met zichzelf in·stryd, daar alles uitgaat van dezelfde voorwaarde: de kans op winst der bank staat tot die van de spelers als 19 : 18. Deze verhouding wordt te-weeg gebragt door de ongelykheid tusschen het aantal kansen op winst, en de betaling àls men wint. Ze zou vervallen indien de bank de op 'n uitkomend nummer gezette mise *zes*-en-dertig malen uitbetaalde, inplaats van *vyf*-en-dertig maal. De invloed nu van dit verschil is op al de nu genoemde manieren van zetten, volmaakt dezelfde.

Iemand die alle nummers *en plein* met gelyke mises bezette, zou op één daarvan *vyf-en-dertig* inzetten winnen. Daar evenwel de overige *zes-en-dertig* verliezende nummers aan de bank vervallen, wint de bank éêne van de *zeven-en-dertig* mises, of $\frac{1}{37}$, d. i. dooreen gerekend $2\frac{26}{37}$ procent van al het geld dat op de nummers gezet wordt.

De dwaasheid om op die wyze, door het bezetten van àlle nummers te-gelyk, by elken *coup* $\frac{1}{37}$ van de som der zetten ten-geschenke te gegeven, valt in het oog. Geen individu begaat haar op één oogenblik. Maar, dóórspelende, mag hy zich geen anderen uitslag voorstellen. En 't geheele speelpubliek *te-zamen genomen* levert op het nummerspel onophoudelyk die fatale $2\frac{26}{37}$ procent. Het is minder overbodig dan velen denken zullen, deze waarheid helder in

het licht te stellen. Onder de *habitués* van de groene tafel zyn er velen die behoefte hebben aan oefening in... verstandsgodsdienstelyk rekenen. Ik verzeker den lezer, dat ik meermalen zoogenaamd-ernstige discussien heb aangehoord over de vraag of 't *carré*-spel meer kans op winst aanbood dan de *colonnes?* Of de *transversalen* voordeeliger waren, dan de nummers *en plein*, enz.

Ik wil daarom nu eens de onderscheiden kansen in verhouding tot de betaling, nauwkeurig ontleden.

Ik zeide dat die verhouding kan worden uitgedrukt met 18 : 19, of anders gezegd: dat de speler op *zeven-en-dertig* mogelykheden, *dooréén gerekend* en *op-den-duur* slechts *achttien* keeren wint en *negentien* keeren verliest. *)

Dezelfde speler die begrypt dat hy door 't gelyk bezetten van àlle nummers, in één zet een zyner zeven-en-dertig mises verliezen zou, ziet dikwyls niet in, dat hy zich blootstelt aan dezelfde zekerheid van verlies, door *zeven-en-dertig* keeren achtereen slechts één nummer te bezetten. Het maakt geen verschil, of hy tot die *zeven-en-dertig* zetten telkens hetzelfde nummer kiest, of soms verandert, of tèlkens verandert. Altyd blyft het waar, dat men van *zeven-en-dertig* mises op een nummer *en plein* — tegelyk of successivelyk gezet, om 't even — dooreen gerekend ééne mise verliezen moet.

*) In de bladzyden die nu volgen, komen telkens de woorden "keer" en "maal" voor. Zonder te beweren dat deze uitdrukkingen, stipt genomen, van elkaêr verschillen, stel ik by dezen eene onderscheiding voor, waaraan ik, om duidelyk te zyn, behoefte heb. Ik neem 't woord "maal" in den zin van regtstreeksche oogenblikkelyke vermenigvuldiging, en "keer" in dien van opvolgende — of ook soms gelyktydige — herhaling, *e. g*:

Wie tien *keeren* drie guldens ontvangt, bezit: tien *maal* drie guldens.

Wie te-gelykertyd 'n stuk zet op één nummer, en op de kolom waarin dat nummer voorkomt, kan twee *keeren* winnen. De betaling van het eerste stuk is vyf-en-dertig *maal*, van 't andere: twee *maal*.

Het zou tot misverstand aanleiding geven, deze misschien willekeurige doch onmisbare, distinctie over 't hoofd te zien.

Deze waarheid — het palladium van de bank, voor zoo ver de arithmetische verhouding der nummers aangaat, want nog geheel andere oorzaken werken hier mede — openbaart zich in de andere nummerzetten op de volgende wyze:

By het zetten eener mise *à cheval* op twee cyfers, worden de beide helften van dien inzet beschouwd als op ieder van deze twee nummers te staan. In-geval van winst, zou dus het uitkomend nummer *vyf-en-dertig* halve mises moeten opbrengen $= 17\frac{1}{2}$ *m.* Daar evenwel de andere halve mise die op 't cyfer daarnaast stond, verloren is, wordt deze van de betaling afgetrokken: $17\frac{1}{2}\ m - \frac{1}{2}\ m =$ *zeventien* maal de geheele inzet.

Eene winnende *transversale pleine* verliest op de twee niet uitgekomen nummers $\frac{2}{3}$ *m.* Het winnend nummer waarop slechts $\frac{1}{3}$ der mise stond, moet ontvangen $35 \times \frac{1}{3}\ m = 11\frac{2}{3}$ *m.* Na aftrek van 't verlorene, ontvangt men alzoo *elf* mises.

By een *carré* is de rekening aldus: $35 \times \frac{1}{4}\ m = 8\frac{3}{4}$ *m.* Hiervan afgetrokken die drie verloren kwart-mises, blyft de betaling *achtmaal* de inzet.

De *transversale* van zes nummers heeft aanspraak op $35 \times \frac{1}{6}\ m - \frac{5}{6}\ m = 6\ m$, d. i. *zesmaal* de mise.

By 't *colonne*-spel wordt verondersteld dat elk nummer der aangeduide kolom met $\frac{1}{12}$ der mise bezet is. Voor het winnend nummer heeft dus de speler $35 \times \frac{1}{12}\ m$ of $2\frac{11}{12}$ mises te vorderen. De bank heeft aanspraak op de $\frac{11}{12}\ m$ welke gezet waren op de elf nummers die niet uitgekomen zyn, en betaalt dus het verschil, d. i. *tweemaal* den inzet.

Wie z'n geld *à cheval* op twee kolommen zet, behoort, indien er een der aangeduide *vier-en-twintig* nummers uitkomt, te ontvangen $35 \times \frac{1}{24}\ m = 1\frac{11}{24}\ m$ Doch er waren onder de bezette nummers, *drie-en-twintig* die niet wonnen. De daarop geplaatste $\frac{23}{24}$ mises vervallen aan de bank, die dus slechts $1\frac{11}{24}\ m - \frac{23}{24}\ m = \frac{1}{2}\ m$, of de helft der mise

te betalen heeft.

Men ziet alzoo dat tot nog toe de wyze van betaling nergens met zichzelf in tegenspraak is. Overal oefent de verhouding 18 : 19, of één verliezer meer dan de bank, op elke *zeven-en-dertig* zetten, onveranderlyk haren invloed uit.

Het spreekt vanzelf dat men om byv. *zes* nummers te bezetten, niet juist een *transversaal* behoeft te kiezen. Wie aan de cyfers 1, 8, 19, 21, 28 en 33 de voorkeur geeft boven eene arithmetische reeks, kan dit wel niet in één zet uitdrukken, en hy moet daartoe elk dier nummers met eene afzonderlyke mise bedekken, doch de uitslag is dezelfde. Gesteld dat men op elk der genoemde cyfers een gulden gezet had, en dat een daarvan uitkwam, dan zoude men op dat winnend nummer *vyf-en-dertig* gulden betaald krygen. Maar de inzet op de vyf overige nummers wordt weggestreken, zoodat de winst slechts dertig gulden bedraagt, of: *vyfmaal* de geheele mise van zes gulden, hetgeen de betaling is van een *transversaal*. Eene gelyke berekening kan op alle gecombineerde nummerzetten worden toegepast.

Daar we nu gezien hebben dat men met slechts éene mise wedden kan op *twee*, *drie*, *vier*, *zes*, *twaalf* en *vier-en-twintig* nummers te-gelyk, schynt het vreemd dat zeer veel spelers deze gemakkelyke manier versmaden, en byv. in-stee van twaalf eenheden eener geldsoort op 'n kolom te plaatsen, juist twaalf afzonderlyke nummers verkiezen, en die met zooveel eenheden bezetten. Wat beweegt iemand om eerder een der cyfers 0, 1, 3, 7, 8, 13, 17, 25, 26, 31, 32 en 36 te verwachten, dan een der termen uit de arithmetische reeks van 1 tot 12? Of, dan een der twaalf getallen op het tableau, die deelbaar zyn door *drie*, nam. de derde kolom? Ik zal dit later onderzoeken by de behandeling der niet-arithmethische elementen van de zaak. Dit is zeker, dat vele spelers — er zyn er die byna alle nummers op het tableau bezetten — zich oneindig meer

moeite getroosten, dan uit een rekenkunstig oogpunt noodig wezen zou. Sommigen maken van het spel een zoo afmattenden arbeid, dat het zweet hun langs de slapen loopt. De roulet namelyk werkt zeer snel. De *coups* volgen elkander zoo spoedig op, dat er soms inspanning noodig is, om daarvan aanteekening te houden, 'tgeen door de mannen van 't vak — niet te verwarren met dezulken die zich laten meesleepen door hartstogt — gedaan wordt. Tot die boekhouding nu, is de *speler op nummers* niet in staat, en hèt schynt ook niet noodig te zyn voor z'n „systeem". Wat hem leidt in de keuze der nummers, weet ik nog maar ten-deele. En misschien is het hemzelf onbekend, in welk geval hy te beklagen is over de onnoodige moeite die hy zich geeft om z'n geld te verliezen. Het bezetten van twintig, dertig nummers *en plein*, van eenige *transversalen* en *carrés*, en vooral het achtgeven op al de geldstukken die men heeft uitgezet, het verdedigen van z'n eigendom tegen anderen die óók op nummers spelen, en al ligt — ter-goeder trouw vaak — meenen dat eene door 'n ander gezette winnende mise de hunne is, het ontvangen en narekenen der behaalde winst — het spreekt vanzelf dat men, zóó spelende, byna telkens iets ontvangt, al zy 't dikwyls minder dan de som van al de verloren mises die de bank naar zich toestrykt — dit alles vordert eene inspanning, waarvan men zich geen denkbeeld maken kan zonder het te hebben bygewoond. En wie zich dit tracht voortestellen naar boekerige beschouwingen van „het spel" als onderwerp van dramatische hartstogt alleen, is op 'n verkeerden weg, gelyk ieder die z'n indrukken aan iets anders ontleent dan aan de werkelykheid.

Ik wil eens zoo „gelykvloers" mogelyk, aantoonen wat een nummerspeler — wèl te onderscheiden van spelers in 't algemeen, die ik behandelen zal by de *simple chance* — al zoo te doen heeft. Men denke hierby alle aandoeningen

van fyner soort weg, en beschouwe hem nu slechts als werkman, en z'n bedryf als een ambacht. Ik ga dus vooralsnog alle psychologische opmerkingen voorby, en spreek niet van gemoed, doch slechts van handen, spieren, oogen en lenden. De laatste lichaamsdeelen moeten uitdrukkelyk genoemd worden, omdat de nummerspeler, als hy hart voor z'n vak heeft, niet zitten kan. Zyn liefhebbery-métier noodzaakt hem voortdurend het geheel *tableau* te overzien, en elke plek daarvan te kunnen bereiken. Stellen wy voorloopig dat hy slechts gebruik maakt van ééne geldsoort, van het minimum der *mise:* den gulden, hetgeen z'n arbeid, en den mynen by 't berekenen, eenigzins vereenvoudigt. Z'n speelkapitaaltje ligt vóór hem op de tafel, die naast en achter hem door 'n drie- vierdubbele rei spelers omgeven is. Dozynen handen reiken langs en over hem heen. De een tracht den arm òm hem te buigen. De ander strekt de hand over z'n schouder uit. Velen zoeken een noorder-doortocht tusschen z'n lyf en armen heen, d. i. ze stryken rakelings langs de som die vóór hem ligt, en die alzoo wel behoefte heeft aan een beetje bewaking.

Daar klinkt het: *Messieurs, faites le jeu!* Onze vriend neemt een handvol guldens. en zet, byv. op ieder der nummers 0, 6, 3, 32, 17, 19, 12, 11, 3, 9, 12, 23, 2, 11, 18, 0, 2, 26, 20, 36, 11, *en plein.*

Voorbedachtelyk verwaarloosde ik hier alle volg-orde. Ik boots daarin myn speler na, om zoo wáár mogelyk te zyn. Ook volg ik zyn voorbeeld, in 't meer dan eens bezetten van dezelfde nummers. Wat hem beweegt, na reeds op den *zéro* en op de *elf* gezet te hebben, later nog eene *mise* daarby te voegen — op de *elf* zelfs by herhaling — mogen hy en de H. Morfondaria verantwoorden. Myn

taak bepaalt zich tot relateeren.

Toch is myn relaas nog op verre na niet volledig. En onnauwkeurig was 't ook. Ik nam nog zekeren regel in acht, door eerst alle *en-plein* zetten te noemen, en alzoo de mises volgens hare soort te rangschikken. Zoo ordelyk gaat de speler niet te-werk. Zyne hand zweeft en zwiert snel en onregelmatig in zenuwachtige trekkingen over de tafel, zoodat niet alleen de toeschouwer daarop geen oog houden kan, maar hyzelf onmogelyk met juistheid kan weten waar-i z'n geld... gestrooid heeft. Stellen wy dat er tusschen al de *plein*-zetten in, *mises* komen te staan:

à cheval op: 0 *à* 3, 3 *à* 6, 8 *à* 11, 36 *à* 35, 22 *à* 23, 14 *à* 17, 25 *à* 28, 16 *à* 19, 22 *à* 19, 11 *à* 12, 12 *à* 9, 10 *à* 11, 11 *à* 12, 11 *à* 14.

Op de *plein-transversalen* op: 7 *à* 9, 31 *à* 33, 16 *à* 18, 12 *à* 10, 34 *à* 36, 10 *à* 12, 12 *à* 10, 10 *à* 12, 12 *à* 10...

Vindt ge dat telkens terugkeeren op die eene transversaal zonderling, lezer, wyt het my niet. Ik teeken naar model, en ben verantwoord met juistheid. Dat ik dezelfde transversaal dan eens 10 *à* 12 noem, dan weder 12 *à* 10, geschiedt alweder om zoo correct mogelyk te wezen, in het schetsen van al dat incorrecte. Onze speler namelyk zet mises op den rand naast 12, en tevens aan den anderen kant naast 10. Hy moet hiervoor zyne redenen hebben, en al ontsnappen die aan myn waarnemingsvermogen, ik word liever voor dom gehouden, dan dat men my zou verdenken van onwaarachtigheid.

Maar we zyn nog niet gereed. Er worden — of werden door dat alles heen — *mises* geplaatst: op de *carrés* 5 *à* 9,

28 *à* 32, 11 *à* 15, 25 *à* 29, 26 *à* 30, 7 *à* 11, 31 *à* 35, 8 *à* 12, 10 *à* 14.

op de *transversalen* 28 *à* 33, 25 *à* 30, 1 *à* 6, 10 *à* 15, 19 *à* 24, 7 *à* 12.

op de *première douzaine.*

op de derde *colonne*...

Wat die ongelukkige éénе gulden op twaalf kansen beduidt — 8½ cent op een nummer! — begryp ik weer niet. Men kan er uit leeren dat er juist geen onderaardsche reis noodig is, om mysterien te ontmoeten. De ongerymdheid van zoo'n zet, door gebrek aan verhouding met de overigen, valt ieder ander dan den nummerman in het oog. Maar het is onvoorzigtig de oorzaken die hem hiertoe bewogen, al te nadrukkelyk optesporen. Toch zal ik dit later doen, omdat ik me nu eenmaal heb voorgenomen alles te weten...

Hm, ziedaar 'n colonne-zet van my-zelf!

Onvoorzigtig noemde ik het zoeken naar de oorzaak der verschyning van die zeventien halve centen op zoo'n kolom, omdat hieruit de schyn wordt geboren, als hadden wy wèl begrip van den causaal-nexus die de andere zetten beheerscht, en als-of wy onderscheid van rang toekenden aan verschillende manieren van niet weten. We moeten ons vergenoegen met de hoop dat de speler, om niet te worden verdacht van krankzinnigheid, zekere geheime aanleiding vond, welker gegrondheid wy voor-als-nog niet kunnen beoordeelen. Misschien blykt ons later iets daarvan.

Zoodra onze nummerzetter z'n werk verrigt heeft, ziet het *tableau*, voor zooveel de zetten van dien éénen speler

aangaat, er aldus uit:

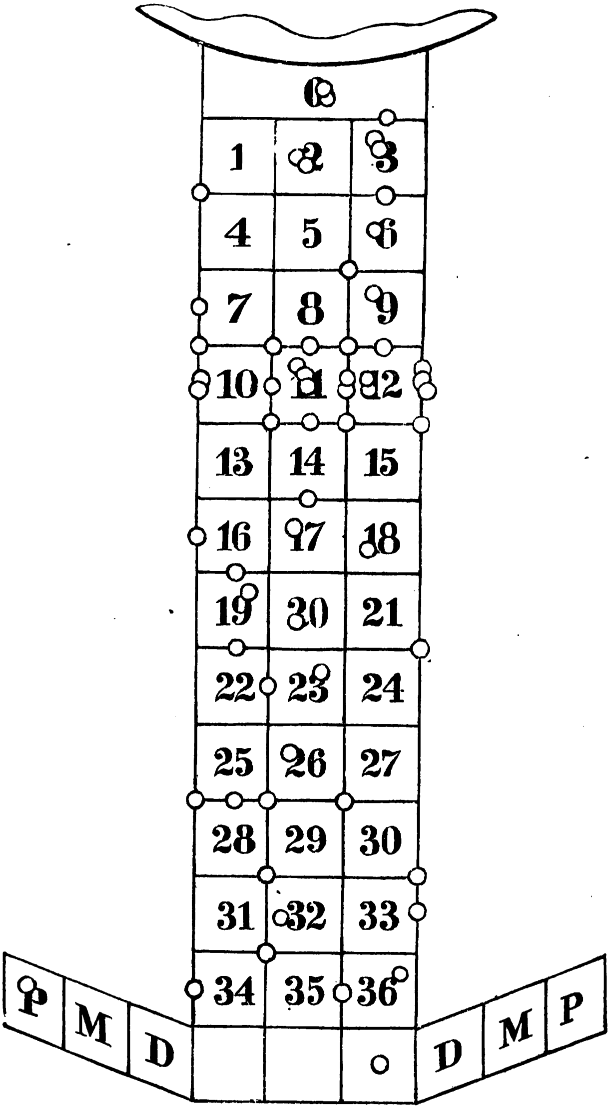

Men bedenke evenwel dat ook andere spelers gedurende dienzelfden tyd hunne zetten gedaan hebben, en dat er alzoo eene afmattende oplettendheid toe behoort, ik zeg niet: om 't vaderschap van al die mises uit elkaêr te houden — dit is onmogelyk — maar om dit voortdurend te beproeven. Hierover is dan ook soms twist. Niet zoo dikwyls echter, als 'n onïngewijde veronderstellen zou. Dat een zelfde mise zeer vaak door meer dan een persoon voor de zyne wordt aangezien, is zeker. Doch dit verschil van meening openbaart zich slechts wanneer de kwestieuse inzet op een winnende plaats staat, daar al 't verloren geld aan de Bank vervalt, en in dat geval niemand er belang by heeft te weten wie het gezet had. Ook moet hierby worden opgemerkt, dat er van de eigenaardige soort van spelers die ik nummerzetters noemde, gewoonlyk slechts één aan elke tafel te vinden is. Vele leden van 't speelpubliek — nog altyd spreek ik niet van de beoefenaars der *simple chance*: de hoofdzaak! — bezetten op de nummers slechts eenige kansen. De een speelt op twee, drie, nummers *en plein*, de andere op 'n paar *carrés*, enz. Doch àl die zetten te-zaemgenomen bedragen al ligt zooveel als de door my veronderstelde nummerzetten van dien eenen speler. Ook gebeurt het soms dat twee of drie van deze soort, in het drukste van 't saizoen wel genoodzaakt zyn elkaêr op 'tzelfde jagtveld te ontmoeten. Dan staat het *tableau* letterlyk *vol*.

Men moet erkennen dat de *croupiers* *) zeer oplettend

*) Sommigen zeggen verkeerdelyk *groupier*. Het woord is afgeleid van *croupe*, het schopje waarmeê men het geld toeschuift of wegstrykt. Zoo altans beweren de woordenboeken. Eigenlyk wordt dit instrument nooit dan met het woord *rateau* aangeduid, waarvan de Duitschers natuurlyk: *ràhto* maken. Wat die croupiers beweegt, het woord *croupier* voor 'n beleediging te houden, is my onbekend, doch zeker is 't, dat ieder die voor beleefd wil doorgaan, van: *Messieurs les employés de la Banque* spreekt. En waarom niet? Men heeft wel zachte benamingen uitgevonden voor erger dingen.

zyn, en meer acht geven op de belangen der spelers, dan in zekeren zin van hen kan worden gevorderd. In de reglementen namelyk, wordt uitdrukkelyk bepaald dat de Bank zich met de geschillen der spelers onderling, niet behoeft intelaten. De geëmployeerden zyn echter dikwyls genoodzaakt iets als uitspraak te doen, en wel door het feit der betaling zelve, of liever door er in te berusten dat de naastbyzittende of de onbeschaamdste door snel toegrypen, zich van de massa — *masse* is speelterm — en alzoo van zeker *jus primi occupantis* meester maakt. Wie 't op een winnend nummer betaald geld naar zich toestrykt, heeft veel voor boven den reclamant die de litigieuse som niet in z'n bezit heeft, omdat het gemakkelyker valt iets te behouden dan te bekomen, de eenvoudige waarheid waarop dan ook die fameuze rechtsregel gegrond schijnt.

Er moet nog worden opgemerkt, dat de Bank de door een speler behaalde winst eigenlyk niet uitbetaalt aan eene *persoon*, maar aan 't winnend *nummer* of aan de winnende *kleur*. Zy gedraagt zich als-of ze met den speler niet te maken heeft, en beschouwt de winnende plek op het *tableau* als 't domicilie van haren crediteur — wien dan ook — waar zy zich van hare verpligting op wettelyke wyze kwyten kan. Het gaat haar niet aan, wie er al mogten beweren in dat domicilie vertegenwoordigd te zyn. Dit is principe en regel. Toch komt het voor, dat de Bank eene reeds weggestreken winstmassa nog-eens aan een anderen speler uitbetaalt. De oorzaken die haar tot deze grootmoedigheid nopen — zy weet wat ze doet! — zal ik later behandelen, doch reeds nu maak ik de opmerking hoe hieruit te besluiten valt, dat de kansen op winst niet alleen — ik voeg er zelfs by: niet hoofdzakelyk — op arithmetische gronden berusten, dewyl alle voor de Bank gunstige cyferverhoudingen — die $2\frac{26}{37}$ procent op de nummers! — worden omvergestooten door

zoo'n genereuze afwyking van den regel. Ik beweer dat de Bank goede zaken maken zoude, ook zonder die $2\frac{26}{37}$ procent, dat is: wanneer ze den inzet op winnende nummers *zes-en-dertig* malen betaalde.

Toch behoort ieder die 't spel doorgronden wil, aanvankelyk van een stipt-wiskunstig standpunt uittegaan, en ook later, by de ontleding van de meer ingewikkelde verhoudingen, omstandigheden en aandoeningen, die het spel beheerschen, blyft zekere wiskunstige opvatting altyd noodig. Niet minder dan elders, zal op het gebied der menschelyke zwakheden, deugden en hartstogten, *twee* maal *twee* altyd gelyk zyn aan *vier*. Het opmerken daarvân moge meer inspanning vereischen, meer gevaar opleveren van afdwalen, dan de onbedriegelyke openhartige trouwe cyfers: waarheid is altyd waarheid.

En — gelyk overal — het een licht het ander toe. Myne gnomen waren zoo onverstandig niet. Zy...

Neen, eerst onze nummertobber. Wy zagen dat hy om eene som van *een-en-zestig* guldens aan verschillende kansen te wagen — hy tast het lot op *honderd-twee-en-zeventig* plaatsen te-gelyk aan! — even zooveel malen den arm uitstrekte. Het getal dier bewegingen wordt nog verhoogd door de weifeling in keus. Slechts weinige guldens worden gezet als een gevolg van vooruitberaamd plan, en met iets als moed van overtuiging. De hand van den speler dwaalt van 36 naar de *nul*, van de *douzaines* naar 't midden, naar den *zéro* weder, en terug, naar den rand, weer naar 't midden.., neen, *zéro* is beter, of... toch niet, *elf* is goed... neen, liever 'n transversaal of... wat anders. Dat andere — hy weet niet wat? — is altyd beter. Eindelyk vindt het stuk z'n plaats... 't mogt wat! Tusschen al de overige zetten in, wordt het, na reeds twee- driemaal verplaatst te zyn, nog-eens spoedig naar 'n ander vak geschoven, of van *carré* tot *plein* bevorderd, gedegradeerd ook van volle

transversaal tot 'n dito van zes.

Dat woelen, werken, wurmen houdt aan, tot het kogeltje op de koperen plaat springt. Op dit oogenblik roept de *croupier: rien ne va plus!* Nog tracht de speler in der haast het Noodlot een verbeterde kans aftegrissen. De olykert wil nog *in extremis* — *post mortem* liever, want volgens het reglement rikketikt de kleine kogel den uitvaart van alle besluiteloosheid: men mag z'n *mises* niet meer aanraken — dat *carré* 5 *à* 9 veranderen in... in...

Het was te laat! Jammer, niet waar? Hy had zoo gaarne dien éénen gulden verschoven naar 4 *à* 8, of op 'n ander *carré* gezet, 'tgeen natuurlyk veel beter is dan 5 *à* 9 Hy moet er nu in-godsnaam in berusten, maar 't is wel hard. Waarom hy 't enorm verschil in kans van een ander *carré* zoo laat inzag, en waarom hy dan niet àl z'n geld op 'n meer bevoorregt kruis plaatste, is my tot-nog-toe onbekend gebleven. Met nog meer grond zouden sommigen eene gelyke vraag kunnen doen omtrent het zoo druk bezette nummer *elf*. Er schynt in het hart van onzen nummerman zekere ingenomenheid met dat cyfer te heerschen. Hy zet er òp, er naast, er by, er omheen. Hy bekranst het met 'n guirland van zetten. De man heeft vertrouwen op dat fameuze nummer...

Vertrouwen... ja, Vertrouwen... neen. 't Is zoo heel vast niet. Nu ja, hy vertrouwt wel, maar hy weet z'n vertrouwen binnen de perken te houden. Hy vertrouwt met mate. Hy vertrouwt... met bezadigdheid, met verstand, met voorbehoud, dat is, wel beschouwd, met 'n beetje wantrouwen. Want al belydt-i z'n geloof, z'n vast geloof in die *elf*, door *twintig* malen een deel van z'n geld aan de hoede van dien Heilige optedragen:

> *drie*maal *en plein*,
> *vyf*maal *à cheval*,
> *vyf*maal op 'n *transversale pleine*,

*vier*maal op 'n *carré*,
*twee*maal op transversaal van *zes*,
*een*maal op de *première douzaine*, —

en wel tot een gezamenlyk bedrag van: $3 + \frac{5}{2} + \frac{5}{3} + \frac{4}{4} + \frac{2}{6} + \frac{1}{12}$ gulden — d. i. *acht guldens, acht-en-vijftig en een derde cent*, of nagenoeg $\frac{1}{7}$ van z'n geheelen inzet, dien hy overigens over *honderd twee en vyftig* andere kansen verdeelt — er blykt toch *etwas faules* in dat „geloof" te zyn. Als ik die *elf* was, kwam ik niet uit. En JEHOVAH ook niet.

„Men kan geen *honderd-twee-en-zeventig* kansen dienen. Geloof in my, of aanbid BAÄL, vleesch, wetenschap, zinnen, eigen oordeel of andere nummers, maar verwacht niet dat ik my zal openbaren in *vyf-en-dertig*voudige winkracht, zoolang ge u inlaat met 10, 12, vry onderzoek, en hoe al dat andere tuig heeten moge. Die 10 en 12 zyn vèr van my... op de draaischyf, al vermeten zy zich regts en links van my te liggen op het *tableau*. Bedenk dat uw nummer *elf* een jaloers nummer is. Dat het geen hinken op *honderd-twee-en-zeventig* kansen verdragen kan. Zoodra straks het balletje valt, zal ik er zyn of ik zal er niet zyn, maar 't modern-gemiddelde van die twee mogelykheden is 'n ónmogelykheid. Wees elfman of anderman naar verkiezing, maar wees óf het een óf het ander. Geloof of ontken, maar *sey was du bist*, en schandvlek uw karakter niet door gebrek aan moed om aantenemen of te verwerpen. Dat hedendaagsch geschipper met vasthouden en loslaten...

Het voortzetten dezer preek behoort op 'n andere plaats te huis, misschien by de behandeling der wonde plekken in ons denkvermogen. Voor 't oogenblik hebben wy nog slechts met den lichamelyken arbeid van onzen nummerzetter te doen. Men houde in 't oog dat hy, zonder juist te verliezen, voortdurend z'n zilveren munt uit de handen geeft, daar telkens byna al z'n guldens worden weggestreken, en de Bank hem gemakshalve de gewonnen

veelvouden in goud betaalt. Gedurig moet hy dit wisselen, om 't circulerend zilvermedium van z'n bedryfs-kapitaal aantevullen.

Al dezen arbeid nu verrigt hy *zeventig* malen in het uur, hetgeen men als de gemiddelde frequentie der *coups* op de roulet kan aannemen, en dit houdt hy een geheel saizoen lang — te Homburg 't gansche jaar door! — *zes* of *acht* uren daags uit. Hy is, en daarom sprak ik zoo-even van *lenden*, hy is wat de Franschen zoo eigenaardig uitdrukken met het woord: *éreinté*... ontwricht, ontheupt.

Gedurende al dien tyd verdroeg hy het dringen, stooten, stompen, van z'n omgeving. En nog andere dingen ving-i op, die ik nu voorbyga, omdat ik geen kans zie de velerlei soort van warmten te beschryven, die in zoo'n zaal heerschen. Na dit gedeelte myner schets alzoo te hebben overgeslagen op 'n manier die begrypelyk maakt wat ik had kúnnen zeggen, is het regte oogenblik daar, om te verzekeren dat het grootste deel dezer variëteit van spelers uit... *vrouwen* bestaat. Vrouwen, d. i. dames, gravinnen, prinsessen.

Om het ware doel — leebraken — volkomen te bereiken, is zekere tyd noodig, of liever een zékere tyd die door 't beschikbaar kapitaal vry nauwkeurig wordt bepaald. De arme stumper die slechts weinige honderde guldens te verliezèn heeft, loopt gevaar de speeltafel te verlaten, zonder behoorlyk ontwricht te zyn. Doch deze opmerking behoeft den middelmatig gefortuneerden lezer niet moedeloos te maken. Er worden voor 'n normaal geschapen persoon die de kuur wil doorstaan tot de *éreintement* incluis, geen schatten vereischt, als welke byv. door de gravin Kisseleff aan deze gymnastie besteed zyn. De lenden dezer dame wedyveren met hare kas in taaiheid. Men verzekert dat zy, zonder omtevallen, al de omschreven kittelingen — met de niet-omschrevene daarby — vele

millioenen guldens lang heeft uitgehouden. Naar ik verneem speelt ze nog altyd door, doch mag zich thans, ten-gevolge eener wreede beperking van hare middelen — ik heb hooren mompelen van curatele — jaarlyks slechts voor *honderd-duizend* roebels van lendepyn voorzien. Zoodra deze som verkanst is, trekt ze zich op 't een of ander kasteel terug, en zit morrend te wachten op 'n volgend jaar. *La Kisseleff n'y est plus* beduidt te Homburg: het is vandaag de zooveelste. *) Toch ben ik als waarheidlievend geschiedschryver verpligt te erkennen, dat eens iemand die z'n horloge had geregeld naar 't clepsydrisch verloop der Kisseleffsche roebels, zich drie minuten en eenige seconden vergist heeft. Ze had vyf coups ongebruikt laten voorby gaan, eene gaping in de existentie der dame, die dan ook hare zenuwen *ungeheuer angegriffen hat.* Zoo-iets zou háár *ereinteren!*

Het noemen van de naam dezer gravin, is geenszins eene indiscretie. Ieder kent die zaak, en zyzelf maakt daarvan niet het minste geheim. Men beweert zelfs dat ze niet ongevoelig is voor de onderscheiding, als *matadore* in 't nummerspel bekend te staan. Daar ik haar niet per-

*) Honderdduizend roebels bedragen *f* 192,000. Aannemende dat onze gravin op elken *coup een-en-dertig* goudstukken plaatst, en *dertig* stukken van twee gulden — een zeer courante muntsoort aan de speeltafel — dan bedragen hare mises te zamen *driehonderd-en-zeventig* gulden, die ze éénmaal verliest in elke *zeven-en-dertig* coups. In de veronderstelling dat zy zich met *zeven* uren pleizier daags vergenoegt, gedurende welken tyd zy nagenoeg *vyfhonderd* maal zetten kan, gaan er alzoo elken dag byna *vyfduizend* gulden verloren, zoodat de arme vrouw telken reize na slechts veertig dagen pleizier, uitgepleizierd heeft. 't Spreekt vanzelf dat ik niets aftrek voor de gedwongen rust op Zon- en christelyke feestdagen. Liefderyk het beste hopende, veronderstellen wy dat ze die treurige *grèves* ingehaald heeft, door in de week 'n paar schoft overtewerken. Met diepe roering zien we neer op de driehonderd-vyf-en-twintig dagen — van de schrikkeljaren spreek ik niet eens — die dan zoo'n mensch moet besteden in den vreesselyken omgang met zichzelf... hu!

soonlyk ken, weet ik niet of ik haar ooit zag spelen, doch wel bestudeerde ik dikwyls de heldenfeiten van hare geestverwanten. Zekere andere dame van dezelfde *volée*, prinses * * * byv. — die ik aanvankelyk met den naam BUDA doopte, omdat ik haar, ten-onregte, voor 'n Hongaarsche hield — geeft aan Made KISSELEFF in lenden en fortuin niets toe. Gedurende den zomer is zy te Wiesbaden, en daar altyd aan de groene tafel te vinden. 's Winters ontwricht zy zich te Homburg, waar de speelzaal — nu, 1872, voor 't laatst, gelyk men weet — het gansche jaar door geopend is. Volgens sommige dagbladen bestaat het vooruitzigt dat soortgelyke inrigtingen eerlang in Frankryk weder zullen worden in 't leven geroepen. In dat geval zullen de KISSELEFF's en BUDA's hare jagt op vermoeienis en millioenen in dat land moeten voortzetten.

Ik wil nu eens nagaan wat de financieële gevolgen zyn van al de zetten die ik den nummerspeler wagen liet op één *coup*. Het ligt in de rede dat hy door zyne wyze van spelen, als-'t-ware zichzelf tegenwerkt. Wy zagen dit reeds in de zeer gegronde jeremiaden van nummer *elf*. Elke nieuwgeplaatste *mise* immers, kan beschouwd worden als eene weddingschap tégen de vorigen, en wie àlle kansen bezette zou, om de kans op verlies te ontwyken — van de zéker verloren $2\frac{26}{37}$ procent spreek ik nu niet — tevens alle mogelykheid op winst afsnyden. Er ligt alzoo in dat spelen op vele nummers te-gelyk, iets kinderachtigs, iets onnozels — KISSELEFF en BUDA lezen geen hollandsch — iets *idioots*. Men wil winnen, maar durft niet verliezen. Om de kans op verlies tegentegaan, verzekert men zich zóó daartegen, dat ten-slotte het geheele doel — nam. winst — verydeld wordt. Dit moge by het uitkomen van een overladen nummer anders schynen, *op den duur* blykt er, dat men zich zeer veel moeite getroost heeft voor weinig

fluctuatie, en dat men, indien 't altans behalve die lendepyn ook op zekere kitteling van hoop en vrees is aangelegd, een andere manier van spelen had moeten kiezen. Slotsom: nummerzetters zyn de ware spelers niet.

Ziehier eene opgave der mogelykheden die de veronderstelde *een-en-zestig* zetten van onzen bedryvigen idioot treffen kunnen. Men houde daarby evenwel in het oog, dat ik myn schema in zekeren zin te gunstig heb ingerigt, omdat het overladen van een paar nummers nog altyd zekere spanning te-weeg brengt. Nog een weinig meer gelykmatige verspreiding, en 't wordt voor den speler byna onverschillig waar 't balletje valt. Hy zweeft dan niet tusschen hoop en vrees, maar houdt zich goedmoedig bezig met het leveren der aan de bank vervallende $2\frac{26}{37}$ procent van alles wat er op de tafel komt, d. i. ééne *mise* van de *zeven-en-dertig mises*, of van elke *zeven-en-dertig* guldens, één.

Verondersteld uitkomend nummer.	WINNENDE MISES.			WINST		Verloren	REST	
	getal.	soort.	maal.	op elke soort.	totaal op 't winnend nummer.	mises.	winst.	verlies.
0	2	en plein	35	70				
	1	à cheval	17	17	87	58	*f* 29	*f* —
1	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2	7	59	" —	" 52
2	2	en plein	35	70				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2	77	57	" 20	" —
3	2	en plein	35	70				
	2	à cheval	17	34				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2				
	1	colonne	2	2	113	54	" 59	" —
		trnspt. . .			284	228	*f* 108	*f* 52

Verondersteld uitkomend nummer.	WINNENDE MISES.			WINST.		Verloren mises.	REST	
	getal.	soort.	maal.	op elke soort.	totaal op 't winnend nummer		winst.	verlies.
			p. tr.	. .	284	228	f 108	f 52
4	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2	7	59	—	„ 52
5	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2	15	58	—	43
6	1	en plein	35	35				
	1	à cheval	17	17				
	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2				
	1	colonne	2	2	69	55	„ 14	„ —
7	1	transv. pl.	11	11				
	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2	26	57	—	31
8	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11				
	3	carrés	8	24				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2	59	54	„ 5	—
9	1	en plein	35	35				
	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	5	5				
	1	douzaine	2	2				
	1	colonne	2	2	88	53	„ 35	—
10	1	à cheval	17	17				
	5	transv. pl.	11	55				
	2	carré	8	16				
	2	transversales	5	10				
	1	douzaine	2	2	100	50	„ 50	—
11	3	en plein	35	105				
	5	à cheval	17	85				
	5	transv. pl.	11	55				
	4	carrés	8	32				
	2	transversales	5	10				
	1	douzaine	2	2	289	41	„ 248	—
			trnspt.	. .	937	655	f 460	f 178

Verondersteld uitkomend nummer.	WINNENDE MISES.			WINST.		Verloren mises.	REST.	
	getal.	soort.	maal.	op elke soort.	totaal op 't winnend nummer.		winst.	Verlies
			p. tr.	. .	937	655	ƒ460	ƒ178
12	2	en plein	35	70				
	3	à cheval	17	51				
	5	transv. pl.	11	55				
	2	carrés	8	16				
	2	transversales	5	10				
	1	douzaine	2	2				
	1	colonne	2	2	206	45	„ 161	—
13	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5	13	59	—	„ 46
14	2	à cheval	17	34				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	5	5	55	56	—	„ 1
15	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	15	58	—	„ 43
16	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11	28	59	—	„ 31
17	1	en plein	35	35				
	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11	63	58	„ 5	—
18	1	en plein	35	35				
	1	transv. pl.	11	11				
	1	colonne	2	2	48	58	—	„ 10
19	1	en plein	35	35				
	2	à cheval	17	34				
	1	transversale	5	5	74	57	„ 17	—
20	1	en plein	35	35				
	1	transversale	5	5	40	59	—	„ 19
21	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	7	59	—	„ 52
22	2	à cheval	17	34				
	1	transversale	5	5	39	58	—	„ 19
			trnspt	. .	1525	1281	ƒ643	ƒ399

Verondersteld uitkomend nummer.	WINNENDE MISES. getal.	soort.	maal.	WINST. op elke soort.	totaal op 't winnend nummer.	Verloren mises.	REST. winst.	verlies.
			pr. tr.	. .	1525	1281	f 643	f 399
23	1	en plein	35	35				
	1	à cheval	17	17				
	1	transversale	5	5	57	58	—	〃 1
24	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	7	59	—	〃 52
25	1	à cheval	17	17				
	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5	30	58	—	〃 28
26	1	en plein	35	35				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	5	5	56	57	—	〃 1
27	1	carré	8	8				
	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	15	58	—	〃 43
28	1	à cheval	17	17				
	2	carrés	8	16				
	2	transversales	5	10	43	56	—	〃 13
29	3	carrés	8	24				
	2	transversales	5	10	34	56	—	〃 22
30	1	carré	8	8				
	2	transversales	5	10				
	1	colonne	2	2	20	57	—	〃 37
31	1	transv. pl.	11	11				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	5	5	32	57	—	〃 25
32	1	en plein	35	35				
	1	transv. pl.	11	11				
	2	carrés	8	16				
	1	transversale	5	5	67	56	〃 11	—
33	1	transv. pl.	11	11				
	1	transversale	5	5				
	1	colonne	2	2	18	58	—	〃 40
			transpt.	. .	1904	1911	f 654	f 661

Veronderstelde uitkomend nummer	WINNENDE MISES. getal.	soort.	maal.	WINST. op elke soort.	totaal op 't winnend nummer.	Verloren mises.	REST winst.	verlies
			p. tr.	. .	1904	1911	*f* **654**	*f* **661**
34	1	transv. pl.	11	11				
	1	carré	8	8	19	59	—	″ **40**
35	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11				
	1	carré	8	8	36	58	—	″ **22**
36	1	en plein	35	35				
	1	à cheval	17	17				
	1	transv. pl.	11	11				
	1	colonne.	2	2	65	57	″ **8**	—
	totaal Winst en Verlies			. .	2024	2085	*f* **662**	*f* **723**
	nadeelig verschil			. .	**61** mises = *f* **61**			

Een-en-zestig gulden verlies in *zeven-en-dertig* zetten. Nadat wy de successivelyk op tafel gelegde 61 × 37 = 2257 stukken, *alle* kansen lieten doorloopen, komen wy alzoo tot de slotsom dat daarvan de bekende $2\frac{26}{37}$ procent behoorlyk zyn verloren gegaan. Wat ik bewyzen wilde.

Slechts van zeer oppervlakkige beoordeelaars — van Buda zelve, byv. — verwacht ik de tegenwerping dat myne berekening onjuist is, omdat de *zeven-en-dertig* kansen zich nooit in *zeven-en-dertig* coups voordoen, en er alzoo mogelykheid bestaat dat byv. de *elf*, ten-koste van andere nummers, of van een ander nummer, meer dan eens en zelfs dikwyls voorkomt, in welk geval onze tobber niet alleen de belasting van $2\frac{26}{37}$ procent uitwinnen zou, maar nog een batig slot overhoudt. O zeker, indien een zwaar bezet nummer meer keeren uitkomt dan de norm meebrengt, is er winst. In dat geval blyft het altyd jammer, die ontvangst te bezwaren met zooveel onnutte uitgaven aan de

andere kansen. Doch men bedenke dat er, over 't geheel genomen, evenveel kans op 't uitkomen van een niet- of schraal-bezet nummer bestaat, en dat hierdoor het tydelyk voorheerschen van een voordeelig nummer veronzydigd wordt. Tegenover de bewering dat myn modelspeler zou gewonnen hebben, indien het meest-bezette nummer méér dan z'n beurt had gekregen, staat z'n grooter verlies, in-geval dat nummer eens geheel-en-al ware weggebleven. Het een gebeurt zoowel als 't ander, en ook die kansen worden ten-laatste *op de oneindigheid* volkomen verevend, d. i. zonder winst opteleveren noch verlies te veroorzaken. Het najagen van deze verevening kan toch wel niet geschieden, dan alweêr ten-koste der belasting van $\frac{1}{37}$ op alle sommen die daartoe worden aangewend.

Hoe komt het, dat de spelers met deze belasting genoegen nemen?

L'homme est dans ses écarts...

Het spel *is* 'n *écart!*

L'homme est dans ses écarts un étrange problème.

Gesteld eens, dat twee individuen of genootschappen onderling zulk spel op *zeven-en-dertig* nummers beoefenden, doch door zekere omstandigheden genoodzaakt waren, de winst *vice-versa* te doen overbrengen door 'n derde persoon. Dan zou men het toch onaangenaam vinden, gedurig *minder* te ontvangen, dan op wiskunstige gronden berekend worden kon, het juiste bedrag te zyn. Niemand ook zou genoegen nemen met stukken geld, waarvan de tusschenpersoon by elk transport $\frac{1}{37}$ deel had afgevyld. Aan de Bank echter, schynt men tegen dat leeuwendeel van den onderhandelaar geen bedenking te maken.

De ontleding der oorzaken van deze grootmoedigheid, behoort evenwel onder de rubriek menschkunde te-huis, en we zyn nog aan de cyfers.

De stipte berekening van het aantal nummers, dat in

elke *zeven-en-dertig* coups voorkomt — in regtstreeks verband met het aantal keeren, waarin zich eenige nummers altyd in zoo'n groep van zetten herhalen *) — zou my verder leiden, dan ik nu gaan wil. Het is ook bovendien onnoodig dit optegeven met mathematische juistheid, omdat de gemiddelde norm slechts in eene denkbare verrekening van oneindige mogelykheden bestaat, en zich nooit indedaad vertoont. Over dit verschil tusschen werkelykheid en wiskunstige theorie †) wensch ik liever eenen-ander te zeggen by 't behandelen der *simples chances*, die juist door den meerderen eenvoud, aangenamer berekeningen toelaten. Het bepalen der kansen van 't nummerspel is door den hoogen noemer der breuk van de kansen op elken *coup*, zeer omslagtig. We zagen reeds op blz. 134, hoeveel cyfers er noodig zyn, om de kans op *zes* achtereenvolgende nummers te bepalen. In deze omslagtigheid nu, zoek ik de reden waarom dames vooral, en zeker soort van

*) Zoodra een nummer verschenen is, staat de kans dat het zich herhalen zal, tot die dat het zal gevolgd worden door een ander, als 1 : 36, of als $\frac{1}{37}$: $\frac{36}{37}$. Nu eens aannemende dat het tweede nummer een ander is, dan verandert by den derden zet, de kans op één der verschenen nummers tot al de anderen, in $\frac{2}{37}$: $\frac{35}{37}$. Gaandeweg neemt de eerste breuk toe, de ander af. Na den achttienden zet, is de kans op herhaling van een reeds uitgekomen nummer — gesteld eens, dat er nog geene repetitie had plaats gehad — *grooter* dan die op 'n nieuw nummer, en na *vier-vyf-* of *zes-en-dertig* zetten wordt de kans op herhaling van reeds uitgekomen nummers, byna tot zekerheid.

Men beweert dat somwylen een nummer gedurende meer dan *duizend coups* is uitgebleven. De mogelykheid hiervan wordt door de onëvenredige frequentie van andere nummers bewezen. Waar de een te veel ontvangt, moet de ander derven. Dit is overal zoo. Maar in de kansrekening worden zulke afwykingen later stipt verevend. Of ook dit overal zoo gaat, weet ik niet. Twyfel is geoorloofd.

†) In verband met m'n IDEE **500**, behoef ik immers niet te zeggen dat dit verschil slechts schynbaar is? Eene volledige, juist omschrevene theorie stemt wel wel degelijk overeen met de werkelykheid. De zaak is maar, dat we ons zoo vaak gebrekkig uitdrukken.

heeren die nog minder goed rekenen dan spelers op andere kansen gewoon zyn, juist het nummerspel kiezen tot terrein hunner onnaspeurlyke combinatiën. Men voelt zich 't begrip over dat grillig opvolgen der nummers ontsnappen, en put onbewust uit z'n eigen onwetendheid, iets als hoop dat ook de goede natuur in de war wezen zal, en zich door allerlei kunstgrepen laten verschalken. Men wil, in één woord, het lot foppen. Omdat men zelf een slordige boekhouder is, verwacht men dit ook van den aard der dingen, die zeker niet zal kunnen wys-worden uit zoo'n volgezet tableau, en nu-en-dan wel eens onbedachtelyk een paar elfjes zal toegeven. Op die wyze verklaar ik eenigzins, wat ik tot-nog-toe voorstelde als zotterny, al beweer ik niet dat deze verklaring m'n oordeel wyzigt. Alleen breng ik als verschoonende omstandigheid by, dat we 'tzelfde verschynsel *overal* waarnemen. Zy die den onveranderlyken *aard der dingen* tot eene *persoon* maken, die z'n wil voor 't kiezen heeft — *willekeur!* — zyn gedurig in de weer met pogingen die persoon op allerlei wyzen te bedotten. Men liefkoost hem, vleit hem, streelt z'n eigenliefde, belooft hem aangename dingen, beroept zich op bewezen dienst, op party-trekken tegen z'n vyanden, *op 't laag stellen van eigen oordeel* om *alles overtelaten aan Zyn genadige beschikking*, d. i. men hoopt dat hy, geroerd door zooveel miskenning van wetenschap, door zooveel verkrachting van eigenwaarde, nu-en-dan een gunstig *elfje* zal toegeven. Ziedaar de godsdienst!

Of nu deze hazard-flikvlooiery heel pleizierig is voor de arme drommels die niet op zoo'n nummer *elf* hebben gezet? Maar dezulken vleien, bidden, foppen ook...

De menschenvriend kan gerust zyn. De Rede laat zich niet verschalken. En de speelbanken ook niet. *Elf* en niet-*elf* zullen juist zoo dikwyls komen als met de eischen der regtvaardigheid — en 't belang der actiehouders — overeenstemt. Elke tydelyke afwyking zal hersteld worden, en zelfs in

die afwykingen is zekere regel optemerken, die den denker eerbied inboezemt — de ware godsdienst! — voor de majestueuse waarachtigheid van *alles wat is.* Ook op dien regel zelf zyn uitzonderingen, op hare beurt weder beheerscht door de wetten eener indrukwekkende symmetrie. Met verbazende stiptheid zien wy het lieve *twee* maal *twee*, zich uitbreiden tot 'n oneindige reeks van syllogismen, altyd geleidelyk volgende, altyd op elkaâr sluitende, altyd één weg betredende, altyd uitloopend op één harmonisch geheel: eenheid, waarheid!

Daar valt geen kógeltje van ivoor in eenig nummervak, zonder den wil van Logos die *van den beginne af* alle *seriën*, alle *intermittences* geteld heeft, en niet wil dat één nummer verloren ga. Hy laat zyne kansen opgaan over vyven en zessen, openbâart zich in regterkwadrant en linkerzy, aan hoogen en aan lagen. Hy schenkt z'n gunst aan ieder, naar 't wiskunstig bescheiden deel. Wat zich scheef voordoet, is regt. Wat onregelmatig scheen, is stipte opvolging der wet. Logos bouwt overeenstemming uit eindelooze afwykingen, en schept uit de onderlinge vernietiging van verwarringen, ééne resultante van harmonie.

Al dwaalt ònze denkkracht in 't wilde, by 't zoeken in Afrikaansche bosschen, naar de oorzaak van een gebrekkig waargenomen feit, en al zyn de pogingen vergeefs, waarmede *wy* trachten de eeuwen optezweren uit het verledene, om rekenschap afteleggen over 't een-of-ander dat òns mysterie schynt... niet alzoo dwaalt de Rede af, zy die uit 'n keten van *redenen* bestaat. Zy, Lógos, de logiek, *het zyn*, de feitelyke uitdrukking der gevolgen van al wat *was*, en dus van al wat *is*, vergist zich niet. Zy *moet* wel weten waar 't kogeltje vallen zal, omdat die val een noodzakelyk gevolg is van alles wat voorafging.

Weten? Neen. De behoefte aan weten — de heerlyke onvolkomenheid die ons prikkelt tot volmaking — is, als

honger, pyn, onafgebroken ontbinding, eene *menschelyke* eigenschap, en tevens de voorwaarde van ons bestaan. LOGOS heeft geen weten noodig: hy drukt uit. Zyne slotsommen worden in feiten verkondigd.

Er moge een tint van weemoedige beschimping onzer onkunde liggen, over de grillige wys waarop ik voorgaf my te verdiepen in het zoeken der oorzaken van die zes nullen — men heeft gezien dat ik reeds met de eerste geen raad wist — toch kan de rusteloosheid van zulk onzinnig streven, leiden tot iets als bemoediging.

Ik hoop dat de lezer by die olifanten-historie zal hebben uitgeroepen: zoo kan men zoo véél stellen, veronderstellen, droomen, fantazeren... daar is geen eind aan!

Juist: daar is geen eind aan! Er is inderdaad geen eind aan ons niet-weten. En dàt wilde ik op myne wyze aantoonen.

„Maar is het niet treurig, aldus overtuigd te worden dat er aan die zucht tot weten — die voorwaarde van ons bestaan dan, onze roeping, ons geluk — nooit kan voldaan worden? Zyn we niet daardoor gedoemd tot de pyn van Tantalus? Is dan niet ons geheel leven éène teleurstelling?

Waarlyk niet. Juist andersöm. De moeielykheid van 't doorgronden, de onmogelykheid van doordringen tot 'n eerste oorzaak, maakt onze taak tot 'n oneindige bron van genot. Zoo'n eerste oorzaak bestaat niet. Zeer gelukkig voor ons — d. i. zeer noodzakelyk! — werd ze altyd voorafgegaan door 'n andere eerste, door 'n àllereerste, die toch op haar beurt weer, 'n zeer gehoorzaam gevolg was van iets vroegers...

„Wie kan ons zeggen, wat begin is? Welke stip
Van d'evenaar kan roemen: „ik heb 't eerst
De zon gezien, by my begon de dag!"
Wat is beginnen? Wat is einden? Niets!
Bewegen zal altyd wat eens bewoog.

Bewegen, voortgaan — niet vooruitgaan immer —
Is voorwaarde en bestemming van het Zyn.
Bestaan is: anders worden. Elke terz
Van een seconde draagt z'n navelwerk
Als wy.
Wie 't loochent, zegge: ik had geen moeder. *)

Ach, 't zou zoo verdrietig wezen, indien dit anders ware! Verdrietig? Ja, neen... er zou dan *niets* zyn... geen verdriet dus ook, over zooveel doodsheid.

Eene *eerste* oorzaak ware *per se* een onlogisch verschynsel. Er bestaat geen enkele reden waarom de gevolgen zich logischer zouden gedragen, dan zoo'n ongefundeerde stammoeder. *Twee* maal *twee* zou zich al zeer spoedig veroorloven *drie*, *vyf*, of iets anders te zyn, dan *vier*. Dit doet die lieve eerlyke stelling *niet!* Overal en immer loopt ze uit op 'n onomstootelyk *vier* van werkzaamheid, van streven, stryden. Ons niet-weten, in-verband met den lust om wèl te weten, met de *behoefte* aan weten, is de triumf der Mensheid. Juist dáárin ligt het verschil in aanzien, tusschen ons en andere organismen der stof, dat wy geraken kunnen tot het besef van onze onkunde, en dat wy die bekampen in riddertournooien van den geest.

Welken prikkel zou 't hebben, onzen inzet neerteleggen op de vakjes van 't groote wereld-tableau, indien we daarop speelden *à coup sûr?* Of beter — en dit bewyst alweder het niet-zyn, indien *iets* anders ware dan 't *is* — zou niet terstond dat geheele spel eene onmogelykheid worden, zoodra de kansen vooruit bekend waren? Zou er iets te winnen vallen, als ieder won? Werden niet àllen onmagtig, door de sterkte van iedereen? Allen dwaas, indien wysheid algemeen ware? Zouden niet allen arm zyn, als rykdom het deel van allen was? Zou niet de geheele maatschappy

*) Uit VORSTENSCHOOL.

op-eenmaal stilstaan, gelyk aan 't uurwerk waaraan de veer of 't gewigt ontbrak?

Neem eens de proef, lezer, met 'n huisrouletje. In alle beschaafde landen kan men zoo 'n ding koopen. Ontsla u van dat vruchteloos zoeken van onbekende kogels in de niet bekende slagtanden van een onbekenden olifant, wees onverschillig omtrent het innemen van Konstantinopel, en zet uwe *mise* op een nummer, na in den draaischyf 'n gleuf gemaakt te hebben die 't kogeltje dwingt altyd op dat nummer teregt te komen. Of laat het maar eens-vooral liggen op die plaats, en betaal uzelf slag op slag de winst. Zeer spoedig zult ge ondervinden, hoe 'n alles-weter er van binnen uitziet, en weldra ontsnapt u de verzuchting: sancta Morfondaria, geef me myn onwetendheid terug!

Ik heb nog vergeten u te wyzen op de veronderstelde kas uwer Bank, die tegen zoo'n aanhoudend ebben niet bestand is.

Doch ook zonder dit, al stond die kas onder speciale bescherming van eenen zestienhonderd- twee- en zeventigschen God van Nederland *) het is den mensch niet te-doen om winst alleen. Hy wil die winst veroveren met moeite. Hy wil stryd. Hy wil hersens en lenden breken...

Daar zyn we zoo-waar weer aangeland by onze vriendinnen Kisseleff en Buda!

Nu, als onwetendheid geluk geeft, dan zyn die prin-

*) Voor den waren Nederlander vereischt deze toespeling geen verklaring. Daar echter myn Vlaamsche lezers — myn groet! — tegenwoordig een ander vaderland hebben, en daardoor misschien minder geschiedenisvast zyn, in de wonderbare werkingen van hun gewezen nationaal-god, worde ten hunnen behoeve hier aangeteekend, dat er in genoemd jaar een nederlandsch wonder geschiedde. Eene verlengde ebbe preludeerde met goed succes, in-zake kustbewaking, op de *torpedo's*.

Liberale Vlamingen, gy die 't roomsch clericalisme bestrydt, meent toch niet dat de Protestanten, enz. Ik kan myne waarschuwing zonder schâê afbreken door 'n verwyzing naar Idee **434**.

sessen zalig. Ik ben overtuigd, dat ze in den droom zelfs er niet aan denken, hoe ik hier bezig ben een fatsoenlyk schryvers-honorarium te trekken van de *mise* die ik inzette op hare onnozelheid. Uit de vruchten van haar lenden ga ik straks 'n zomerjasje koopen.

Dit op zichzelf is 'n goede zaak, maar toch spyt het my dat die beide speelsters me daar kwamen storen in den welgemeend ernstigen toon, dien ik 'n paar alinea's hooger aansloeg. Ook hierin weten zy niet wat ze doen. *Absolvo.* Met gelyke zachtmoedigheid vergeef ik den lezer, dat hy 't vreemd vond, iets als godsdienstige verrukking te ontmoeten in 't aanroeren van spelkansen. Al maak *ik* geen onderscheid tusschen hoog en laag, toch herinner ik my dat zoodanig verschil in de wereld wel wordt in acht genomen, en dat men daar gewoonlyk z'n emfase bewaart voor van-den-dag-kwestien, kerk, tragédie, aanbevelingen van Kamer-candidaten, enz. My bleef 't altyd moeielyk, m'n aandoeningen zoo nauwkeurig te schiften. De „Heer" blaast in myn gemoed waar hy wil, en soms blaast-i in 't geheel niet. Maar juist om die reden mag ik 't geringste briesje niet versmaden: misschien is 't morgen bladstil. En daarom ook preekte ik zoo innig — geen scherts, ik verzeker het u! — toen ik aan 't overpeinzen raakte van het schoone der feitelyke waarheid.

Opgetogenheid by 't behandelen van zoo triviale zaken als hazardspel, by zaken zoo dor als nummers en kansen, moge vreemd schynen, ik verbind my, de pen niet neerteleggen, voor ik my over die aandoening zal hebben verantwoord. De alles beheerschende Rede openbaart zich — gelyk overal! — op eerbiedwaardige wyze in de *waarschynlykheidsrekening.*

SIMPLE CHANCE!

De lezer ontsnapt daar aan een gevaar, en ik wensch hem van-harte geluk. Ik stond in verzoeking, dit hoofdstuk te beginnen met den haafnerschen aanloop: wees gegroet, enkelvoudige kans! Schoon en beminnelyk zyt gy onder alle kansen die de groene tafel omgorden! Wees gegroet met uwe *seriën* en *intermittences*, met uwe tweeslagen en *coups de trois!* Wees gegroet...

Nu, men kan voorloopig gerust zyn. De lezer ziet, dat ik hem voor-als-nog de moeielyke taak uitwin, in verrukking te geraken over 'n onderwerp dat hem al te eenvoudig toeschynt. Ik verwacht nu, dat hy uit dankbaarheid *zes* vakken

op het tableau zal hebben opgemerkt — de grootsten — waarvan ik nog niets gezegd heb. Ze munten boven alle andere deelen der spelteekening uit, in de heerlyke hoedanigheid van *receptiviteit.* Men kan er veel geld op zetten.

En dit geschiedt dan ook. Het zyn de deftige *simples chances*, de eenvoudigste voorstellingen van winst of verlies. De winnende *mise a* ontvangt *a.* Als *a* verliest, is er een *a* verloren. Op die vakken wordt de stryd gevoerd tusschen niet-zyn of dubbel-zyn, tusschen objectief en subjectief, tusschen *plus* en *minus*, tusschen ja en neen. Hier geen voorbedachtelyk ingewikkelde tegenstelling van het aantal kansen, tegen 't bedrag der mogelyke winst. Hier geen finesses om 't doorgaand verschil tusschen *zes-en-dertig* en *zeven-en-dertig* weg te goochelen. Hier is eenvoud. De naam duidt het aan: de *chance* is *simple.*

Achttien roode nummers verkondigen de zegepraal van *rouge.* Achttien zwarte roepen *la noire* tot imperator uit. *)

De cyfers van *negentien* tot *zes-en-dertig* behooren met hun achttienen tot *passe.* Wat beneden *negentien* is, heet *manque.*

Ook de onëvenen — die godenbehagende nummers — hebben hun vakje. En de evenen!

Ach, niets is volmaakt! Met innige genoegdoening zie ik terug op de ingetogenheid, waarmee ik dit hoofdstuk begon. Hoe beschaamd zou ik staan, als ik my had overgegeven aan een al te hartelyk verwelkomen der *simple chance*, ik die nu genoodzaakt ben te erkennen dat ook zy, de eenvoudige, de opregte, de onopgesmukte, mank

---

*) Volgens een boekje dat voor my ligt — 't bevat een *systême infaillible* natuurlyk, en is voor 'n paar *groschen* te koop — zyn te Homburg, de nummers 1, 3, 5, 7, 9, 12, 14, 16, 18, 19, 21, 23, 25, 27, 30, 32, 34 en 36 rood, de anderen zwart. Ik meen dat dit te Wiesbaden eenigzins anders verdeeld is. Ook geloof ik, dat hier de nummers een andere plaats innemen op de draaischyf. Myne teekening is naar 't Homburger boekje.

gaat aan een euvel dat maar al te zeer...

De heele inkleeding van dit hoofdstuk, had *bepaald* geen ander doel, dan neer te *gaan* komen op het *feit* om 't fraaie *maar al te* een plaatsje te *gaan* bezorgen, omdat die uitdrukking zoo *bepaald* mode is *gaan* worden, dat ik onlangs iemand *bepaald* hoorde verzekeren, dat z'n mama *maar al te waar*... was *gaan* herstellen van haar laatste ziekte.

Misschien is 't onnoozel van me, die inwoekerende hebbelykheid 'n paar ezelsooren optezetten, daar 't z'n voordeel hebben kan, door zulke stopwoorden op edelmoedige wyze herinnerd te worden aan de onwaarde der denkbeelden waarmeê ze getooid zyn, of... die ze vervangen. Men houde my in dat geval m'n misslag ten-goede. Ik was wat driftig na 't lezen van... van...

Dàt doet er niet toe. 't Is 'n *feit* dat de producent van stopwoorden zoowel den verbruiker bedriegt, als deloyale concurrentie pleegt ten-opzigte van anderen, die zich... *ereinteren* om by benadering 't juiste woord te vinden voor hunnen indruk. 't Is diefstal, my de woorden aftenemen, die ik noodig heb om exact te zyn, en ze te bederven door misbruik. Van de tien hedendaagsche jongelieden, is er ter-nauwer-nood één die, nog weet wat het woord „bepalen" beteekent, en Borger's schoone regel:

En 't vorst'lyk regtsgebied bepaalt!

is tot onzin geworden. De afschaffing van 't couranten-zegel — een gewenschte zaak overigens — heeft er geen goed aan gedaan. Overal dringt de schryfwys door, van „onzen eigen correspondent" in 't gehucht X, waar iemand byna 't „ongeluk" zou gehad hebben, verdronken te zyn, als-i 't „ongeluk" had gehad in 't water te vallen. Laat ons hopen dat er altyd een heer in de buurt zou geweest zyn: „die zich geheel gekleed te-water begaf." Ik wou dat al die schryvertjes, met of zonder kleêren dan, in de nattigheid lagen... neen, *zy* niet! Maar de deftigen, de ernstigen,

de *litt. hum. etc. professores*, die zich niet schamen zulk geschryf natebootsen, en daarop 't verraderlyk zegel te zetten hunner officiële waardigheid. Nederlanders, voor zoover de stevigheid van uw bestaan als onafhankelyk volk, gekenschetst wordt door uw *taal* — van schoolmeestery spreek ik niet! — door de wyze waarop gy meent denkbeelden te mogen inkleeden, zeg ik u dat ge allen tegenwoordigen en toekomstigen Bismarcken 't werk uit de hand neemt. Er is geen ziel in uw geschryf.

En de lezer raakt aan stoplappen zoo gewoon, dat-i te traag wordt om... om...

Om nategaan byv. wat de *simple chance* te maken heeft met de niet gebeurde „ongelukken" van dien man te X.

Wel, 't is om u te zeggen dat ook de enkelvoudige kansen — *achttien* tegen *achttien* — het „ongeluk" hebben nu-en-dan te water te geraken. Daar is 'n *zeven-en dertigste* die de zes-en-dertig anderen van tyd tot tyd meedogenloos „geheel gekleed" daarin dompelt.

Mogt ik liegen... ik zei dat het niet waar was. Mogt ik huichelen... ik wendde iets anders voor. Mogt ik valsch getuigenis geven... nu ja, dan werd ik moderne domine, en zette m'n geldje *à cheval* op God en wetenschap.

Maar nu eenmaal geen domine zynde, moet ik erkennen dat ook de eerwaardige *simple chance* een vlekjen op haar karakter heeft. Wel zondigt zy niet zoo grof tegen 't evenwigt, als al die andere kansen, doch 't is maar al te waar...

Daar is 't alweer. De lezer zal me, hoop ik, dank *gaan wyten* voor '*t feit* dat ik *ga* schryven naar z'n smaak, zoo als ik die *ga* meenen optemerken op de modeplaten van den dag. Hy bedenke dat ik my *maar al te zeer* toeleg op de kunst hem te *gaan* behagen, op straffe van daardoor *maar al te zeer* te *gaan* afleeren hoe iemand die indedaad iets te zeggen heeft, zich van stopwoorden onthoudt.

Nu, maar al-te, of niet al-te, wáár is het, dat er een zeven-en-dertigste kans bestaat: de *zéro*.

Laaghartige *zéro!* Dubbelnatuur, onnatuur, hermafrodiet, *juste-milieu*, niemendal!

Ge zyt niet rood, niet zwart! Welke kleur draagt ge dan, vreugdbederver, winstdief, verlieskweeker, systeemplaag, *colonne*-termiet?

Ge zyt niet *passe*, niet *manque*, niet *pair*, niet *impair*. Ge zyt vervloekt. Gy zyt een satan, een heele... neen, een halve, en dus zelfs als duivel niet volmaakt.

Want, in afwyking van z'n vroegere meer radicale bestemming, toen de *zéro* alle op de *simples chances* gezette *mises* aan de Bank deed vervallen *) heeft de menschlievende directie — ze wist weer wat ze deed! — die vernietigende werking der nul gehalveerd. Wanneer de *zéro* uitkomt, beslist de daarop volgende zet, of men *verliest*, dan wel: *niet wint*. En de verdrietige onzekerheid tusschen deze beide kansen, kan men afkoopen voor de helft der *mise*, in spelerstaal: partageren.

Dit „partageren," is, eenmaal de halve werking van den *zéro* aangenomen zynde, correct, daar de door eene nul getroffen inzet juist tot op de helft der waarde herleid is. Aanvankelyk zag ik dit anders in, omdat het blootstellen eener geldsom *die niet winnen kan*, aan het gevaar

*) Dit is onjuist gezegd. Vroeger waren er op de roulet — en by sommige speelbanken is dit, naar ik verneem, nog het geval — twee *zéro*'s, waarvan de ééne voor *zwart*, *even* en *passe* gold, de ander voor het tegenovergestelde. Hierdoor werd de kans op het nummerspel ten voordeele der bank = 10 : 9, veel nadeeliger alzoo voor den speler, dan thans, nu ze 19 : 18 staat. Op de *simples chances* werkten die nullen in 't schoonste geval: *behoudend*, d. i. men verloor niet als de goede uitkwam. De ander militeerde natuurlyk voor de Bank. Die dubbele nul maakte het spel op de *simples chances* juist even nadeelig voor den speler, als thans de enkele *zéro* op de nummers werkt. Tegen *achttien* winnende zetten, gingen er *negentien* verloren.

der belasting welke voor de kans op winst betaald wordt, my nadeelig voorkwam. Door een mogelyken tweeden *zéro* immers, zou de mise teruggebragt zyn tot een *vierde-deel*, omdat er twee gunstige *coups* vereischt worden $= \frac{1}{4}$ kans, om haar weder tot 'n geheel te maken. Een derde *zéro* verlaagde haar tot een *achtste* der waarde, enz. Deze beschouwingen zyn wel waar, doch onjuist. De *mise* wordt indedaad door de nul tot de helft gereduceerd, en de Bank veronderstelt dat die helft door den speler op den volgenden *coup* gezet is. Ze laat de haar behoorende helft daarby staan, om daarmee, als die *coup* den speler gunstig is, haar verlies te betalen. De helft eener *en prison* geplaatste *mise*, deelt dus eenvoudig in den algemeenen kans van alle zetten op de *simples chances*. Het spreekt overigens vanzelf, dat de speler het regt heeft, de plaats te kiezen waar z'n geld de hechtenis ondergaat. Hy mag het van *rood* op *zwart*, van *zwart* op *manque*, van *passe* op *pair* schuiven, enz.

De slotsom is, dat eenmaal in de *zeven-en-dertig* coups, de helft der inzetten op enkelvoudige kansen, aan de Bank vervalt, d. i. $\frac{1}{74}$, of $1\frac{13}{37}$ procent, van alles wat op de *simples chances* gezet wordt *).

---

*) Uit de couranten heb ik vernomen, dat men te Homburg, gedurende eenigen tyd, de werking van den *zéro* op de *simples chances*, tot *een-vierde* verlaagd heeft. Hoe men 't inrigtte om dit doel te bereiken, weet ik niet, doch 't kwam neer op 'n belasting van $\frac{1}{148} = \frac{25}{37}$ procent van alles wat in de groote vakken gezet werd. Het verwondert my dat dit wéder veranderd is, daar de Bank naar myn inzien geen schade kan geleden hebben by die edelmoedigheid. Misschien ligt er zekere fynheid in 't herstellen van de vorige bepaling, om niet te doen in 't oog vallen dat zy des-noods de *zéro* wel geheel en al missen kan. De grondslag van hare winst ligt op 'n heel ander terrein, en zoodra dit aan ieder duidelyk werd, zou 't met de gansche inrigting gedaan zyn. Men wil de Schlungelhansen niet te wys maken. Lieve hemel, dàt gevaar is nog zoo groot niet!

In-weerwil van 't groot verschil tusschen deze belasting, en die welke op de nummerzetten geheven wordt, worden deze groote vakken op de roulet niet zeer druk bespeeld. De ware speler die 't zetten op nummers versmaadt — „omdat men hun loop niet berekenen kan" hoorde ik eens iemand zeggen — zoekt z'n *simple chance* op 'n andere tafel, in een ander spel, in de *trente-et-quarante*. Dit spel staat tot de roulet als 'n frak tot 'n boezelaar, als 'n heer tot 'n burgerjufvrouw, als 'n beursman tot eene huishoudster. Geen gravinnen of prinsessen zyn in-staat de minachting te wyzigen, die 'n regtgeaard *simple-chance*-speler voor dat „domme wedden op 'n ivoren balletje" bezielt. Straks zullen wy eenigzins kunnen beoordeelen of deze minachting gegrond is, en zoo ja, of ze hèm fraai staat, hem den frak- en beursman, den „speculant." Als zoodanig namelyk beschouwt zich de ware speler.

Het *trente-et-quarante* is een spel, schitterend van eenvoud. Niet alleen heeft men hier slechts de keus tusschen twee kansen — rood of zwart — maar ook het toepassen der weddingschap daarop is maar op twee manieren mogelyk. Men zet z'n geld op *rouge* of op *noir*, dan wel op *couleur* of *inverse*. Dit is alles. Het plaatsen eener mise op de lyn die *zwart* of *rood* van *couleur* of *inverse* scheidt, heeft geen andere beteekenis dan dat men de beide helften van z'n geld op ieder der naastliggende kansen plaatst. *). De zaak

*) Dit is iets minder onzinnig dan het spelen *à cheval* op twee nummers. Wie dit laatste doet, wedt op minstens éène onmogelykheid, daar het verschynen van een nummer alle anderen uitsluit. By den *à-cheval*-zet op de *trente-et-quarante* kan men beide helften zyner mise winnen, omdat *rood* en *zwart* niet met *couleur* en *inverse* concurreren. Deze kansen zyn onafhankelyk van elkander.

Dit belet evenwel niet, dat ook zulke wyze van spelen de kans op verlies verhoogt, omdat de helft der *coups* niet gelden, waardoor de speler grooter bedrag aan de belasting blootstelt, dan z'n uitzigt op winst waard is, of liever dan hy daarvoor volstrekt storten *moet*.

wordt er niet ingewikkelder door. Ziehier het *tableau*.

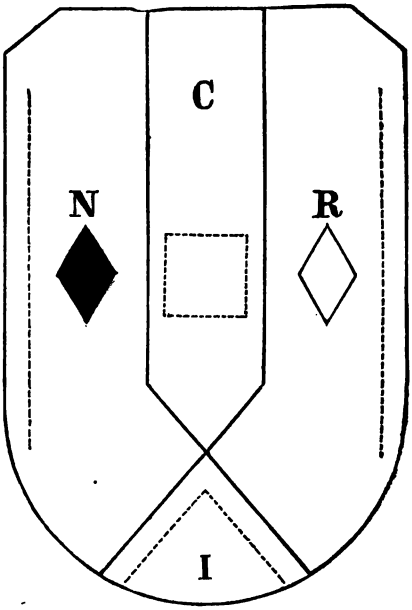

De door my met R en N gemerkte vakken stellen *rood* en *zwart* voor. De letters C en I beduiden de onderling wedyverende kansen op *inverse* en *couleur*. De gestipte lynen beteekenen de plek waar de mises *en prison* geplaatst worden, die ten-gevolge van een *refait* — iets als tegenhanger van den *zéro* op de roulet — de beslissing over haar lot van een volgenden zet afwachten, d. i. of ze *niet-winnen* dan wel *verloren* zyn. Kans op winst hebben ze niet.

De wyze waarop de uitslag der *coups* wordt bepaald, is als volgt:

Een der *croupiers* heeft voor zich liggen een pak van zes spellen kaarten. Deze worden ten-aanschouwe der *galerie*

14

dooreengemengd, en een der leden van het publiek heeft, daartoe uitgenoodigd, de *coupe* gedaan, zoodat die 6 × 52 = 312 kaarten geplaatst zyn in eene volgörde die aan niemand kan bekend zyn.

't Spreekt vanzelf, dat ik hier eene uitzondering maak voor clairvoyante somnambules. Toch zy 't my vergund, die dames by deze gelegenheid plegtig aantebevelen in de algemeene bewondering. Elk ander dan zy, het vermogen bezittende met de oogen van den geest acht, tien of twaalf centimeters karton te doorboren, zou waarschynlyk die gaaf misbruiken om alle banken van de wereld te doen springen, d. i. uitteroeien. De moraliteit... weg daarmee. We spreken nu van geld alleen, en daarom zeg ik, dat aan elke helderziende die niet schatryk is — er zyn er zoo! — een plaats onder de engelen toekomt. Toen Göthe verzekerde dat *nur Lumpen* bescheiden waren, heeft-i de clairvoyantes over 't hoofd gezien. Dit begryp ik met *myn* clairvoyance.

Publiek nu, en helderzien, zyn twee verschillende zaken. Men ziet nu eenmaal niet door die met den rug naar boven gekeerde kaarten heen, en weet *niet* hoe ze op elkaêr volgen. Mogt misschien een oningewyde hier denken aan de mogelykheid van valsch spel, dan antwoord ik voorloopig hierop, dat hy blyk geeft... een oningewyde te zyn. Hy oordeelt naar de indrukken der profane wereld, die hy misschien kent... maar de speelbanken kent hy niet. Valschheid is overal elders mogelyk, denkbaar, waarschynlyk misschien, maar de Bank is een tempel van integriteit. Nergens ter-wereld vertoont zich wat ik nu gemakshalve lotsbeschikking noem, zoo zuiver, zoo ongeschonden — of wil men liever: zoo ongecorrigeerd — als aan publieke speeltafels. Indien de goede trouw met schimp en smaad uit de harten der menschen ware verdreven, de stumpert zou *am grünen Tisch* te Homburg en Wiesbaden,

haar laatste, maar zekere toevlugt vinden. *) Ze wordt daar *als nergens elders*, geacht, geëerd, ontzien, geëerbiedigd, gehoorzaamd: het moet wel! Ze heeft daar rang van *twee* maal *twee*. Ze is daar 'n tyrannieke majestueuse noodzakelykheid. Schelmen, dieven, speculanten, actie-opdringers, staatsleening-uitschryvers... zet 'n speelbank op, en wordt eerlyk!

Gelykvloers weer:

De *croupier* neemt van die kaarten een pakje in de hand, en keert een-voor-een eene kaart om, die hy voor zich op de tafel legt. Hy telt de *points*, waarby de aas voor één gerekend wordt, en de beelden voor tien. Zoodra de rei kaarten meer dan *dertig* punten bevat, begint hy 'n tweede rei te leggen, waarvan de *points* op gelyke wys geteld worden. Indien de eerste rei het laagste *point* heeft, wint de zwarte kleur. In 't omgekeerd geval, rood. De beslissing

*) Het zwendelaartje THIERS heeft, naar ik uit de couranten verneem, zich ten sterkste verklaard tegen de weder-invoering der speelbanken in Frankryk. Dit is geheel in z'n rol, en stemt volkomen overëen met z'n tegenwerking der *gratuite* aflossing van de oorlogsschuld, waarop door zooveel welmeenende patriotten was aangedrongen. Valsche spelers houden meer van staatsleeningen met premien, zeer voordeelig voor wie zelf de kaarten uitzoekt en rangschikt. Het behoeft immers geen betoog dat THIERS de nieuwen *emprunt* kan laten ryzen en dalen naar verkiezing? *Et la pauvre France de payer!*

Dat de jongste Fransche Leening zoo „goed geslaagd" is, noem ik een treurig verschynsel. 't Bewyst namelyk:

dat het slecht geschapen staat met *productieve* industrie.

dat de voorwaarden waarop ze werd uitgeschreven, *onéreux* zyn voor Frankryk, en alzoo onbeschaamd-voordeelig voor dien THIERS en consorten. Zy weten zoo goed als iemand, dat die Leening nooit zal worden afgelost, omdat het geheele stelsel van Staatscrediet op 't invallen staat. Doch dit is voor die heeren de vraag niet. Lang vóór de crisis die heel Europa dreigt, hebben zy hun papieren met eigengemaakte agio van de hand gezet. Tegen den tyd der algemeene Europesche Staatsbankroeten dragen kleine renteniertjes den last.

Leven de *eerlyke* Speelbanken!

tusschen *couleur* en *inverse* hangt af van de kleur der eerst gekeerde kaart, in-verband met den uitslag der *points*. Indien rood wint, en de eerste kaart van den *coup* diezelfde kleur draagt, telt de slag voor *couleur*. *Inverse* beduidt het omgekeerde. Het aantal punten der beide reien wordt slechts naar de eenheden boven de dertig genoemd: *un*, *deux*, *trois*, enz. tot *neuf* toe. Veertig, het maximum, heet *quarante*. Indien het aantal punten der beide reien gelyk is — met uitzondering van de *refait* — is de *coup* nul. Er is dan niets geschied, en ieder kan over z'n inzet beschikken.

Daar de zes spellen kaarten te zamen 2040 points bevatten, zyn ze gewoonlyk in 25, 26, 27 of 28 coups uitgeput. Deze groep heet *taille*. Na 't afloopen eener *taille*, worden de kaarten op-nieuw gemengd, en door iemand uit de *galerie* — het Publiek — gecoupeerd.

Als *refait* werd oorspronkelyk gerekend: het zamentreffen van *un* en *un*. Te-gelykertyd met het halveren van den *zéro* op de roulet, is ook deze belasting met de helft verminderd. Slechts wanneer de laatste kaart zwart is, wordt *un* en *un* als van werking beschouwd. Laat ons zien, hoeveel dit bedraagt.

Ik geef de nu volgende berekening niet als wiskunstig juist. Het nagaan der mogelykheden waarop die 312 kaarten op elkaar kunnen volgen, en op hoeveel wyzen alzoo de daardoor voorgestelde 2040 punten kunnen verdeeld zyn, zou my verder leiden dàn noodig is. Voor het tegenwoordig doel zy het genoeg, my te bepalen tot de beschouwing der *laatste kaart* van elke rei, en van den invloed dien ze op het sluiten daarvan uitoefent.

Die laatste kaart wordt:

voor	één	geteld	... 24	keeren
„	twee	„	... 24	„
„	drie	„	... 24	„
„	vier	„	... 24	„

voor	vyf	geteld	... 24	keeren
„	zes	„	... 24	„
„	zeven	„	... 24	„
„	acht	„	... 24	„
„	negen	„	... 24	„
„	tien	„	... 96	„

De kans dat eene rei met 'n kaart van tien punten sluit, is alzoo hooger dan dat deze met 'n andere kaart eindigt, die overigens met elkander gelyk in kans schynen te staan.

Ook dit is evenwel zoo niet. De aas kan alleen de reien sluiten, die reeds *dertig* punten bedroegen. De *twee* maakt slechts een eind aan de rei, als er of *negen-en-twintig* of *dertig* punten op de tafel lagen. De *drie* heeft *acht-en-twintig*, *negen-en-twintig* of *dertig* noodig, voor ze als slotkaart dienen kan. De *tien* maakt een eind aan elke rei die meer dan *twintig* punten bedroeg. Hieruit vloeit voort dat de hoogste slotkaarten het meest kans hebben een laag *point* voort te brengen, anders gezegd: dat de kans van het *point* in verhouding staat tot de frequentie der kaarten die 'n rei kunnen sluiten.

Stellen wy, dat één rei die op *dertig* stond, werd gesloten door 'n aas. Daar nu 'n *twee* het dubbel getal der reien sluiten kan, door 't *point* op *een-en-dertig* of *twee-en-dertig* te brengen, brengt deze slotkaart twee kansen voor *un*, tegen slechts één op *deux* mede. Aldus voortredenerende, komen we tot het volgend resultaat:

un is mogelijk by alle slotkaarten, en komt dus voor . . . . 13 maal

deux,	mogelyk	by	alle	slotk.	min	één	12	„
trois,	„	„	„	„	„	twee . . .	11	„
quatre,	„	„	„	„	„	drie	10	„
cinq,	„	„	„	„	„	vier	9	„
six,	„	„	„	„	„	vyf	8	„
sept,	„	„	„	„	„	zes.	7	„

huit,	mogelyk by alle slotk. min zeven . . .	6 maal
neuf,	„ „ „ „ „ acht	5 „
quarante,	alleen mogelyk by eene slotkaart van tien punten	1 „
	aantal mogelykheden der slotkaarten	82

De frequentie van *un* wordt alzoo uitgedrukt door de breuk, $\frac{13}{82}$, en de kans op twee *un's* achter elkaar, met $\frac{13^2}{82^2} = \frac{169}{6724}$. Daar nu de *refait* slechts geldt, als de laatste kaart rood is, bedraagt de doorgaande belasting op alle sommen die men op de *trente-et-quarante*-tafel neerlegt, $\frac{169}{13448}$, of nagenoeg $1\frac{1}{4}$ procent, hetwelk met den cyns op de *simples chances* der roulet geen noemenswaardig verschil maakt. Daar betaalt men $\frac{1}{74}$, en hier $\frac{1}{79}$ van z'n geld.

SYSTEMEN.

De belasting of het administratieloon dat er alzoo, dooreengenomen, wordt geheven van al het geld dat er op de *trente et quarante* gezet wordt, is $1\frac{1}{4}$ procent. Wat beweegt het publiek, dien cyns te betalen? De weelde der salons trekt den speler niet aan. De schoone wandelingen in den omtrek zyn hem onverschillig. De muziekuitvoeringen, twee keeren daags, laten hen koud. De jagt die de Kurhaus-administratie ten-behoeve der bezoekers gepacht heeft, is z'n zaak niet. Doch al ware dit anders, wat beweegt hem, 't zyne bytedragen tot de bekostiging van dit alles — om nu nog niet te spreken van de hoofd-

zaak: de dividenden! — daar niets hem noodzaakt, zyn aandeel in de uitgaven der Bank te betalen? De tourist immers, die niet speelt, geniet alles wat de badplaats oplevert, kosteloos. Het is dus hier wel een zeer eigenaardig verschynsel, zonder den minsten dwang, groote sommen te zien by-een brengen ten-behoeve van anderen die zich aan die contributie weten te onttrekken. Ieder toch *weet* het, dat er van al 't geld dat op de groene tafel wordt neergelegd, een zeker gedeelte aan de Bank vervalt. Welke reden heeft nu de speler, om te meenen dat *zyn* inzet aan die algemeene wet zou onttrokken zyn? Men betaalt de fatale 1¼ procent slechts in-zooverre voor z'n *vermaak*, als er kans op winst bestaat. De meest verblinde speler immers, zou genezen zyn van z'n neiging, zoodra het uitgemaakt ware, dat steeds de kleur uitkwam, waarop hy niet gezet had? En meer nog. Het vermaak zou zelfs ophouden, indien men zich niet voorstelde méér kans op winst te hebben, dan op verlies. Niemand zou zich vermaken door om-en-om gelyke som te verliezen en te winnen, en alzoo op gelyke hoogte te blyven. De prikkel ligt niet in 't spel zelf, maar in den stryd tegen het lot, en die stryd zou weinig aantrekkelyks opleveren, als men zich niet de overwinning voorspiegelde. Ieder die een geldstuk neerlegt, moet meenen dat de kans grooter is, het door winst verdubbeld, dan door verlies verloren te zien.

Waarop grondt zich die hoop?

Op 't een of ander *systeem*.

Ieder weet wel dat *alle spelers tezaemgenomen* verliezen, doch dringt zich op, dat juist *hy* het middel gevonden heeft, heenteslippen door de mazen van 't net dat de Bank met logische onbarmhartigheid ophaalt. Systemen dus!

De beschouwing dier systemen levert stof tot zonderlinge opmerkingen. De lezer die de speelwereld niet kent, en door de vorige hoofdstukken eenigzins op exacte cyfer-

verhoudingen is voorbereid, zal verbaasd staan, als ik hem verzeker dat *cyfers* in verreweg de meeste systemen een zeer ondergeschikte rol spelen. Hier, gelyk elders, nemen duizenderlei morfondariën een onbescheiden plaats in. Rekenen, eenvoudig rekenen, is by de meeste spelers byzaak. Men is daartoe te dom, te onontwikkeld of... te traag. Het gehoor-geven aan een droom, het letten op voorteekenen, het steunen op 'n gebed, op zekere verstandhouding met de H. Maagd, op de kracht eener reliek... dit alles kost minder inspanning, dan 't logisch voortredeneren op den onwrikbaren grondslag myner gnoompjes: dat $2 \times 2 = 4$ is.

Hebben wy, lettende op heel andere zaken dan 't onnozele spel, het regt ons hierover te verwonderen? Waarschynlyk niet. En ook zonder nu juist te doelen op de ziekelykheid die bygeloof heet, zoolang ze individueel is, en „Geloof" genoemd wordt zoodra ze door wat aanhang en een plaatsjen op 't budget wordt gestempeld tot iets officiëels, is 't zeer opmerkelyk hoe mannen die op 'n hoog wetenschappelyk standpunt behoorden te staan, zich schuldig maken aan even groote verstandskettery, als de onnozelste speler. Men verhaalde my onlangs, dat 'n oude dame zich de gunstige nummers der roulette liet aanwyzen door een... kruisspin. Dom! Maar wat te zeggen van EDGAR QUINET, een *Hoogleeraar in de natuurlyke wysbegeerte*, die in z'n *Traité des Probabilités*, z'n heul zoekt in empirische proeven? Om eenig inzigt te verkrygen in de frequentie en uitgebreidheid der seriën by *simple chance*, liet die *geleerde* een vaas vullen met 'n aantal balletjes van tweeërlei kleur, en meende iets verkondigd te hebben, toen-i den uitslag meedeelde over de volgörde van 'n paar honderd *coups*, zoo-als die door 't successivelyk uithalen der kogeltjes werd aangewezen. Zeer veel hooger in denkkracht dan die dame met haar kruisspin, staat alzoo die professor QUINET

niet *) en met het oog op zyn standpunt, stel ik hem zelfs daar beneden. Ik verontschuldig nog eer, hoe men — eenmaal aannemende dat het denkvermogen door bygeloof verzwakt is — „onder opzien tot hooger invloed" verband zoekt tusschen de beweging van een insect, en de nummers die morgen zullen voorheerschen op de roulet, dan dat iemand van wetenschappelyke ontwikkeling, behoefte voelt aan empirie, in zaken die toch zoo gemakkelyk *a priori* kunnen worden vastgesteld. De zeer eenvoudige theorie daarvan, laat ik straks volgen. Die seriën dan, spelen in de speculatiën op de *simple chance* een groote rol. En dit spreekt vanzelf. Indien men byv. zeker wist, dat eene kleur slechts *vier* keeren achter elkander zou uitkomen, behoefde men slechts successivelyk 1, 2, 4, 8, 16 een-

*) Ik beveel hem dus ten-zeerste aan, in de attentie van Kamerleden, debattisten en hoofdärtikelschryvers. Ter afwisseling, na 't uitputten der wyshedens van STUART MILL en andere vreemde grootheden die in de mode zyn, is een wel te-pas gebragt: „EDGAR QUINET zegt" niet te versmaden als vulsel, effectfraze of voorbereiding tot neussnuiten en suikerwater. Het kleedt heel aardig.

Men make uit uitvallen als deze nu juist niet op, dat ik byv. dien STUART MILL laag stel. Ik ken den man niet, en ben wel genoodzaakt in deze onkunde te volharden, omdat de taak die steeds te wachten ligt op bearbeiding *door m'n eigen denkvermogen*, my lust noch tyd overlaat om school te gaan by 'n vreemde celebriteit... *celeber* gewoonlyk alleen òmdat ze vreemd is. Ik ben dan ook zoo vry daaraan geen behoefte te voelen, en wensch STUART MILL en consorten van-harte toe, dat ze myn ideën zoo goed kunnen missen als ik de hunne.

GÖTHE zegt... MAC AULAY beweert... PRESCOTT verzekert... PAULUS betuigt... HABAKUK...

Ja, wat zegt Habakuk?

Ik weet het waarachtig niet. In-plaats daarvan echter, weet ik wat CAMBRONNE... zou gezegd hebben, en met den oncitablen uitroep van dezen dapperen generaal, besluit ik dit nootje. Ach, lezer, doe de N. Rotterd. Courant — en veel andere publieke-opinieleiders — een pleizier, en sla 't over! Waarachtig, zulke opmerkingen zyn lastig voor hoofdartikelschryvers en kamerspeechers! Waar bleven de armen van geeste zonder hun STUART MILL's?

heden daartégen te zetten, om altyd door, minstens ééne keer in de vyf *coups* eene eenheid te winnen.

„Welnu, zegt de optimist, op z'n ergst geef ik *vyf* zetten toe aan de kwade kans, en win m'n eenheid met eene mise van 32, den zesden."

Zeer wel. Maar als ook die zesde zet tegenslaat?

„Dan waag ik 64 op den zevenden."

En als die zevende hardnekkig weigert u al de vorige mises *plus* één, terug te geven?

„Dit zou vreemd zyn! Maar àls 't geschiedde... dan, ja dàn zou ik toch met gerustheid 128 eenheden wagen."

Aldus redeneert de speler van *martingales*, die eigenlyk geen speler is. In de oogen van den waren *habitué*, maakt hy zich schuldig aan de fout: *de courir après son argent.* Deze vage uitdrukking beduidt: het hoog zetten om vorige verliezen te dekken: „Men waagt veel om weinig te winnen, en behoort integendeel weinig te wagen met de kans om véél te winnen. *Il faut jouer avec l'argent de la Banque.*" Zoo luiden de praatjes waarmee de ware speler *zyn* methode meent te kwalificeren. In-stede van te verhoogen na *verlies*, laat hy zynen inzet staan, als die gewonnen heeft, en dus verdubbeld is. Deze manier heet *paroli.* Juist omgekeerd als by den speculant op *martingales*, die by elken winnenden zet, ééne eenheid profiteert met de fatale kans, eindelyk al de gewonnen eenheden op éénmaal te verliezen, hoopt de *parolist* ééns door 'n lange serie die de winst hoog doet oploopen, al de uitgeschoten eenheden met voordeel terug te krygen.

Het spreekt dus vanzelf, dat het voor den speler van belang wezen zou, met juistheid te weten door welke wet die seriën worden beheerscht. Dit zou voor den martingalist niet noodig zyn, indien hy over oneindig kapitaal te beschikken had, en tevens niet gebonden ware aan het door de Bank vastgesteld *maximum.* Beginnende met het

minimum der mise, twee gulden *) zou hy, zeker wetende dat hy ten-laatste toch ééns winnen *moet*, kunnen voortgaan met verdubbelen. Daar nu evenwel zyn kapitaal *niet* oneindig, en ook het bedrag van een zet door het reglement begrensd is, moet hy weten of er kans bestaat, dat de telkens noodige winnende zet, altyd binnen die grenzen vallen zal? Dewyl nu het maximum der mise op vier duizend gulden is bepaald, en de dertiende term van de geometrische reeks der verdubbelende zetten reeds meer dan achtduizend gulden bedraagt, is de vraag of hy *zeker* is, nooit meer dan twaalf keeren achter elkaer te verliezen? †)

---

*) Namelyk op de *trente-et-quarante*. Het minimum op de *roulette* is lager. Doch ik verneem dat dit soms verandert.

†) Te Homburg schynt het maximum op 12000 franken bepaald. Dit geeft den martingalist slechts gelegenheid om z'n geometrische opklimming één term verder voorttezetten, en verandert dus niets aan de slotsom myner redenering. En zelfs by nòg hooger *maximum* blyft de conclusie 'tzelfde. Hoe weinig vrees deze manier van spelen de Bank inboezemt, blyke uit het volgend berigtje dat ik dezer dagen in den *Rheinische Kurier* vond:

Homburg, 18 *Sept.* 1872. *Seit einigen Tagen hält hier ein schon seit mehreren Jahren dahier bekannter groszer Spieler Namens V. Buceja von Malta die Bank, sowie das ganze Badepublikum in groszer Spannung. Bei seiner Ankunft legte er sofort eine halbe Million in Tausend-Francs-Billets vor sich auf den Spieltisch hin und verfolgte sein hohes Spiel mit so anhaltendem Glücke, dasz er bis jetzt bereits über* 400,000 *Frcs. gewonnen hat. Doch geht das die allgemeine Aufmerksamkeit fesselnde Spiel unausgesetzt in hohen Progressionen weiter, da ihm die Bank ausnahmsweise das Maximum von* 12,000 *auf* 20,000 *Francs erhöht hat und wird wol auch nur mit einem Bankbruch eines der beiden kampfenden Theile endigen.*

Men ziet dat de Bank het maximum gerust durft verhoogen. Het schynbaar hooge *maximum* van 10,000 gl. levert nog niet één term boven de gewone 6000.

De uitdrukking „bankeroet" in dit berigtje kan slechts gelden voor den speler. De Bank heeft vele millioenen in kas. Dat zoogenaamd „springen" beteekent slechts, dat de op eene tafel uitgestalde som van

Ik liet my zoo-even, toen ik het *zeven* keer achterëen verliezen als *mogelyk* stelde, antwoorden: „dàt zou vreemd zyn!" En hiermee schetste ik allernauwkeurigst de oppervlakkigheid waarmede de meeste spelers de arithmetische verhouding der kansen beoordeelen. Er is hier namelyk niet de minste spraak van „vreemd" of „niet vreemd." De Natuur is exact, en geeft hare seriën juist zoo dikwyls, als tot behoud der meest stipte symmetrie noodig is. Over het geheel genomen, zal de *martingalist* juist zooveel keeren stuiten op het fatale maximum, als noodig is om hem de gewonnen eenheden te doen verliezen. Treft hem die tegenspoed, vóór hy dat bedrag van gewonnen zetten naar zich toe streek, dan verliest hy 't verschil. Blyft de nadeelige serie iets langer uit, dan kan hy zich eenige oogenblikken — of al waren het dagen — verheugen in voorloopige winst. Dat evenwel ten-slotte de likwiderende tegenspoed komen zàl, is zeker. En waarschynlyk is het, dat het eenigzins langer uitblyven weder wordt opgewogen door eene evenredig snellere herhaling. Het verschynen of uitblyven der seriën, is evenzeer onderworpen aan de wet der Noodzakelykheid, als van de *simple chance* van rood of zwart zelve, al schyne dan ook het betoog dezer waarheid eenig-

---

drie- of vierhonderd duizend franken is uitgeput. In zoo'n geval wordt het spel *aan die eene tafel* eenige minuten gestaakt. Men haalt een nieuw inleg-kapitaal uit de hoofdkas, en de zaak gaat haar gang als vroeger.

De verbazing van den berigtgever uit Homburg, over 't winnen van die 400,000 franken, is ongegrond. Zoo'n winst is zeer gering voor iemand die over méér dan die som beschikt, en dus z'n kapitaal nog niet verdubbelt. Die Mr. B. uit Malta zou alzoo slechts twintig *maxima* gewonnen hebben. Dit geschiedt zeer dikwyls, en wel door spelers die de Bank aantastten met 'n kapitaaltje dat niet eens zoo'n *maximum* bedroeg.

Het is zonderling dat de lieden die zich zoo naby 't spel ophouden, en daarover hunne opmerkingen meedeelen, zoo weinig van de verhoudingen weten. Dat krantenberigtje is weer heel onnozel.

zins meer ingewikkeld. Ieder ziet in, dat een oneindig aantal *coups* verdeeld moet zyn in $\frac{\infty}{2}$ roode en $\frac{\infty}{2}$ zwarte zetten. Om nu niet te vervallen in de spitsvoudige verwikkeling die men zou kunnen te-voorschyn roepen, door 't goochelen met den mystieken zin van 't woord „oneindig" bepaal ik me, by 't kiezen van een voorbeeld, liever tot *een zeer groot* aantal zetten. En om bovendien te voorkomen, dat men aanmerking make op de betrekkelykheid van de uitdrukking „zeer groot" kies ik een benoemd getal. By de redenering die nu volgt, stel ik voor, de speelmethoden te toetsen aan de kansen die door 2.097.152 zetten worden opgeleverd. Met dit cyfer zou zelfs Kisseleff tevreden zyn, dunkt me. Even zeker als rood en zwart daarin 1.048.576 keeren moeten verschynen zal 't slechts eene kleine opheldering behoeven, om aantetoonen dat ook de *seriën* daarin, schynbaar onregelmatig, maar niettemin in vry juist aftebakene frequentie, moeten voorkomen. En zelfs dit schynbaar gebrek aan regelmaat is terug te brengen tot zekeren *norm* van afwyking, die alweder over 't geheel genomen zich oplost in symmetrie.

Wie 2.097.152 zetten spelen zal, moet beginnen met één zet. Die eene zet is een winner of 'n verliezer. Wy noteren dit met W en V. Indien de eerste zet W was, kan daarop een W of een V gevolgd zyn. Ditzelfde kan plaats hebben, indien het spel met een V begonnen is. De notatie staat alzoo, *na den tweeden zet*, aldus:

$$\begin{array}{c}W\\W\end{array} \text{ of } \begin{array}{c}W\\V\end{array} \text{ of } \begin{array}{c}V\\W\end{array} \text{ of } \begin{array}{c}V\\V\end{array}$$

De derde zet brengt het getal der gelyke aanspraak hebbende mogelykheden op acht:

$$\underbrace{\begin{array}{c}W\\W\end{array}}_{W \text{ of } V} \quad \text{of} \quad \underbrace{\begin{array}{c}W\\V\end{array}}_{W \text{ of } V} \quad \text{of} \quad \underbrace{\begin{array}{c}V\\W\end{array}}_{W \text{ of } V} \quad \text{of} \quad \underbrace{\begin{array}{c}V\\V\end{array}}_{W \text{ of } V}$$

Vier zetten bieden zestien mogelykheden aan:

W	W	W	W	V	V	V	V
W	W	V	V	W	W	V	V
W	V	W	V	W	V	W	V
W of V	W of V	W of V	W of V	W of V	W of V	W of V	W of V

Er blykt hieruit, dat de frequentie der seriën van winst of verlies, geometrisch afneemt, naarmate de uitgebreidheid der serie arithmetisch klimt. Men heeft $\frac{1}{16}$ kans om vier keeren achter elkaêr te winnen, $\frac{1}{8}$ kans om drie keer te winnen, $\frac{1}{4}$ kans om twee keer te winnen, $\frac{1}{2}$ kans om ééns te winnen. Deze berekening voortzettende, blykt er, dat men in 't aangenomen getal zetten, achteréén winnen of verliezen zal:

ééns	. . . .	524,288	keeren
twee	keer	262,144	„
drie	„	131,072	„
vier	„	65,536	„
vyf	„	32,768	„
zes	„	16,384	„
zeven	„	8,192	„
acht	„	4,096	„
negen	„	2,048	„
tien	„	1,024	„
elf	„	512	„
twaalf	„	256	„
dertien	„	128	„
veertien	„	64	„
vyftien	„	32	„
zestien	„	16	„
zeventien	„	8	„
achttien	„	4	„
negentien	„	2	„
twintig	„	1	„

Al deze seriën — met de dusgenaamde *intermittences*, waarby men slechts één keer wint of verliest — bedragen:

de *intermittences*			524,288	zetten.
de *coups de deux*			524,288	„
de *coups de trois*			393,216	„
de seriën	van	*vier*	262,144	„
„	„	*vyf*	163,840	„
„	„	*zes*	98,304	„
„	„	*zeven*	57,344	„
„	„	*acht*	32,768	„
„	„	*negen*	18,432	„
„	„	*tien*	10,240	„
„	„	*elf*	5,632	„
„	„	*twaalf*	3,072	„
„	„	*dertien*	1,664	„
„	„	*veertien*	896	„
„	„	*vijftien*	480	„
„	„	*zestien*	256	„
„	„	*zeventien*	136	„
„	„	*achttien*	72	„
„	„	*negentien*	38	„
„	„	*twintig*	20	„
		totaal	2,097,130	zetten.

Er blyven alzoo op dit schema, 22 zetten ongeplaatst, dat is — en deze verhouding is constant — *twee* zetten meer dan de vermoedelyk-hoogste serie. De kans dat deze 22 zetten met elkander ééne serie van *twee-en-twintig* winners of verliezers zouden uitmaken, is zóó gering. dat men haar in de praktyk als onmogelyk stellen mag. De waarschynlykheid brengt mede, dat zy *elf intermittences* leveren, en *vyf* of *zes* keeren eene *intermittence* maken tot een *coup de deux*. Twee of drie keer verhoogen zy een *coup*

de deux tot 'n drieslag, enz. *). We zouden dan, om bybenadering de schets der zamenstelling van onze 2.097.152 zetten te completeeren, kunnen aannemen dat daarin voorkomen:

524,299 *intermittences*,
262,149 *coups de deux*,
131,075 *coups de trois*,
65,538 seriën van *vier*,
32,769 seriën van *vyf*.

Het valt in 't oog, dat deze aanvulling geene verandering maakt in de algemeene verhouding tusschen zetten en seriën, daar het in de praktyk volkomen 't zelfde is, of men byv. de frequentie der tweeslagen stelt op $\frac{1}{8}$ der zetten, dan wel op $\frac{262,149}{2,097,152}$, enz.

Er blykt uit dit alles:

dat het aantal *intermittences* met dat der seriën tezaemgenomen, altyd de helft moet bedragen van het aantal zetten.

dat het aantal seriën van elke soort, altyd het dubbele bedraagt van de onmiddelyk-hoogere soort.

dat de gemiddelde waarde van *intermittences* en seriën tezaemgenomen, zich oplost in den tweeslag.

dat elke serie juist zooveel keeren voorkomt, als al de hoogere seriën te zamen genomen. †)

*) Deze berekening is gegrond op de relatieve frequentie der seriën. Elk der niet-geplaatste 22 *coups* heeft evenveel kans een intermitterende coup te zyn, als tot een der seriën te behooren, die *te-zamen* zoo frequent zyn als de *intermittences* alleen. Dit is in gelyke verhouding van toepassing op de tweeslagen, drieslagen, seriën van *vier*, enz. *Volkomen* juistheid evenwel is hierin even overbodig als lastig. Ze zou zonder nut den gang myner redenering belemmeren. Ik bepaal my alzoo tot het noodzakelyke.

†) Minus één altyd. Doch dit maakt in de zaak waarom 't hier te doen is, geen verschil. Onder de cyfers die straks volgen, zijn er meer die, zeer stipt gesproken, constant met eene eenheid moeten verminderd

dat elke serie die aan den *parolist* zekere som opbrengt, vergezeld gaat van — dat is: wordt voorafgegaan of gevolgd door — juist evenveel verloren eenheden, als die voordeelige serie bedraagt.

dat alle gewonnen eenheden die de *martingalist* naar zich toestrykt, verloren gaan door ééne serie die hy niet kan dóórzetten.

De beide laatste beweringen hebben misschien eenige toelichting noodig.

Stellen wy, dat de speler van *paroli* zyn telkens op nieuw gezette eenheid staan laat, tot ze twaalf keeren gewonnen heeft, en dus geklommen is tot een bedrag van 4096 eenheden. Dit komt in het door ons aangenomen getal zetten 256 keeren voor. *) Hy ontvangt dus 1048576 eenheden. Dit evenwel is juist het getal der verliezende zetten die hem eene eenheid doen verliezen, en hy heeft dus niets gewonnen. Dat hy winnen *zou*, indien de winstgevende seriën frequenter waren dan de verhouding medebrengt, is waar. Doch even waar is het, dat hy verliezen zou, als ze onevenredig lang uitbleven. Deze beide kansen staan in gelyke kracht tegen elkander over.

De *martingalist* die, door verdubbeling *na verlies*, telkens in-eens de verloren som *plus* één tracht terug te halen, stuit een bepaalbaar aantal keeren op een *maximum*, hetzy dan op 't willekeurig bepaalde maximum der veroorloofde mise, 't zy op de uitgeputheid zyner middelen, 't zy op moedeloosheid. Wy moeten wel aannemen dat een dezer

---

worden. Ik mag die, zonder schaê voor de juistheid der redenering, gemakshalve verwaarloozen.

*) Dit cyfer kan uit het staatje op blz. 223 onveranderd worden overgenomen. Het zou slechts de helft bedragen, omdat daar van winners en verliezers wordt gesproken, en er dus slechts 128 *winnende* seriën van twaalf in ons schema zijn. Doch daar de *hoogere* winnende seriën tezaemgenomen evenzeer 128 bedragen — minus een altyd, of stipter nog: minus ½ — blyft het cyfer van 256 onveranderd.

oorzaken hem belet zyn systeem voorttezetten, en stellen dat dit geschiedt nadat hy achtereenvolgens 1, 2, 4, 8.... 2048 eenheden verloren heeft, welke reeks 4096 eenheden bedraagt. Dit komt alweder in 't aangegeven schema 256 keeren voor, en hy verliest 1048576 eenheden, juist het bedrag alzoo van de gewonnen zetten, die hem telkens ééne eenheid winst opleverden. Zyne pogingen zyn dus even ydel als die van den *parolist*. De een verliest in ééns wat vele zetten hem opleverden. De ander verliest aan eenheden, wat hy nu-en-dan haalt in één slag. 't Is een stryd tusschen „keer" en „maal". *)

Ik meen te mogen beweren, dat *alle* zoogenaamde speelsystemen aan de bovenstaande stellingen kunnen getoetst worden, en onmisbaar met denzelfden uitslag. Het baat niet, of men tracht door gezochte ingewikkeldheid, de onomstootelyke wet van symmetrie te ontduiken. Dit namelyk schynt by veel spelers het opzet te zyn, en hieruit vloeien allerlei methoden voort, die wat de hoofdzaak aangaat, slechts schynbaar afwyken van de gegeven schets.

Sommigen laten, nadat een inzet eenige malen gewonnen heeft, slechts $\frac{3}{4}$ of $\frac{2}{3}$ staan van het geld dat op de tafel ligt, en klimmen dus langzamer in winst, doch sparen iets voor 't offeren van nieuwe eenheden. Hoe men dit ook inrigte, wyzige, uitbreide of inkrimpe, steeds zal men tot de slotsom geraken dat de kans op 't winnen van hooge sommen, geheel-en-al wordt geabsorbeerd door al de kleine bedragen die men daartoe moet uitschieten. Anderen die *na verlies* hun inzet verhoogen, zoeken verhoudingen die niet juist eene verdubbeling vereischen, om zoodoende minder snel te klimmen. Het spreekt dus vanzelf dat dezulken, àls ze ten-laatste na een nadeelige serie, een zet halen, niet gedekt zyn voor de uitschotten, en nog

*) Zie de noot op blz. 173.

altyd een deel van 't verlorene moeten trachten terug te winnen in volgende zetten. Hierdoor zyn ze verpligt af-tewyken van de eenheid, waarmee zy anders elke nieuwe serie openden. By den minsten tegenspoed, klimmen zy alsdan na weinige zetten verlies, veel hooger dan anders het geval zou geweest zyn, en bereiken dus spoediger het fatale maximum.

Onder de martingalisten die het al te snel klimmen wenschen te vermyden, vindt men er, die in-plaats van de geometrische progressie, eene *arithmetische* opklimming verkiezen, en ik begryp dat deze wyze van spelen aan velen kan worden voorgesteld als... *infaillible.* De zoodanigen klimmen, na verlies, niet op door verdubbeling, maar met de termen 1, 2, 3, 4, 5.... enz. Schynbaar levert dit het voordeel, dat men met veel lager mises hetzelfde doel bereikt.

Dit doel nu is, volgens de *geometrische* progressie, *een halve* eenheid winst per zet. De hoogste term van de reeks die met één aanving en welker rede *twee* is, bedraagt altyd één meer dan de som der andere termen. By *intermittences* wordt die eenheid terstond gewonnen. Daar nu intermittences en seriën te zamen genomen, de helft uitmaken van 't getal zetten, blykt hieruit dat de steeds verdubbelende martingalist, *indien hy altyd kon dóórzetten*, op ons voorgesteld schema: 1,048,576 eenheden winnen zou.

By 't kiezen der *arithmetische* progressie, is de winst dezelfde en de zetten zyn lager. Inplaats van al de verloren zetten eener nadeelige serie in-eens met winst van ééne eenheid terug te verlangen, vergenoegt men zich met de poging om slechts de laatst-verloren zet, plus één, terug te krygen. Door elken winnenden zet wordt alzoo één verliezer veronzydigd, en eene éénheid gewonnen,

hetgeen almede de totale winst, in eenheden uitgedrukt aan de helft der gespeelde zetten gelyk maakt.

Oppervlakkig beschouwd, is deze wyze van spelen logisch. Voor ik daarvan de zwakke zyden aantoon, wil ik een kleine schets geven aan een dertigtal zetten, waarop ze met goed gevolg kon toegepast zyn. Ik *stel* daarin het aantal keeren winst en verlies gelyk.

De eerste zet is een verliezer (**V**) die eene eenheid kost. Ook de tweede, waarop twee eenheden gezet zyn, is **V**. De derde zet — drie eenheden — wint. Hierdoor wordt de tweede zet gedood, *plus* eene eenheid winst. De vierde zet is **W**. Hy bedroeg twee eenheden, en dekte dus met winst den eersten zet. Dit alles levert, met wat daarop volgt, iets als de schets op de volgende bladzyde, waarin men zal opmerken dat de mise telkens na **W** eene eenheid daalt, en na **V** zooveel stygt, gelyk het zoogenaamde systeem voorschryft.

Daarin worden *zestien* eenheden, d. i. een getal gelykstaande met de helft der gespeelde zetten, gewonnen, welk doel ook bereikt zoude zyn door gedurige verdubbeling na verlies. By die methode echter, had men na den 12_n coup den 5_n term van de geometrische reeks moeten zetten, d. i. 16, terwyl thans de hoogste mise slechts 7 eenheden bedraagt. Hiertegenover staat evenwel, dat men, na *geometrische* opklimming, ééns winnende, terstond weder met het zetten ééner eenheid volstaan kan, terwyl men, de *arithmetische* progressie volgende, na elken gewonnen zet die slechts den *laatst*-verlorenen dekt, nog al de vroeger verlorenen moet inhalen. De slotsom hiervan is, dat er voor beide methoden een even groot kapitaal noodig is, hetwelk uit myn schema over 2.097.152 zetten kan worden berekend.

Een verschil tusschen de beide methoden blyft evenwel steeds hierin bestaan, dat men, *arithmetisch* te-werk gaande,

Volgorde der zetten.	Verloren eenheden.	Winners en Verliezers.	Gewonnen eenheden.	Verloren zetten die door de winnende worden gedood.	Bedrag der overschietende eenheden. Winst.
1	1	V			
2	2	V			
3		W	3	No 2	1
4		W	2	" 1	1
5	1	V			
6	2	V			
7	3	V			
8		W	4	" 7	1
9	3	V			
10	4	V			
11	5	V			
12	6	V			
13		W	7	" 12	1
14		W	6	" 11	1
15	5	V			
16	6	V			
17		W	7	" 16	1
18	6	V			
19		W	7	" 18	1
20	6	V			
21		W	7	" 20	1
22	6	V			
23		W	7	" 22	1
24	6	V			
25		W	7	" 20	1
26		W	6	" 15	1
27		W	5	" 10	1
28		W	4	" 9	1
29		W	3	" 6	1
30	2	V			
31		W	3	" 30	1
32		W	2	" 5	1
	64		80		

voordeelig verschil 16 eenheden = 16.

nooit een zeer hooge som *te-gelyk* op de tafel legt, en dus niet belemmerd wordt door het *maximum* der mise, daar het ondenkbaar is, dat ooit het aantal verliezende zetten op de *simple chance*, dat der winnenden met *vierduizend* zou te-boven gaan, noch zelfs met *tweeduizend*, voor 't geval dat men begonnen ware met het minimum aan de trente-et-quarante tafel, het tweeguldenstuk.

Doch men behoeft zoo'n fantastische afwyking niet als mogelyk aantenemen, om intezien dat het lot — dat is alweder: de stipt-regtvaardige natuur der dingen — zich evenmin *arithmetisch* als *geometrisch* ... foppen laat. De kleine schets van zoo-even namelyk, is willekeurig opgesteld, omdat ik wilde aantoonen, wat de bedoeling der methode was, geenszins om een doorgaand voorbeeld te geven van 't vermoedelyk slagen. Ik *stelde* daarby het aantal winnende en verliezende zetten als *gelyk*, en hierop kan men in de werkelykheid geen staat maken. Integendeel. De *eindelyke* gelykheid op een *zéer* groot aantal zetten, bestaat juist uit eene verrekening van òngelykheden, en met zulke telkens voorkomende afwykingen heeft de speler te doen. Indien er op de door my veronderstelde 32 zetten, die ik 16 eenheden winst liet opleveren, eene afwyking tennadeele des spelers had plaats gehad, van slechts *vier* zetten (14 **W** : 18 **V**) zouden er 1° slechts *veertien* eenheden op even zooveel gedoode verliezers gewonnen zyn, en 2° *tien* verloren eenheden onaangezuiverd zyn gebleven, in den vorm der niet ingehaalde reeks 1, 2, 3, 4. Als eene niet onöpmerkelyke verhouding, noteer ik hier, dat de toepassing dezer soort van *arithmetische* progressie, uitloopt:

op gelykheid van winst en verlies, zoodra het getal onäangezuiverde verloren zetten, één minder bedraagt dan de wortel van het getal gespeelde zetten plus één.

Deze opmerking vervalt, indien de speler in-den-beginne

eenheden gewonnen heeft, die geen voorafgaande verliezers doodden, waarvan straks.

Het is niet onmogelyk, dat de bedoelde verhouding die men aldus zou kunnen uitdrukken:

$$\frac{a+1-\sqrt{(a+1)}}{2} = \text{som v. d. reeks } 1, 2, 3 \ldots \sqrt{(a+1)} - 1$$

eenig licht verspreiden kan over den *norm* der afwykingen. Ik moet evenwel erkennen dat zich hierin eene zwarigheid voordoet, die ik nog niet heb kunnen oplossen. Voor ik die behandel, wil ik even die formule omtrent de verhouding van de onaangezuiverde reeks met het getal gewonnen eenheden tot helderheid brengen.

Het getal gespeelde zetten duidde ik met a aan. Stellen wy dit op 99. De wortel van dit met één verhoogd getal, is 10. Zoodra nu 't getal achterstallige verloren zetten dien wortel *minus één* bedraagt, moet men 54 zetten verloren hebben, en slechts 45 zetten gewonnen. Elk dier gewonnen zetten doodde een verloren zet *plus ééne eenheid* winst. De winst bedroeg alzoo 45 eenheden. Maar de *negen* onaangezuiverde zetten bestonden uit den arithmetischen reeks 1, 2, 3, 4.... 9, waarvan de som 45 bedraagt. Er is dus noch gewonnen noch verloren.

Wie 9999 zetten speelt, en een achterstand heeft van 99 *coups* — d. i. den wortel *minus één*, van 9999 *plus één* — heeft 4950 keeren een verliezer gedood met eene eenheid winst. Daar hy echter 5049 zetten verloren heeft, en de 99 onaangezuiverde *coups* uit den reeks 1, 2, 3, 4..... 99 = 4950 bestaan, is hy na al dit gehaspel juist even ver, als toen hy z'n eerste eenheid op de tafel wierp. Hy betaalt dus de belasting van de *refait*, die ik by al deze berekeningen gemakshalve onvermeld liet, doch die in de werkelykheid zich niet onbetuigd laat, *à pure perte*.

Een ander bezwaar, dat ik reeds noemde, ligt hierin dat men soms in den beginne eenheden wint, waardoor

geene voorafgegane verliezers worden gedood, in welk geval men ten-slotte tot een nadeelig resultaat komt, ook al ware het getal winnende zetten aan dat der verliezers gelyk, of zelfs hooger dan dat. Ik vermeed dit nadeel voorbedachtelyk in 't schetsjen op blz. 230. Gesteld dat een speler aanvangt met byv. *vyf* winnende zetten, die hem alzoo *vyf* eenheden winst opleverden, en dat hy later die vyf *coups* met een gelyk getal verliezers boet. Dan bestaan die verliezers in de reeks 1, 2, 3, 4 en 5 = 15, zoodat er een bedrag van 10 ongedekt blyft. Zoodra er sprake is van een *systeem*, dat natuurlyk altyd moet gegrond zyn op *evenwigt*, mag men geen aanspraak maken op 'n voordeelige ònevenredigheid, en die 10 verloren eenheden zyn dus niet intehalen. Men heeft er geen aanspraak op.

Om dezen tegenspoed te veronzydigen, kiezen sommigen, als punt van uitgang, in-plaats der eenheid, een hooger bedrag, dat hen in-staat stelt, na winst in den beginne, terstond te dalen, waardoor indedaad latere verliezers kunnen worden gedekt. Nemen wy weder aan, dat iemand met *vyf* winnende zetten begint, en dat zyn eerste *mise* 10 was. Dan haalt hy 10, 9, 8, 7 en 6. Zoodra later de kans zich verevent, betaalt hy voor de vyf aan de gelykheid verschuldigde zetten, slechts 9, 8, 7, 6 en 5. In-stede van geleden verlies te dekken door later winst, gebruikt hy de winst van het begin tot dekking van later verlies, en elke winner brengt hem indedaad — even als in myn schetsje — de bate eener eenheid op. Maar wat zou hem, na 't halen van die vyf eerste slagen, te zamen 40 eenheden bedragende, bewegen voorttegaan? In slechts *vyf* zetten immers heeft-i een doel bereikt, waartoe volgens z'n eigen systeem, *als 't slaagt*, *tachtig* zetten zouden noodig zyn. Reeds na het winnen van den *eersten* zet, behaalde hy eene winst, als die hy zich slechts van twintig welge-

lukte *coups* mogt voorstellen. Z'n eigen methode zou dus voorschryven die methode niet verder toetepassen, 't geen ongerymd is.

Bovendien, men *weet* niet vooruit, of de *marche* — spelersterm — met winnende zetten beginnen zal. By tegenspoed bedraagt 'n verloren reeks van tien zetten (10....19) byna het driedubbele van den reeks 1....10, en daar de winst by welslagen — altyd slechts ééne eenheid op elken winnende zet — gelyk staat, is 't een ware zotterny zooveel geld geheel noodeloos overteleveren aan den corroderenden invloed van de *refait*. Het spreekt vanzelf dat de verhouding nog nadeeliger wordt, als men, om zich voortebereiden op daling, aanvangt met hooger cyfer dan 10.

By 't behandelen der systemen bepaalde ik my tot de twee hoofdrigtingen die zich verdeelen laten in opklimming na verlies: *martingales*, en opklimming na winst: *paroli*. Het spreekt vanzelf, dat de varianten op deze beide thema's oneindig zyn. By 't speelpubliek en de geëmployeerden der Bank gaan de *martingalisten* door voor *naïf*. „*Nous leur offrons des siéges d'or*" heb ik eenmaal een *croupier* hooren zeggen. Dit vooroordeel schynt zich te gronden op de meening dat men verkeerd doet, veel geld op de tafel te leggen, waartoe de martingalist, die steeds *alle* vorige verliezen dekken wil, telkens genoodzaakt is. Na eene serie van verliezende zetten, waarby elke nieuwe zet één meer bedraagt dan al de vorigen te-zaemgenomen, klimt de som die hy telkens waagt, meer in het oogvallend op, dan het verlies van den *parolist*. Hierop zal dan ook wel die afkeer van 't martingale-spel gegrond zyn, of liever niet gegrond, want de berekening van anderen *qui jouent avec l'argent de la banque*, zoo-als 't heet, is niets minder naïf. De een waagt *n* keeren *a*, in de hoop dat-i ééns meer

dan *n* maal *a* winnen zal. De ander legt telkens *n* maal *a* op tafel, meenende meer dan *n* keeren *a* te winnen. Lood om oud yzer.

Dat de varianten zoo min steek houden als de hoofdzaak, ligt in de rede. Geene daarvan is bestand tegen eene nauwkeurige toetsing aan myne schets op blz. 223. Er scheen onlangs uit eene fransche courant te blyken, dat ook DESCARTES zich met de waarschynlykheidsrekening, toegepast op het spel, had bezig gehouden, en zich had schuldig gemaakt aan een der 1001 *systèmes infaillibles* van de soort die men te Homburg en Wiesbaden in elken boekwinkel voor weinige groschen koopen kan. Een feuilletonist in de *Indépendance Belge* namelyk, beklaagde zich „QUE RIEN *n'y faisait. Hélas, ce n'est ni noir qui gagne, ni rouge*, c'est *toujours*... BLANC. *) *Pas même le système de* DESCARTES!"

Ik begryp niet hoe CARTESIUS — men moet toch veronderstellen dat *hy* rekenen kon! — zich zou hebben schuldig gemaakt aan de ... naïveteit, die hem door dien feuilletonist wordt aangewreven. Dat systeem dan, zou bestaan hebben in eene *martingale*, waarby men in-stede van de meer gewone opklimming door verdubbeling na verlies, telkens nog eene eenheid daarbyvoegde. Wie 1 verloor, moest zetten $2 \times 1 + 1 = 3$. Na 't verlies van 3, volgde $2 \times 3 + 1 = 7$. Nu volgde 15. Na 15, 31 enz. Dat men, *steeds doorspelende*, op die wyze éène eenheid per zet winnen zoude, is nog-al makkelyk te vatten. Maar de feuilletonist zeide er niet by, hoe DESCARTES zich wapende tegen het *maximum?* Het valt in 't oog dat men, zóó stygende, altyd één term hooger is dan by eenvoudige verdubbeling, en dat men om 't zelfde doel te bereiken — winst van éène eenheid per zet —

*) BLANC was de naam van den Directeur der Bank.

slechts had hoeven te beginnen met dubbele mise. De opklimming 2, 4, 6, 8, enz. zou precies hetzelfde resultaat geven als 't cartesische 1, 3, 7, 15, enz. *) Ik zou minder genegen zyn, DESCARTES te verdenken van zoo'n *blunder* — vooräl niet op 't gezag van een franschen feuilletonist — indien ik niet ook QUINET's onnozelheid had gestaafd gezien in een door hemzelf uitgegeven werk. By vakmannen moet men op 't gekste verdacht zyn. Welke leek kraamde ooit zotter meeningen uit, over een „Opperwezen" dan die welke hy dagelyks kan hooren verkondigen door hen die zeer speciaal de eigenschappen van dat Wezen bestudeerden, Godkenners, Theologen?

Deze opmerking noopt ons tot wat inschikkelykheid voor de velen die, iets lager staande dan DESCARTES, middel meenen gevonden te hebben den loop van het spel te beheerschen. De redeneringen die men over onfeilbare systemen te hooren krygt, loopen in 't koddige. Dat redeneren zelf is reeds 'n blyk van zeker crétinisme. Wie toch zou 'n schat, als 't vinden van een *système infaillible*, zoo klakkeloos wegschenken?

— Geloof me, roept de een, men moet de *gagnante* spelen. *Il faut toujours suivre la couleur.*

Dit beduidt: na *zwart* zal er *zwart* komen. *Simple comme bonjour!*

Komiek is 't, dat ieder die zoo'n grondwaarheid ontdekt heeft, haar terstond weet te omkleeden met „redenen van wetenschap." Niemand geeft z'n onzin rauw. Ieder stooft hem op, en bereidt hem toe, met 'n sausje van frazen. Precies als in Politiek, Staathuishoudkunde, Theologie, officiëele Moraal, en meer soorten van publieke spelen.

— *La gagnante toujours! Et voici pourquoi. Quand une*

*) Alweer: op één na.

couleur sort, c'est... qu'elle veut *sortir. Il ne faut pas la contrarier, c'est irritant.*

Anderen betoogen de wenschelykheid om „kleur te volgen" aldus:

— *La couleur qui sort est en retard. Elle veut se rétablir, et ainsi...*

Och, hoe duidelyk en *ganz einfach!* Ik ben zeker dat onze Schlungelhans met zoo'n redenering volkomen tevreden is. Misschien ook professor QUINET, en die dame met haar kruisspin.

De waarheid is, dat elke *coup* onafhankelyk blyft van den laatstvoorgaanden zoowel, als van alle voorgaanden. Dit strydt geenszins tegen het verband tusschen *alles* en *alles*, waarop ik doelde met m'n aanhaling uit VORSTENSCHOOL, op blz. 199. *) Dat verband bestaat niet voor wie 't niet kent, en daarom stuit de speler — tenzydi beter dan ik thuis is in de *causa rerum*, die ik zoo vruchteloos naspoorde in een vorig hoofdstuk — by elken nieuwen zet tegen 'n ondoordringbaren muur.

---

*) Waarin een drukfout. Voor: werk leze men: merk. Ik neem deze gelegenheid waar, tevens de drukfout op blz. 167 te herstellen, waar in-stede van 32, van 34 gesproken wordt. Ik ben ver van de pers, en m'n oogen begeven my.

REKENEN!

Ik nam op blz. 223 als zeker aan, dat 2.097.152 *coups*, in 1.048.576 *rooden*, en even zooveel *zwarten* zouden verdeeld zyn. Er bestaat namelyk geen reden voor het tegendeel. Dit immers zou stryden tegen de eischen der *simple chance*, waarby *rood* en *zwart* volkomen gelyke aanspraak hebben. Al zy het nu, dat telkens een der beide kleuren voorheerscht, toch komt er eindelyk steeds een oogenblik van gelykheid. Om dit te ontkennen, zou men moeten aannemen, òf: dat de kleur die vooruit is, *steeds* zal blyven voorheerschen, 'tgeen strydt tegen de gelyke aanspraak der andere kleur, of, dat de kleuren, nadat een daarvan

eenmaal is vooruitgeraakt, *overigens* altyd aan elkander zouden gelyk blyven, waardoor het eenmaal bestaand verschil zou worden geconsolideerd. Dit is hierom ondenkbaar, wyl dan de voortdurende afwykingen — *écarts* — vermeden werden, die in den aard der zaak liggen, 't geen ook reeds uit het aanvankelyk vooruitgaan van die eene kleur bleek.

Zeer wel weet ik, dat het aannemen der gelykheid van de kleuren, op 2097152 zetten, willekeurig is. Doch de aanmerking hierop vervalt, zoodra ik in-stede van een benoemd getal, het aantal der te behandelen zetten op n stel. Ieder toch zal inzien, dat daarin $\frac{n}{2}$ keeren *rood*, en $\frac{n}{2}$ keeren *zwart* moet voorkomen, of althans dat men op geen andere verhouding eene berekening gronden mag, en hierom is 't ons in dit geval te doen.

Ten-overvloede de opmerking, dat ik by de behandeling der *simple chance* gemakshalve slechts van rood en zwart sprak. Al wat daarover viel optemerken, is evenzeer van toepassing op alle andere kansen, die by elken zet de waarde hebben van ½, en welker soort men naar willekeur kan uitbreiden. Er zyn byv. evenveel kleurvolgende *coups*, als niet-kleurvolgende. Evenveel die gelyk zyn aan den voorlaatsten, als die daaraan niet gelyk zyn. Evenveel die een beginnende serie afbreken tot *intermittence*, als die haar maken tot 'n tweeslag, enz.

By al deze verhoudingen zyn ook te voegen, die welke op de relatieve frequentie van evene en onëvene seriën gegrond zyn. Het getal evene seriën bedraagt de helft van dat der onëvenen, doch de op deze verhouding gebazeerde *coups* zyn, even als de kans op *rouge* of *noir*, onderworpen aan de wet der door schynbaar wisselvallige afwykingen telkens verbroken — doch juist dáárdoor eindelyk teweeggebragte — gelykheid.

Dezelfde opmerking past op het aantal zetten dat de

speler wint of verliest, onverschillig of hy doorgaande dezelfde kleur kiest, geregeld dan wel nu- en dan, en al ware het naar luim alleen, afwisselt, of hy voor of tegen de *gagnante* speelt, of hy z'n heul zoekt in intermittences of seriën, of hy speculeert op de verhouding der evene en onëvene seriën... altyd blyft de waarde van elke neergelegde *mise:* $\frac{2\ m + 0}{2}$. Niet meer, niet minder.

Deze nog al eenvoudige waarheid...

't Is waarlyk zoo overbodig niet, haar den speler voorte houden! Door 't neerleggen immers van een geldstuk, dat in zyne beurs de waarde had van *eene eenheid*, schynt hy de meening te openbaren dat $\frac{2\ m + 0}{2}$ meer bedraagt dan één? Met andere woorden, er blykt òf: dat de gelyke kans, z'n eenheid tot 2 verhoogd dan wel tot 0 verminderd te zien, hem verkieslyk voorkomt boven de zekerheid dat hy 'n eenheid bezit, òf: dat hy die kans voor *niet* gelyk houdt.

Deze eenvoudige opmerking dan, zou in zekeren zin kunnen volstaan, om alle spelers van hun systemen te genezen.

In de speelwereld echter, is een adagio in omloop, dat die genezing onmogelyk is. Daar — gelyk elders! — vond men deunen en zegswyzen uit, om de moeite van 't zelfdenken te besparen. De STUART MILL's der groene tafel zeggen: *qui a joué, jouera!*

Ik beweer dat er wèl een middel bestaat om iemand van 't spel te genezen. Men moet den patiënt leeren rekenen. Rekenen, redeneren met cyfers, behoort tot de Natuurkunde die ik in de Verhandeling over Vrye-Studie aanbeveel als probaatmiddel tegen allerlei soort van bygeloof. *)

*) In den IIIe bundel der IDEËN.

De aanbidding van 't *rouge et noir*, is evenmin als andere theologiën, bestand tegen den invloed van den Logos, van de Rede. Wie krankzinnig genoeg is, een god te bidden om regen, om droogte, om herstel van een zieke, zal baat vinden by dezelfde artseny die den speler geneest van z'n vrees om de *gagnante* te beleedigen, of van z'n vast vertrouwen op eene „figuur."

't Is waar dat ik van „figuren" nog niet gesproken heb, en de lezer heeft regt op uitlegging van dit woord. Niet zonder jagt op zeker soort van *finesse*, zoeken sommigen op de groene tafel hun heil in eene, meer of min willekeurig vastgestelde, *combinatie* van zetten. De zoodanigen spelen noch op *intermittences* noch op seriën, maar op eene vooruitbepaalde byzondere volgorde der kleuren. Men stelt, hoopt of meent, byv. dat er zal uitkomen: *drie* keeren *rood*, ééns *zwart*, *twee* keeren *rood*, *vyf* keeren *zwart*, ééns *rood*, ééns *zwart*, en daarna nog *een* keer *rood*. Op de, tot het noteren, door de Bank verstrekte speelkaartjes, waarin de zetten met een speld worden geprikt, zou die figuur er aldus uitzien:

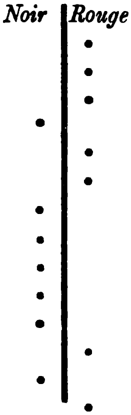

Het spreekt vanzelf, dat de meesten hunne verbeeldingskracht niet wagen aan 't vooruitbepalen van een zéér groot aantal zetten. Wat hun aanleiding geeft, om de gekozen figuur als waarschynlyker dan anderen aantenemen, is my onbekend. Misschien zouden wy, by nasporing der redenen weer aanlanden in de buurt van de bekende kruisspin. Misschien ook berekende men, dat die figuur kon verwacht worden, omdat ze zich in-lang niet had voorgedaan. Dit lang uitblyven is zoo vreemd niet, als men nagaat dat de volgörde van veertien *coups* zich op

16384 verschillende wyzen kan voordoen. Wie dus z'n geluk laat afhangen van de éëne manier die inderdaad komen zàl, neemt 'n lot in eene lotery van 16384 nummers, waarin slechts één prys is. Ik behoef bovendien niet te zeggen, dat er niet de minste reden bestaat om aan eene grillig bepaalde afwisseling de voorkeur te geven, boven eene regelmatige serie die uit een gelyk getal zetten zou zamengesteld zyn. Veertien *zwarten*, of veertien *rooden*, hebben evenveel regt op bestaan, als de veertien zetten die ik zoo-even geheel willekeurig tot 'n zoogenaamde figuur byeenvoegde.

Ik deed dit dan ook geenszins om my verder te verdiepen in de verwachtingen van winst, die op zulke spelery gegrond worden. Myne bedoeling is, naar aanleiding dier figuren, later overtestappen op een geheel ander terrein, op de *regelmaat van al wat is.*

Ieder speler *weet* dat elke zet onzeker is. Toch geeft hy telkens aan deze of gene kleur de voorkeur. Wat beweegt hem hiertoe? Het moet de intuïtieve meening zyn, dat er door de Natuur zekere orde wordt in-acht genomen. Te-gelyker-tyd echter schynt hy 't vreemd te vinden, als die orde zich duidelyk openbaart. Hierin ligt eene zonderlinge tegenstrydigheid.

Stellen wy, dat het speelkaartje waarop eene geheele *taille* geprikt was, eene der figuren aanbood, die op de volgende bladzijde worden voorgesteld, met welk regt vinden wy de schynbaar onregelmatige afwisseling in model 1, minder vreemd, dan de regelmaat in de andere modellen? Sommigen zouden 't zelfs onmogelyk achten, dat een gansche *taille* uit *intermittences* bestond, als in model 2. Uit *coups de quatre*, als in 3. Dat ze in twee helften was gedeeld, als in 4. En vooral — doch zonder meer grond — dat ze geheel-en-al was zamengesteld uit zwarte *coups*, als in model 5.

By eenig nadenken toch, moet men toestemmen, dat

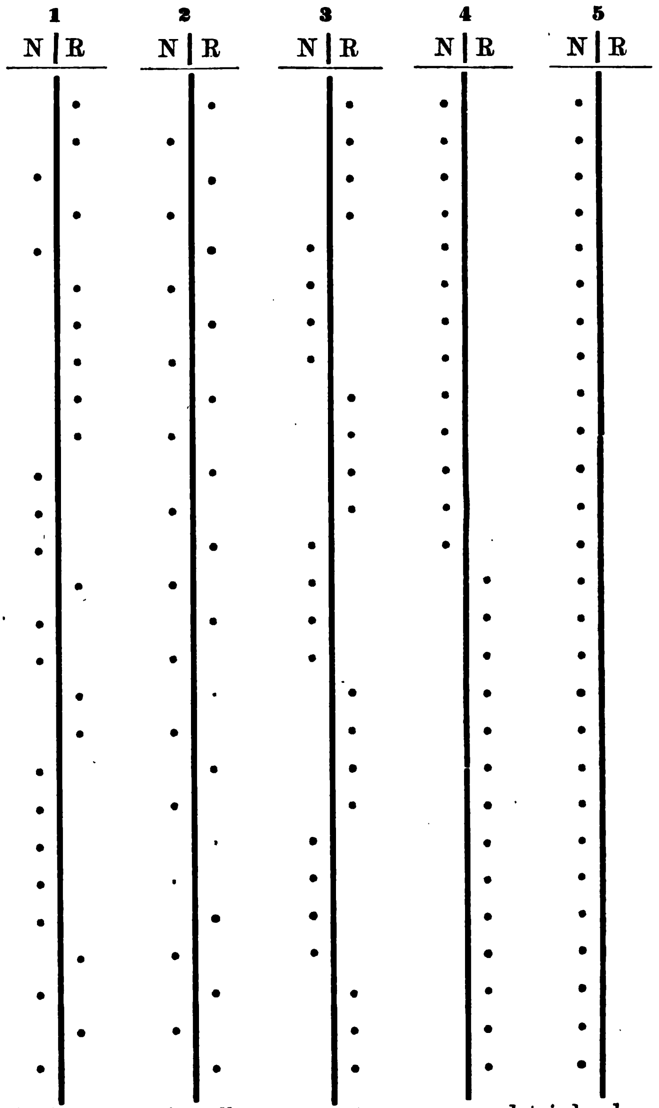

al die *tailles* niet alleen *mogelyk* zyn, maar dat ieder daarvan, evenveel regt op bestaan heeft, als elke andere groep

van *zeven-en-twintig* zetten. Toch blyven velen die regelmaat beschouwen als... onnatuurlyk, en zoeken daarachter iets anders dan den loop van 't zoogenaamde „lot." Het „toeval" — met of zonder indiscrete bemoeienis van een god — kan wel *tailles* leveren volgens model 1, maar die andere modellen gaan boven z'n kracht! Dat „lot" is hier dus zwakker dan de mensch zelf, dan een kind, ja dan 't hondje MUNITO op de kermis. Het zou immers wel in ònze magt staan, om uit 'n Quinetsche vaas, willekeurig en *met opzet*, zooveel keeren zwarte balletjes te doen verschynen als ons lustte?

Om deze tegenstrydigheid van opvatting te doen in 't oog vallen, kies ik als voorbeeld een speler die kreupel, lam of ziek is. Hy zit gevangen, en kan zich niet naar de speelzaal begeven. Doch zie, hy heeft — door bemiddeling van de H. Morfondaria zeker — van *rood* gedroomd. Het treft gelukkig dat-i in 't romantisch bezit is van een „ouden, getrouwen" bediende, dien hy naar 't Kurhaus zendt, met den last een geldstuk op de gedroomde kleur te zetten.

De oude-getrouwe komt terug met de boodschap dat de *mise* verloren is, omdat *zwart* uitkwam.

Indien nu onze gevangene beweerde dat dit *onmogelyk* was, en z'n knecht wegens oneerlykheid wegjoeg, zou hy handelen als een dwaas. De *kans* — we zyn hier *en pleine* probabiliteitsleer — dat z'n ouwe-getrouwe op-eenmaal een dief was geworden, komt hem kleiner voor, dan dat er ditmaal tegen z'n verwachting een zwarte *coup* zou uitgekomen zyn.

Hy gelooft dus den man, en geeft hem nu *twee* stukken, weder om die te plaatsen op de roode kleur.

De knecht komt terug met de boodschap dat de slag

zwart was.

Heeft hy nu die twee stukken gestolen? Of misschien wel *vier? Twee*, als hy zich de *mise* toeëigende zonder te zetten, *vier* indien hy ze gezet heeft, en *twee* daarby won?

Onze gevangene is niet kleingeestig. Hy twyfelt alweder niet aan de regtschapenheid van z'n bediende, en zendt hem nogmaals uit, om eene mise op *rood* te plaatsen, ditmaal van *vier* stukken.

De slag was *zwart.*

De knecht wordt daarop uitgezonden met *acht* stukken...

De slag was *zwart.*

...met *zestien* stukken...

De slag was *zwart.*

...met *twee-en-dertig* stukken...

De *slag* was zwart.

...met *vier-en-zestig* stukken...

Ik kan hier afbreken. De lezer denke zich nu eens het *maximum* der mise weg, en wordt verzocht dit heen-en-weer loopen in gedachte voorttezetten, tot de heer z'n knecht wegjaagt als een dief. Vrage: by den hoeveelsten zet men den heer hierin gelyk durft geven? By den hoeveelsten zoudt gyzelf, lezer, uwen ouwen-getrouwen hebben onthaald op 'n onvrindschappelyk *consilium abeundi?*

Er kan toch niet *altyd* zwart uitkomen, niet waar?

Altyd? Neen. Maar ikzelf heb *twee-en-twintig* zetten van dezelfde kleur achter elkander gezien, zonder nog te weten of de serie daarmee sloot. De *taille* was geëindigd, en ik bleef niet wachten op de volgende die de serie kan hebben voortgezet. Waarom *niet?* Oude *habitués* spreken van hooger seriën, en de kansrekening brengt meê, dat ik, die zeer zelden de speelzaal bezoek, niet juist een der zeldzame àllerhoogsten heb bygewoond. Er zouden er geweest zyn van *vier-en-dertig.* Wie zich hierover verwondert, verliest alweder uit het oog, dat elke andere vooruit bepaalde

groep van *vier-en-dertig* zetten zich even zelden voordoet. *)

Elke *eerste* zet is onmisbaar eene afwyking van de gelykheid. De uitgekomen kleur staat tot de niet-uitgekomene, als 1 : 0. Na den tweeden zet, is de kans op verhooging van den *écart*, even groot als op 't gelykworden. De kleuren staan dan als 2 : 0 of als 1 : 1. Op vier mogelykheden

z	of	z	of	r	of	r
z		r		r		z

is de som der afwykingen 4, d. i. gemiddeld op elke mogelykheid, één. Dit, gedeeld door het aantal zetten — twee — zou de gemiddelde afwyking over twee *coups* kunnen doen vaststellen op *een half* per zet. Drie zetten kunnen zich voordoen op *acht* manieren:

z	z	z	z	r	r	r	r
z	z	r	r	z	z	r	r
z	r	z	r	z	r	z	r

De som der afwykingen is 12, of, gedeeld door 't getal mogelykheden, $1\frac{1}{2}$, dat almede tot het getal zetten staat als 1 : 2.

Vier zetten vertoonen zich als:

z	z	z	z	z	z	z	z	r	r	r	r	r	r	r	r
z	z	z	z	r	r	r	r	z	z	z	z	r	r	r	r
z	z	r	r	z	z	r	r	z	z	r	r	z	z	r	r
z	r	z	r	z	r	z	r	z	r	z	r	z	r	z	r

De som der afwykingen is 24. Dit bedraagt op 16

*) De noemer der breuk waardoor de kans op zulk 'n serie wordt uitgedrukt, is 17.179.869.184. Het is namelijk de 34e term der geometrische reeks waarvan de eerste term, en tevens de rede, *twee* is.

mogelykheden $1\frac{1}{2}$, waaruit zou voortvloeien dat de vermoedelyke afwyking op vier zetten $\frac{3}{8}$ per zet bedraagt.

Deze berekening heeft niet de minste waarde, wanneer men haar toepast op kleine groepen. En zelfs komt ze ongerymd voor, daar alle *écarts* uit geheele zetten bestaan, en alzoo elke breuk ondenkbaar is. Dit is echter de gewone fout van 't *gemiddelde*. Ik geloof niet, dat men op andere wyze tot een oordeel over de vermoedelyke afwykingen op een grooter aantal *coups*, geraken kan. Als handleiding voor wien dit wenscht te beproeven, de volgende opgave:

Getal zetten.	Mogelykheden van zamenstelling der groep.	Som der afwykingen.	Gemiddelde afwyking op één groep.	Gemiddelde afwyking per zet.
1	2	2	1	1
2	4	4	1	$\frac{1}{2}$
3	8	12	$1\frac{1}{2}$	$\frac{1}{2}$
4	16	24	$1\frac{1}{2}$	$\frac{3}{8}$
5	32	60	$1\frac{7}{8}$	$\frac{3}{8}$
6	64	120	$1\frac{7}{8}$	$\frac{5}{16}$
7	128	280	$2\frac{3}{16}$	$\frac{5}{16}$
8	256	560	$2\frac{3}{16}$	$\frac{35}{128}$
9	512	1260	$2\frac{59}{128}$	$\frac{35}{128}$
10	1024	2520	$2\frac{59}{128}$	$\frac{63}{256}$

Enz. Enz. Het is my niet duidelyk in hoeverre deze berekening kan worden overeengebragt met de wortelverhouding die ik aanvoerde op blz. 232. Ook zie ik niet in, hoe ze den speler baten kan. Ten-eerste weet hy niet *aan welke zyde* de afwyking plaats hebben zal, en daar elk der beide kleuren gelyke aanspraak heeft op vóórzyn, volgt hieruit ten-tweede: dat by elken overgang, het punt van volkomen gelykheid moet bereikt en gepasseerd worden. De loop der zetten is een voortdurende stryd tusschen afwyken en gelyk worden, en kan vergeleken worden met het op- en nedergaan der armen van een balans.

Dat dit oscilleren ons minder regelmatig toeschynt, ligt

hierin dat we gewoonlyk geen achtslaan op de oneindig *vele* soorten van evenwigt, die door de natuur der dingen moeten bereikt worden. Oppervlakkig byv. zou de symmetrie vorderen dat er na:

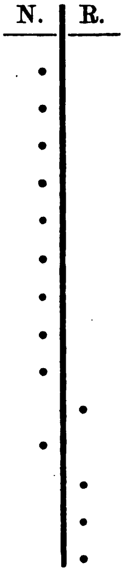

een roode zet volgde, omdat de zwarten *zes coups* vóór zyn. Doch tevens zien we in dit schetsje, *tien* zetten die „kleur volgen" en slecht *drie* die *niet* overeenkomen met den vorigen. Om-den-wille der gelykheid in dat opzicht alzoo, zou de vyftiende zet, nà *rood*, een *zwarte* moeten zyn. Doch in dat geval werd de *coup de trois* van *rood*, met 'n oneven zet gesloten, hetgeen dan reeds de *vierde* keer wezen zou, zonder 'n enkele *evene* serie. Hieruit zou te besluiten vallen, dat de vyftiende zet *rood* zal wezen, om dien drieslag tot een *coup de quatre* te maken. Maar in dat geval stuiten wy weer op de aanspraak der kleine seriën en *intermittences*, die in ons schetsje niet genoeg vertegenwoordigd zyn. Ook zy moeten hun achterstand inhalen, en er is dus als vyftiende zet een *zwarte* te verwachten... of een *roode!*

Zóó is het! Want wy verliezen ons in onzekerheid.

En nu sprak ik nog niet eens van het oscilleren der afwykingen, van het afwyken der *écarts*, die *op zichzelf*, evenzeer als *elke zet*, dan eens intermitteren, dan weder gedurende eenigen tyd, hoofdig denzelfden kant kiezen. Ook hierin komt eindelyk gelykheid, maar niet dan tenkoste van aanhoudende schynbare onregelmatigheden, waarop de speler geen systeem gronden kan.

Helaas, ik begin te vreezen dat myne studiën onbruikbaar zyn „*pour gagner à la banque.*" Gelukkig, dat er in die behoefte door andere *professeurs de jeu* wordt voor-

zien. Men beweert zelfs dat Schlungelhans z'n vryen tyd in het tuchthuis, aan een *système infaillible* besteedt...

In de veronderstelling dat-i niet rekenen kan, ken ik hem meer kans op welslagen toe, dan aan myzelf, en ik geef den lezer verlof, de vruchten van zyn *loisir* met verlangen te-gemoet te zien. Myne onderzoekingen leiden vooralsnog niet verder dan tot de zekerheid, dat de uitslag van elken *coup* even onzeker is als van alle anderen, en dat men dus alleen in een zeer byzonder geval, reden hebben zou $\frac{2\,m + 0}{2}$ te verkiezen boven m.

Dit geval zou aldus kunnen worden gedacht. Iemand bezit m, en moet eene reis doen, waartoe meer dan m, doch niet meer dan 2 m (stel r) noodig is. Om het ontbrekende te verkrygen, zou hy daarom moeten schryven, doch het wachten op antwoord veroorzaakt hem o onkosten. Indien hy nu z'n m neerlegt op de *simple chance*, heeft dit geld, als *mise*, voor hem meer waarde dan toen hy 't in z'n beurs had.

By verlies namelyk, heeft hy eene negatieve bezitting van $o + r$. M. a. w. hy heeft niets in kas, en moet onkosten en reis betalen.

In geval van winst, bezit hy $2\,m - r$. Hy vermydt de uitgaven voor 't wachten, en kan de reis bekostigen.

Wanneer hy niet speelt, houdt hy m in kas, doch is onkosten en reis schuldig. Zyne bezitting is dan: $m - r - o$.

Daar nu evenwel de gemiddelde waarde der beide mogelykheden, als hy wèl speelt:

$$\frac{-\,o - r + 2\,m - r}{2} = m - r - \frac{o}{2}$$

is, blykt er, dat m, als *mise* op de *simple chance*, $\frac{1}{2}\,o$ (d. i. de helft der te maken onkosten) meer waard is dan in z'n beurs.

Het spreekt vanzelf, dat deze conclusie onjuist wezen

zou, indien men $\frac{o}{2}$ kleiner stelde dan $\frac{m}{74}$ of $\frac{m}{79}$, dewyl in dat geval, de kans op 't uitwinnen der onkosten niet zou opwegen tegen de *zéro* of *refait.*

Men wordt voorts uitgenoodigd, het door my gekozen voorbeeld van *urgentie*, uittebreiden tot voorvallen van grooter belang. Ik sprak slechts van *reiskosten*, en van één zet op de *simple chance.* Het ligt voor de hand, welk belang het voor een koopman hebben kan, op een bepaald oogenblik over zekere som te kunnen beschikken, welker verlies minder schade toebrengt, dan er voordeel kan worden verwacht van mogelyke winst. Er wordt beweerd dat dit aan de Frankforter beurs redelyk wel bekend is, en dat het speculeren in staatspapieren, vry geregeld wordt afgewisseld met het beoefenen der theorie van de *simple chance.* Waarom dit steeds „onder de roos" geschiedt, begryp ik niet. De effectenluî zullen zich toch niet in 't hoofd halen, dat zy *derogeren* door 't verplaatsen van hun kantoor naar de groene tafel?

Ja, dat meenen zy!

Het is koddig, pretentieus, onöpregt, huichelachtig, of misschien in-plaats van dit alles: dom, maar 't *is* zoo!

En niet effectenluî alleen. Ook andere speculanten...

Daarvan iets in een volgend hoofdstuk.

FOEI !

Ik begin eenigzins intezien waarom ADOLF my de taak oplegde, iets meetedeelen omtrent de gewaarwordingen van dien luchtreiziger. Hy zal daarmee zekere oefening in 't beschryven beoogd hebben. Laat ons zien of ik eenige vrucht heb getrokken van z'n zonderlinge lessen. Ik erken dat de lezer regt heeft op eene niet al te oppervlakkige uitlegging van wat er in 't gemoed der spelers omgaat.

Doch zie, met psychologie houden de *Guides* en *Führer in Wiesbaden* zich niet op. Uit die boekjes kan ik alleen overschryven, dat de speelzalen allerprachtigst zyn ingerigt.

Waarom toch? Is 't dan zoo volstrekt noodig, dat de

daar aangebragte weelde den bezoeker sart met den toeroep: ik ben zoo zeker van m'n winst, dat myne welvarendheid niet behoeft verborgen te worden?

Men moet erkennen dat dit pronken met overwigt zeer opregt is, en dat ook hier alweer het spel, of liever de wys waarop 't aan zulke openbare banken wordt uitgeoefend, zich doet kennen als by-uitnemendheid *eerlyk*.

Onze effecten-handelaars... doch we behoeven de tegenstelling nu juist niet in den papierhandel te zoeken. Liever verhaal ik een klein voorval dat ik voor omstreeks tien jaren te Amsterdam bywoonde.

Er zou eene tabaksveiling worden gehouden in den zoogenaamden Brakken-Grond. Zonder het minste voornemen om meetedingen, was ik daar tegenwoordig. Het locaal was vol makelaars en „patroons." In-weerwil van de op ADOLF's aandrang beoefende gymnastie, zie ik geen kans te beschryven wat eigenlyk een „patroon" is, en waarin de functien van „makelaar" bestaat. Ik geloof dat 'n makelaar... neen, ik waag er my niet aan. Al wat *is*, moet wezen. Dus zal ook het makelaarschap wel z'n reden van bestaan hebben, en een onmisbaren schakel uitmaken in den grooten keten die 't Heeläl...

Wel zeker, zonder makelaars geen Heeläl. En zonder „patroons" ook niet.

Al die onmisbaarhedens dan, liepen bedryvig heen-en-weder. Ze spraken, praatten, fluisterden, noteerden, rookten... neen, rooken deden alleen de patroons. Ieder moet op z'n plaats blyven, zoo-als de jufvrouwen Pieterse zeiden. Nog 'n ander onderscheid merkte ik op. De makelaars waren beleefder, en minder ongedwongen in kleeding en beweging. Het kwam me voor, dat er in 't modern liberaal maatschappelyke-standstelsel, tien makelaars op één patroon gaan. Gaarne had ik hiervan iets meer geweten, maar 't opensnyden zou me kwalyk genomen zyn, en ik

moest dus berusten in de niet zoo heel gemakkelyke meening, dat ik 'n gansche vergadering van menschen voor me zag. Fatsoenlyk waren ze altemaal. De derde man — ik spreek nu van de patroons, natuurlyk — was ouderling of diaken.

Op eenmaal bemerkte ik, dat er iets byzonders geschied was. Men drong by-een, scheen te luisteren naar iemand die 'n bericht meêdeelde, gaf blyken van belangstelling in 't vernomene, en bragt het aan anderen over. Zoodra 't my mogelyk was een der zeer bedryvige lieden — bedryvig, niet zoozeer omdat ze iets verrigtten, maar omdat ze heen-en-weer liepen als menschen die wat te verrigten hebben — zoodra 't mogelyk was 'n oogenblikjen aandacht te mynen, vraagde ik naar 't zoo belangryk schynend nieuws?

— Overstrooming op Java... telegram van Alexandrië... tabaksoogst Rembang... totaal vernield...

Lezer, ik gis dat ge nu reeds het oogenblik van aankomst dier tyding in-verband brengt met...

— Wel zeker, eene manoeuvre om de pryzen optejagen!

Zoo wàs het! Maar ik verklaar u, op gevaar af van doortegaan voor àl te naïf, dat ik daaraan niet dacht. Dit gebrek aan — amerikaansche — *smart*, komt myzelf thans vreemd voor. Doch wáár is het, dat ik half schertsend, maar ter-goeder-trouw, een der verkoopende „patronen" met wien ik in betrekking stond, geluk wenschte met den hoogen prys dien nu waarschynlyk z'n tabak behalen zou. Hy liet zich dit aanleunen, en tevens dat ik — zonder erg, nog altyd — de ontvangst van dit bericht op *dien* dag en *dat* uur zoo toevallig noemde.

Iemand die daarby stond, en myne woorden gehoord had, vraagde my 'n oogenblik daarna; of ik indedaad meende dat hier *toeval* in 't spel was?

Er ging me een licht op — de lezer zal vinden dat

het wat laat kwam — en ik zocht m'n vriend, den „patroon" weder op, om hem ernstig te vragen, wat er van de zaak was? „Er wordt beweerd dat die tyding valsch is, zeide ik, en uwe eer vordert alzoo...

— *Ikzelf* heb de telegram van Alexandrië, aan 't huis S. & Cie — ook „patroons" — gelezen, antwoordde hy, zonder te willen treden in nadere verklaringen, die ik toen ook niet meer noodig had. Eenmaal aangespoord tot opletten, ben ik niet veel minder scherpziend dan 'n gewoon mensch. 't Ging volstrekt niet boven m'n begrip dat het huis S. & Cie, voor gezamenlyke rekening met andere „patroons" eene depêche uit Alexandrië bestellen kon. Minder helder is 't me nog altyd, hoe lieden die gewoon zyn te leven in zoo'n atmosfeer van bedrog, zich laten foppen door middeltjes die dan toch in hun eigen kring reeds lang als versleten moesten zyn ter-zyde gelegd.

Dit nu wenschte ik den lezer te verzekeren, dat nooit 'n speelbank een cent betaalde aan telegrammen uit Dodona, Delfi of 's Gravenhage, om 't publiek te moveeren ditmaal eens flink op nummer zooveel, of op een der kleuren te zetten...

Daar is-i waarachtig... m'n tabakspatroon uit den Brakken-Grond! Hy treedt de speelzaal binnen met weifelenden tred, als ware hy bevreesd zich vuil te maken aan den zindelyk gecireerden grond. Mevrouw hangt aan zyn arm, en aan den haren een tal van braceletten, die misschien familie zyn van zoo'n Alexandrisch telegram. Ook lees ik duidelyk 'n Rembangsche oogstvernieling in de gouden ketting die 't mensch torscht.

De lezer meene nu niet dat ik, over 't geheel genomen, de hollandsche dames beschuldig van al te „opzichtig" toilet. Doch wáár is het, dat m'n amsterdamsche tabakspatrones, in uitstalling van kostbaarheden, wedyveren

kon met de meest *voyante* dame der *demi-monde*. Dat evenwel haar prullen echt waren, en die der anderen soms... nu ja, niet ieder heeft te beschikken over 'n flinken banjir op z'n tyd!

Och, de stumpert!

Zyzelf zou gewis heel vreemd hebben opgezien, als ze dezen uitroep gehoord had. Ik rilde op-eens van medelyden.

Ziehier waarom.

Verbeeld u lezer, dat ik een trouwe stamgast ben van 't Wiesbader museum. Ik heb namelijk eene minnares in dat gebouw, en door 'n ondeugenheid van *Semi-ur*, dien ik heel onverwacht naast me zag, toen ik berekende hoeveel bouws tabak m'n studie-exemplaar om den hals droeg, nam 't mensch op-eenmaal de trekken myner beminde uit het Museum aan. Dit nu op zichzelf, zou geen reden geweest zyn haar 'n stumpert te noemen — de rang van beminde is zoo laag niet! — maar... maar...

Ik zal 't u dan maar zeggen. De myne bevindt zich sedert 'n paar duizend jaar in den onaangenamen toestand van skelet. Het is of was 'n oud-germaansche dame — ja *dame*, dit zou ik kunnen bewyzen — die zich 'n paarhonderd jaar voor Christus allerverdrietigst verrekend heeft. Hare nog altyd prachtig-gave tanden en kiezen wyzen uit dat ze niet veel ouder dan vier- of zes en twintig jaren kan geweest zyn, toen ze zich begraven liet, in de meening natuurlyk, dat men haar met rust laten zou onder den *tumulus*. Mis! Nieuwsgierige oudheidzoekers matigden zich 't regt aan, hare afzondering te storen. De tumulus werd weggespit, men kalfaterde zoo goed mogelyk de stukken en brokken van 't geraamte, maakte van alles een vry volledig geheel... en daar ligt nu m'n vriendin op den rug, in 'n glazen kast, te-kyk voor ieder die 't besef heeft dat er te Wiesbaden nog andere merkwaardigheden te zien zyn, dan de Speelbank. Gelukkig is 't getal derzulken

zoo heel groot niet, en ik ben zeker dat onze tabaksman daartoe niet behoort.

Dit nu doet me genoegen voor hem. *Semi-ur* mogt hem eens den streek spelen, waarop-i my vergastte naar aanleiding van... nu ja, zelfs 'n gnoom heeft *iets* noodig als punt van uitgang, en lykt daarby op 'n poëet. Het middel waardoor m'n ondeugende begeleider — als zoodanig scheen 't mannetje me ter-zyde te staan — my in de dikke Hollandsche dame, myne Germaansche SARAH *) deed zien, was haar gouden halsketting! Dàt droomde 't mensch niet toen ze zich voornam pleizier te hebben van 't zwoegen onder zoo'n vracht metaal!

Ach, ook m'n arme SARAH had zware ringen om hals en polsen, ja zelfs om de enkels. Wie kan 't ons zeggen

---

*) De naam SARAH — beteekenende *heerin*, en ook, even als «Czaar» en de uitgang van onzen comparatief, met dit woord etymologisch verwant — is in Europa veel ouder dan de Germaansche bronsperiode. Ze is, gelyk de meeste Hebreeuwsche eigennamen, òf van Keltischen oorsprong, òf van een wortel dien de Oud-Europesche talen met de Oosterlingen gemeen hadden. Er is me op 't gebied van algemeene taalkunde, dezer dagen een licht opgegaan, waarvan ik zoodra mogelyk aan belangstellenden een-en-ander hoop meetedeelen. Wat ik *ahnde* (IDEE 488, 489) zal waarschynlyk tot 'n redelyk hoogen graad van zekerheid kunnen gebragt worden. Maar... men moet niet blyven staan by 't Sanskrit, een taal die reeds door haar overkunstigen bouw, mangel verraadt aan UR. Byna alles wat men tot heden toe, als *wortels* aannam, is vergelykender-wyze van jongen datum. Zeer stipt gesproken, zyn er geen andere wortels, dan die de mensheid ontleende aan de NATUUR. Filologie die met iets anders begint dan *nabootsing van indruk*, is de ware niet. En ik geloof in-staat te zyn, daartoe alles, of zeer veel toch, te kunnen terugbrengen. Het getal wortels, in strikten zin, is zeer gering. Onze filologen zyn te spoedig voldaan, en meenen al heel wat opgehelderd te hebben door «aalmoes» afteleiden van ἐλεημοσυνη, of «keizer» van Caesar. Er is meer te doen op dat gebied!

Dit aan 't adres van dezulken die 't vreemd vinden, dat ik eene germaansche durfde doopen met 'n aartsmoederlyken... titel. Want 'n titel *is* het, en wel 'n Keltische.

hoeveel Germaansche deernen haar benyd hadden om al dat brons!

Ik bemerkte nu dat ook m'n Amsterdamsche met begeerigheid werd aangestaard door... deernen. Germaansche dan, gallische of britsche. In meer bekyk had zich m'n SARAH nooit verheugd. *Semi-ur* vertaalde my handig den blik dien een zoo-even gedecaveerde aventurierster op de halsketting der tabaksvrouw wierp: *Sapristi... tout cela vaut bien trois mille francs chez ma tante! Comme je me ratraperais à la rouge!*

Haar *tante*... nu ja, dat is 't pandhuis, gelyk ieder lezer weet. Anders zou ik 't hier byzeggen, omdat ik niet gaarne onduidelyk ben.

Toen die hartelyke ongesproken uitboezeming me in 't gemoed klonk, dacht ik aan SARAH's brons, omhelsde in gedachte m'n rammelende geliefde, en door 'n zotte concatenatie van denkbeelden...

— Alles is in alles, fluisterde *Semi-ur*.

... de zyden japon viel af. Corsage en bovenrok vielen af. Nog een-en-ander viel af. Het onmisbaarste... doch neen, om niet indecent te worden noem ik liever wat er overbleef. Niets!

Niets dan de ringen en de kettingen.

— Ga voort met decentraliseeren, gebood nu de kleine *Semi-ur*, alsof-i THORBECKE zelf was. Zie dóór!

Dit wilde ik wel, maar 't lukte niet zoo spoedig, omdat ik eenigzins in de war raakte door 't vreemde schouwspel. De dame was zeer... lyvig, en als ikzelf niet haar zoo-even had uitgekleed, en vry zeker ware geweest van de onmogelykheid dat ze zich kon hebben weggegoocheld, zou ik waarlyk op 't denkbeeld gekomen zyn dat ze zich, om my te plagen, had laten vervangen door 'n reusachtige termietkoningin.

De lezer weet, en daarom behoef ik ook dit alweer niet

te zeggen, dat de koningin der witte mieren zich voordoet als 'n vormlooze klomp halfgesmolten vuil kaarssmeer. Zoo nagenoeg zag m'n studie-exemplaar er uit, en juist was ik van plan haar te schaken...

Zeker, 't was zoo'n dwaas voornemen niet, rondtereizen met die mierenkoningin, als remedie tegen de heerschappy der zinnen!

... toen ik op *Semi-ur*'s bevel dóórzag: de huid volgde de kleeren. Peezen, zenuwen, spieren... alles droop af en weg van den vetklomp, alles op 't goud na. De omstanders zouden zeker verdronken zyn in den vloed van al dien afval, indien ze 't minste besef hadden gehad van zoo'n zonderlinge vleeschverhuizing. Maar de zaak deerde hun niet, omdat ze niet wisten wat er voorgevallen was. Ook scheen niemand te bemerken hoe gek het stond, toen 't horloge van onze touriste beklemd raakte tusschen de valsche ribben, en na eenige vergeefsche pogingen om zich lostemaken uit het gedrang, slingerend te-land kwam in de ruimte waar ze vroeger heel zorgvuldig haar buik bewaarde. Nooit vergeet ik 't verbaasd gelaat van dat instrument. Ik spreek van 't horloge. Het stak z'n kleinen wyzer, als vragend om wat opheldering, naar 't linker schouderblad uit, en telde met den grooten de wervels van den ruggegraat. De nauwkeurige lezer kan uit deze byzonderheid berekenen dat het vyf, zes en zeven minuten over half-tien was, en tevens dat de gedaanteverandering juist drie minuten geduurd heeft. Dit tydsbestek namelyk is noodig, maar dan ook tevens voldoende, om inzigt te krygen in 't gehalte van echt nederlandsch burgerlyk reisfatsoen, iets anders nog dan 't gewone buurt- en huisfatsoen. Wat my betreft, ik wist reeds waaraan ik my te houden had, toen de groote wyzer den derden rib telde, en wachtte slechts 'n paar ribben langer, om zeker van m'n zaak te zyn, en my te vrywaren tegen de altyd on-

aangename verdenking van overyling.

By dezelfde gelegenheid bemerkte ik dat onze tabakspatroon z'n genegenheid had weggeschonken aan een exemplaar van lager anthropologisch standpunt, dan ieder welgeaard frenoloog zal moeten toekennen aan myne SARAH. Deze namelyk mag zich verheugen in 't bezit van een fraaien Kaukasischen langschedel *), terwyl 't geraamte in de Kurzaal zich levenslang met 'n doodeenvoudigen Kalmukstouranischen rondkop scheen beholpen te hebben. Als 't mensch er mee tevreden was, my wel! Misschien was dat ding in den kring waar ze zich bewoog, voor haar gebruik voldoende, en 't zou dus getuigen van kleingeestigheid, haar dit kwalyk te nemen. Toch kon ik me niet onthouden verband te zoeken tusschen de weinige moeite die de Natuur had ten-koste gelegd aan haar kop, en zekere preutsheid waarmee ze neerzag op alles wat haar omringde, en vooral op 't betrekkelyk onschuldige *rouge et noir*. Dat haar gebit niet te vergelyken was by dat van m'n favorite in 't Museum, nam ik minder kwalyk. Ik schreef die onvolkomenheid heel goedig toe aan 't gebruik van koek en warme dranken. 't Raakt het ras niet.

Ras... ras... ik daag elk ras ter-wereld uit, natedoen wat Mevrouw de tabaksprinses met 'r neus deed?

Ze trok hem op.

Geen anatoom zal me gelooven, maar waarachtig ze trok hem op! My komt die manoeuvre voor, als triumf der fatsoenlykheid. Onthoud dit lezer, en beproef gy uw kracht eens aan zoo'n kunststuk, als gy niets meer zult aanhebben dan wat beenderen en een gouden ketting. Ik zet het u in tienen.

Op-eenmaal begon ik nu intezien — en 't was voor 't

*) Het geraamte in 't Wiesbader museum behoort indedaad tot de *dolichocefalen*, maar ik had ongelyk den schedel fraai te noemen. 't Spyt my om SARAH's wil, doch waarheid boven al: haar kop is scheef.

eerst niet — met hoeveel gnomen-vernuft de kleinė cicerone m'n indrukken en gedachten hanteerde. Eerst deed hy me verlieven op de jeugdige kiezen van de tweeduizendjarige SARAH. De schalk wilde dat ik haar beeld voortdurend in 't gemoed dragen zou, om door de herinnering aan haar bronzen tooi, terstond gereed te zyn tot assimilatie, by 't zien van al dat tabaksgoud. Daarop volgde heel geleidelyk 't ontkleeden. Dichters staan voor niets. De bliksem zelf zou zich hebben laten weerhouden door 't zyden weefsel van haar kleed, en ik, schrijver, poëet en barbaar, drong dóór... verder, dieper... o VESALE!

Wel zeker! Als m'n lieve SARAH daar naakt te-kyk lag in een glazen kast, hoefde ik toch geen omslag te maken met dat vreemde mensch. Dit had *Semi-ur* precies uitgerekend, en langs dien vreemden maar zekeren weg leidde hy my en den lezer tot de opmerking:

hoe 'n fatsoenlyke hollandsche vrouw, die zichzelf en de firma van m'nheer respecteert, na 't verlies van al haar spieren, nog altyd fatsoenskracht genoeg bezit om den neus optetrekken voor zaken, die... wel beschouwd, niet zoo heel veel schandelyker zyn dan zekere telegrammen uit Alexandrië.

De conclusie van dit hoofdstuk is alzoo: die speelzalen zyn ware Brakke-Gronden van onzedelykheid, en Mevrouw VAN DER BANDJIR neemt zich vast voor, al haar nichten, neven, kennissen buren en vereerders te waarschuwen tegen 't verfoeielyke spel.

Ik had hier vrede mee. Na 't mensch weer behoorlyk in vleesch en kleeren gezet te hebben, liet ik haar de zaal verlaten in de vaste overtuiging dat ze nu precies wist „wat er alzoo op badplaatsen voorvalt." Ze zal daarmee effect maken op de krans: 'n specialiteit van reis-indrukken en nauwgezette zedelykheid.

PRIESTERS, TRUFFELS EN SPEELBANKEN.

... *ne sont pas ce qu'un vain peuple pense!*

Zóó sprak de onnozele Tartuffe, en omdat er anderhalf voet te-kort kwam aan de maat, liet Molière hem 't vers aanvullen met: *les prêtres.*

Lodewyk XVIII was 'n vraat, of 'n lekkerbek, of 'n *gourmand*, of 'n *glouton*. In een of meer dezer hoedanigheden hield hy veel van truffels. Doch zie, z'n dokter had hem die lekkerny verboden, omdat Z. M. wat overvoêrd was, en aan 't pootje leed. Toen nu de welmeenende geneesheer z'n patiënt eens betrapte by 'n sterk getruffelde leverpastei, en zich gereed maakte tot 'n dokterlyke berisping, sloot Louis hem den mond met...

De koning had gelyk. Wie niet weet wat-i zeggen zal, moet citeeren. STUART MILL zegt...

Ach, er was nog geen Stuart Mill in die dagen! LODEWYK, minder gelukkig dan onze publieksprekers in de Kamer, moest zich behelpen met MOLIÈRE, en diens armen Tartuffe: *les truffes*, beste dokter,

les truffes ne sont pas ce qu'un vain peuple pense!

Zoo verantwoordde zich de koninklyke boeteling, en de dokter was ontwapend.

Lieve lezer, wees nu eens even inschikkelyk als die dokter, en geloof me op m'n woord van reis-indrukbeschryver: het publieke spel aan de badplaatsen is niet *ce qu'un vain peuple pense.*

Die vrouw met 'r neus, of zonder neus, van zoo-even, had ongelyk. De goede God beware my voor de onhebbelykheid, al m'n lezers en lezeressen zoo tot op 't been toe uittekleeden als ik haar deed. Maar 'n klein hoekje wil ik toch opligten van den jurk waarmee de wereld veel leelyks bedekt. Ik wenschte dat de afkeer waarmee men fatsoenshalve 't hazardspel beschouwt, een redelyken grond had. Hieruit namelyk zou te besluiten zyn, dat er buiten de speelzaal eene maat van eerlykheid en loyauteit gevonden wordt, die de minachting regtvaardigen zou van wat daarbinnen voorvalt. Maar... dit is zoo niet! Even als de geringste myner lezers heb ik veel ondervinding, en al sta ik in opmerkingsvermogen en scherpzinnigheid eenigzins beneden al m'n landgenooten — Haagsch Kamerpeil — zal men my toch eenig regt van beoordeeling toekennen omtrent zaken die ik onderwierp aan een gezette studie, gelyk men bemerken zal dat ik met het spel en... sommige andere dingen gedaan heb.

Het komt my dan voor, dat de openbare speelbanken, in stelligen zin, doch vooral *vergelykender-wyze*, zeer eerlyke loyale inrigtingen zyn.

Sedert eenigen tyd is het mode geworden, op die banken te schelden. Moraliseerende couranten wedyveren daarin met gedecaveerde spelers. De eersten tasten het spel in principe aan. De laatsten beweren dat het onlangs „by gelegenheid van die fameuse *déveine* onmogelyk zuiver kan toegegaan zyn!"

Op- en aanmerkingen van de laatste soort, wil ik 't eerst beantwoorden.

Ieder speler meent dat hyzelf 'n soort van mikpunt voor de slagen van 't lot is. Deze waan is kinderachtig, hoogmoedig, bekrompen ... maar ze heerscht overal. „Dat nu ook juist *my* zoo'n vreemde zamenloop treffen moest!" heet het. In dit „juist *my*" ligt het zwaartepunt der dwaling. Wie z'n persoonlyk belang weet te abstraheren, en met wysgeerige onverschilligheid het geheel overziet, zal bemerken dat het „lot" niet de minste notitie neemt van ieders ikheid, en met koude rechtvaardigheid z'n slagen of gunstbewyzen regts en links uitdeelt, naar de wet van oorzaak en gevolg. De loop der kansen leidt tot evenwigt, doch deze balans kan niet anders worden verkregen, dan door verrekening van eindelooze afwykingen. Indien nu zulke afwyking een speler benadeelt, komt het hem voor, eerst dat juist *hy* zoo byzonder ongelukkig is, en later beschuldigt hy de Bank van oneerlykheid. Zoowel het „lot" als de Bank zyn volkomen onschuldig.

Om van het eerste overtuigd te zyn, behoeft men zich slechts een weinig toeteleggen op de kennis der arithmetische verhoudingen. Het arme „lot" kàn niet regtvaardig wezen omtrent *allen*, zonder telkens den eenling te benadeelen, en daar nu elk op z'n beurt de rol van dien eenling vervult, om zyn aandeel te leveren tot de harmonie van 't geheel, meent ieder dat *hy* de uitgekozen wryfpaal is voor de nukken van het toeval.

Deze meening verraadt wel gebrek aan doorzigt, maar

is op verre na zoo dom niet, als de klagt over oneerlykheid der Bank. Men verliest uit het oog, dat de Bank met het voor- of nadeel van elken speler op zichzelf beschouwd, volstrekt niet te maken heeft. A. zet op rood, B. op zwart. Eén der beide kleuren — van *zéro* of *refait* spreek ik nu niet — komt uit. De Bank behoeft alzoo den inzet van A. en B. slechts by elkaer te schuiven en toetewyzen aan den speler die op de winnende kleur gezet heeft. Het is haar volkomen onverschillig, aan wien dezer twee zy de som der beide mises uitbetaalt. Dat dit niet ieder in 't oog valt, wordt veroorzaakt door de aanhoudende afwisseling der personen die *gezamenlyk* voorstellen, wat ik gemakshalve A. en B. noemde. De som der zetten aan de roode zyde, bedraagt *op den duur* juist zooveel als de som der zetten aan den zwarten kant, en daar nu — tevens: *op den duur* — rood evenveel keeren wint als zwart, is de Bank slechts de tusschenpersoon die òf de in 't begin verloren mises bewaart, om ze aan later winners uittebetalen, òf die — indien de speler met winnen *begint* — het noodige voorschiet tot op 't oogenblik dat verliezende spelers haar dat bedrag rembourseren. Dat de verrekening dezer sommen meermalen eenige uren, dagen, ja misschien soms weken, wordt uitgesteld, ligt in de rede, doch dat die verrekening vroeg of laat plaats vindt, is zeker.

Gesteld dat 'n speler die een goudstuk opzette, negen keer achter elkander wint, zonder iets van de daardoor telkens verdubbelde mise terugtenemen, dan zou hy 5110 gulden gewonnen hebben. Daar het maximum der mise 4000 gulden is, moet hy nu, indien hy wil voortgaan zoo hoog mogelyk te spelen, 111 stukken van de massa afnemen. Wy stellen dat hy daarop nog twintig keeren wint. Dan heeft de Bank ruim tachtig duizend gulden verloren, d. i. *voorgeschoten*. De *veine* van dien eenen

speler wordt langzamerhand geboet, òf door hemzelf als-i doorspeelt, òf door 'n ander, òf door vele anderen gezamenlyk. Het komt voor, dat zulke *veines*, in-plaats van terstond door tegen-*veines* te worden veronzydigd, elkander opvolgen. Dit verandert niets aan de zaak. Het kapitaal der Bank is groot genoeg om 't hoofd te bieden aan alle binnen de grenzen der waarschynlykheid gelegen afwykingen. Ze heeft dus den tyd tot afwachten van de likwidatie der kansen, die gewis komen zal.

Deze likwidatie zou evenwel onmogelyk wezen, zonder 'n aaneenschakeling van tegenspoed voor sommigen, die dan niet inzien dat zy de terugbetaling leveren van wat de Bank aan anderen — aan henzelf misschien in gelukkiger oogenblikken — heeft voorgeschoten. En omgekeerd, waar zulke hier veronderstelde groote winsten niet behaald werden, moet *schynbaar onregelmatige tegenspoed* der spelers dienen tot verevening van gelukkige kansen die later zullen opdagen. Dat zulke betere kansen niet juist altyd, of liever zelden, dezelfde persoon ten-deel vallen, die bydroeg tot de betaling, verandert niets aan de verhouding van 't spel in 't algemeen. Wie met winst begint, kàn later verliezen. Doch de kans op later winst van iemand die met verlies *begon*, is veel geringer. Deze verloor soms den moed, doch byna immer *de noodige middelen* om voorttegaan, en de verevening aftewachten. Hierin ligt dan ook het doorslaand overwigt der Bank. Waarschynlyk zouden hare dividenden veel lager zyn, indien zy zich met het uit *zéro* en *refait* voortvloeiend kassiersloon moest vergenoegen. De betrekkelyk kleine kapitalen waarover ieder speler te beschikken heeft, zyn niet bestand tegen de nadeelige afwyking die ieder op z'n beurt treffen *moet*, terwyl de Bank, altyd kunnende doorspelen, zeker is het verlorene vroeger of later te zullen terugwinnen.

Een treffend voorbeeld is daarvan, volgens de couranten,

geleverd door zekeren GARCIA, die door aanhoudende *veine* — afwykingen in het nadeel der Bank — *eenige millioenen* gewonnen had. De man speelde door, en eindelyk keerde de kans. Er bleek nu, dat de Bank hem die millioenen slechts eenige maanden *geleend* had. De afwyking van kans herstelde de gelykheid, door even hardnekkig omteslaan naar de bankzyde, als ze vroeger aan GARCIA's kant geweest was, en de man verliet Homburg, naar men my verzekert, zonder 't minste vermogen. Ik las onlangs in de courant, dat-i thans kellner is in eene restauratie te Monaco. *Sic transit!*

Nog-eens herhaal ik hier de opmerking dat de door 'n speler behaalde *winst*, even als in dat voorbeeld, gewoonlyk door *hemzelf* weder verloren wordt, terwijl de likwidatie van het door hem geleden *verlies* — omdat hyzelf niet kan dóórspelen — ten-voordeele van *andere* spelers plaats heeft, die evenwel op hùn beurt ook weder met verlies eindigen. Doch er bestaat niet de minste grond om by eene zoo natuurlyk te verklaren loop van zaken, aan oneerlykheid der Bank te denken. Dan immers had zy de winst van dien GARCIA niet zoo hoog laten oploopen, op 't gevaar af, dat hy zich zou hebben verwyderd met z'n buit.

Zoodra men de administratie der speelbank beschouwt als verbindingspunt tusschen de spelers onderling, vervalt alle verdenking van deloyauteit. Misschien beweert die GARCIA — een schelm: hy werd te Parys veroordeeld wegens diefstal in den cercle van den hertog GRAMMONT-CADEROUSSE — misschien beweert hy dat het verliezen der — toch eerst door hem *gewonnen* — millioenen, op onzuivere wys plaats vond. Dit is zoo spelers manier. Maar eilieve, waarom liet hem dan de Bank dat geld *winnen?* En meer nog. Gesteld dat men later op oneerlyke wys al de door hem gezette mises wist te doen verliezen, wie of wat belette dan 't overige Publiek, tégen GARCIA te zetten, en aldus

zooveel, of meer nog, van de Bank te halen, als deze van haar trok?

Doch bovendien, de wyze waarop onder de oogen van 't Publiek de kaarten worden gemengd en gelegd, laat geen bedrog toe. By de roulette is 't zelfs vergund zyne mise te plaatsen, *nadat* cylinder en kogeltje in beweging gebragt zyn, zoodat 'n *croupier*, die belast was met de oneerlyke poging om invloed uitteoefenen op den loop en 't vallen van den kleinen kogel, niet eens tydig weten kan hoe hy dien invloed zou moeten besteden om den speler te benadeelen. Kort voor den val van 't balletje ook, kan men de mise naar willekeur nog verplaatsen.

En al ware dit alles zoo niet, al kòn de Bank hare tallooze geëmployeerden afrigten tot oneerlykheid, dan nog zou zyzelf daarvan 't eerste slagtoffer wezen. 't Ligt immers in de rede dat die geëmployeerden daarvan door middel van *compères* terstond zouden misbruik maken. Een *croupier* die de kunst verstond, het Publiek te bedriegen ten-voordeele van de Bank, zou al 'n zonderlinge schelm moeten zyn, als-i zoo'n handigheid niet toepaste in eigen voordeel. Stipte eerlykheid is dus voor de speelbanken eene voorwaarde van bestaan. Dit wat de loyauteit aangaat, van die inrigtingen op zichzelf beschouwd.

En... vergelykenderwyze?

Het is my een raadsel, hoe men, achtslaande op den toestand der wereld in het algemeen, zich verontwaardigd durft toonen over het bestaan der speelbanken. Is dit kortzigtigheid? Domheid? Of moeten wy het angstvallig uitziften der mug en 't slordig doorlaten van kemels, toeschryven aan huichelary?

Gy die voorgeeft zoo byzonder innig te gruwen van 't *rouge et noir*, weet ge dan niet wat er *naast u* voorvalt? De administratie en de aandeelhouders van zoo 'n Speelbank, trachten winst te behalen. Dit hebben ze met alle

andere ondernemers en speculanten gemeen. Maar vindt gy ergens zooveel opregtheid in 't omschryven der verpligtingen? Zooveel stiptheid in 't nakomen?

Met welke onderneming ook op financiëel gebied men de Speelbanken vergelykt, nergens zal ieder die daarmee in aanraking komt, zoo zeker kunnen staat-maken op de vervulling van 't uitgeschreven program. Nergens ook worden de regten der geldstorters duidelyker en bondiger omschreven. De Bank lokt niet aan door voorspiegeling van winst. Integendeel, daar zy den aandeelhouders hooge dividenden toezegt, en die indedaad uitbetaalt, waarschuwt zy elken speler dat hy verliezen *moet*. Ze omzwachtelt de eenvoudige arithmetische waarheid niet met 'n tal van voorwaarden die 't Publiek in de war brengen. Ieder kan nauwkeurig weten wat hem te wachten staat. Wie zóóveel op 'n kans zet, zal òf dien inzet verliezen, of zóóveel ontvangen. *C'est à prendre ou à laisser*. Nooit gekibbel. Nooit *chicane*. Nooit ook de minste poging om iemand overtehalen tot het wagen van z'n geld.

Men heeft meermalen de Bank beschuldigd van... ongevoeligheid. „Die *croupiers* stryken het verloren geld met yskoude onverschilligheid weg" heet het. Eilieve, wilde men dat ze belangstelling voelden of toonden? Belangstelling in wie, in wien? In den speler die op zwart zette, toen rood won? Maar dan zouden zy te-gelyker-tyd zich moeten verheugen over de winst van anderen, die op rood hadden gewed. By elken zet zouden ze het van hen gevorderd „menschelyk gevoel" zoo zonderling moeten splitsen, dat de poging daartoe indedaad even belachelyk wezen zou als 't slagen onmogelyk.

Gyzelf, lezer, zyt ge zoo byzonder gevoelig? Maak u dan gereed tot het ondergaan van een aaneengeschakelden reeks van indrukken, treurige en blyde, maar treurige het meest. Duizende millioenen menschen moesten sterven om

uw bestaan mogelyk te maken. We zyn als kerkhofsbloemen die sappen, bloei, geur en tint opzuigen uit verrotting. Gedurende den tyd dien ge aan 't lezen van ééne bladzy dezer Studiën besteedt — 'n paar minuten slechts! — blazen honderden uwer natuurgenooten den laatsten adem uit. Treurt ge niet?

Het is waar dat er gedurende diezelfde oogenblikken even zooveel, en meer nog, geboren werden, wat onmogelyk wezen zou zonder 't sterven van die anderen. Verheugt ge u niet?

Of verrekent ge het debet en credit van die aandoeningen „met gesloten beurs." Zeker! Geen gemoed zou in-staat zyn, àl de indrukken te verwerken, die de wereld hem opdringt. We zyn gewoonlyk reeds al te zwak in 't besturen en gebruik maken van wat onszelf regtstreeks aangaat.

Eilieve, waarom dan die *croupiers* hard gevallen over de onverschilligheid, waarmee ze den inzet van A. doen overgaan in 't bezit van B? Zy kennen beide personen zoo min als gy den Chinees kent, die op dit oogenblik...

Daar sterft waarachtig een neger ook... en een Hongaar... en een Duitscher... 'n Franschman... 'n Hollander... nog een... nog een... nog een...

Lieve hemel! ik wilde iets vertellen over den dood van dien Chinees... hy is reeds vergeten, en werd bedolven onder een tal van dooden, dat sneller aangroeit dan myn pen kan byhouden. Treurt ge niet, lezer?

Laat ons opregt zyn, en niet verwachten dat zeer gewone menschen, in zeer gewone betrekking — wat toch zyn ze anders dan geëmployeerden op een kassierskantoor? — zich zouden te-buiten gaan in eene *sensiblerie* die onszelf weldra bespottelyk voorkomen zou.

En onze m'nheer A. die misschien vordert dat men tranen wydde aan z'n verloren mise... laat hem eens aan *partner*

B. vragen, of deze tevreden wezen zou met het niet uitbetalen of beknibbelen van z'n winst? Zeker neen! Uit welke bron zou die winst geschept worden, hoe zou het volledig betalen van het gewonnene mogelyk wezen, als er geen verliezers waren?

De klagt over de werktuigelyke ongevoeligheid der Bank, is kinderachtig niet alleen — spelers *zyn* kinderachtig — maar zelfs zou men reden tot klagen hebben, en tot aanklagt, zoodra ze blyk gaf van belangstelling. Juist door zich hiervan te onthouden, is zy de meest zuivere vertegenwoordigster van wat wy „toeval" noemen, van de NATUUR. Ook deze immers laat den noodzakelyken schakel tusschen oorzaak en gevolg niet breken uit medelyden, uit ingenomenheid met dezen of genen, uit zwak toegeven in onze wenschen, hetgeen dan ook nooit zou kunnen geschieden zonder onregtvaardigheid jegens anderen. Ze doet wat ze moet. Ze laat elk voorval voortschryden op den weg dien alle voorafgaande gegevens het opdreven, zonder aanzien des persoons. Oude wysgeeren vonden in deze onverbiddelykheid iets zoo verhevens, dat ze dit „niet aanzien van personen" tot een der goddelyke eigenschappen hebben gemaakt.

Maar ik behoef niet zoo hoog te grypen, om de Speelbanken in bescherming te nemen tegen ziekelyke of huichelachtige moralistery.

Sedert eenigen tyd is men hier-en-daar — misschien naar aanleiding der scandaleuse zaak van LANGRAND — eenigzins wakker geworden. Maar nog altyd verheugen zich, over 't algemeen, de zwendelaryen van de soort als waartegen ik voor vele jaren reeds waarschuwde *) in beschamenden bloei. Het is koddig en... treurig, aantezien

*) In nummer 451 der IDEËN.

hoe men in eene maatschappy die tot zulke zaken gewillig het terrein levert, laag durft neerzien op het *eerlyke* spel.

Om deze kwalificatie te regtvaardigen, behoeft men slechts den toestand van den speler op de eenvoudigste wys te omschryven: hy koopt voor zekere premie — *zéro* en *refait* — de kans om zekere som, *a* malen verhoogd te zien, tegen *a* kansen die som te verliezen.

Heeft hy ongelyk, het zékere bezit van z'n geld bloottestellen aan de ónzekerheid dier beide mogelykheden, dit is *zyne* zaak. Het mag niet verweten worden aan de Bank die hem niet de minste voordeelen beloofde. Zy bedong slechts haar administratie-loon, zonder iemand overtehalen z'n geld te wagen, of hem voortepreeken op welke kans hy dit het voordeeligst wagen kan.

Wie nauwkeurig achtslaat op de *courante* begrippen over zedelykheid, en die toetst aan de handelingen der menschen, doet eene droevige ervaring op. Even als wy gewoonlyk in boeken nog-al ver afwyken van de geschreven volkstaal, worden er in schryvery, en zelfs in deftige gesprekken, zekere conventioneele begrippen voorgewend, die in de werkelykheid of niet bestaan, of niet worden toegepast. Ik zou niet durven beweren dat dit juist altyd aan huichelary moet worden toegeschreven. Deze ondeugd toch vordert zekere inspanning en talenten die niet aan velen gegeven zyn, waaruit dan ook volgt dat er minder huichelaars zyn dan men meent. De ware oorzaak der overal blykende afwyking tusschen zeggen en doen, zal wel hierin liggen, dat men tot slechte handelingen zich vervoeren laat *van-lieverlede*. Al zy het dan dat dit niet geheel onbemerkt geschiedt, men kàn zichzelf diets maken dat de regte weg niet verlaten is, of altans meer of min moedwillig daarvoor de oogen sluiten. Het ronduit goedkeuren van iets verkeerds evenwel, zou moeten plaats-

hebben in één oogenblik, en vereischt alzoo eene meer brutale, min geleidelyke miskenning van het goede. Een diefstal byv. kan, wat de logische aaneenschakeling van aandrift, voornemen en uitvoering aangaat, verdeeld zyn over vele dagen of weken, terwyl de uitdrukking: „stelen is geoorloofd" zekere oogenblikkelyke verkrachting van 't zedelykheidsgevoel vereischen zou, waartoe weinigen in-staat zyn. Van-hier dan ook dat het woord: „gy zyt een dief!" den betrokkene altyd in de ooren klinkt als 'n onregtvaardige uitspraak, en voor 'n beleediging geldt in alle gezelschappen, zelfs in 't tuchthuis.

Indien we met omkeering van de oude wapenspreuk: *fays ce que dis!* ons konden aanwennen, alles te durven *zeggen*, wat we mondjes-maat durven *doen*, zou er veel gewonnen zyn. Dan ware er een nuttig debat over meeningen mogelyk. Thans echter zyn we 't over braafhedens en deugd-principes zoo volkomen eens... in de boeken, dat er veel te weinig wordt gelet op de vraag: of al die schryvery wel in overeenstemming is met de werkelykheid? We zyn door klank van frazen bedorven, en laten ons oordeel in slaap wiegen by een deun, die niet eenmaal welluidend behoeft te zyn, als ze maar door gedurige herhaling gelyken tred houdt met onze tot geloovig aannemen voorbeschikte vatbaarheid. „God is...

Wie daarop volgen liet: „klein, koppig, lastig, groen, vierkant, kluchtig of abracadabra" zou zekeren schok teweegbregen die ons hindert, last veroorzaakt, pyn doet. Het plotseling afwyken van den bekenden deun, veroorzaakt iets als de onaangename gewaarwordingen van plotseling omzien ten-gevolge van schrik, of van 't op-eens gestuit worden in snellen loop. 't Geheele verschynsel komt neder op afkeer van 't brusk aanranden onzer traagheid.

„Het verfoeielyke spel... het noodlottige spel... het vervloekte spel... dit alles zyn geykte termen, minder

onjuist — dit erken ik — dan het bepalen der grootheid van een God wiens eigenschappen ons onbekend zyn. Maar dat de afkeer van het spel, voor 'n groot deel is toeteschryven aan invloed van den deun waarop die opinie nu eenmaal gezet is, houd ik staande.

Het ware te wenschen — ik zeide dit reeds — dat we 't *regt* hadden zoo laag neertezien op 'n fout die *vergelykenderwyze* onschuldig heeten mag. Onze moraliteit schikt zich op met puriteinsche lappen, om vuile wonden te verbergen.

Het is opmerkelyk, hoe ver het berusten in een deun zich uitstrekt. Wy weten nu eenmaal, dat het meerendeel der menschen door verwaarlozing van het denkvermogen zyn eigenlyke roeping verkracht. Maar voorgangers, wysgeeren, wetgevers, dichters, zy die 't nasporen van waarheid tot vak kozen? Van hen toch ware iets beters te verwachten. In-plaats daarvan, stuit men overal op schandelyke oppervlakkigheid. In oude en nieuwe tyden heerscht de hebbelykheid zich met 'n magtspreuk aftemaken van opgeworpen vraagstukken, en 't is bedroevend optemerken hoe de niet zeer heilbegeerige gemeente by voortduring zich daarmeê schynt tevreden te stellen.

Zelfs Socrates, die zelf zoo goed wist hoe hy *vragende* z'n tegenstanders kon doen aanlanden op 'n beschamend *concedo*, zou meermalen te-kort geschoten zyn, als men zyne methode van debat had toegepast op z'n eigen stellingen. Wat zou Jezus hebben geantwoord, indien men hem gevraagd had: Rabbi, wat *is* des Keizers? Of: wie zal regtspreken, indien alleen de onzondige daartoe bevoegd is? Of: hoe leidt de optelling der velerlei wyzen waarop de man zich ongeschikt maken kan tot de voortteeling, tot juiste waardeering van 't huwelyk?

Dergelyke vragen zyn er duizenden te doen. Het heeft den schyn, als-of ten allen-tyde de voorgangers der Vol-

keren zich niet zoo zeer ten-doel stelden, den menschen heldere begrippen meetedeelen, als wel hen afterigten tot gewoon raken aan duisterheid. By onze nieuwere moralisten is dit niet beter gesteld. Sedert jaren zoek ik tevergeefs naar de oplossing der tegenstrydigheid, hoe men te-gelyker-tyd werken kan doen verschynen over *exacte* wetenschap — waarby dan toch het $2 \times 2 = 4$ als erkend verondersteld wordt — en zoogenaamd zedekundige opmerkingen of vertoogen, die de logische waarheid brutaal in 't aangezigt slaan?

Niemand zou durven verkondigen dat 'n driehoek vier zyden heeft, maar wel mag LAROCHEFOUCAULD de huichelary voorstellen als 'n hulde die de ondeugd aan de deugd bewyst. Wel mag OPZOOMER — een hoogleeraar in de wysbegeerte! — den Volke verkondigen dat „God het beginsel is der Rede." *)

De voorbeelden van dergelyke... slordigheid, heb ik voor 't grypen. Indien ik hier met den lezer *sprak*, met iemand dien 't inderdaad om waarheid te doen was, zou ik hem voorstellen my *naar zyne keuze* een stuk voorteleggen, waarin eenig zedelyk principe verkondigd of 'n zielkundig vraagstuk behandeld wordt. Ik neem aan, hem *overal* blyken te toonen van de waarheid myner stelling: dat er misbruik wordt gemaakt van de gemakzuchtige hebbelykheid om klank aantenemen voor iets wezenlyks,

Nog altyd verkeeren duizenden en duizenden in de

*) De dwaling van LAROCHEFOUCAULD heb ik reeds ergens in m'n IDEËN aangeroerd. En wat de zotterny van OPZOOMER aangaat, verwys ik naar zeer vele bladzyden uit den III[n] bundel, waar ik het godsbestaan behandel. De wysgeerige professor schynt niet intezien dat hy zynen God een slechten dienst bewyst, door hem te benoemen tot „*beginsel* der Rede" dewyl deze hoedanigheid hem belet met die Rede *homogeen* te zyn, daarbuiten plaatst, en alzoo daartegenover, wat ten-slotte neerkomt op *redeloosheid*. Precies m'n idee!

meening, dat er iets als wysheid is te-berde gebragt door mannen als KANT, e. d. Dit is een treurig verschynsel.

„Als ik met den lezer *sprak*." Maar dit is nu eenmaal zoo niet. Indien ik dus m'n stelling betoogen wil door voorbeelden, zou ikzelf die moeten kiezen, en dit verzwakt den indruk, daar 't alligt den schyn hebben zou, alsof ik my in de keuze had laten leiden door vooroordeel. Sommigen immers zouden meenen dat ik my te *beau jeu* gaf, door 't aanvallen byv. van verouderde bybelsche moraal, of duits-wysgeerige mystiekery. Liever dus iets meer dagelyks, iets eenvoudigs. Ik zoek... ik zoek...

Misschien zal zich in een volgend hoofdstuk wel 'n geschikt voorbeeld van valsche moraal aan myn pen opdringen, waaruit zal kunnen blyken dat ik onder de dingen *qui ne sont pas ce qu'un vain peuple pense*, tusschen truffels, priesters en speelbanken in, heel gevoegelyk een plaatsje had kunnen inruimen aan schryvers.

De lezer gelieve voorloopig genoegen te nemen met 'n kleine vertelling, die hem in kennis brengen zal met 'n bondgenoot in afschuw van 't verderfelyke spel.

VIEUX-DELFT EN MORAAL.

Hy was 'n oudheidskenner, en als zoodanig dan ook kwam ik met hem in aanraking. Wy ontmoetten elkander op 't kerkhof by de zoogenaamde „alte Kirche" op den heuvel ten Z. O. van Sonnenberg. Tot specialiteit had hy antieke en middeleeuwsche oorlogskostumen en vernielingswerktuigen gekozen. De man was expert in stormrammen, balisten en katapulten, in *jambards*, *brassards*, *godendars* en *miséricordes* *). Ook deed-i in „Vieux Delft." Over al

*) *Miséricordes* heetten de korte dolken waarmede men den ter-aarde geworpen vyand afmaakte, tenzydi om genade bad. Misschien ook, al bad hy om genade. Tot dit slachterswerk was een kort wapentuig noodig,

die dingen had hy boeken geschreven.

Op 'n wandeling naar de overblyfselen van 't Romeinsche *Castellum* te Rambach, passeerden wy de Kursaal. Het spel kwam ter-sprake. Tot z'n groote verwondering keurde ik eenvoudig die uit- of inspanning af, zonder intestemmen met al de verwenschingen die hy de Kurhaus-directie naar 't hoofd wierp, en de Regeering die zulke zaken duldde. Daar hy een-en-ander wist van myn streven, werken en stemming, scheen het hem te bevreemden dat ik niet heviger was in myne uitdrukkingen.

— *Est-il possible que vous*... vous *qui êtes moraliste*...

— Ja, zei ik, ik ben moralist. En juist daarom... ik vind dàt spel zoo heel erg niet.

En daarby bleef het, dien dag.

Myn nieuwe kennis was een Duitscher, die sedert dertig jaren Parys bewoonde, en in die stad naar-i my verzekerde, een museum bezat, dat 'n half millioen franken waard was. Uit Parys verdreven by 't begin van den oorlog, wachtte hy den vrede af, om zoodra mogelyk zyne schatten over te brengen naar 'n beschaafder land. Intusschen vermaakte hy zich zoo goed mogelyk, met het opsporen en waarnemen van de oudheden die de omtrek van Wiesbaden oplevert. Maar hy ging te diep gebogen onder z'n *specialiteit*, om 't regte te genieten van romeinsche kastelen en germaansche graven. Kalk, steen en ingestorte aardheuvels *)... och, dit alles was voor onzen man het ware

---

omdat men met andere gereedschappen niet zoo goed de voegen van 't harnas vinden kon. *Godendars* is een van de vele fransche verbasteringen van den Nederlandschen *goedendag*, een soort van knuppel. Men vindt ze ook genoemd *godendacs*, *goudendars*, *godendaz*. Wie hiervan meer weten wil, wordt verwezen naar HUYDECOPER's schoone uitgave van Melis Stoke, uitg. 1772, deel III blz. 81 vlgg.

*) Ingestort na 't omwoelen. Zelden of nooit vindt men een *tumulus* ongeschonden. Wat men daarin vond, ligt in 't museum.

niet. Hy had yzeren harnassen en wapenhoeden noodig. Het Wiesbader museum — ook voor *zyn* vak overigens hoogstbelangryk — kende hy spoedig van-buiten, en ik verdenk hem van minachting voor de beide daar bewaarde romeinsche soldatenschoenen, omdat er geen sporen aan zyn. *) *Ce n'est que de l'infanterie*, zeide hy. Bovendien, men vindt in dat museum geen „Delft". Niet het minste schoorsteenticheltje. Dit scheen hem zeer te hinderen, want: *Croyez-moi, en fait d'archéologie, du vieux* Delft *avant tout!*

Nu weet ik wel dat alle smaken in de natuur zyn, maar 't ligt in *myn* natuur, te willen doorgronden waarom sommigen een zonderlingen smaak hebben.

Ik liet dus m'n archeoloog voor my poseeren, en beloofde myzelf hem niet lostelaten, voor ik den terp had omgewoeld, waarin hy z'n byzondere voorliefde voor Delftsch aardewerk bewaarde. Ik lette aandachtig op alles wat hy omtrent oude wapenrustingen mededeelde, en stond meermalen verbaasd over de nauwkeurigheid zyner kennis. Op zeer weinige jaren na, wist hy den ouderdom van elk stuk te bepalen. De vorm van een staafje, spykertje, schroefje scheen hem perioden uit de geschiedenis, landaard en dagteekeningen toeteroepen. Hy las in de platen, ringen of schubben van een pantser, als waren 't almanakken geweest. De lezer zal my wel genoeg scherpzinnigheid toekennen, om te gelooven dat ik zyne opgaven contro-

*) Een dier schoenen zyn van een kind, een *enfant de troupe* waarschynlyk. Bedoelde schoenen staan in den catalogus als van romeinsche soldaten genoteerd, en dit kan in-zooverre juist wezen, dat ze gedragen zyn door individuen die tot 'n romeinsch legioen behoorden, doch eigenlyke *Romeinen* zyn er in Germanie, buiten de bevelhebbers, slechts zeer weinigen geweest. De romeinsche legers bestonden uit krygslieden van den romeinschen *Staat*, die in allerlei gewesten waren byeen geraapt. De lyksteenen, die gewoonlyk den landaard der overledenen opgeven, wyzen dit uit. Men vindt *Pannoniërs*, *Rhetiërs*, *Daciërs*, *Illyriërs*, enz. doch eigenlijke Romeinen of zelfs *Italiërs* zeer zelden.

leerde, of althans genoeg waarheidszin om dit te beproeven. Hy vond dit aangenaam, en was zeer in z'n schik met de hulde die ik wel genoodzaakt was te brengen aan zyne zaakkennis, maar:

— *Hélas... si nous avions du vieux* Delft *ici!*

Dit wilde zeggen, dat-i my in dat vak nog grooter reden tot verbazing geven zou. By-gebreke aan ticheltjes *in naturâ*, sloeg hy my een cursus voor, in de werken die hy over die zaken geschreven had. Ik leerde daaruit juist genoeg, om intezien dat m'n roeping elders lag. Hoogstens interesseerde my de opmerking hoe weinig onze ouweluî konden voorzien, dat die leelyke potjes en schoteltjes, die wanstaltige pagoodjes, en die chinees-hollandsche poppen op de schoorsteentegels, eenmaal stof zouden leveren tot ontwikkeling van zooveel geleerdheid als m'n vriend daarby wist te-pas te brengen. En niet alleen geleerdheid! Er kwam ook hartstogt by, iets als poëzie, waarachtig! By-gelegenheid zal ik een drama maken van den Argonauten-togt naar zeker merk...

— *Vous avez beau rire*, zeide hy, *je vous jure qu'il n'y a rien de si intéressant que le* vieux-Delft. *Si j'ai le bonheur de revoir ma collection à Paris... cela vaut cinq cents mille francs!*

Hy stond duizend angsten uit, dat de communards z'n huis zouden omver halen, of dat het vernield worden zou door 't bombardement. Ook drukte hem, in afwachting van 't weerzien zyner lievelingen, zyne werkeloosheid. Gelukkig dat-i „auteur" was. Hy kon zinnen ronden, aan elkaar lymen, een stuk maken, had relatiën met uitgevers... wat wil men meer? En hy bevond zich te Wiesbaden:

— *Le jeu, m'sieur! C'est atroce, infâme, pernicieux, infernal, c'est...*

— Ja, zei ik, men kan z'n tyd beter besteden.

Die lauwe afkeuring was hem weer niet genoeg. Hy noodigde my uit, hem te bezoeken, om eens te hooren

wat hy over 't spel geschreven had. Dit geschiedde. Ik vernam: *que le jeu était... atroce, infâme, pernicieux, infernal.* Als 't werk uitkomt, zal 't zeker opgang maken. Het is vol gemeenplaatsen die zich heel gemakkelyk laten aanhooren, en den lezer op niet de minste kosten jagen van inspanning. Eigenaardig was het, dat de „auteur" zich zoo verdiept had in declamatien, dat hy evenmin op 't denkbeeld was gekomen de arithmetische verhoudingen van 't spel natesporen, als om de geheele inrigting der Speelbanken te vergelyken met die van andere financiële of industriële genootschappen. De deun was nu eenmaal, dat het spel: *était atroce*, enz. Op dien deun werd alles gezet.

Toen ik het fragment had aangehoord, wenschte ik hem geluk...

— Neen, niet over uw stuk, voegde ik er snel by, om hem niet in den waan te laten, dat ik z'n geschryf hoog stelde, maar hiermede dat ge op uwen leeftyd — hy was zoo oud als ik — nog zooveel verontwaardiging hebt overgehouden voor byzaken. De myne is sedert lang aan erger dingen besteed. Ik erken dan ook, dat ik er nooit zeer zuinig mee omging.

Het gesprek nam een andere wending. Hy was dikwyls in Holland geweest — natuurlyk: *vieux-delft!* — en verstond de taal van dat land „hiel geut." E. g. „assiblif meneer... borreljе mè soekker." Daartegen was niets intebrengen. Ook de zeden had hy nauwkeurig bestudeerd, doch alweer heel *specialiteitig* met zekere voorliefde voor sommige onderdeelen. Zoo wist-i niets van duur vleesch, moderne theologie en slechte boter, maar hiertegenover staat, dat ik door hem werd opmerkzaam gemaakt op heel andere vervalschingen die my weer onbekend waren, en die waarschynlyk ook voor den lezer al 't aantrekkelyke zullen hebben der nieuwheid. De „*casques*" der „boerinnen" — dit woord beduidde in zyn mond: alle vrouwen in de pro-

vincie, dus ook friesche dames — zyn van koper en blik. Te Amsterdam worden de huwelyken gesloten, zonder dat bruid en bruïgom elkaer ooit gezien hebben. Die zaken worden geregeld door „den papa, mit 'n lange piep im moend." Alle vrouwen hebben een pruim tabak achter de kiezen.

„Zelf gezien."

De dames breien, en de mannen rooken in de kerk...

„Zelf gezien."

Ergens in een provinciestadje...

„Zelf gezien!"

Het stadje, denk ik.

... worden in een herberg...

„Zelf gezien!"

De herberg, denk ik.

... de gasten bediend...

„Zelf gezien!"

Die gasten, denk ik.

... bediend door *des femmes absolument nues!*

't Fameuse „zelf gezien" bleef ditmaal weg. En ik vroeg er niet naar, omdat ik te bang was dat-i ja zeggen zou. Wat had ik dan moeten antwoorden? Ik vloog op in... een zachtmoedig berispen zyner kleingeestigheid, die 't zoo eenvoudig en gemakkelyk kostuum der Hollandsche kellnerinnen afkeurde. Bovendien, zei ik, hebt ge te veel gezegd, door ze *geheel* naakt te noemen. Het schynt uwe aandacht ontsnapt te zyn, dat ze altyd eenigzins gekleed zyn met 'n knipbeursjen aan den linkerhiel, waarin ze 't betaald gelag bergen. In vroeger eeuwen bewaarden ze dat in den mond, maar na de grondwetsherziening...

't Scheen voor ditmaal genoeg. 't Zou onzen oudheidkenner — men ziet, hy deed in *haute nouveauté* ook — zeer verwonderd hebben, als-i had kunnen gissen dat ik z'n bespottelyke leugens onzedelijker vond dan 't *infââme*

spel. Hy koos de beste party, en vermeed het al te gevaarlyke „zelf gezien” door ’n gemaakt lachen over m’n *charge*, die hy voorgaf koddig te vinden, om de erkentenis te ontwyken dat ze caustiek was. Wat overigens de vreemdelingen beweegt, zulke zotte — en dikwyls kwaadaardige — vertellingen omtrent Holland in omloop te brengen, is me een raadsel. Schryvers armoed?

— *Sans badinage*, ging de ethnologische werelddeelontdekker voort, ik heb in Holland zeer zonderlinge zaken beleefd. Eens te Delft...

Ik maakte my gereed hèm te vertellen dat men te Berlyn de zoogminnen by-voorkeur onder de hermafroditen kiest. Maar ’t hoefde niet. Want in-plaats van een nieuwen trek uit het hollandsch volkskarakter, werd me nu een verhaal meegedeeld, dat alle kenmerken van waarheid droeg, en dat me tevens licht gaf in ’t duister vraagstuk over de aesthetische waarde van oud porselein.

Onze man had te Delft in een achterstraatje de deur van een klein huis zien openstaan, en gluurde naarbinnen. Z’n oog viel op den haard in de achterkamer, welks geheele mantel was opgebouwd of gevoerd met ’n illustratie van ’t Evangelie. Er ontbrak geen steentjen aan, van den Bethlehemschen kindermoord af tot de hemelvaart toe. Jazelfs tot de vurige tongen van ’t Pinksterfeest... ’n compleete zaligheids-épopée. En dit alles in blauwe poppen en figuren op verglaasde steentjes uit de goede periode... van ’t beste merk... een ware schat:

— *Je calculai tout d’un coup que cela valait ses vingt mille francs!*

Wat deed onze man? Ging hy ’t huisjen in, om den onnoozelen bezitter van zoo’n schat geluk te wenschen met z’n rykdom? *Pas si bête!* Hy leende van den knecht in z’n hôtel een pak kleeren, waarmee hy meende zich

te kunnen voordoen als 'n zeer gering burgerman, en informeerde zich naar den prys der huisjes van de soort als dat waarin hy al die schoorsteenheiligheid ontdekt had. Met 'n vier- vyfhonderd gulden kwam men ver. Hierop meldde hy zich by den eigenaar, gaf voor zich te Delft te willen vestigen als behanger, en dat-i zoo'n huisje misschien wel zou kunnen gebruiken „als 't niet te duur was." Na eenig bieden en dingen werd de koop gesloten. De schoorsteentegeltjes werden voorzigtig losgemaakt, zorgvuldig ingepakt naar Parys verzonden...

'k Schynt dat er op myn gelaat iets als afkeuring te lezen stond.

— *Que voulez-vous, mon ami: satisfaction de collectionneur!*

En hy wilde my uitleggen hoe zoo'n handeling „in zyn vak" niet alleen geoorloofd was, maar zelfs in zekeren zin pryzenswaardig. Als stopwoord maakte hy daarby gebruik van 't nog-al bekende: „als *ik* 't niet gedaan had, waren anderen daarmêe heengeloopen." Ik veroorloofde my 'n scheldwoord tegen die „anderen."

Die man nu schreef 'n tirade-stuk tegen 't spel, het verfoeielyke spel! Huichelary? Toch niet. Huichelaars moeten dan toch zeker doel beoogen. Wie zou 't onzen wapenkenner en porseleinman dank weten, dat-i een veldtogt tegen de Speelbanken had meegemaakt? Immers niemand. En als 't z'n doel geweest ware, zich tegenover *my* voortedoen als zoo byzonder zedelyk — er was geen reden toe! — dan had immers z'n huichelary hem moeten weerhouden van 't openbaren der manier waarop men zich 'n collectie kan aanschaffen „die 'n half millioen waard is." Z'n afkeer van 't spel was gemeend, nagenoeg gemeend. De man verbeeldde zich indedaad, toen hy de pen in de hand nam om iets te verkondigen, dat die passie, die noodlottige passie...

Wy weten nu eenmaal, hoe boekerigheid hare eischen meebrengt. 't Maakt een groot verschil, of men daar als publiekschrijver zit te oreren tegen... iedereen, of in onderhandeling is met den onnoozelen bewoner van een achterbuurt. „Ik" zoekt z'n voordeel. „Wy" is moralist. „Wy" dweept met deugd, eer, onbaatzuchtigheid. „Wy" is hoogepriester, martelaar, apostel, profeet. „Wy" draagt 'n onbevlekt kleed van hermelyn...

Maar: *ik... ik... ik?* Dat 's wat anders! *Satisfaction de collectionneur!*

L'homme est bien variable, heeft Andrieux gezegd. Ei zie, daar hebben we het nuchter voorbeeld van schryversoppervlakkigheid, waarnaar ik zocht in 't vorig hoofdstuk. Hoe kon het zoo lang wegblyven! De goede Adolf had er my reeds op gewezen.

Zou er indedaad zoo 'n tegenstelling liggen in 't wegnemen van provinciën en het ontzien van een molen?

Misschien niet!

De moraliteit op kleine schaal kon wel-eens de tol wezen dien wy betalen aan 't conventionele Regt. Een afkoop der conscientie, een assurantie-premie tegen 't vergaan onzer zielescheepjes, een luim, een welkome vergissing, een krul onder de naamteekening van ons gemoed...

Och ja! en vooral een slaapmiddel:

„Wat moet Maria Theresia wel van me denken!" zal Frits menigmaal gedacht hebben, als-i zich ter-ruste legde...

„Kom-aan, laat ik me liever bezig houden met dien molenaar... regters te Berlyn... goed gezegd!

En de Fritsen slapen in:

Charmés que sous leur règne, on croit à la justice.

En dit ander:

„Delftsch aardewerk ... 't heele evangelie met herders en gloeiende tongen op blauwe plateeltjes... echt merk... spotprys... twintigduizend franken waard... *finesse*... bedrog?

„Gekheid! De man was meerderjarig, hy moest weten wat-i deed.

„Bovendien, waarom zou ik niet gerust slapen? Heb ik niet 'n verhandeling geschreven over 't spel? *La moralité, m'sieur, la moralité!*

„Toch zou ik wel eens willen weten, of er meer zulke huisjes in Delft zyn... *la moralité avant tout!* De echte merken worden zeldzaam...

En de man slaapt in, zoo gerust als FRITS zelf.

Noemt ge dit *variable*, o ANDRIEUX? Is dat 'n *écart?*

My komt die normale afwyking van zichzelf, allereentoonigst voor. We zyn zoo! De geschiedenis van Menschdom en Mensch, is uit zulke afwykingen zamengesteld. Wie hierover verwondert is, vrage zich alweêr af: wàt er zyn zou, indien er iets anders ware dan 't *is?* Seriën die òns onregelmatig of zelfs onbestaanbaar voorkomen, worden opgewogen door schynbaar grillige combinatiën, en waar wy afwyking meenen optemerken, bestaat slechts poging tot verevening. Waar dit pogen het doel voorbyschiet, is nieuwe inspanning in tegenovergestelde rigting noodig tot het bereiken der gelykheid. NERO was 'n serie van *vier-en dertig* zwarten... als 't wáár is, wat de *habitués* der Geschiedenis over dien man op hun kaartjes geprikt hebben! Doch ook dan wordt hy opgewogen door millioenen figuren, die uit intermitterende deugdjes zyn zamengesteld. De Natuur der dingen is een nauwkeurige boekhoudster. Ze laat muschjes ter aarde vallen, en planeten tegen de zon, zoodra

die schynbare afwyking van den aard der musschen en planeten noodig is tot het sluitend maken der balans. Ze weet wat ze doet, en verzekert aan al wat reden van bestaan heeft, z'n bescheiden plaats. Aan domheid en genie, aan raderdiertjes en zonnestelsels, aan vyven en zessen op de roulet, aan Nero's en Marc-aurelen in de wereldgeschiedenis...

Ze spint den vlok tot draad, en weeft den draad
Tot doek, waarop zy, eindloos voortbordurend,
Den loop van al wat is, te aanschouwen geeft.
En wie 't verband ontkent, is schuldig blind,
Ter-nauwernood onschuldig, wie 't niet kent.

— Hm! Die blindheid zelf ligt immers in den aard der dingetjes die zich *vice-versa* menschen noemen? Weg met die verzen! Wat zou Meester Adolf daarvan zeggen! Kom liever nog-eens mee naar de kursaal. Daar is altyd nog een-en-ander voor u optemerken. Al m'n kameraadjes wachten beneden...

Zóó werd ik in m'n ontbytmymering gestoord door Semi-ur. Voor ik z'n uitnoodiging aannam, liet ik hem bezweren dat-i my ditmaal geen dikke dames zou doen uitkleeden. „Zelfs gekleed zyn ze gevaarlyk voor zekere soort van zeden, riep ik. Ziehier eene Publicatie van de Regering te Amsterdam, waarin wordt te-velde getrokken tegen vrouwelyke zwaarlyvigheid op de kermis."

M'n vrindje haalde de schouders op.

— Hebt ge met die Regering iets uittestaan? vraagde hy.

— Neen. Waarom?

— Ik zou u den raad geven, haar niet te vertrouwen. Wees verzekerd dat er koolzwarte seriën liggen naast zoo 'n *intermittence* van rooskleurige deugdzaamachtigheid. Na zoo'n preutschen zet, kan men heel gerust z'n *mise* wagen

op iets als... schelmery. Als ge molens ziet sparen... pas op je provinciën, en handel nooit in *vieux-delft* met moralisten die tegen 't onnozele Spel uitvaren. Kleine deugd, groote zonde... reken daarop. Dit is geen afwyking, 't is regel! Uwe analyse van zoo-even is weder zeer oppervlakkig... hm, verzen!

Dit verwyt noopte my tot dóórdenken. Ik begon intezien dat ik me van de opheldering der schynbare afwykingen in de karakters, indedaad wat al te gemakkelyk had afgemaakt, en dezelfde fout beging die ik LAROCHEFOUCOULD berispte. Wat ik voorstelde als gewetenstillende hulde aan de *deugd*, kan in zeer veel gevallen worden opgevat als hulde aan 't *belang*. Ik had verzuimd optemerken dat het sparen van molens niet als de schynbare tegenstelling *naast* het stelen van provinciën staat, maar daartoe zeer analogisch den weg bereidt. Er moest immers eerst met kleine binnenlandsche deugd gepronkt zyn, voor men 'n geheel Volk kon biologeren tot deelnemen aan 'n flinken rooftogt aan gene zyde der grens? Wat wy ons gewoonlyk voorstellen als luim van regt, was een der vele middelen die 't onregt uitvoerbaar maakten. Het ongelyksoortig lot dat muggen en kemels beschoren is, spruit uit dezelfde oorzaak. Wie zal ons zeggen hoeveel kleine moraliteitjes er noodig zyn, om de weg te banen tot groote onzedelykheid? Zou ook hier alweer *alles in alles* zyn? Onbeschaamdheid in pudeur? Kemels in muggen? Gestolen landschappen in gespaarde molens?

— Dat kan wel waar zyn, riep SEMI-UR. Kleine bravigheden...

Daar kwam 't kamermeisje my een kreutzer brengen, dien zo gevonden had by 't vegen...

— Dat 's 'n gespaarde molen... pas op je provinciën! En nu kom meê. We worden gewacht.

In den corridor van den *Gelen Adelaar*, vond ik inderdaad al m'n gnoompjes by elkaer. Daar waren *binomium* en *magneet*, $\frac{0}{0}$ en *half-dertien*, π en *logarithmos*, de twee *a*-tweede-magtjes en 't kristalmannetje... al m'n vrindjes die onder den Sonnenberg logeerden, en vakantie schenen te hebben. Ze hadden, om geen opzien te baren, menschelyke gestalten aangenomen, en vergezelden my naar de Speelzaal.

Onder-weg dacht ik nog over SEMI-UR's systeem na. En 't kwam me hoe-langer hoe-meer gegrond voor. Had ik niet in dezelfde stad, die zich nu te goed achtte voor dikke vrouwen, slechts weinige jaren geleden, door 'n geverwden wilde *levende konynen en duiven zien verslinden*, tot amusement van PUBLIEK? *) En was 't niet ook dáár, dat een zeer vrome Burgemeester door de *stads*-courant het volk liet wysmaken, dat de aandeelen in eene onderneming, waarby hyzelf als commissaris betrokken was, en die toch later bleek „niet goed" te zyn, opgeld deden op de Londensche beurs? †)

SEMI-ÙR heeft gelyk: afwyking is regel. De goden bewaren ons genadiglyk voor kleine deugd. Amen!

En nu weêr: *am grünen Tisch!*

---

*) IDEE 484.

†) IDEËN, II, blz. 54, octavo uitgaaf.

AM GRÜNEN TISCH.

Het maakt een groot verschil, of men een speelzaal met of zonder *wetende* gnomen bezoekt. De tourist die daar binnentreedt, alleen omdat-i „nu eenmaal te Wiesbaden of te Homburg zynde, later toch moet kunnen zeggen, dat ook hy het fameuse spel gezien heeft, en *„er alles van weet"* denkt er waarschynlyk niet aan, dat hyzelf een der belachelykste figuren is, die men om de groene tafel aantreft. Dat idiote rondzien, die open mond, of — wat later — die mislukt-voorname minachting in de zaemgeknepen lippen, die burgerlyke *zugeknopftheit*, die armoedige verbazing over 'n paar hoopjes goud, die fatsoenlyke

viesheid... alles roept, of liever alles affecteert den roep: *je ne boirai pas de cette eau!*

We zagen reeds dat er touristen zyn, die thuis wel genoegen nemen met onsmakelyker drankjes. En, daar ze 'r dikwyls niet naar uitzien als-of ze goed konden rekenen, hebben wy regt tot de gissing dat ze misschien later wel eens zullen drinken van dìt water ook. Ze zouden er niet beter om zyn. Maar wel zyn ze 'r nu minder om, dat ze 't nalaten uit houterigheid.

De meesten die voor 't eerst een speelzaal bezoeken, liggen onder den boekerigen indruk van moraliserende vertellinkjes. Alle spelers moeten volstrekt tragische figuren zyn. Om de drie, vier, minuten hoort men een schot vallen. De weg is bezaaid met lyken. De vyvers in den omtrek hebben geen water genoeg, om al de aspirant-drenkelingen van behoorlyke stikking te voorzien. Een stoet ongelukkigen maakt *queue* voor de deur der zwaardvegers. Menschenvrienden vinden *mitrailleuses* uit, maar ook deze dingen kunnen 't werk niet af. Zelfs de handige *strichnine* schiet te-kort...

En in de zaal zelf ziet men telkens een kind op de tafel... zuigelingen... maagdjes en jongeluî... heele kroosten... laatste bezittingen altyd van wanhopige vaders die 'n verkeerd systeem hadden...

Ik neem deze gelegenheid waar, die vaders, en tevens de romanfabrikanten, opmerkzaam te maken op zeker artikel uit het reglement der speelbanken. Men zet in gulden- thaler- of frankengeld. Als goud, worden niet dan *louis d'or* of *friederichs* aangenomen. En papier is slechts in hoedanigheid van fransche bankbilletten geoorloofd. Wie nu geen dezer soorten van waarde bezit, zou eerst moeten wisselen, waartoe de Bank altyd bereid is, naar de koers van den dag. Dramatische *faiseurs* die 'n kind laten opzetten, behoorden alzoo den lezer meetedeelen tegen welken

prys dat object door de Bank is overgenomen, en hoe zy 't in de boeken aan de aandeelhouders verantwoordt?

De Speelzaal gelykt hierin vry juist op moraal-litteratuur, dat er veel koddigs valt optemerken. Ik erken dat dwaasheid altyd een treurigen indruk maakt, doch deze soort van smart is overal optedoen Overigens levert een speelbank minstens zooveel stof tot lachen, als tot schreien. Dat menigeen die daar z'n geld verliest, zeer onaangenaam gestemd is, zal wel waar zyn, doch dit wordt vry wel opgewogen door de vreugd van den winner. En al ware dit zoo niet, van de vreesselyke wanhoopstooneelen die boekemakers schynen noodig te hebben voor 't effect, vindt men geen spoor. *Ik* — geholpen door m'n gnoompjes — kon het den vertrekkenden speler aanzien, als-i verloren had, maar dit blyft den gewonen bezoeker gewoonlyk onbekend. De oorzaak der schynbare onverschilligheid van de spelers, zal wel niet zoo zeer in hunne geestkracht of zelfbeheersching te zoeken zyn, als wel hierin, dat het verliezen aan de Bank, slechts zeer zelden eene oogenblikkelyke catastrofe te-weeg brengt. Velen hebben op de groene tafel inderdaad een fortuin verloren, doch dit geschiedt gaande-weg, vanlieverlede, en nooit op 'n wyze die 'n geschikt oogenblik aanbiedt tot het plaatsen van tooneelachtige wanhoop. Een myner geleiders wees my als voorbeelden daarvan, een paar sujetten: lord CI-DEVANT, Made DE V. en Mevrouw X, geboren baronnes Y, eene Hollandsche. De laatste kende ik reeds zonder hulp van m'n gnomen. Ik had haar eens een parapluie ten-geschenke gegeven... hoe was ook weer die historie? *Meminisse juvabit.*

Het was in de dagen van STACCATA's... mindere overrypheid. Ik zat achter 't Kurhaus, en dronk m'n koffi, toen m'n aandacht op-eens getrokken werd door 'n rumoer by den uitgang der Speelzaal. Eene vrouwestem schreeuwde en schold:

— Spiesboeben... allemaal! M'n sjirm... chans nui... pas gekauft voor tien goelden... 't is 'n ware sjant... herejees, wat een sjant!

— *Eine Landsmänninn!* zei 'n heer met wien ik in gezelschap was. *Sie werden mir eingestehen dass Ihr Holländisch eine sonderbare Sprache ist!*

Ach ja, vooral waar ze op Duitsch gelykt! Ik vatte ditmaal den handschoen niet op, daar ik 't dien dag al tot vervelens toe gedaan had, en er moê van was. Doch er scheen me in de opmerking dat die schreeuwster eene landgenoote van my was, iets verwytends te liggen. Kon *ik* 't helpen, dat het mensch zich zoo gemeen aanstelde?

— Kent ge haar? vraagde ik.

— *O gewiss! Wer sollte die baronin Y. nicht kennen! Sie ist ganz auf den Hund...*

En hier volgde de vry scandaleuse geschiedenis van die vrouw. Zoowel haar eigen naam, als die van haar gewezen man — ze was van hem gescheiden — klonk allerdeftigst. Medelyden en nieuwsgierigheid drongen my tot kennismaking. Misschien ook wilde ik den Duitscher dié zoo minachtend over haar sprak, iets als ridderlykheid laten zien, door 't party-trekken voor 'n landgenoote in decadentie. Hy raadde 't my af, maar ik bleef by m'n voornemen, en sprak de vrouw aan.

— Mevrouw, zei ik, misschien kan ik u de parapluie terug bezorgen, of althans...

— Uwe sind Hollander? vraagde zy, terwyl ze myn arm greep.

— Ja, ja, kom maar mee.

En ik geleidde haar in een der winkels van de colonnade, waar men parapluien verkocht.

— Ach, liebe chott, uwe sind ja de eerste chenereuse Hollander die me bechéchen.

Ik schryf haar taal by benadering nauwkeurig, maar

moet erkennen dat ik moeite had haar te verstaan. Ze had zich zoolang „herumgetrieben" dat ze geen enkele taal sprak. Toen ze 'n parapluie naar haar zin had uitgezocht, verlieten wy den winkel, en 't berouwde my spoedig, dat ik den raad haar niet aantespreken, in den wind had geslagen. Ze liet me niet los, en verhaalde in een adem vyf-en-twintig jaren levens: één schandaal! Ze was op haar zestiende jaar getrouwd...

— Chéchen m'n sin, zei ze. Was wees 'n wurm van sesseen jare van de welt!

Nu, en omdat een wurm van zestien jaar zoo weinig van de *Welt* weet, was ze nu op haar vier, vyf of zesen-veertigste...

Hoe zal ik 't noemen. Ik wilde schryven: zoo liederlyk, maar durf niet. 't Mensch was ziek.

— Ik mot immer jemand haben die ik liep, zei ze. Als ik das haben ken, ben ik chans soefrieden, warhaftig!

Ja, ze was ziek!

Zoo goed mogelyk, maakte ik me van de stumpert af — 't ging niet gemakkelyk! — en toen ik terug kwam by m'n duitschen kennis, erkende ik ronduit dat-i de waarheid had gezegd: *ganz auf den Hund!*

Was dit een gevolg van 't Spel? Ik geloof het niet. Het schepsel verspeelde wel vry geregeld alle kwartalen de som die haar gewezen echtgenoot, krachtens regterlyke uitspraak verpligt was haar uittekeeren, maar zedolyk bedorven was zy, voor ze een voet in de Speelzaal had gezet. Hare opvoeding was weelderig en valsch-wereldsch geweest. Men had haar nooit geleerd zich bezig te houden met zichzelf, of liever, men had dit immer belet. Haar denkvermogen was blyven staan op de grenzen der kindsheid, en arbeiden had ze niet geleerd. Nooit kwam het in haar op, dat inspanning pligt wezen kon, of zelfs dat inspannen mogelyk was. Wat niet in haar schoot viel,

ving ze niet op, en 't lot had al zeer ongerymde seriën van voorspoed moeten verzinnen om het pad van die vrouw op iets anders te doen uitloopen dan een sterfbed van stroo.

Ze bezocht my in m'n hôtel, en noodigde my uit, hare geschiedenis te schryven. Nu, dit kan wel, en korter dan ze meende. Luiheid en hysterie. Ziedaar alles. Ik hoop dat ze dood is.

Wat anderen aangaat, die in haar leven een rol speelden... ik wil geen onschuldige verwanten leed doen. Mògt ik dat, dan zou er blyken, hoe er valsch gespeeld wordt in heel andere kringen dan te Homburg en Wiesbaden!

Onze lord... CI-DEVANT — zoo doopte ik 'n anderen type aan de groene tafel — was vroeger ryk, engelsch ryk. Hy bekleedde een hooge betrekking in Britsch-Indië, kwam in Europa terug, verslaafde zich aan 't Spel, en wordt op dit oogenblik onderhouden door z'n verwanten in Engeland. Hy ontvangt maandelyks twintig pond, en verteert daarvan hoogstens honderd gulden. De overige honderden-veertig gulden zyn voor de Speelbank. Wanneer 't hem, na ontvangst van z'n onderstand, wat snel tegenloopt, zoodat-i eenige dagen of weken veroordeeld is tot onthouding, geniet hy van 't aanschouwen. Dan houdt-i boek van de zetten, om gereed te zyn tot... misraden, zoodra hy weer wat in z'n beurs heeft. Nooit verraadt de minste trek op z'n gelaat, dat hy smart gevoelt, noch over oogenblikkelyke *déveine*, noch over 't verschil tusschen z'n tegenwoordigen toestand en vroeger welvaart. Ook z'n fatsoenlykheid is niet uit de plooi te brengen. Het broodje met mostert en kaas — *ein Holländer* — dat in perioden van tegenspoed het diner vervangt, gebruikt-i met dezelfde onverstoorbare deftigheid, als waarmee hy vroeger aan officiële gastmalen aanzat. Hy scheldt niet op 't „lot", hy beklaagt zich niet, zoekt geen *querelle d'allemand* met

de Bank — dit is nog-al eens de manier van *fransche* verliezers — hy laat zich niet in met *professeurs de jeu* of ander gemeen volk, hy is en blyft een *gentleman*. Waarschynlyk zou 't voor hem te betreuren zyn, indien eens een gelukkige *veine* hem al 't vroeger verlorene terug bezorgde. Ik betwyfel of z'n wysbegeerte tegen een geluks-*coup* bestand wezen zou. Het bereiken van een doel waarnaar hy zoovele jaren vergeefs streefde, en waaraan hy zooveel ten-offer bragt, zou hem eene ondragelyke leegte veroorzaken, en waarschynlyk 't signaal van z'n dood wezen, het beslissende: *rien ne va plus!*

Ik ben zeker, dat-i 'n paar rolletjes goud ter-zyde heeft gelegd voor 'n „fashionable" begrafenis. We zullen er by zyn, en 't oor aan de kist leggen, om hem z'n aanstaanden contubernalen, zoo beleefd als in zyn positie mogelyk is, te hooren toemompelen: *ladies and gentlemen, don't trouble you. I want but a very little place. My last* coup *was a deadly* refait... *never mind!*

Made. DE V. is of was — want ook deze *habituée* der groene tafel is gescheiden van haar man — de echtgenoote van een voornaam magistraats-persoon in Frankryk. Men zou haar kunnen voorstellen als geïncarneerde vertegenwoordigster van het Spel in z'n allerdomste uitdrukking. Voor dertig jaren was Made. DE V. een der schoonste en meest gevierde vrouwen van Parys, en nog heden dragen hare trekken de sporen van vroegere distinctie. Van vorige behaagzucht en *élégance* evenwel, is haar niets overgebleven. Ze schynt zich te beyveren, er uit te zien als 'n vodderaapster. Kuchend en hoestend en kortademig, neemt ze elken dag haar plaats aan de groene tafel in. Haar speelkapitaaltje bedraagt gewoonlyk twee, driehonderd gulden, die ze in een twintigtal stapeltjes van ongelyke hoogte voor zich legt, en waarvan steeds een gedeelte in frankengeld,

halve-guldenstukken en thalers bestaat. Dat afdeelen in stapeltjes schynt in-verband te staan met zeker systeem. Zy legt de gewonnen stukken, dan hier dan daar op een der hoopjes, en meermalen zag ik haar een reeds gezet geldstuk terugnemen en verwisselen voor een stuk van gelyke waarde, dat ze dan van een anderen stapel nam. Doch nog andere finesses schynen haar ten-dienste te staan. De ingenieuse oude dame heeft het middel gevonden, om 't minimum der Bank te ontduiken. Waar byv. gewone stervelingen een geheelen gulden moeten wagen aan de kans der *simple chance* op de roulet, tast zy het lot in *kreuzers* en *groschen*, jazelfs in *centimes* aan. Van hier dan ook hare behoefte aan verschillende muntsoorten. Ze is zeer bygeloovig: dát behoort by zulke slimmigheden. Wanneer deze of gene morfondarische ingeving haar de roode kleur heeft aangewezen, doch niet met genoeg aandrang of zekerheid om op-eens haar geheel speelkapitaal op die kleur te schuiven, en zelfs niet om daaraan 't vastgesteld minimum te wagen, plaatst ze byv. één-en-een halve gulden op *rood*, en matigt deze verregaande onbezonnenheid, door 't zetten van één gulden op *zwart*. Somtyds daalt ze nog lager af. *Twee gulden*, minus één daartegenover geplaatsten *thaler*, bedragen slechts *vyftien kreuzers* = 25 cents. Men kan deze al te geniale modificatie tot in 't oneindige voortzetten, en onze onnozele stapeltjes-vrouw — zoo doopte ik haar — doet dit dan ook, zonder intezien, dat ze meer geld blootstelt aan de werking van den zéro, dan ooit de vermoedelyke winst bedragen kan. Maar... ze *speelt*, en daarom is 't haar te doen. Ze kan niet leven zonder de kitteling der honderde malen daags herhaalde onzekerheid, of 't balletje ditmaal in 'n rood of in een zwart vakje vallen zal. Dat ze op deze wyze lang genoegen hebben kan van haar stapeltjes, mag waar zyn, langer althans dan de onvoorzigtige die in twee, drie

coups z'n heele genoegen en z'n kas uitput. Maar 't is een vervelende ziekte, die als middel tegen verveling, zoo'n vervelende methode aangrypt. De tering...

— Daar zyn ze nu waarachtig toch! riep 't Kristalmannetje driftig.

— Wie, wie? vraagde ik, omziende.

— Wel, die schoenmaker van zoo-even, met z'n jonge vrouw. Ik had hen zoo graag terug gezonden naar Worms. Winnen zal-i, maar 't spyt me waarlyk.

Ik herkende 't paartje dat de Speelzaal binnentrad. Op weg namelyk van myn logement naar 't Kurhaus, had de man ons verzocht hem te wyzen „*wo denn doch eigentlich gespielt wurde*"? Tot m'n groote verwondering hadden een paar der anders zoo welwillende jongelieden die my vergezelden, hem geantwoord dat de speelzalen heden en de geheele week gesloten waren, en aangeraden met den eersten trein naar huis te gaan.

— Dat 's waar ook, zeide ik, waarom zeidet gy dat?

Het kristalmannetje verhaalde my nu, dat de man pas baas was geworden: *Schuhmachermeister!* Dit wil wat zeggen in den duitschen burgerstand! Hy had zich 'n vrouwtjen aangeschaft, deed nu z'n huwelykreisje, was te Wiesbaden aangeland, *Und wollte sich nun das Spiel auch 'n mal mit ansehn...*

— Winnen zal-i, zeiden m'n gnoompjes, maar 't is jammer van den jongen!

Och die bolle vergenoegde gave gezigtjes! 't Vrouwtje, verschrikt van al 't verguldsel, kneep haar nieuwen schoen- en laarzenmaker in den arm. Ze hoorden 't geroep van den *croupier*, en begrepen er niets van. Nu, dit behoort er by. Het spreidt een waas van geheimzinnigheid over de zaak. De man ging op z'n teenen staan, om heen te zien over de *galerie*, en deelde van-tyd tot-tyd iets van z'n opmerkingen aan z'n vrouw mede. Heel veel anders dan

dat-i geld zag heen- en weer stryken, kan hy niet verteld hebben. Het scheen dat een der spelers eenige keeren een som naar zich toehaalde die onzen schoenmaker groot voorkwam, en vreeselyk in de oogen schitterde. Er straalde begeerlykheid en verbazing uit de trekken van 't vrouwtje, toen-i haar de wonderen vertelde die hy gezien had. Daarop nam ik van haar kant zekere gebaren waar, en eene uitdrukking van gelaat, die we in 't hollandsch vertalen met het woordje „toe!"

Langzaam en weifelend haalde hy z'n porte-monnaie uit, aarzelde, zocht, keek weer naar de tafel, nam eindelyk een thaler...

't Vrouwtje kneep hem geweldig, en keek 'n anderen kant uit, als om te verbergen dat ze haar man zoo aanmoedigend geknepen had.

— *Sein Sie so gut mir zu sagen wo ich denn eigentlich mein Geld hinsetzen soll?*

Dit vraagde hy aan *my*. Onnozel was de man, doch niet zóó onnozel als sommigen misschien opmaken uit deze vraag. Hy verwachtte juist niet, dat ik hem zou kunnen zeggen, welke kleur of welk nummer winnen zou, maar verzocht my hem den weg te wyzen op 't *tableau*.

— *Wo Sie wollen*, antwoordde ik. *Sie haben 's nur irgendwo hin zu werfen.*

Hy weifelde weer. Het driftige vrouwtje kneep hem bont en blauw. Na eenig vergeefs pogen om z'n thaler ergens neerteleggen — er zaten allerlei *marquises* en *courtisanes* in den weg — *wierp* hy dat geldstuk over de *galerie* heen, en zag z'n jonge vrouw aan met 'n uitdrukking van: ziedaar dan!

— De *thaler* rolde, en kwam te-recht buiten 't *tableau*.

— *A qui ce thalèrrr?* riep 'n *croupier*.

— *A m'sieur!* antwoordde een der tallooze gravinnen of *courtisanes*, terwyl ze met 'n duim over schouder onzen

schoenmaker aanwees. Ze wist het zoo goed, omdat-i by z'n wanhopigen worp, tegen haar kapsel had gestoten, en 't mensch scheen gewoon zich edel te wreken. 't Zal 'n gravin geweest zyn, of misschien wel 'n *marquise.*

— *Habe ich nun gewonnen?* vraagde my 't mannetje.

— *Noch nicht*, antwoordde ik, en om een eind aan de zaak te maken, riep ik den *croupier* toe, dat „*m'sieur*" hem verzocht z'n *mise* op nummer *twaalf* te zetten.

— *En plein?*

— *Was fragt er?* zei de schoenmaker, die wel bemerkte dat men 't woord tot hem rigtte, maar niet begreep wat men van hem weten wilde.

— *Er verlangt zu wissen wie alt Ihre Grossmutter?* fluisterde een myner vrindjes hem ondeugend in.

— *Drei und achtzig!* schreeuwde de jonge man, en: *habe ich nun gewonnen?* vraagd-i nu my weder.

— *Douze*, *rouge*, *pair*, *manque!* riep de croupier, onder 't luid lachen der *galerie.*

— *Nein*, *Freundchen*, *gewonnen haben Sie nicht. Ihr Thaler wurde nicht gesetzt... der coup war vorüber...*

Dit was zoo. Myn toevallig gelukkige ingeving van dat nummer *twaalf*, had m'n cliënt weinig gebaat, maar hy voelde 't verdriet over de teleurstelling niet, omdat-i niet wist wat er geschied was. De croupier die gevraagd had of het stuk *en plein* moest gezet worden, en natuurlyk niet wys worden kon uit die *drei und achtzig*, had het tot nader order naast zich neergelegd, en de roulet was haar gang gegaan.

Terwyl nu de schoenmaker my vraagde wat er verder met z'n thaler geschieden zou, drong iemand door de drie-vierdubbele rei van omstanders heen. Het was de *chef de partie*, een der geëmployeerden van de Bank, die, achter de hun ondergeschikte *croupiers* op hooge stoelen zittende, de geheele tafel en het Publiek overzien, om de

nauwkeurigheid der uitbetalingen te bewaken, en op den loop der zaken acht te geven. Voor-i z'n stoeltje verliet, had ik reeds bemerkt dat hy met 'n uitdrukking van ontevredenheid op 't gelaat, den croupier die vóór hem zat, op den thaler des schoenmakers had gewezen. Na eenig fluisteren en wyzen — hy wees ook op my, misschien by 't beweren dat ik duidelyk *douze* had geroepen — liet hy zich geld geven...

— *Ist es nicht dieser Herr der den Thaler auf zwölf setzte?* vraagde hy den omstanders.

— *Oui, c'est m'sieur!* riep alweer een der... hertoginnen, op den schoenmaker wyzende.

En ook ik knikte toestemmend.

Het gekke gezicht van onzen ambachtsman, was wel de zes-en-dertig thalers waard, die men hem daar zoo onverwacht kwam brengen. Vyf gouden *friederichs* en nog 'n handjevol zilver! De man was onthutst en verrukt. Het vrouwtje trok hem weg, niet uit vrees zoozeer, dat-i dit geld weer verspelen zou — daaraan dacht ze niet, en ze zou 't onmogelyk gevonden hebben àls ze'r aan gedacht had — maar ze wou alleen zyn met dien schat. Ze had lust het geld te voelen, te betasten, te tellen, te wegen, te streelen, te wryven, te koesteren, te vertroetelen. Ja, ze wou 't kussen, ergens op 'n bank in een eenzaam laantje van 't park...

— De Kurhaus-directie is edelmoedig, zei ik tot een myner vrindjes.

— Hm! Ze weet wat ze doet. Zoo'n *chef de partie* heeft menschenkennis... dat sommetje is op hooge rente gezet. Voor of na zal onze schoenmaker die *friedrichs* met woeker terugbreugen. Ze zyn 't eerste goud dat-i in-handen krygt... het zal hem heugen! Ik had hem liever z'n thaler zien verliezen. Nu verlaat hy Wiesbaden, in de meening dat-i slechts, onder 't uitroepen van den ouderdom zyner groot-

moeder, een zilverstuk over de hoofden der menschen hoeft heentegooien, om 'n handvol goud te winnen. Dit denkbeeld zal heel nadeelig werken op z'n waardeering van achterlappen, toonstukken en halve zolen. By den minsten tegenspoed werpt-i elst en pikdraad weg, en komt hier terug. Mogt hyzelf daaraan niet denken, dan zal z'n vrouw hem den verkeerden weg opjagen. Ook zij is voortaan bedorven voor de kleine zuinigheid die anders in haar toestand zoo'n genoegelyke pligt is. Ach, ik had het paartje zoo graag naar Worms terug gezonden, maar wat baat het! Wat wezen moet, *is!*

Dat zulke mildheid van de Bank uit eigenbelang voortspruit, zag ik in. Maar... overal elders vinden wy 'tzelfde eigenbelang, zònder die mildheid.

Lezer, zie maar eens goed om u heen in de wereld. Misschien zal de verfoeielyke Speelbank u aanbiddelyk voorkomen.

Nu, dàt hoeft ook niet.

EEN TEGEN ZEVEN!

— Let nu eens op die dame aan de *trente-et-quarante*, fluisterde een myner gezellen my in. Haar man heeft, om z'n zaken gaande te houden, veertigduizend franken noodig, en wel spoedig, zeer spoedig! Zie eens hoe ze zich inspant!

Nu ja, ik had die dame reeds dikwyls gezien, en ook haar man, die pruilend de zaal op-en neerliep als ze verloor. Beiden boezemden my door hun aangenaam uiterlyk belangstelling in. Het verheugde my telkens als 't vrouwtje won, en ik betreurde haar verlies, als-of 't mezelf aanging. Over 't geheel is 't zeer moeielyk den loop van 't spel

gade te slaan, zonder als 't ware party te kiezen voor of tegen den speler. Geheel onwillekeurig neemt men aandeel in de stomme gewaarwordingen die onmisbaar 't gevolg zyn van de luimen der kans. Elke *coup* is het bedryf van een drama.

Het ging de vrouw die ik voor 't oogenblik tot heldin had gekozen, vry slecht. Ze wisselde 't eene billet van duizend franken voor, 't andere na, en maar zelden kreeg ze 'r een terug. Sedert vele dagen had ik opgemerkt, dat ze vier of vyf van die briefjes bezat. Er was afwisseling van eb en vloed in dat getal, maar op-den-duur bleef ze op dezelfde hoogte. Reeds lang voor de mededeeling myner gnomen, was me gebleken dat ze behoefte had aan een bepaalde som... die maar niet kwam opdagen. Ze speelde niet als iemand die winnen wil, maar als iemand die winnen *moet*. De paarduizend franken die haar kapitaaltjen uitmaakten, bergde zy in 'n allerliefste dames-portefeuille... in haar keurs. Twintig keeren by elke zitting, werd het zaamgevouwen pakje daaruit gehaald, gedeeltelyk gewisseld, by wat voorspoed weer compleet gemaakt, weggeborgen — telkens met 'n uitdrukking: nu voor goed... ik breek 't niet meer aan! — en telkens werd het weer voor den dag gehaald, om op-nieuw tegen *louisd'or's* te worden ingewisseld, waarmee de hardnekkige stryd dan werd voortgezet.

Gedurig scheen de man haar toeteroepen: „houd op, houd op! 't Gaat niet! Laten wy in 's hemelsnaam die vyfduizend franken bewaren!" Maar 't vrouwtje was hoofdig, hardnekkig, misschien standvastig en moedig. Zulke definitiën worden dikwyls door den uitslag bepaald.

Wanneer hare oogen den blik van haar man ontmoetten, scheen ze dan eens te beloven, dat ze zorgen zou, twee- drie- of vierduizend franken overtehouden, dan weder dat ze — eens haar inleg-kapitaaltje compleet hebbende — 't niet weer zou aanbreken. Maar ook 'n andere uitdrukking lag

dikwyls op haar gelaat, vooral wanneer ze, in tegenspoed, op-nieuw een billet wisselen moest. Ik las er uit: „beste vriend, wat baten ons die paarduizend? We hebben méér noodig! Er op of er onder dus!" En angstig, misnoegd, verdrietig, keerde hy zich om. Hy scheen meer te lyden, of z'n leed minder flink te dragen, dan zy.

Ze had nu vier billetten geborgen. Vóór haar lag een twintigtal *louis*. Ze zette onveranderlyk — was 't een systeem? — drie goudstukjes op zwart, liet de winst staan, tot het getal vier-en-twintig bedroeg, en plaatste dan één *louis* er by, om de *mise* vol te maken tot *vyfhonderd* franken. Hiertoe waren drie achtereenvolgende winnende zetten noodig. Na den vierden winner, lagen er *duizend* franken, zoodat er na den vyfden een billet by haren inzet werd geschoven. Van die billetten had ze een veertigtal noodig, om niet te-gronde te gaan met man en kinderen...

Gedurende al de dagen dat ze speelde, had ze slechts eenmaal 'n winnende serie van *zes* gehad, en juist genoeg van *vyf*, om telkens haar geslonken kapitaaltje weer aantevullen. By 'n zevenden winner zou ze „*moitié*" zeggen... dit had ze afgesproken met haar man. Maar ze kwam niet eenmaal zoo ver! *)

Ook heden liepen de zaken der arme tobster niet voordeelig. Wat al *intermittences!* Drie *louis* werden zes *louis*, en zes *louis* werden... niets! Weer drie gezet! En zie,

*) Niet altyd geldt de geheele *masse* als inzet. By 't neerleggen van bankpapier, of ook wanneer de *mise* door herhaalde verdubbeling tot 'n hoog bedrag gestegen is, geven de spelers te kennen dat zy slechts de helft of een nog kleiner deel van de daar liggende som, aan de kans wagen. Om geldig te zyn, moet deze «annonce» door een der croupiers, overluid herhaald zyn, ten-einde als 't ware de *galerie* getuige te maken van de aangegane overeenkomst. Vanhier 't zeer eigenaardig aanhoudend geroep: *vingt, trente, quarante louis à la masse! Moitié au billet! Cent louis à la masse!*

alweer zyn ze zes geweest en... niets geworden. En die treiterende tweeslagen! Drie geweest, zes geworden, twaalf... wèg alweer, alle twaalf! Daar volgen weer *intermittences:* gewonnen... wèg! Gewonnen... wèg! Gewonnen... wèg! 't Baat niet!

Een vierslag! Drie... zes... twaalf — nu zal 't lukken! — vierentwintig...*)

Waarachtig, 't zal gaan! Spoedig één *louis* er by, om de vyfhonderd franken vol te maken tot 'n *rouleau*...

— *Rouge gagne!*

Weg zyn de vyfhonderd franken!

— *Madame aurait du retirer la masse*, zegt 'n profeet *après coup*, die achter haar staat. Och, waar staan, zitten of kruipen zulke wezens *niet*, zy die altyd precies weten — na den slag! — wat er had moeten gedaan worden?

Maar ze stoort zich niet aan die ergerlyke wysheid, en gaat voort haar drie *louis* uittezenden tot het opsporen van een flinke serie.

Nog-eens: was 't koppigheid of moed?

Wie zal sterker wezen, zy of 't lot? Helaas, háár kapitaaltje dreigt telkens te bezwyken, en dat „lot" is onuitputtelyk in *coups de deux*, *de trois*, in *intermettences*, en zelfs in seriën van rood, als dit alles dienen kan om 't geduld op de proef te stellen, van den armen drommel die zich nu eenmaal voornam op zwart te spelen.

Rouge! Rouge! Rouge! Telkens die vervloekte *rouge!* De

---

*) Niet altyd geldt de geheele *masse* als inzet. By 't neerleggen van bankpapier, of ook wanneer de *mise* door herhaalde verdubbeling tot 'n hoog bedrag gestegen is, geven de spelers te kennen dat zy slechts de helft of een nog kleiner deel van de daar liggende som, aan de kans wagen. Om geldig te zyn, moet deze «annonce» door een der croupiers, overluid herhaald zyn, ten-einde als 't ware de *galerie* getuige te maken van de aangegane overeenkomst. Van hier 't zeer eigenaardig aanhoudend geroep: *vingt, trente, quarante louis à la masse! Moitié au billet! Cent louis à la masse!*

een of andere Schlungelhans was zeker bezig kapitalen op die kleur te winnen.

En myne beschermeling — dit was ze geworden door de aandacht waarmee ik haar spel en gemoedsbeweging volgde — wisselde 't eene billet voor, 't andere na. Ze had er nu nog één. „Dàt zou ze bewaren!" knikte zy haren man toe...

Maar hy was zeer bedroefd, en scheen het gemartel niet langer te kunnen aanzien. Hy ging naar buiten, wierp zich op 'n stoel by een der tafels achter 't Kurhaus, nam 'n sigaar dien-i niet rookte, bestelde 'n glas limonade dat-i niet dronk...

— Die man is zoo dom niet, zei Semi-ur. De limonade zal hem goeddoen.

Ik vond dat hy dan zeer verkeerd handelde, z'n glas onaangeroerd te laten staan. En dit zei ik.

— Och, 't doet er zoo weinig toe, riep nu 't Kristalmannetje. Alles is in alles. Gedronken of niet gedronken, die limonade zal zich wel in de zaken *hinein kristallisiren*, zoodra de tyd daar is. Semi-ur heeft gelyk, 't zal hem goeddoen!

Nu, de man zag er waarlyk naar uit, als-of er haast by was, dat iets hem goeddeed! Met starren blik zag hy voor zich neer, en beschreef zonderlinge figuren in 't zand. Hy scheen zich moeite te geven om te glimlachen, maar 't lukte niet. Aan de beweging zyner lippen bemerkte men, dat-i mompelend met zichzelf sprak. Wat anders kon-i zich te zeggen hebben, dan dat-i geruïneerd was? Geruïneerd, niet om de vyfduizend franken die door z'n vrouw nu byna geheel verloren waren, maar om 't mislukken van dat stoute program hunner hoop, door het niet winnen van de veertigduizend die hy volstrekt noodig had om niet te-gronde te gaan.

Wy traden weer de zaal binnen, en bespiedden het

vrouwtje dat zoo'n moeielyken stryd voerde. Behalve dat éene billet in de keurs, bleven haar nog slechts twee *louis* over. Ze stond op, en wierp die beide stukjes op de favorietkleur die haar zoo valsch behandeld had.

De eerste rei der neergelegde kaarten had 'n laag *point*. De kans stond goed voor *zwart*...

't Zou ook wat baten, of die twee stukken aangroeiden tot vier! En al ware het tot acht, of zelfs tot zestien!

Toch bleef ze wachtend staan, en hield de hand op den rug van haar stoel, als om de kans aftewachten tot het uiterste toe. Immers... zoodra ze die plaats verliet, en de tafel, en de zaal... dan zou de zaak beslist zyn, beslist in haar nadeel! En dàt zou ze dan haren man moeten meedeelen, zy die zoo overmoedig haar wenschen en hopen had opgeschroefd tot zekerheid!

Systeem? Berekening? Ach neen, dat had ze niet. Wat wist zy, acht dagen geleden nog, van 't spel? Maar ze was moedig, en voelde wilskracht. Dit was alles, al bleek 't niet genoeg te wezen.

Ze wachtte.

't Was toch altyd *mogelyk*, dat die twee *louis*, die twee laatste stukken...

Nu, haar laatsten waren 't eigenlyk niet. Ze bezat nog altyd dat eene bankje? Neen, dat bezat ze niet. Het was als-of ze 't niet had. Ze beloofde immers haar man dat ze 't niet wisselen zou? Misschien was dit ook niet noodig... de eerste rei had 'n laag *point*... zwart zou zeker winnen...

— *Et trente points!* riep de *croupier*, de laatste kaarten der geëindigde *taille* in den bak schuivende.

De *coup* gold niet, omdat de tweede rei kaarten minder dan een-en-dertig punten haalde, en de zet dus niet afliep.

Daar lagen nu die twee *louis*, waarmee ditmaal 't lot zich niet scheen te willen bemoeien. Wat zou ze doen?

Indien de laatste zet verloren ware geweest, ze zou heengegaan zyn, waarachtig! Maar nu? Wachten op de nieuwe *taille?* Niet wachten? Wat was er na al haar tegenspoed, van die twee onnoozele goudstukjes te hopen? Van die twee laatsten...

't Is waar... dat bankbillet! Oók 't laatste...

Neen, neen, ze had haar man beloofd...

Haar hart bonsde.

Weggaan? Nu?

Ze kon toch die veertig franken niet ten-geschenke geven aan de Bank?

Wel neen! Maar... 't was háár geld. Ze kon 't terugnemen...

Zou dat niet „gek staan" voor de *galerie?* Lag er niet iets in, als-of ze die twee *louis* noodig had om van-daag te eten, te wonen, te leven? Moesten nu al die vreemde menschen weten, hoe arm ze was?

Weifelend en niet besluitend besliste zy. Want haar uitstel van weggaan was blyven, en blyven wàs beslissing. In-allen-gevalle kon ze immers „afwachten wat er in de volgende *taille* van die twee *louis* worden zou, en dan ook heusch niet meer!"

En wat die vreemde menschen aangaat... waarom dat bankbillet niet gewisseld? Ze kon dan opstaan met vyftig *louis*, en „ieder zou zien dat ze niet òp was, als ze vertrok met haar porte-monnaie vol goud."

Zeker! Maar ze had haar man beloofd...

Beloofd? Nu ja... niet te *spelen* met dat laatste billet. Maar... wisselen? Dàt kon ze altyd doen. Daarmee was immers niets gewaagd? Ze zou 't alleen doen „om de menschen" en om goed te doen zien dat ze niet „op" was.

Ach, hoe innig, innig gaarne had ze haar man verrast met 'n goeden uitslag van haar waagstuk! De redding zelf uit den nood kwam haar minder begeerlyk voor,

dan de vreugd hem te mogen zeggen dat-i gered was, en... door haar! Zeker zou hy haar schoon vinden en liefhebben op dat oogenblik...

Wat al illusiën verstoord! Het ware al te dwaas, nu nog iets te hopen van die twee *louis!* En de andere vyftig... neen, neen, daarvan zou ze geen enkelen zetten. Ze wist nu immers by herhaalde ondervinding, hoe snel men een billet verspelen kan met *mises* van zestig franken!

Bovendien, er moest geld bewaard worden voor de logementsrekening, die nog-al hoog was opgeloopen, want... ze „had er zoo vast op gerekend dat ze winnen zou." En voor de reis naar huis...

Naar huis? Zou haar man werkelyk naar huis durven gaan, waar hy gewacht werd door wisselprotesten, schaamte en schande, bankroet, ondergang, wanhoop? Doch... als ze niet naar huis gingen, waarheen dan?

En het fatale oogenblik naderde! De veertigduizend franken moesten heden gewonnen worden, heden op 't allerlaatst, of...

Toch zou ze niet voortspelen met de vyftig goudstukjes, die ze ontvangen zou voor haar billet... àls ze 't wisselde!

Neen, neen, spelen zou ze niet met dat geld, waarlyk niet! Wisselen slechts, en ook dit maar „om de menschen."

Ze haalde nu 't zesmaal zaemgevouwen billet voor den dag... 't was warm en vochtig. Lord CI-DEVANT had er gaarne duizend pond voor gegeven... in z'n goeden tyd. Ach, dat vodje papier had kunnen getuigen hoe pynlyk die boezem klopte!

Met 'n mislukte poging om een onverschillig gelaat te toonen, ontplooide zy de vouwen...

Hare hand beefde...

„*O fortune, à ton caprice*... klonk de muziek uit het park achter de Kurzaal.

En, als om haar beven te doen opgaan in andere be-

weging... ze trilde met het billet de melodie na: *tiens, je livre mon destin...*

„*L'or n'est qu'une chimère*... antwoordden Robert's kameraden in koor.

Die Robert en z'n kameraden hadden gemakkelyk spreken. Zy waren nooit met wisselprotesten en bankroeten in aanraking geweest. In hun tyd kwam men ver met 'n beetje dierlyken vechtmoed.

„*Sâchons nous en servir*...

Nous en servir? Van wat? Van moed? Dien had ze! Van geld? Dat had ze byna niet meer...

Haar knieën knikten.

„*Grâce... grâce!*" smeekte — of beloofde? — nu de muziek.

„*Non, non, non, non!*" bulderde Robert.

Daar ze nu toch eenmaal wachtte, kon ze dit even goed zittende als staande doen. Ze nam de plaats op haar pas verlaten stoel weer in... neen, niet geheel! Het was de moeite van 't gemak niet waard, zich weer aan de tafel te zetten, als-of ze onbescheiden genoeg was nog iets te hopen. Ze schoof... ze liet zich glyden... ze zeeg neer, en zat... nu ja, ze zat, nagenoeg als MOLIÈRE by 't ontbyt van LODEWYK XIV, op 't hoekje van haar stoel... heel, heel eventjes maar op 't hoekje. Byna zat ze dus niet, maar... ze zat toch. En ze wachtte!

— Wachten is de zwaarste arbeid dien gy menschen al zoo te verrigten hebt, zei SEMI-UR. Wie dàt kan, is sterk.

— Zal ze wisselen? vroeg ik.

— Neen.

— Zal ze voortspelen?

— Neen.

— Zal ze ophouden?
— Neen.
— Zal ze weggaan?
— Neen.
— Geruïneerd?
— Neen.
— Maar... maar... hoe kan dit alles?
— Kristallisatie, mensch! Ze zal wachten. Wie dàt kan!
— Ik mompelde:

> Wat baet het of gy draeft en zwoegt en u verhit?
> Fortuin liefst hem bezoekt, die wacht en stille zit...

— Is het dàt? vraagde ik m'n gnoompjes.
— Hm... gekheid! 't Zit 'm in de limonade...
— Maar ... hy drinkt ze niet.
— Dat is ook volstrekt niet noodig.
— En bovendien, als er 'n *calmans* gebruikt moet worden, zou *zy* eer... zie hoe ze beeft. Ik begryp er niets van.
— Blind... mensch, riep 't kristalmannetje met 'n minachting die m'n schryftalent te-boven gaat, blind mensch, *mensch*, MENSCH!

Die gnomen hebben vreesselyke scheldwoorden. Ik zou erg beschaamd geweest zyn, als m'n nieuwsgierigheid naar den afloop me daartoe den tyd had gelaten.

In 't voorbygaan noteer ik, dat het woord MENSCH schynt te beduiden: een ding dat niet-wys is. In godsnaam! Neen, niet: in gods-naam! Berusten doe ik *niet!*

ROUGE PERD!

Intusschen hadden de croupiers zich bezig gehouden met het gereed maken der kaarten voor de nieuwe *taille.* De zes spellen waren opgenomen uit den in de tafel weggezonken bak, waarin na elken *coup*, de kaarten worden weggeschoven. Ze werden in pakjes verdeeld, tusschen elkander ingeschoven, van-hand tot-hand overgegeven, telkens weer door-een gemengd, en eindelyk weder by-elkaêr gevoegd tot één pak.

Nu bood een der croupiers aan iemand uit het Publiek, de „coupe" aan. Dit couperen geschiedt steeds door een lid der *galerie*, die hierdoor in zekeren zin tegenover de Bank het Publiek vertegenwoordigt. Men steekt op 'n wille-

keurig te kiezen plek, een stukje wit karton tusschen de gemengde zes spellen die hierdoor in twee deelen worden gesplitst, waarvan het onderste boven-op wordt gelegd. Het spreekt vanzelf dat deze *coupe*, een altyd onbekenden, maar zeer regtstreekschen invloed heeft op de *taille* die door de ligging der kaarten bepaald wordt.

„*Mais à qui donc la coupe?*" vraagde de croupier, nadat verschillende aanwezigen geweigerd hadden, de rol te vervullen van onbewusten lotbeschikker.

Spelers namelyk zyn byna zonder uitzondering bygeloovig, en meenen dikwyls: *qu'ils n'ont pas la main heureuse.* Anderen vreezen dat ze 't „lot" boos maken, door 'n al te stoute inmenging in z'n zaken. Z. H. wil eerbiedig behandeld zyn. Ook zyn er, die zich laten afschrikken door den mogelyken wrok van dezen of genen, wanneer de door 't couperen bepaalde *taille* niet naar z'n zin is.

Ons studie-exemplaartje staarde verdrietig voor zich op de tafel, en prikte arabesken op 'n speelkaartje. Hierdoor konden de blikken van den croupier die uitnoodigend den kring rondgingen, de haren niet ontmoeten. Eindelijk toch, verwonderd over 't lange wachten, waarvan ze de oorzaak niet kende, zag zy op. De geëmployeerde bood haar de kaarten aan...

„*Et viens diriger ma main...* suisde 't haar in de ooren.

Byna wezenloos, en als gebiologeerd, nam ze 't kartonnen blaadje...

„*Grâce... grâce! Non... non!*"

...en stak het ergens tusschen de driehonderd en twaalf speelkaarten: zyzelf had nu de *taille* bepaald!

Helaas!

De eerste zet was *rouge:* de twee *louis* die daar zoo lang sarrend hadden liggen wachten, en oorzaak waren dat ze niet was vertrokken by 't eind der vorige *taille*, werden door een der geëmployeerden weggestreken.

Nu was de tyd daar, om werkelyk optestaan. Wat ànders?

„*Rouge perd!*" werd er geroepen. O zeker: *rouge perd*, zwart wint, nu *zy* niet gezet heeft! *)

En weder: *rouge perd!*

En nog-eens!

En nog-eens!

Zwart won zeven of acht keeren achter elkander.

— *Il paraît que la noire a une série cette fois. Madame aurait du jouer à la noire*, zei achter haar stoel een der bekende profeten die zoo precies alles weten te voorzeggen wat geschied is.

Ach ja, ze had moeten zetten!

Zou ze 't nu doen? Nu nog?

„*Rouge perd!*" Alweer 'n zwarte...

— *En voilà dix*, zei de profeet. *Je vous l'ai bien dit... c'est une série de la noire. Pourvu qu'elle ne s'épuise pas trop tôt... il y en aura davantage.*

Zeer juist. Als er nog meer zwarten volgen, zal de serie nog grooter worden. Als de serie grooter wordt, komen er nog meer zwarten. De man was opzettelyk geboren voor kranten-politicus.

„*Rouge perd!*" riep de *croupier*.

— *Que vous ai-je dit?* blufte de ziener.

„*Rouge perd!*"

— *Voilà la douzaine au grand complet! Douze noires! Et même... eh... eh... voyons... attendez!*

„*Rouge perd!*"

— *Treize noires! Eh... eh... eh... je l'ai bien dit! Ne*

*) By het uitroepen der *coups* van de *trente-et-quarante*, wordt altyd de roode kleur genoemd. *Rouge perd* of *rouge gagne* heet het. Waarom men niet eenvoudig de winnende kleur noemt, is 'n mysterie. Zoo zyn er meer terminologische duisterheden. Op de roulette heet nummer één nooit *un*, altyd *premier*.

l'ai-je pas dit? Voyez, m'sieur! Madame, voyez! C'est une série de treize, et... peut-être davantage! Qui sait! Quand la noire persiste, il y aura... voyons... attendez...

Met uitgerekten hals volgde hy nu, binnen'smonds meetellend, de neergelegde kaarten, en was hierin de eenige niet. De heele *galerie* verkeerde in spanning. Velen stonden op, en bogen zich over de tafel naar 't midden, om toch vooral de eersteling te genieten van 't nòg nieuwere nieuws, dat gaande-weg scheen toetenemen in belang. Alleen Lord CI-DEVANT scheen geen lust te hebben in verbazing.

„*Rouge perd!*" riep de croupier.

— *Quatorze! Ne l'ai-je pas dit, m'sieur? Madame, ne l'ai-je pas dit? C'est qu'une couleur... une fois en train... et pourvu qu'elle continue...*

„*Rouge perd!*"

— *En voilà encore une! Quinze noires! C'est prodigieux, n'est-ce pas? Voyez...*

De vervelende babbelaar toonde aan al de omstanders, het kaartje waarop hy den loop der zetten naprikte, en deed dit met 'n soort van zelfvoldoening, als-of het spel zich naar zyn kaartje geregeld had. Precies 'n krant alweer! „Hebben we niet gezegd dat er oorlog komen zou, als de vrede verstoord werd?"

„*Rouge perd!*"

— *Eh... eh... seize! C'est extraordinaire, en vérité. Mais... on aurait du en profiter! C'est qu'on n'a pas voulu me croire!*

Waarom had hyzelf dan daarvan geen gebruik gemaakt?

— *Il y avait là une fortune à gagner...*

Dat kan men van elken groep zetten zeggen.

— *C'est incroyable! Voyez, m'sieur! Voyez, madame! Il y en a seize déjà! Eh... eh... voilà ce qui s'appelle une série! Et il se pourrait, que... peut-être... qui sait! Attendons ce coup là! Vous verrez que... peut-être...*

„*Rouge perd!*"

— *Ne l'ai-je pas dit? En voilà dix-sept! C'est...*

— *Zu kolossal*, riep hier onze oude kennis, de heer FRIEDRICH PLUMP, *der Wissenschaften Zögling*, die by dezen zet een tweeguldenstuk op rood had gewaagd.

— *Zu kolossal... auf Ehre! So 'ne Seeeerje ist mir mein Lebtag nicht vorgekommen!*

Zyn Lebtag!

Waarde FRIEDRICH PLUMP, alle respect voor uw *Lebtag*, maar indien eene serie van zeventien zwarten *te* kolossaal is — en dus onmogelyk, want er is geen „te" in de Natuur — waarom smeet ge dan niet, na den *zestienden* zwarte, de zes gulden die ge nog in uw zak hebt, op rood?

„*Rouge perd!*" klonk het nog-eens.

— *Dix-huit! Eh... eh... qu'ai-je dit?*

— *Zu kolossal!*

„*Rouge perd!*"

— *Eh... eh! Dix-neuf! N'est-ce pas que c'est inoui? C'est... fabuleux, m'sieur!*

— *Aber nein! So etwas ist noch nie da gewesen! Es ist nun aber wirklich zu...*

— *C'est... énorme!*

— *Grossartig! Kolossal!*

Hier mag de schrandere lezer de opmerking plaats geven, hoe wysbegeerte de menschen verbroedert. *Herr* FRIEDRICH PLUMP had zich nooit aan kennis der fransche taal bezondigd, en de Franschman verstond geen woord duitsch. Maar hunne zielen ontmoetten elkaer zoo eensgezind op den breeden zottenweg der verbazing, dat ze elkanders adjectiven grif verstonden.

En, op weinige uitzonderingen na, deed de *galerie* eenstemmig meê. Het langgerekt blazend „hè" dat bekend is aan ieder die ooit 'n vuurwerk zag afsteken, verving

met goed succes al de uitroepingen die ik den lezer spaar. Nog welsprekender was de stilte die telkens het algemeen losberstend bewondering-*pneuma* vorafging. Het scheen wel of men bevreesd was, het „lot" te storen in 't verlossen van al die zwarten. De milde kraamvrouw had rust noodig. Maar, als dan eindelyk weer 'n nieuwe telg behoorlyk terwereld gekomen en geproclameerd was, werden de sissende *hè*'s des te luider uitgeblazen. Ze vormden dan één zucht, die 't midden hield tusschen de uitdrukking van aanstaand bezwyken, en 't op-eens wegwerpen der al te zware vracht van opgespaarde bewondering.

Men meene niet dat die belangstelling in-verband stond met winst en verlies. Byna niemand speelde. Zelfs Friedrich Plump was uit het veld geslagen. Hy kneep de drie dubbelguldens die hy in den zak had, maar durfde er geen van zetten. Spelers zyn by zulke gelegenheden bevangen door zekeren schroom. Er werden slechts enkele geringe *mises* op de tafel geworpen door nieuw aangekomenen die niet ingewyd waren in de crisis, en alzoo onbewust de geheimzinnigheid van 't „lot" trotseerden. De onthouding der anderen berustte op iets als vrees: „dat de zwarte kleur nu toch wel uitgeput wezen zou." En op *rood* te zetten... tégen de *gagnante*... „hm, hm, dat is gevaarlyk, zeer gevaarlyk!"

Ook onze Lord Ci-devant speelde niet. Maar dit lag aan den tyd van 't jaar. We waren in de laatste week van 'n kwartaal. Niets evenwel duidde aan, dat-i deze *taille* vreemder vond dan elke andere. Ik geloof 't graag. Hy was uitgestudeerd in 't *nil mirari*. Die oefening had hem honderd-duizend pond gekost. Hy hield zich heel tevreden bezig met 'n tandestoker, z'n eenig diner op dien dag.

De *twintigste* zwarte was ook gekomen.

— *C'est excessivement dangéreux maintenant*, verzekerde de profeet. *Vous comprenez que la noire... quand elle se déclare*

si opiniâtrement... c'est pyramidal! Vingt noires! Tenez, m'sieur, je vous expliquerai ce que c'est. Il faut connaître le jeu, tout est là! C'est une taille qui... qui... contient une série énorme de noires... voilà ce que c'est! Et la raison en est... voyons ce coup ci...

„*Rouge perd!*"

— *Ne l'ai-je pas dit? Vingt-et-une, m'sieur, vingt-et-une! C'est... une série de la noire! Il faut connaître le jeu. La noire était en retard, m'sieur, et elle se ratrappe. Voilà la raison! C'est madame qui a fait la coupe. Une couleur en retard... cela se retablit toujours et vous verrez que... cette fois ci... à moins que la rouge ne reprenne le dessus...*

„*Rouge perd!*"

— *Qu'ai-je dit? Ne l'ai-je pas dit? N'est ce pas que c'est...*

— *Das ist nun aber wirklich* zu...

Noch de profeet, noch de andere wysgeer hadden adjectiven meer. En ook het vuurwerks-*pneuma* der anderen klonk wat gedempt, en als onder zeker voorbehoud. Men wilde adem sparen voor nog grooter verbazing. Hoe toch, als eens 't „lot" meer zwarten in voorraad bleek te hebben, dan men in-staat was vreemd te vinden?

„*Rouge perd!*"

— *Vingt-deux! Que vous ai-je dit? C'est la noire qui...*

En ons arme vrouwtje, dat daar nog altyd zat met haar ongewisseld billet vóór zich! Bitter, bitter, bitter was 't voor haar, al die zwarte slagen te hooren uitroepen, zy die reeds zoo lang op slechts 'n klein deel van zoo'n serie gehoopt had! Och, hoe wreed, hoe valsch, hoe martelend! Was 't niet, of 't „lot" haar bespotte? „Je ziet dat ik wel seriën van zwart heb, maar voor u niet!"

Ach, nu had ze gaarne willen opstaan, maar ze had er de kracht niet toe. Waarom niet terstond dat billet gewisseld, na 't verliezen van het laatste goud? Dan had ze

geen zetten laten voorbygaan! Dan ware in weinig slagen haar doel bereikt geweest! Dan had ze nu, opgetogen van vreugd, de pynbank verlaten, waarop ze zoo gefolterd werd! Dan had ze...

— *C'est madame qni a fait la coupe*, hoorde ze nu weer verkondigen door den allemans-profeet, die nog altyd achter haar stoel stond.

Ze voelde dat-i haar aanwees als de scheppende artiste van 't aanschouwd wonder.

— *Mais madame a eu le tort de n'en pas profiter! Eh... eh... eh... si madame voulait me procurer une nouvelle taille pareille... eh... eh... eh... je saurais bien... ce que j'aurais à faire... eh... eh!*

Ik gis dat dit geestig lachje z'n voornemen aanduidde, om op zwart te spelen, zoodra hy vooruit weten zou dat er zóó'n *taille* in de kaarten lag. En weer scheen hy onze arme gemartelde aan de omstanders voortestellen, als de veroorzaakster van zooveel vreemds.

— *En voilà une qui sait couper*, moest ze nog-eens hooren. De wyzende vinger van den hatelyken kornak brandde haar in den rug.

Ze zat als wezenloos. Opstaan kon ze niet. Ze voelde dat ze neerzygen zou, zoodra ze haar stoel verliet. Aan 't wisselen van 't billet dacht ze niet meer. Bovendien, voortspelen? Nu? Waarop? De serie van zwart, waarop ze zooveel overspannen hoop gevestigd had, „de serie die toch ééns komen moest" meende zy altyd, was er geweest, en wel veel grooter dan voor háár doel noodig was. Wat ze voor 'n grond van hoop had gehouden, was werkelykheid geworden, maar... voor háár een sarrende bespotting!

Wat nu?

Ze verlangde weg te zyn, ver weg... dood misschien!

En na de mislukking van 't plan, die haar zoo wreed martelde, wachtte haar nog 'n andere pyniging. Ze moest

het gebeurde meedeelen aan haar man! Ze moest hem zeggen dat alles, alles, voorby was, en dat voortaan hy, zy, de kinderen...

Om die vyf-duizend franken by elkaer te krygen, hadden ze...

Neen, denken kon ze niet. Overmaat van smart maakte haar gevoelloos. Ze was als vernietigd.

Daar werd ze zacht op den schouder getikt door een der zaallakeien, die haar kwam vragen om: „*einen* Lowìh *für den Herrn Gemahl der da draussen sass.*"

Dit nu was wel meer geschied, als zy den gemeenschappelyken *porte-monnaie* by zich droeg, en hy in den restaurant een kleine vertering te betalen had. We hoorden hem een glas limonade bestellen...

De huishoudelyke aard van deze boodschap riep haar tot bezinning. Sedert uren had zy gedroomd van duizenden, of liever van de veertigduizend franken die ze noodig had, en de waarde van geld in den dagelykschen omgang kwam haar geheel veranderd voor. De drie, zes, twaalf *louis*, die herhaaldelyk als hare *mise* op 't tableau hadden gelegen, schenen haar slechts speelmerken, fiches, legpenningen, toegangkaartjes tot het verblyf der bewuste veertigduizend franken... geen geld dat waarde had op zichzelf. Op-eenmaal kwam nu het verzoek van haar man, om een geldstuk dat strekken moest tot het voldoen eener kleine schuld, haar wekken uit de begoocheling die zich van elken gast der groene tafel meester maakt. Ze begreep dat haar man niet juist 'n geheelen *louis* noodig had, maar „hy kon toch door 'n knecht niet om *groschen* of *kreutzers* laten vragen?" En, bovendien...

O God, dàt was het misschien! Hy wilde weten of ze nog 'n *louis* bezàt?

Er was haast by, hem ten-minste dáárover gerust te stellen. Snel wierp ze het billet den croupier toe, en wilde

hem verzoeken daarvoor goud te geven, maar de woorden stikten in de keel. Ze kon geen verstaanbaren klank uitbrengen...

Sedert lang was de fameuse serie gesloten, en ook de door haar gecoupeerde *taille* was door 'n andere vervangen. De liefhebbers bewaarden het geprikte kaartje der vorige, als eene curiositeit.

— *Der Herr lasst bitten um nur einen louis-d'or*, herhaalde de knecht, die meende dat ze hem niet verstaan had.

— Natuurlyk, mompelde SEMI-UR, de limonade moet betaald worden...

— En kristallen schieten, zei 'n ander gnoompje.

Het billet dat ze wisselen wilde was op zwart gevallen.

— *Tout?* vraagde de croupier welwillend, omdat-i sedert lang had opgemerkt dat ze gewoon was lager *mises* te zetten.

Ze wilde te-kennen geven, dat ze 't bankpapier slechts had toegeworpen om het te doen wisselen. Maar de als digtgeschroefde keel weigerde haar de dienst. Nu trachtte zy den *rateau* te grypen, om daarmee het dure papiertje wegteschuiven van z'n al te gevaarlyke plaats, maar 't ding was in-handen van andere spelers. En toen 't eindelyk vry kwam, en zy 't met bevende hand opgenomen had:

— *Tout va au billet!* zei de *croupier*, dien 't verveelde dat-i geen antwoord kreeg.

„*Rien ne va plus!*"

En met *zyn* rateau sloeg hy nu 't harkje ter-zyde, waarmee zy eindelyk op 't punt stond haar laatste bezitting te redden uit de klauwen van 't verfoeielyke spel.

— *Pardon, madame! C'est trop tard. Le point est connu!*

Indedaad! Reeds was er *quarante* geroepen voor de eerste rei. *Quarante*, 't hoogste *point!*

— *Ne l'ai-je pas dit? C'est excessivement dangereux mainte-*

nant de jouer à la noire. Vous comprenez... après une taille comme la dernière... la noire est épuisée! C'est la rouge qui dominera... à moins que... ce coup ci... eh... eh... eh... que vous ai-je dit?

Waarachtig, ook de tweede rei telde *quarante!* De slag was *nul.*

— Nou, dat bankie is deur 't oog van 'n naalt gekrope, zei 'n jonge dame uit Amsterdam, tot den dikken en WelEdelen Heer, die 'r papa scheen in koffi en suiker. Ook deed-i in deftigheid en afkeur van 't spel. Wel waagde hy soms 'n paar gulden „och, ik doe dat zoo voor 'n aardigheid, weet u!" maar altyd als z'n dochters er niet by waren. En ook de jonge dames speelden nooit als papa 't zag. 't Was 'n familie vol principes en P. G., die zeer behoorlyk wist te gruwen van elke onbehoorlykheid. De jonge dame was op 't oogenblik bezig papa „aan den praat" te houden, om haar zusjes gelegenheid te geven tot wat gedobbel op de roulet. En om deze taak iets aangenaams by te zetten, maakte zy den ouden heer opmerkzaam op ons studie-exemplaartje.

— Kyk 't mens ereis gek uitzien. Se sweet er van! Se dee ook beter as ze na huis ging!

Ach ja, de druppels parelden haar op 't voorhoofd. En ze zag doodsbleek. Of *la noire* zoo byzonder *épuisée* was, als de spelprofesser op nieuw betuigde, weet ik niet, maar zeker was *zy* uitgeput, onze wanhopige strydster. Ze hoorde niet wat men rondöm haar zeide, of althans ze verstond het niet. Al wat ze waarnam, loste zich op in één vermoeiend gegons Ze begreep ter-nauwernood wat dat *quarante* en *quarante après* beduidde, en dat de slag *nul* geweest was. Ook had ze 't besef niet haar inzet nu terug te nemen. Ze was als vernietigd, en zou neergezegen zyn, wanneer niet de drukkende volte aan weerszy haar had overeind gehouden op haar stoel.

De profeet waagde nu... 't was z'n eerste waagstuk dien dag...

— *Je fréquente les Jeux depuis trente ans*, verzekerde hy den omstanders, *et j'ai toujours remarqué que...*

Nu ja, om de een of andere reden waagde hy nu 'n heel tweeguldenstuk op rood. Dit was zeer kiesch van den man. Hy, die door z'n diepe studie van de geheimenissen der groene tafel, de fortuinen voor 't grypen had, vergenoegde zich, nu hy ten-laatste iets deed, met het minimum der *mise*. Hy wilde de Bank niet plunderen, naar 't schynt.

— *C'est un coup sûr... à moins que...*

„*Rouge perd!*" riep de croupier.

— *Sacré nom de dieu! De tels contretemps n'arrivent qu'à moi! Faut-il être déveinard, pour avoir une chance pareille! Voyez, m'sieur... madame, voyez, moi qui ai prédit correctement — mais cor. rec. te. ment! — tous les coups, ne voilà-t-il pas, que le premier que je joue... mon dieu, quelle tuile! Voyez un peu, je vous en prie...*

En hy betoogde uit 'n zestal geprikte kaartjes, dat hy, volgens alle goddelyke en menschelyke wetten, dien fameusen *coup* had moeten winnen.

Daar lagen nu waarlyk twee billetten van duizend franken op zwart. De eigenares van dien inzet was wezenloos. Misschien wist ze niet eens dat die briefjes haar behoorden... des-te-beter:

„*Rouge perd!*"

Er werden twee billetten bygelegd.

— Ik sou se gou wegnemen, as 'k haar was! betuigde de amsterdamsche. Want zieje, papa, as se se nou weer verliest... dan het ze niks, en 't is 'r êge skult.

Dit is waar. Maar zy verloor ze niet. Er kwamen vier billetten by. Daar lagen er *acht*... het maximum der *mise* op de simple chance. Er volgden nog vier zwarten...

By elken slag werd er een maximum bygelegd...

— *Combien y a-t-il de billets maintenant?* vraagde onze patiënte stamelend, en als ontwakend uit 'n akeligen droom.

— *Quarante, madame!* antwoordde de croupier. *Voulez vous retirer la masse?*

O God, ik dank u! Ja, ja, geef hier, geef alles hier, alle veertig! Veertig... o God, ik dank u!

Dit riep ze met dezelfde woorden die ik hier schryf, want ook zy was 'n Hollandsche, en vergat in de verrukking van haar hart, alle andere talen dan die waarin ze zoo vurig had gebeden om uitkomst.

— Hm! God deed er niets aan, zei SEMI-UR. 't Was de limonade! Als de man niet had laten vragen om 'n *louis*...

De croupier lachte haar vriendelyk toe. 't Scheen den man genoegen te doen, dat-i haar zoo 'n schoone som mogt uitbetalen. Hy sloeg vyf-aan-vyf de billetten om 't klampje van z'n *rateau*, en reikte haar achtmaal achtereen den fladderenden schat toe. Ze greep de briefjes, kneep ze zaam tot 'n vormloozen klomp, en vloog, de omstanders ter-zy dringend, de zaal uit.

— Nou, loop me niet omfèr! klaagde haar landgenoote, nydiger dan eigenlyk gewettigd werd door 't onbeduidend stootje dat ze ondergaan had. Dat mens lykt wel mal! En wat 'n chemeen hollans! Seker uit 'n achterbuurt, of uit Den Bos of Défeter, of soo-wat. 't Is werachtich sonde f'n 't chelt! Chot weet wat s'r mee doet!

— *Very nice, indeed!* zei Lord CI-DEVANT tot zichzelf — de eenige persoon met wien hy zich scheen optehouden — en voor 't eerst bespeurde ik iets als aandoening op z'n gelaat. Het was de zeer adelyke vreugd over 't geluk van een ander. Waarschynlyk zou hy zich geschaamd hebben blyk te geven van banaal medelyden, die al te goedkoope misdruk-uitgaaf van goedhartigheid.

— *Et moi qui croyais la noire épuisée*, kermde onze profeet. Doch terstond daarop legde hy zeer duidelyk uit, waarom de *noire*... als ze „épuisée" was... en als ze toch eigenlyk niet „épuisée" was... kort-om, hy had het voorzien, en zou er zeker op gezet hebben, indien slechts...

— *Zu kolossal!* verkondigde FRIEDRICH PLUMP.

— Limonade! riep SEMI-UR.

— Kristallisatie! juichte 't kristalmannetje.

En „alles in alles" jubelde m'n heele lyfwacht door elkander. Zelfs de muziek deed mee: *heil dir im Siegerkranz!* Voor 't eerst van m'n leven hoorde ik dien armzaligen deun met genoegen.

Ik volgde m'n heldinnetje. Mee geleden, mee genieten! Was 't niet billyk?

Haar man zat op de plaats waar we hem een uur geleden verlaten hadden. Ze vloog op hem toe, wierp den veroverden schat op de tafel, en viel hem snikkend om den hals:

— Gered, gered! Daar zyn ze... alle veertig! Tel maar, tel maar... o God, gered! O God, ik dank u! En nu... nooit, nooit, nooit weer een voet in dien vreesselyken hel!

— Hm! Heel dankbaar is ze niet, zei SEMI-UR. Heb je van z'n leven, daar gooit ze waarachtig 't glas limonade omver, dat haar zooveel goed heeft gedaan! Dom volk, die menschen! Nu krygt God die haar zoo tobben liet, al de eer van de zaak, en die arme scherven trapt ze tot gruis. Dat komt er van, als men oorzaak en gevolg niet aan elkaer weet te knoopen... dom!

— Ze heeft dapper gestroden om haar gulden vlies, bragt ik bedeesd in 't midden.

— Dit kan waar zyn, maar veroverd heeft ze 't eerst toen ze niet streed. *Zij* gaf den moed op, en had *le bras*

cassé, zoo-als de spelers dat noemen. Ze kon geen vin verroeren. Wat zou er van haar heldenstuk geworden zyn, zonder de limonade?

— Zeker! Maar zeg eens, waarom liet ge my 't vorige hoofdstuk „Eén tegen zeven" noemen?

— Wel... de eenvoudigste zaak der wereld. Uw mevrouw... JASON, die met haar *vyf* billetten, *vyf-en-dertig* winnen wilde, moest zeven vyanden uit het veld slaan. Dit lukt eens in de acht keer. En erger nog, toen ze maar één briefje over had, stond de kans als *één* tot *negen-en-dertig*. Wie nu na haar iets dergelyks beproeven zou, heeft niet veel schoons te wachten: *épuisé!*

Zeg haar dit, als ge 't mensch mogt weerzien. Of beter nog, maak het bekend in uw millioenen-studiën... ook 'n kristallisatie!

INDUSTRIËN.

Toen wy de zaal weder binnentraden, kozen we de roulet tot hoofdkwartier. BUDA was druk in den weer. Ze speelde als naar gewoonte op de nummers, en zette by elken *coup* een twintigtal *louis-d'or* uit. Dit weerhield haar niet, tevens van-tyd tot-tyd een paar zilverstukken op de *colonnes* te werpen, en zelfs op de *simple chance.* Ik vraagde m'n geleiders om opheldering van deze zonderlinge handelwyze, en vernam nu dat hierachter een diepzinnig systeem verborgen lag. We weten reeds dat BUDA's favorietnummer *achttien* was. Zoodra dit nummer meer keeren uitkwam, dan eens in de zeven-en-dertig *coups*, zou ze

winnen. Oppervlakkig beschouwd, had ze dus daarop alleen hare mise moeten plaatsen. Maar eilieve, dan zou 't „lot" al te duidelyk zien wat ze beoogde, en alzoo z'n nummer *achttien* gretig voor zich houden. Door nu ook op andere nummers te zetten, bragt ze 't „lot" in de war, daar het dan niet zoo spoedig weten kon op welk nummer ze 't meest gezet had. Ik bemerkte nu ook dat ze zeer dikwyls, met 'n achtelooze beweging en als zonder erg, haar goudstukken op nummer *achttien* met 'n onaanzienlyk vyffrankstuk bedekte.

Het werpen van 'n zilverstuk op de *colonnes* of *simple chance*, had hetzelfde verheven doel. Het „lot" hare uitdaging ziende op *première* en *dernière douzaine*, of op de zwarte kleur, zou meenen 'n heerlyke overwinning behaald te hebben door 't voortbrengen van een rood nummer uit het midden... by-voorbeeld: *achttien*. Ieder ziet in, hoe deerlyk dan 't „lot" gefopt was. Het ontving slechts wat onbeteekenend zilver en eenige enkele *louis-d'or*, terwyl het op dat eene winnend nummer twee- drieduizend franken zou te betalen hebben. 't Is indedaad voor zoo'n „lot" om zich in woede voor 't hoofd te slaan. Ik verwacht dan ook dat we 't eerstdaags in den vyver vinden. Buda zal 't op haar geweten hebben, als de karpers er zich ziek aan eten...

Hoor, daar wordt gekibbeld:

— *Mais, m'sieur, je vous assure que ce florin est bien positivement à moi...*

— *Non, m'sieur!*

— *Pardon, m'sieur!*

— *J'en suis parfaitement sûr, m'sieur!*

— *Au contraire, m'sieur! Le florin est à moi, m'sieur!*

— *Madame me l'a vu mettre... n'est-ce pas, madame?*

— *M'sieur m'en est temoin... n'est-ce pas, m'sieur!*

— *Tout le monde l'a vu...*

— *J'en appelle a tout le monde...*

Nu, Mr. TOUT-LE-MONDE — 'n allerpoverst getuigetje! — houdt z'n mond. De *chef de partie* maakt een eind aan den twist. Hy wenkt den croupier toe, aan *beide* spelers hun gulden te geven, met de winst er by:

— *Calmez-vous, messieurs, la banque paye deux fois!*

Onze kibbelaars nemen de magnificentie der Bank aan, maar brommen voort. Ieder hunner tracht de omstanders te overtuigen dat eigenlyk „die andere" de beweldadigde is, en dat hyzelf slechts ontving wat hem toekomt. „*Il y a des individus si indélicats!*" heet het aan beide zyden.

Zeker! Maar men zou zich vergissen, indien men zulke oneenigheden altyd aan kwade trouw toeschreef. Zeer dikwyls zyn beide partyen onschuldig, tenzy men hun dat onbeschaafd rumoer-maken over 'n kleinigheid, die voor hen misschien geen kleinigheid is, als schuld aanrekene. De tafel is, vooral op de roulet, bedekt met minimum-zetten, zoodat de spelers zelf dikwyls niet juist weten welk geldstuk 't hunne is. Ook wordt iemand die zich wat lang in zoo'n omgeving ophoudt, ten-laatste eenigzins versuft, en 't gebeurt zeer dikwyls dat men, als 't spel wat snel gaat, een reeds afgeloopen *coup* verwart met den tegenwoordigen, waarop men verzuimd had te zetten. Het is een blyk van bekrompenheid, by zulke gelegenheden terstond aan kwade trouw te denken.

De Bank, die hoogst ongaarne door ergerlyke tooneelen in opspraak gebragt wordt, maakt gewoonlyk op milde wyze een eind aan 't krakeel. En dit kan ze te eerder doen, omdat de stryd gewoonlyk over zeer kleine sommen loopt, en zelfs byna altyd slechts over 't minimum. Het eigendomsregt op de hoogere *mises* valt beter in het oog, en wordt zelden betwist

Dat er onder 't zeer gemengd speelpubliek gevonden worden — 't ergste is dat ze zich dikwyls *niet* laten vinden — die zich toeleggen op diefstal, ligt in de rede.

Hoe zou dit anders kunnen, daar de Speelzaal een kort begrip van de wereld is, een *mikrokosmos?* Men moet echter erkennen dat juist hierdoor de geemployeerden der Bank gewoonlyk eene maat van menschenkennis verkrygen, die hen in-staat stelt onderscheid te maken tusschen vergissingen ter-goeder-trouw, en eene minder onschuldige industrie dan 't beoefenen der nuchtere waarschynlykheidsrekening of stupide morfondariën.

Ook in een ander opzigt zou men, volgens sommigen, aan den blik en 't oordeel der croupiers zekere onfeilbaarheid kunnen toekennen. Men verhaalt dat ze eens, zonder hun toevlugt te nemen tot opensnyden, eene *marquise* wisten te onderscheiden van publieke vrouwen. Maar de toepassing der hierby aangewende methode is door de directie verboden, omdat daartoe eene zoo uitputtende inspanning wordt gevorderd, dat men weldra geen fondsen zou kunnen aanwyzen tot het pensioneren van al de ongelukkigen die regt hadden op verzorging, ten-gevolge van van „in de dienst" bekomen hersengebreken.

Die zonderlinge verwarring van stand, rang en zedelykhedens...

Wel beschouwd, komt de zaak dikwyls alleen neer op 't nietig verschil tusschen huur en koop!

... die bontheid dan, gaf eenmaal aanleiding tot 'n fransche vaudeville, waaraan ik straks wat geestigheid ontleenen wil, omdat het geschryf van 'n Hollander zoo droog is.

We waren aan 't twisten by de groene tafel. Daar is iets onnozels in, en als industrie raad ik ze af. Ik betwyfel zeer of ze ooit iemand een burgerlyk bestaan opleverden, en zeker kunnen ze in de verte niet worden vergeleken met het zeer winstgevend zakkerollen, welks meest uitstekende beoefenaars gewoonlyk uit Engeland overkomen, om 't heilzame der badkuur te verbinden met

het aangename eener zeer gemakkelyke broodwinning. Uit het Wiesbader Courantje verneemt men telkens, dat aan prinses *die* haar porte-monnaie, aan graaf *zóó* z'n portefeuille ontfutseld is. Het zou iemand die weinig had rondgezien in de wereld, en dus 't bekende *de majoribus non curat praetor* over 't hoofd zag, misschien vreemd voorkomen dat de Policie, die zeer moedig optrekt tegen losloopende honden in de Kur-anlagen, en in woede ontsteekt by 't afplukken van een bloem, geen raad weet tegen zulke engelsche vrypostigheden. Het vangen van zakkerollers komt me nog gemakkelyker voor dan 't zakkenrollen zelf. Ik moet evenwel erkennen dat de bestolenen altyd ruimschoots worden schadeloos gesteld door 'n milden vloed van verzekeringen dat er naar den dief zal gezocht worden.

In-weerwil hiervan, zou ik niet durven beweren dat de Policie op de badplaatsen, over 't geheel genomen, slecht is, tenzy men de byzondere zeldzaamheid van meer brutale diefstallen — vergezeld van inbraak, mishandeling en moord, byv. — toeschryve aan de verslapte geestkracht der hedendaagsche annexatie-industriëlen.

Semi-ur zei dat die heeren zich tegenwoordig meer toeleggen op hoogere bankzaken, staatsleeningen, ondernemingen met premiën... voor de oprigters, enz.

Hoe dit zy, er moet 'n byzondere reden bestaan, waarom men zoo weinig verneemt van roof op meer ouwerwetsche manier. Elken avond verlaten honderde personen, die zoo-even onder 't oog der heele *galerie*, groote sommen gelds by zich staken, de Kursaal, en velen hebben 'n eenzamen weg naar hunne woning afteleggen. Aannemende dat dezulken voorzigtig genoeg zyn, zich te doen vergezellen, of wel dat ze met rytuig naar hunne woning gaan, dan blyft het evenwel opmerkelyk, dat dieven hen niet naar en in die woning volgen, of hen niet daar op-

wachten zelfs. De meeste huizen op zoo'n badplaats zyn toegankelyk voor elken gauwdief die lust heeft zich tot contubernaal te maken van ieder dien hy bestelen en desnoods vermoorden wil. Daar dit zelden of nooit geschiedt, en daar de Policie zelfs tegen vreedzame zakkenrollers niet opgewassen schynt, zou men wel zich haast genoopt voelen de verklaring van m'n gnoom voor de ware te houden. De welwillende menschenvriend doet dit te liever, omdat-i dan te-gelyker-tyd een vergenoegden blik mag slaan op den moordwerenden invloed der hedendaagsche finantiebeschaving. Wie zal 't aantal berekenen van de menschen die in leven bleven, alleen omdat de reien der moordenaars zoo vreesselyk gedund zyn door de concurrentie van hooge russisch-leêren kantoorstoeltjes? Eén fransche Leening — model THIERS-POUYER — bezorgt 'n gerusten nacht aan honderden, die onder 't vorig *régime* zich 's morgens met afgesneden keel, en ledige portefeuille, in hun bed zouden gevonden hebben.

Behalve 't zakkenrollen bestaat er op speelplaatsen, en wel aan de groene tafel zelf, eene andere soort van schelmery die niet onvermakelyk is. Men zou ze kunnen noemen: het aanvaarden van onbeheerde boedels. En zoo werd ze dan ook met 'n fransche uitdrukking gedoopt: *faire les héritages.* Dat „faire" hebben we in 't Hollandsch heel aardig overgenomen. Ook wy zeggen: de man „doet" in... 't een of ander. De beoefenaar van 't hier bedoeld vak maakt zich meester van *masses* welker eigenaar onbekend is. Hy gaat wel op diefstal uit, maar tracht de zaak zoo aanteleggen dat er geen bestolene is, of altans geen klager. De manier waarop dit geschiedt, vereischt zekere toelichting.

Even als sommige spelers nu-en-dan aanspraak maken op 'n *mise* die anderen toebehoort, ter-goeder-trouw meenende dat zyzelf die gezet hadden, geschiedt het zeer

dikwyls dat de ware eigenaar eener *mise* z'n geld uit het oog verliest. Dit kan vreemd voorkomen, daar het toch natuurlyk schynt dat ieder acht geeft op 'n zoo regtstreeksch belang. De oorzaken van dit misverstand zyn menigvuldig. Het gebeurt meermalen dat 'n speler die in de achterste rei der omstanders geplaatst is, en dus de tafel niet overzien kan, een geldstuk meent te werpen op zekere *chance* die hy 'n oogenblik later als verliezer hoort uitroepen. Maar z'n *mise* was op 'n andere kans gerold, en kan dus buiten z'n weten gewonnen hebben.

Het is aardig by zulke gelegenheden optemerken, hoe by sommigen de begeerte om zich 't onbeheerde geld toe-te-eigenen, in stryd is met de vrees dat de ongeziene eigenaar, of iemand namens hem, wèl kennis draagt van z'n aanspraak.

Ofschoon de croupiers slechts hebben afterekenen met de op-tafel liggende inzetten, en zich niet om de eigenaars daarvan hoeven te bekommeren, weten zy toch byna altyd meer van de herkomst dan sommigen aangenaam is. En zeer dikwyls wenden zy hunne oplettendheid ten-voordeele van den fatsoenlyken speler aan.

Eens zag ik iemand een geldstuk op *impair* werpen. Er werd geroepen: *neuf, impair, manque*. De man scheen: *deux, pair, manque*, of zoo-iets verstaan te hebben. Altans hy keerde zich om, en verliet de tafel, als iemand die na 't verlies van z'n ééne stuk, geen lust had verder te gaan. Het was zeer vol, en ik vond het niet de moeite waard door de menigte te dringen om hem beter intelichten. Dit zou dan ook 'n fout geweest zyn, omdat welwillendheid op *die* plaats, alligt kon worden opgenomen als 'n verdachte poging om kennis te maken. Er zyn *professeurs de jeu* die den vreemdeling aanklampen met 'n kleine beleefdheid, die dan uitloopt op 'n verzoek om 'n middagmaal. Dat ze by zulke gelegenheid hem dan tevens uit-

noodigen z'n geld te wagen in een hunner menigvuldige *systemes infaillibles*, spreekt vanzelf.

Hoe dit zy, ik waarschuwde den man niet, wiens *mise* op *impair* gewonnen had, en verloor de zaak uit het oog. Eenige oogenblikken daarna vertoonde hy zich weder, en wierp een stuk op *pair*. „*Comment*, zei de croupier, met de aan de Bank indedaad heerschende loyauteit, *vous jouez des deux côtés à la fois?* Er bleek nu, dat de gedurende de afwezigheid van dien speler uitgekomen *coups*, allen *impair* waren geweest. Zyn oorspronkelyke inzet was tot een niet onbelangryke som aangegroeid, en men moest het hem uitleggen dat dit geld wel indedaad het zyne was. Indien er *facteurs d'héritages* aan die tafel zaten, zyn ze zeker boos op den croupier geweest, omdat hy dien man uit den droom hielp.

Het jagtmaken op verlaten boedels vereischt zekere scherpzinnigheid. De jager moet elke *mise* die op de tafel ligt, in-verband brengen met het gelaat en de houding der aanwezigen, om daaruit optemaken of er *masses* zyn, waarover niemand zich bekommert. Spelers die met de hand of de rateau hun geld kunnen bereiken, zyn gewoon na elke uitbetaling blyk te geven van eigendom, door de *masse* even aanteraken of by-een te schuiven. Waar dit nu, na een eenigzins lang voortgezet *paroli*, niet geschiedt, riekt de erfenisjager zeker spoor. Hy tracht in de oogen der omstanders te lezen, of de door hem begluurde boedel indedaad onbeheerd is? Voor hy toeslaat, onderzoekt hy nogmaals het terrein, door 'n kleinigheid op de tafel te werpen in de nabyheid van 't aas dat hem aanlokt. Indien de *masse* nogeens wint, schuift-i zyne *mise* — ook verdubbeld in dat geval — daarby. Eerst wanneer dit zonder protest wordt aangezien, meent hy den volgenden *coup* zeker van z'n zaak te zyn, en hy aanvaardt de *héritage*. Geen trek op z'n gelaat mag dan verraden dat-i niet zoo-

zeer op kans speelt, als wel op buitenkansjes.

Maar... altyd gelukt het niet, zelfs niet na die laatste proef. Eens heb ik een industriëel van die soort zeer aardig zien betrappen. Hy zat aan de *trente-et-quarante*-tafel, naast den croupier, noteerde zeer yverig de *coups* op z'n kaartje — als-of hy wachtte op 'n „figuur" naar z'n zin — zette zelden iets, en dan nog slechts 't minimum, en gluurde rond. Een pruissisch officier die spelen wilde, en niet zelf zetten mogt — het is den officieren streng verboden — had zich achter den *chef de partie* geplaatst, en dezen een *friedrich* ter-hand gesteld, met verzoek dien op rood te zetten, het vak dat onze jager regt voor zich had. De *chef* reikte den *friedrich* aan den croupier, waarschynlyk met de hem geworden opdragt, dat geldstuk gedurende een bepaald aantal *coups* te laten staan. Dit kon ik opmaken uit het vervolg. De croupier was bezig met het dooréén mengen der kaarten voor 'n nieuwe *taille*, en legde den *friedrich* achteloos naast zich neer, en zeer digt by ander goudgeld dat aan de Bank behoorde, zoodat slechts de zeer weinigen die als ik hadden achtgeslagen op 't kort gefluister tusschen den officier en den *chef*, en op de kleine beweging die deze met z'n arm gemaakt had, weten konden dat dit stuk voor 'n *mise* bestemd was. Even voor den eersten *coup*, schoof de croupier het op de aangewezen kleur, met eene zoo geringe beweging van z'n pink, dat slechts zeer weinigen konden opgemerkt hebben, waar 't vandaan kwam. Dit is zeker, dat onze boedelberedderaar *in spe* het niet wist. Ook 't gefluister en de pantomine achter z'n rug was hem onbekend gebleven... tot groot nadeel van z'n industrie, gelyk 't vervolg leert.

Rouge won twee keeren, en het tableau stond zeer vol, vooral in 't vak van rood, daar nu toch de meeste spelers geheel of gedeeltelyk *paroli* houden. Sommigen lieten de

geheele winst staan. Anderen namen eenige stukken van de *masse* af, en gaven daardoor blyk van eigendom. Ook zy die niets terugnamen, roerden met hetzelfde doel hunnen inzet aan. Maar de vier *friedrick's* lagen daar als verweesd.

Ik stond aan den overkant, en had alzoo de acteurs van 't kleine drama vlak in 't gezigt. De officier, die altyd achter den *chef* stond, geliet zich als-of hy 't plafond bewonderde. Toch bemerkte ik dat-i wel degelyk lette op de *masse* die hem behoorde. *Chef* en croupier toonden 't onverschillige gelaat van altoos. Maar de erfenisjager! Zyne oogen zochten den eigenaar van die vier *friedrick's*. Na den kring nauwkeurig gemonsterd te hebben, zonder blikken te ontmoeten die hem voorkwamen dat goud te bewaken, wierp hy aarselend een tweeguldenstuk op rood, niet ver van den beoogden buit. Hierop schouwde hy weder vorschend rond, en niets ontdekkende dat hem in zyne plannen scheen te hinderen, schoof hy z'n *mise* nog iets nader. Ze raakte nu byna 't goud.

Onwillekeurig dacht ik by 't waarnemen van deze handgrepen aan zekere voorzorg van de dieven op Java, die voor ze een kamer binnenkruipen, waartoe ze zich toegang verschaften door ondergraving, een nagemaakt menschenhoofd op 'n stok gebonden, door de opening steken. Als er door 't graven alarm verwekt is, meenen zy, zal er in de kamer iemand gereed staan, om den kop die zich vertoonen zal, met 'n klewangslag te ontvangen. Ze vervaardigen zoo'n donder-afleider van 'n klapperdop, dien ze toetakelen met *gemoetoe*, zwarte vezels die aan zekere palmsoort groeien. Klapper — *kelappa* — is kokosnoot, gelyk de lezer weet.

By 't verschynen van dat tweeguldenstuk, bemerkte ik op-eenmaal leven in 't gelaat van den *chef de partie*. Er bleek dat-i meer had te-doen gehad met zulke klapperdoppen, en dat hy niet gewoon was toeteslaan, voor-i

zeker was den echten kop voor zich te hebben. Hy zag den aanstaanden delinquent eenige oogenblikken scherp aan, als om te verkennen tot welke soort van spelers hy behoorde. Daarop boog hy zich een oogenblik voor-over, en fluisterde den croupier iets in 't oor. Ik zag hoe deze, zonder 't hoofd te wenden, z'n blikken even rusten liet op 't roode vak. Het spel ging voort. *Rouge* won. De croupier wierp schynbaar zeer onachtzaam een zilverstuk tusschen de vier *friedrichs*, en betaalde daarna het gewonnen goudgeld. De officier maakte 'n beweging, als om de integriteit zyner *mise* te handhaven, maar de *chef* gaf hem een wenk, en hy zweeg. De croupier zag 'n anderen kant uit. Men scheen onzen jager 't wild onder schot te willen brengen. Met eene onverschilligheid, waarvan 't gemaakte my in 't oog viel omdat ik de geheele zaak zoo oplettend had gade geslagen, maar die aan anderen echt kon toeschynen, schoof-i nu ook het door hemzelf gezette zilverstuk onder de massa. De annexatie was, om met de politici te spreken, 'n voldongen feit geworden. Zoo kwam 't ook den officier voor, die op-nieuw blyk gaf van ongerustheid. De *chef de partie* legde den vinger op den mond, verliet z'n stoeltje, en plaatste zich met opgeheven hand achter den jager, die er weinig aan dacht, dat-i op 't punt stond overtegaan in betrapt wild. Hy staarde op 't daar liggend geld, met 'n uitdrukking als-of hy 't onvoorzigtig vond die som bloottestellen aan de kans van 'n volgenden *coup*, en strekte de hand uit om z'n roof in veiligheid te brengen. Voor-i hierin slaagde greep de *chef* hem by de pols, en scheen hem zoo te knypen dat-i de reeds opgenomen stukken moest laten vallen. De croupier zocht de beide zilverstukken uit de *masse*, en reikte hem die toe:

— *Das ist Ihr Geld*, zei de *chef*, op „Ihr" drukkende. *Und nun*...

Hy wenkte een paar zaalknechts.

— *Der Herr verlangt seinen Hut, und wunscht nie wieder eingelassen zu werden. Man soll ihm die Bitte gewähren. Merkt euch sein siengjalemang!*

Dit beloofden de knechts Ze leidden den betrapte met zekere statie naar de deur, en bevalen z'n „siengjalemang" in de welwillende aandacht der daar geposteerde policiebeambten.

Eenige dagen daarna hoorde ik dien kerel uitvaren tegen de onzedelykheid van 't spel. Hy zat met 'n paar galgebrokken aan 'n tafeltje in de buiten-restaurant, en verzekerde z'n vrinden op eerewoord dat zoo 'n Speelbank...

— *C'est un repaire de voleurs, messieurs! Un antre de brigands! Un bouge infect! Un enfer d'immoralité! Un gouffre de perdition. Pour tolérer ces institutions-là, il faut être d'une perversité accomplie... comme tous ces maudits Allemands du reste. Non contents de nous avoir pillés en France, ils nous égorgent ici dans leurs infâmes tripots! Ah, la revannnche!*

Men kan er zeker van zyn, dat elke Franschman die op diefstal betrapt is, zich in de politiek werpt. Sommigen zelfs kiezen dit vak vóór ze betrapt zyn, en stellen dan hun industrie onder de bescherming der staatkundige *atiën* of *ismen* van den dag.

Onder de takken van nyverheid die niet zoozeer regtstreeks op 't spel betrekking hebben, als wel daarnaast en daardoor...

„Bloeien" is 't woord niet. Hoe zal ik 't noemen?

Nu dan, er zyn nog andere industriën, en daaronder ééne die zoo goed mogelyk 'n plaatsje krygt in 't volgend Hoofdstuk.

MIKROKOSMOS.

De titel van dit hoofdstuk werd me door m'n gnomen ingeblazen. Ze beweerden dat zoo'n badplaats vry wel alles te aanschouwen geeft, wat de wereld oplevert, en noodigden my uit daarvan een fotografischen afdruk te nemen. Juist was ik van plan hiertoe overtegaan, toen ik me herinnerde dat ik den lezer 't verslag beloofd had van 'n fransche vaudeville. Gezien of gelezen heb ik 't stuk niet, maar de inhoud moet nagenoeg als volgt geweest zyn.

De heer SLENTERMAN had z'n geld verspeeld, en hield de by zulke gelegenheden gebruikelyke alleenspraak. Ik hoef hier niet by te zeggen dat ze werd aangehoord door

de persoon die den zelfmoord voorkomen zou, omdat de auteur den braven SLENTERMAN wilde in 't leven houden voor z'n vaudeville. De schryver — almagtig als altoos — had gezorgd dat de alleenspraak juist op 't allerkritiekste moment overging in 'n dialoog, en wel met den Directeur van de Bank. Deze namelyk had SLENTERMAN's zwanenzwang afgeluisterd, en hield z'n hand vast, op 't oogenblik toen-i bezig was zich nog niet dood te schieten.

— Haast u byzonder langzaam, zei de welmeenende Directeur. Of, beter nog, haast u eens ditmaal in 't geheel niet. Dat uwe „figuur" niet komen wilde, was hard! Maar... ook ik heb te stryden met figuren, die me niet aanstaan. Misschien kunnen wy elkander helpen. Ik heb u 'n voorstel te doen. Als 't u mishaagt, zal ik u niet dwarsboomen in uw sterfplannen, *parole d'honneur!* Maar doe me in dat geval 't genoegen u elders optehangen. Ziehier twintig franken voor de reis. Dat zelfmoorden op 'n plaats waar gespeeld wordt, is *mauvais genre.* Zaagt ge 't ooit doen door effectenluî op de beurs?

Beste vriend, ge behoeft het noch hier noch elders te doen. Wat dunkt u van 'n goed bezoldigde betrekking? Ik heb iemand van wereldkennis noodig, iemand die tact heeft, en verstand van zeden, een *expert* in fatsoen.

Onze SLENTERMAN meende dat hy zeer goed voor de gezochte specialiteit dienen kon, en stelde z'n zelfmoord uit om naar den directeur te luisteren. Deze bragt hem aan 't verstand, waar 't om te doen was.

— Sedert eenigen tyd, zeide hy, wordt de directie der Bank bestormd met klagten over de onverdragelyke „gemengdheid" van 't Publiek, die zich zóó ver uitstrekt dat ze volgens sommigen byna overgaat in... ongemengdheid. *Monde* wordt verdrongen door *demi-monde.* Deze door kwartwereld, en zelfs de kwart-wereld moet een niet altyd

zegevierenden stryd voeren met iets dat naar géén wereld gelykt. Heel, half, en valsch fatsoen zit in de klem tusschen allerlei onfatsoenlykheid. De Erfprinses van LUTTELGAU heeft naast 'n... hm, hm!... gezeten, en is byna flauw gevallen. Twee... hm, hmmen!... hebben op 't kleed getrapt van 'n *maréchale de Frrrance*, zoodat het mensch niet zoo spoedig kon wegloopen, als ze aan den rang van haar gemaal meende verschuldigd te zyn. En dit is zeer hard voor 'n *maréchale de Frrrance!* Ook de hertogin van China heeft geklaagd. Eene... hm, hm!... heeft haar de *rateau* toegereikt, en dit past toch niet, meende de hertogin. *Lord* SEVENFLOWER komt op voor 't fatsoen van z'n dochters. Hy heeft er zeven, en ligt dus onder zevenvoudige verpligting om zorg te dragen voor 'n zevendubbele *respectability*. Een zyner voorouders was keukenjongen by den Saksischen HAROLD, en toch heeft onlangs 'n... hm, hm! .. *Miss* ADELHEIDINELLA uitgelachen om haar malle gezigt. De jonge *Ladies* verklaarden dat dit wel eens meer gebeurde. „Over 't geheel *he did n't care a straw for it*" zei *Lord* SEVENFLOWER, en z'n *Ladies* ook niet. Integendeel, ze vonden 't prettig als men op haar lette. Maar ditmaal was de onderscheiding uitgegaan van wezens die... van 'n schepsel dat... van 'n... hm, hm! *Miss* ADELHEIDINELLA kon in waarheid betuigen, dat ze niet wist wat zoo 'n... hm, hm!.. eigenlyk voor 'n beroep uitoefende, en de andere *Ladies* ook niet — *indeed!* — maar juist daarom was 't *shocking*, *too shocking*, *really too shocking*. Om te weten wat voor soort van wezen zoo'n... hm, hm!... is, hadden de *misses* minder verregaand onschuldig moeten wezen, dan ze indedaad met dure eeden konden bezweren te zyn .. *upon my faith!* Maar omdat ze 't niet wisten — *truly!* — of althans omdat ze 't niet *exactly* wisten, hadden ze volkomen 't regt zich byzonder te ergeren. En dit deden de *misses* dan ook, alle zeven, zoo fatsoenlyk als maar eenigzins mogelyk was.

Zoo sprak *Lord* Sevenflower. De *misses* betuigden dat papa de waarheid gezegd had, en dat ze zich niet zoo erg zouden geërgerd hebben, als ze verdorven genoeg waren geweest om te begrypen waarom ze zich eigenlyk zoo erg moesten. ergeren... *indeed!*

En dan jufvrouw Krent, vervolgde onze directeur snikkend en deugdzaam, zy die in haar land voorzitster is van drie genootschappen tot zedelyke verbetering van de menschen die geen leden zyn van haar genootschappen: één filanthropie! En de oude *Madame* ...ska, geboren ...witszch, die zich op den na-avend van haar leven, voor 't zuurbespaard geld van een harer laatste echtgenooten, een piepjongen gemaal heeft aangeschaft, om hem te redden uit de klauwen van 't celibaat: één offergeest! En die Poolsche gravin met haar oranje sleepjapon, afgezet met zwarte kant: één adel! En Mevrouw van der Happel, die op de Keizersgracht woont in zee-assurantie, verfwaren en 'n huis met dubbele stoep: één deftigheid! En *Miss* Lovehunger, die 'n boek heeft geschreven over de zedelyke beteekenis van den *plumpudding*: één moraal! En de freules Kromkruis, die eigenmondig den paus hebben gezoend — op z'n grooten teen — één geloof! En de dames Treurneep, de uitvindsters der zaligheids-wedloopen met hindernissen, patronessen van 't weekblad *de volmaakte en zuinige zielemodiste:* één modern-religieuse, ouwerwets-litterarische illustratie! En freule Hemelgeit, die 'n buiten heeft, en 'n koetsier, en 'n schaapskooi, en nòg 'n neef in de Kamer, en aandeel in schepen, en tantes. waarvan zy erven zal: één distinctie! En de baronnes Thränenschlucker, de dierenbeschermster, die den zwaren rouw aanleî, en al haar bedienden vasten liet, uit droefheid over 'n jeugdige vloo, verongelukt in haar pomadepot: één gevoel! En de douairière Pretnyder, die de onnozelheid van haar katje zoo krachtig ompalis-

sadeerde met 'n stekelige mozaïk van glasscherven in de dakgoot: één zedelykheid! En *Lady* MESSALINA DARKPINCHER, de afstammelinge der al te maagdelyke stovenzetster van Koningin ELISABETH, die de vyf oogen van Bessy's onbescheiden stoof toekurkte met verontwaardigde hand: één kuisheid! En prinses RUSSIKOFF die nooit 'n lyfeigene doodschopt zonder er den *pope* byteroepen, om de ziel van den patiënt in den hemel te helpen: één delicatesse! En *Maddam* DE LA MAQUÉRELLERIE, de goudgekettingde Maintenon van 'n bloeiend St. Cyr te Londen: één achtenswaardigheid! En de invloedryke familie KAPPELMAN: één deugd!

Al die noblesse moet ik tevreden stellen, jammerde de wanhopige directeur. Alles dreigt met oogenblikkelyk vertrek, indien ik de speelzaal niet zuiver van... ge begrypt my wel! Ik heb er honderd *louis d'or* in de maand voor over. Als wy de Erfprinses verliezen... en de *maréchale* — ze staat op 't punt van wegloopen, waarachtig! — en *Lord* SEVENFLOWER met z'n kroost... en de *Mandarine*... en Jufvrouw KRENT — 'n martingaliste van de verrukkelykste zwakte, 'n ware engel! — en *Madame* ...SKA, geboren ...WITSZCH, die zoo aanbiddelyk dom op de nummers speculeert... en de prinses die zoo godsdienstig haar volk doodschopt... en onze Maintenon... en de dikke Mevrouw in zeewaren en verf-assurantie... en de grafelyke oranje-jurk — haar droomen over de *chance* zyn goud van 24 karaat... voor de Bank! — en de volmaakt zuinige wedloopsters, de heilige TREURNEEPEN... en *Lady* MESSALINA... en die Niobe van de gestikte vloo... en de afstammelinge van die stovenmaagd... en de KAPPELLUÏ... och, m'n waarde byna doodgeschoten SLENTERMAN, wanneer ik al die steunpilaren moet verliezen, dan zakt m'n onderneming in elkaer! Dan ben ik 'n bedorven man! Dan zou ik genoodzaakt zyn de twintig franken

die ik u zoo edelmoedig voorschoot, terug te verzoeken om te dienen tot reisgeld voor myzelf, reisgeld naar 'n oord waar 'n te-gronde gerigt Bankdirecteur gevoegelyk sterven kan!

Zoo huilde de byna ongelukkige. En ook SLENTERMAN begon te schreien.

— Dit vooruitzigt zou zeer treurig zyn, zeide hy. Maar eilieve, hoe kan ik...

— Ja, gy kunt me redden! De hoedanigheden die u versieren, opgescherpt en veredeld nog door 't vruchteloos vervolgen uwer idealen op de groene tafel, maken u geschikt tot het verleenen der hulp die ik noodig heb. Wilt ge myn... zeef zyn?

SLENTERMAN verklaarde dat niets hem aangenamer wezen zou, dan de aan alle mogelyke functiën verbonden bezoldigingen in ontvangst te nemen. Hoe meer hoe liever zelfs. Maar hy wenschte te weten...

— Geen maren, beste vriend! Ge hebt de keus tusschen ziften en sterven. Zoo ge 't eerste kiest, is uwe plaats aan den ingang der zaal. Ge zift, proeft, beproeft, oordeelt, veroordeelt of spreekt vry, al wat er vrouwelyks nadert. Onverbiddelyk voor 't kaf, laat ge 't koorn binnen... om gemalen te worden. Ge wyst de bokken af, en laat de schapen door. Over 't melken behoeft ge u niet te bekommeren... daarvoor zorgt de Bank.

— Begrepen! riep SLENTERMAN.

Hy liet adreskaartjes drukken:

MR. SLENTERMAN. Gewezen byna gezelfmoorde wanhoopsfiguur-idealist. SPECIAALZEEF VAN MORALITEIT, en CONTROLEUR-GENERAAL VAN INKOMENDE FATSOENLYKHEDENS.

De Bank verschafte hem een met de waardigheid zyner bediening overeenkomend kostuum, 'n weegschaal, distilleerkolven, 'n mikroskoop, 'n paar retorten, 'n exemplaar van KNIGGE's menschenkennige werken, en daar stond-i behoorlyk toegerust met al het noodige aan de deur.

Weldra naderde er een zevengesternte. Zeven roode Murray's, zeven ooglazen, zeven lange halzen, zeven bonte toiletten, zeven chignons — de Murray's schenen er bleek by — zeven slingerende halskettingen, zeven stel niemendallige pretentie!

De brave SLENTERMAN — *Jack in office!* — zette zich schrap. Hy begreep dat de vyand de vesting met storm veroveren wilde. Barsch wees hy 't overmatig huwelyksgeluk van lord SEVENFLOWER af, en wreef zich de handen van genoegen over z'n scherpzinnigheid en vastheid van karakter. De Erfprinses van LUTTELGAU onderging 'n gelyk lot. „*Vade retro*, mamsel! riep hy haar toe. Of, zoo je geen latyn verstaat, maak dat je wegkomt!"

Zoo ging 't ook met Jufvrouw KRENT en met Mevrouw VAN DER HAPPEL, en met *Madame* ...SKA, geboren ...WITSZCH, en met de rest. Alleen de *Maddam* van St. Cyr werd doorgelaten. Ze had zich gewapend met 'n kerkboek. Tegen zoo'n certificaat van fatsoenlyken oorsprong was onze zeef niet bestand.

De onnozele SLENTERMAN vergiste zich telkens. Wat-i doorliet, deugde niet veel. En wat-i afwees... nu daaronder was ook dikwyls een-en-ander dat niet deugde. Maar „men behoorde toch onderscheid te maken tusschen *koop* en *huur*" beweerden een paar schapen, die zich — ten-onregte naar ze meenden — als huurbokken behandeld zagen, terwyl ze toch waarlyk de heele badkuur slechts ondernomen hadden, om heel fatsoenlyk te worden verkocht. Onze contrôleur kreeg zeer spoedig z'n ontslag — hy had een der echte vrouwen van den directeur voor kaf

aangezien! — en hy achtte zich gelukkig dat-i de twintig franken bewaard had, die hem in-staat stelden 'n prettiger dood te zoeken, dan hem door dozynen opgeheven nagels van verongelykten werd toegedacht.

Karikatuur ter-zyde. Dat veel dames zich opschikken op 'n manier die 't regt geeft haar te minachten, is waar. Want, ook zonder de minste vergelyking met vrouwspersonen die zich *beroepshalve* moeite geven om in 't oog te vallen, wat heeft men te denken van de *verstandelyke* ontwikkeling van volwassen menschen die zichzelf op de laagte stellen van kannibalen en kinderen? Wat toch is 't anders, dat behangen met allerlei vodden van wol, zyde of metaal? Dat gefladder van linten en strikken? Dat pronken met schreeuwende kleuren? Die steltige hakjes waarop men niet behoorlyk loopen kan, en ter-nauwernood gaan? Dat afschuwelyk ophoogen van den beneden-rug? Meent ge, dames, dat die mode — ik bedoel dit laatste nu — uit Parys komt? Dit hebt ge mis. Ze is van Zuid-afrikaanschen oorsprong. 't Is 'n mislukte poging om de wanstaltigheid der Hottentotsche vrouwen natebootsen, die afzigtelyk zyn uit overmaat van vormen, *formosissimae!* Maar 't staat die stumperts minder leelyk dan u, en zeker is 't haar minder kwalyk te nemen. Eerstens kunnen zy 't niet helpen dat ze wanstaltig zyn. En ten-tweede, ze maken haar natuurlyk gebrek niet viezer dan volstrekt noodig is, door er hooge hakken by te dragen als gy die in uw gebukte houding en posterieure uitstekendheid, er uitziet als-of ge...

Ik wil kiescher zyn dan gy, en noemen 't niet. Maar ge hadt verdiend dat ik u de vuiligheid plompweg in 't gezigt smeet. 't Zou uw werk geweest zyn, en 't myne niet!

En dat durft spreken van emancipatie! De vrouw die haar ziel weggeeft aan lappen, linten, vodden en misma-

kende opvulsels, màg niet geëmancipeerd worden. En ook, al wilde men, het kàn niet! Wie zich tot slavin maakt van de smakelooze sletten der parysche modewereld, mag geen aanspraak doen gelden op den rang van ontwikkeld mensch, en zou ook dien rang niet weten optehouden, al ware het dat wetten en zeden haar dien toekenden. De emancipatie der vrouw behoort uittegaan van haarzelf, en daartoe is in de eerste plaats noodig dat ze *blyk* geve van mondigheid, door zich niet aantestellen als 'n kind, als 'n zuidzee-eilandster of als 'n gekkin.

Ook van 'n laag standpunt beschouwd, van 't àllerlaagste als men wil — ik spreek nu tot bokken en schapen beide — meenen misschien de dames die „de mode volgen" dat ze daarmee de mannen behagen? Ze vergissen zich. Zy behagen noch den man die slechts 'n mannetjesmensch is, noch den man die „wel zou willen trouwen" noch den man, die in gevoel doet, noch vooral den artist.

De eerste soort, o bokken, heeft geen lust uw hooge hakken en hottentottery te *betalen*. Hy weet dat ge die zaken... by de levering aflegt. En de heeren die aan 'n huwelyk denken — moet ik hier 't woord rigten tot kaf of tot koorn? — nu, ook zy beoefenen zekere spaarzaamheid, en betoonen zich hierin vry gelyk aan de vuile eerste cathegorie. Die sleep en dat achtergebergte schrikken hen af. En dit is zoo vreemd niet in onzen praktischen tyd. Gesteld dat hun opvatting u wat al te laag van verdieping voorkwam, moogt gy 't hun euvel duiden, gy die zelf blyk geeft van zoo weinig schoonheidsbesef? Zorgt hooger te staan, o vrouwen, voor ge aanspraak maakt op hooger waardeering.

En den gevoelige, hem die indedaad vatbaar is voor liefde, of al ware 't maar voor verliefdheid... hem bekoort ge 't minst van al door om- en aanhangsels, door onderzetsels, opvulsels en suffixen. Hy geeft zich moeite heen-

tezien door al die onbevalligheid, en als 't hem gelukt is u niet belachelyk te vinden, heeft-i 'n moeielyk werk gedaan, een dubbel werk! Z'n welwillendheid is er moê van. Hy droomde u vleugels aan. Dit bragt z'n stemming mee, en 't lukte wel. Maar om u al de andere dingen waarin ge u hult, âftedroomen... waarachtig, de taak is zwaar! Ge vliegt niet, en zweeft niet... o meen niet dat ik dit afkeur! Integendeel. De man die 't verlangde, zou over 't hoofd zien dat hyzelf, niet zwevend, al zeer spoedig 'n treurig eenzaam figuur maken zou by uw onmenschelyke verhevenheid. Dat de verrekte fantazie van den minnaar in deze fout vervalt, is te vergeven. Maar ze zou zieker moeten wezen dan aan flinke liefde op-den-duur past, zieker ook dan volstrekt noodig is tot het kort opvlammen van verliefdheid, indien ze niet spoedig zich vertrouwd wist te maken met de ware poëzie, met de poëzie van het *ware*. Al dat wolkerige vliegen en zweven is dus — goddank! — even onnoodig als onmogelyk, maar eilieve, meisjes, laat u dit niet afschrikken behoorlyk te gáán! Dit misstaat nooit. De opgewondenste verbeelding moet zich schikken — en dit zal ze! — in 't vergeefs zoeken naar de wieken die rug en schouder zouden inschulpen tot 'n ernstigen Cherub, maar 't walgt haar dat hulsel te zien afzakken tot... beneden de lenden!

En de artist! Meent ge hèm te behagen, dames, met den vlerk dien ge verlaagd hebt tot 'n windkussen om op te zitten? Ge kunt 'n vrouwenbeeld teekenen, niet waar? Neem 'n modeplaatje, hoe paryscher hoe liever, en schets binnen den omtrek van zoo'n met vodden omhangen pop, 'n VENUS of uzelf. Al waart ge niet byzonder schoon gevormd, de lynen waarmee Natuur heup en lenden eener vrouw teekent, zyn altyd prachtig by de omtrekken van de dingen waarmee gy die vormen ontsiert. Meent ge 't schoonheidsgevoel van den artist te bevredigen met zooveel

onsmakelyke tarra? Waarom niet 'n paar stappen verder gegaan, en ook neus en lippen gewikkeld in 'n kussentje? Dit zou zot staan, meent ge? En 't andere dan? Waarom moogt ge u beneden-achter verdikken, en niet boven-voor? Weest consequent, en neemt 'n pruim tabak in den mond, als 'n matroos. Dat zet de wang op. Mag dit niet? Waarom dan 't andere wel? Meent ge dat zinkings die 't gelaat doen opzwellen, de schoonheid niet verhoogen? Welk heil verwacht ge dan van 't zadeltje dat elken voorbyganger schynt toeteroepen: styg op!

Ik stem voor emancipatie... van zulke dingen. De rest zal wel volgen. Laat ons de handen in-een slaan, en...

Hier berstten al m'n gnoompjes in lachen uit.

— Uw verhandeling tegen die achtervoorgebergten is byna aardig, mensch. Maar nu...

Ze schaterden weer van lachen.

— De handen in-een slaan, zegt ge? Ge wilt dus meêhelpen aan 't opzetten van „*Vereenigingen tot veredeling, tot ontwikkeling van*... enz? Mensch, mensch, denk eens na!

Nu, dit deed ik, schoon de uitnoodiging wel wat beleefder had mogen zyn. Door den spot myner meestertjes geprikkeld tot begrypen, begon ik weldra intezien dat de zaak waarvoor ik aan 't yveren was, gestuit werd door de middelen die wy aanwenden om haar te bevorderen. 't Is waar ook, al wat *speciaal* voor „de vrouw" gedaan wordt, stempelt immers het vooroordeel dat ze maar 'n half mensch is, tot erkenden regel? We hooren spreken van „*Natuur- Staat- Geschied- en Letterkundige Voordrachten* voor Dames!" Dit is 'n onnatuurkundige, ongeschiedkundige, onstaatkundige, onletterkundige leugen. En onmenschkundig is 't ook...

— Hm, onmenschkundig? Als reclame vind ik de taktiek zoo dom niet, zei SEMI-UR. Maar 't prouveert niet voor de menschen-helft die ge: „Dames" noemt, dat ze zich aangetrokken voelen door de vernederende klassificatie die men haar opdringt, en dat ze — *note bene* onder voorwendsel van beoogde ontwikkeling — zich door marktschreeuwers op 'n kinderstoeltje laten zetten. Het toegeven in de pogingen om de VROUW te verlagen tot 'n onvolkomen wezen, tot 'n... mensch van de tweede klasse, hoort precies by de hooge hakken en opgetorende achterlyven waartegen gy zoo-even gepreekt hebt. Die... *dames* moesten zich beleedigd voelen, als men ze te-gast noodt op 'n voor haar buitengewoon zwakke maagjes afzonderlyk toebereid kinderkostje. En de mannen die zich met zooiets bezig houden... waarachtig, zyzelf zyn er niet te wys toe zich te laten kleeden door 'n paryschе modiste! Ulieder heele menschschap staat al laag genoeg. Hoe ge 't nu nog bovendien in 't hoofd hebt gekregen zeker verschil aantenemen... hm! De heele zaak komt ten-slotte neer op verwaandheid. Vindt gy *mannen* u zoo wys?

— Maar beste SEMI-UR, zei ik, we tooien ons toch niet zóó bespottelyk op! We...

— Ga voort! Ik ben benieuwd wat ge van de mannen te zeggen hebt.

— Wy... wy. .

Ik was verlegen, en zocht 'n uitweg.

— Ziedaar nu by-voorbeeld het schepsel daar... die dame...

— Ge zoudt iets van de *mannen* zeggen!

— O zeker! Maar zie nu eens die vrouw. Jong is ze niet meer...

— Ze is in de vyftig.

— Dit schynt zoo!

— Ik zeg u: het *is* zoo.

— Welnu, op jeugd kan ze zich niet beroepen ter vergoelyking van haar dwaasheid. Zie eens hoe zot ze zich toetakelt...

— Ge zoudt iets over *mannen* zeggen!

— Ja, ja. Maar... die vrouw! Bestaat er niet eenige grond om wezens die zoo haar gansch bestaan toewyden aan nietigheid...

— Beneden de andere helft van uw ras te stellen, dat z'n... gansch bestaan toewydt aan belangrykheden? Kom-aan, gy pracht-exemplaar van de minder nietige helft, ik zal u te-hulp komen. Ge kent alzoo die vrouw niet?

— Wel neen!

— Ik wel. Ze is nog dwazer dan ge meent. Ziehier 'n lystje van haar opschik gedurende één dag. En, let wel, géén dag is aan den vorigen gelyk. Maar 't verslag van een enkelen is ruim voldoende om... 'n denkend wezen misselyk te maken. Des morgens voor ze 'n bad neemt... maar ge zoudt iets zeggen over de *mannen?*

— Neen, *gy* eerst over die vrouw.

— Welnu dan. Des morgens vroeg vertoont ze zich in 'n *Faye*-japon met 'n overjurk van wit gaas. *) Op 't hoofd draagt ze — 't schepsel is over de vyftig! — 'n herderinne-hoedje van lichtgeel stroo, met blauwe fladderende linten. De hoeveelheid van die linten doet er niet toe, maar *zy* is over de vyftig! Dit doet er wèl toe, niet waar? Aan de voeten draagt ze iets als chinesche *babouches*, kleiner eigenlyk dan wèl gemeten mogelyk is. De rooskleurige

*) Ik weet niet wat zoo'n *Faye*-japon voor 'n ding is. Er komt in de nu volgende beschryving meer voor, dat m'n begrip te-boven gaat, doch ik relateer getrouwelyk wat ik in de couranten over de hier bedoelde persoon vermeld vind. Te Wiesbaden heb ik haar niet ontmoet, maar 't schynt dat ze met haar hansworstenpakjes de *lionne* geweest is der hofhouding van Z. M. THIERS te Trouville.

kousjes kyken verbaasd over den rand heen. Om den hals heeft ze een zesdubbel snoer turksche goudstukken die niet recht schynen te weten wat ze daar te doen hebben. En dit weet ik ook niet, maar... wèl dat zy boven de vyftig is. Ze kwam ter-wereld zoo omstreeks den tyd toen haar oom stierf...

Het schynt dat ik hier 'n vragend gezicht zette. Althans SEMI-UR antwoordde:

— Nu ja, NAPOLEON I. Laat me voortgaan met haar eerste ochtendkostuum. Daartoe behoort nog de in oosterschen smaak bewerkte ketting van haar horloge, en 'n driedubbel snoer dukaten die 't zonderling genoegen hebben op haar heupen te rinkelen.

Haar tweede uitmonstering, na 't bad, is aldus. Een *Kashmir*-kleed van witten grond met zeer breede roode streepen. Eene mantille van andere stof maar even rood en even gestreept. Ze draagt nu 'n stroohoed waarvan de bol zoo ver mogelyk op den voorkant van 't hoofd staat. De rand of klep, als om te protesteeren tegen 't brutaal voorwaarts dringen, misschien ook uit angst voor 'n val op haar neus, wyst steil omhoog als 'n kam. Aan de linkerzy van dien halven hoed hangt 'n guirland van eikeloof te slingeren, ter... versiering, weetje? In den monsterlyken haarwrong steekt 'n naald met reusachtigen knop van hoogroode kleur, die tot vlaggestok dient van vuurroode linten... *twee ellen breed!* Bevreesd naar 't schynt dat al dit rood niet voldoende is om 'n kudde runderen of 'n drift kalkoenen woedend, en... de heeren der schepping verliefd te maken, draagt ze om de lenden een soort van gordel, 'n zyden lap die er alweer uitziet als in bloed gedoopt. Alles bloost aan 't schepsel, behalve zyzelf. Neen, toch... ze heeft zich 'n paar blosjes aangeschilderd. Ook de oogleden en wenkbrauwen zyn geverfd. En

de lippen! Met die bepleisterde lichaamsdeelen zal ze, moet ze, wil ze... ja wàt? Toch niet kussen?

— Eilieve, m'n beste SEMI-UR, laat die lippen rusten! Bedenk dat m'n lezeressen liever willen weten hoe ze zich opschikt voor 't diner.

— Ze draagt by die belangryke gelegenheid 'n japon van blauwe zyde, en — over de vyftig! — laag uitgesneden, zeer laag! We zullen daarlaten of deze taktiek tegen kalkoenen, manspersonen of ossen gericht is. By de schouders, onder de keurs, en nog hier-en-daar meer, bengelen blauwe kwasten. Op 't hoofd draagt ze nu 'n bloemperk, en om den hals ditmaal slechts 'n dunne gouden ketting met broche van brillanten. Haar *vierde* of avend-toilet is voor Bal en Casino. Het bestaat uit een wit *moïré* kleed, met de noodige oplegsels, strooken, poffen, linten en festons. Om hals en armen torscht ze voor honderdduizend *francs* aan diamanten. Dat's wat anders dan... och neen, 't is precies hetzelfde als met je SARAH op blz. zooveel, uit... dien anderen bronstyd! Ik durf niet zeggen dat de Germaansche meer smaak had, maar zeker leed ze minder aan smakeloosheid. En waarschynlyk bracht ze haar avenden niet zoo dwaas door, als deze. 't Schepsel danst, springt en huppelt — of schuift heen-en-weer — van 's avends negen tot 's nachts twee, liefst en byna uitsluitend met jongelieden wier moeder ze wezen kon. In den cotillon die 'n paar uren duurt, slaat ze geen figuur over. Geen pas of maat in wals en polka. En dat wil onsterfelyk zyn! En zalig worden! En dat vraagt om stemrecht en emancipatie! Ge zyt me nog altyd iets schuldig over de *mannen*.

— O zeker! Maar... wie is ze?

— Mevrouw RATAZZI, BONAPARTE—WYSE, prinses van SOLMS. Als ze duitsch spreekt, noemt ze zich liever: *de* Solms. Dit klinkt possessiever en dynastieker, meent het

mensch. Ge zoudt iets over *mannen* zeggen?

— Nu, zóó gek tooien de mannen zich tòch niet op!

— Meent ge? Zie eens rond in de klein-wereld hier om u heen, en in de wereld zelf daarbuiten. Hebt ge 'r dan nooit op gelet, dat zy in dwaasheid zulke portretten ver te-bovén gaat? Onze zottin hier... *behaagt!* Zeg me eens, gy *man*, aan *wie* behaagt ze? *Wie* laten zich betooveren door haar domme kunstjes? De *mannen* immers! Waar op-den-duur zùlke waren ter markt worden gebragt, moeten koopers zyn. 't Schepsel heeft middel weten te vinden zich tweemaal te doen trouwen. Tweemalen dus heeft 'n MAN zich haar om den hals laten hangen in gezelschap van al die sequinen en fladderlinten en misselyke nietigheid! Tweemalen heeft zy een heer der schepping weten te vinden, die zich niet schaamde *urbi et orbi* te bekenen: „kyk, dàt is nu eens eindelyk 't ware pronk-ideaaltje dat ik aantrek voor levens-kostuum!" In *die* vrouw zal m'n zeer onsterfelyke ziel voortaan gekleed gaan, tot er de dood na volgt!

Tweemaal? Wèl, als RATAZZI sterft, trouwt ze nogeens. En nu sprak ik nog maar van *koop*. Ge vindt het misselyk dat zoo'n bejaarde vrouw met jonge-lieden danst? Wat dan te zeggen van de jongeluî zelf, die zich verdringen om dat stapeltje zotheid 'n kwartier te huren voor polka, wals, cotillon of... wisseling van denkbeelden. Ge weet immers dat het onder u menschjes voor 'n groote eer doorgaat, met Made RATAZZI gedanst te hebben? Ook in de... letteren, heeft ze naam. Ze heeft boeken en boekjes geschreven, die zeer „mooi" worden gevonden door de heeren der schepping. Waarlyk, de mannen dragen de schuld van alles wat men aan de vrouwen verwyt. *Zy* zyn het — de *mannen*, hoort ge! — die behoefte hebben aan emancipatie! Dat aandringen op 't vrygeven van negers en vrouwen, is 'n pover dekmanteltjen om den toestand

te verbergen van witte slaven en... eigen nietigheid.

Uw mikrokosmische beschouwingen van zoo-even zyn... mannelyk-eenzydig. Dat de exemplaren van 't meer opgeschikt geslacht, die uit alle oorden van de wereld op zoo'n badplaats by-een komen, indedaad kurieus zyn, zal wel waar wezen. Maar... door *wie* wordt dit geslacht „het schoone" genoemd? *Wie* bederven het door bespottelyke, en nog niet eens welgemeende, aanbidding? Kinderachtigheid, ydelheid, gemaaktheid, onkunde, hovaardy, preutsheid, smakeloosheid... al deze eigenschappen der vrouwen van de dusgenaamde wereld — en je boerinnen zyn geen haar beter! — wedyveren zegevierend in uitbreiding en invloed, met gelyksoortige hoedanigheden der schepsels van àllerlaagste soort. Maar... *wie* willen dit zoo? *Wie* behaagt men daarmêe? *Wie* laten zich door dit alles aantrekken en... vangen? *Wie* deelen de pryzen uit op deze kermis van dwaasheid? De mannen immers?

Al wat ge de vrouwen ten-laste hebt gelegd, komt neêr op LEUGEN. Ze pronken met 'n houding, met 'n gang, met vormen die ze niet hebben. En ook de indruk dien ze door dat alles willen geven van haar ziel, is onwaar. Het meest passend devies voor die eene helft van uw geslacht, zou wezen „*ik lieg.*"

Maar... de andere helft? Dagelyks en overal geeft ze blyk genoegen te nemen met al die onwaarheid, moedigt haar aan, is daarvan de oorzaak. Vrouwen zyn waarlyk niet meer dan mannen tot leugen geneigd, en zouden waarschynlyk — al was 't dan maar gemakshalve — niets liever zyn dan oprecht en eenvoudig, maar... wanneer nu eenmaal verdraaidheid van ziel en lichaam gewild is op de koop- en huurmarkt waar de smaak bepaald wordt door de mannen, *qui tiennent les cordons de la bourse*... wat dàn?

— Laat de vrouwen beginnen...

— Ei! Nu zouden op-eens die arme schepsels moeten

voorgaan, *nu!* En ze moesten altyd zwygen in andere zaken die voor belangryker worden uitgekreten... ten-onrechte wel-is-waar, maar gy mannen méént toch dat uw geleerdheidjes, en wetenschapjes en politiekjes meer beteekenen dan vodden en lappen. Geloof me, laat de vrouwen ydeltuiten blyven. De mannen zouden een al te gek figuur maken wanneer dit veranderde...

SEMI-UR liet hierop z'n zakdoek vallen, en wandelde achteloos voort als-of hy 't niet bemerkt had.

Een heer met zilverwit haar en 'n allerdeftigst voorkomen, waarschuwde hem:

— *Pardong*, *m'sieur*, *fôtre mouchewaar!*

Waarom of waarvoor de man „pardon" vroeg, weet ik niet. Hy had dit zeker van Franschen gehoord, en meende dat het mooi stond. Misschien ook dacht hy dat zoo'n gekke slingerslag thuishoorde by z'n deftigheid en ridderschappen. Want z'n borst was bezaaid met lintjes.

De scherpzinnige gnoom bedankte koeltjes, en fluisterde my toe: dit is nu 'n *man*... let op! Hy heeft allerlei verdiensten — 't blykt immers? — en... veel honger. Spreek eens met dien respectabelen heer.

Nu, de man wou niet liever. We vernamen terstond dat hy *obergeheimrath* was, en zeer hoog stond aangeschreven by allerlei vorsten en autoriteiten, waarvan-i de bewyzen op z'n rok droeg. Eens had-i behoord tot het gevolg van 'n buitengewoon ambassadeur die heel genialig aan Prins X was komen boodschappen hoe allergenadigst Prinses Y zich verwaardigd had te bevallen van 'n jongetje: 'n groen lintje! Ook was hy secretaris geweest van den vernufteling die dat schoone rapport had ingediend over 't kostuum der veldwachters: 'n rood lintje! Hy had uitgerekend behuwdneef te wezen van den stations-chef die by 't doortrekken van zekere Hoogheid, zoo bliksemsnel 'n fleschjen *Eau des Carmes* by-

de-hand had, toen de *bonne* der prinses haar kleinen vinger had geschaafd aan den kruk van 't portier: 'n purper lintje! Z'n moeder had het kindje gezoogd van de min eener dame die op het punt had gestaan min te worden... o hé, 'n melkwit lintje!

En de man droeg de blyken van nog meer verdiensten, allen van dezelfde soort. Maar juist van-daag — niemand is ter-aller-ure wys! — had-i de gekheid begaan 'n glad-verkeerde figuur op de roulet natejagen, en... daarom voelde hy zich nu genoopt tot de vraag: waar de heeren gewoon waren te dineeren. SEMI-UR antwoordde:

— By den bakker, *Herr Graf!* Daar kan ieder te-regt die 'n *grosche* in z'n zak heeft. En water kunt ge aan de *Faulbrunnen* om-niet krygen. 't Stinkt een beetje, maar dit mag *U* niet hinderen.

De man droop af.

— Moet het niet een zonderlinge vrouw zyn, ging m'n geleider voort, die voor zoo'n wezen niet goed genoeg is? Zouden haar lintjes gekker staan dan de zynen? Van zulke „heeren der schepping" is... de schepping vol. En die kerel is nog geenszins de ergste... hm, dit is de vraag! De heerschappij der bekroonde niëtigheid benadeelt de Maatschappij meer, dan misdaad. Een balk met kwasten en spleten is bruikbaarder dan vervuurd hout, en tygers rigten minder schade aan dan witte mieren. Bovendien, tygers zyn zeldzaam. Uwlieder... beschaving doet ze verbasteren in hyena's en jakhalsen. Ziet ge ginds den man die zoo aandachtig naar den grond kykt? Ge meent dat-i herboriseert? Volstrekt niet. Hy bepeinst 'n schurkenstreekje. Z'n tegenwoordige betrekking is aspirant-roover *mit Umständen.* Maar hy is 'n knoeier in 't vak, dit zult ge zien. Even als onze *Herr Graf* van zoo-even, is-i z'n geld kwyt. Hy heeft reeds 'n dozyn *infaillible* systemen den nek gebroken, of zy hèm! Daarna „deed" hy in erfenissen

op de groene tafel, maar 'n onbarmhartige *chef de partie* heeft hem de deur uitgegooid...

— Ik weet, ik weet, riep ik. 't Staat beschreven op blz. 338.

— Ik zie dat ge u zyn *siengjalemang* „gemerkt" hebt... des-te-beter! Ja, de kerel scheldt nu op: *ces maudits Allemands!* En ziehier z'n verheven plan voor de *revannnche!* Van beroep was of is hy... financier, 'n man van bank- en schwindelzaken. Met den eigenaardigen zin voor combinatien die deze heeren kenmerkt, wil hy nu z'n lievelingsvak verbinden met patriotismus en hebzucht. De duitsche speelbank – 'n *fransche* onderneming! — moet gestraft, en hy zoekt z'n verloren geld terug, met iets er by. Z'n plan is... subliem. Hebt gy 'r wel op gelet dat de speeltafels 's avends verlicht worden door olielampen? Vindt ge dit niet wat ouwerwets in dezen gastyd?

Ik moest dit beamen.

— Welnu, onze speculant zint op middelen om 'n compagnieschap tot-stand te brengen om aandeelen in de Bank te koopen. Zoodra hy zal kunnen beschikken over 'n genoegzaam aantal stemmen om invloed uitteoefenen op de huishoudelyke zaken, laat-i 'n verhandeling schryven — ik zal hem onzen beridderden Graaf aanbevelen — over den nadeeligen invloed van olievlammen op de gezondheid van russische speelprinsessen. Er moet gas zyn. Gas, wel zeker! Want, zoodra de zaak doorgedreven is... tien kordate aandeelhouders in de zaal, vier anderen buiten de zaal by de gasbuis... flap, 't licht uit, en de paar millioen francs ingepakt die in 't goede saisoen op al die tafels voor 't grypen liggen. Hoe vindt ge dit plan!

— Wel eenigszins... indelicaat, maar praktisch!

— Neen, 't is dol en dom. De aandeelhouders die hy noodig heeft, zyn niet te vinden. Wie geld heeft om actien te koopen, steelt liever op gevaarlooze manier. Daartoe

dient byv. het aanbevelen van buitenlandsche spoorwegen, hoe verder weg hoe beter. Goedig toch van Russen en Amerikanen, dat ze by 't opzetten van hun zaakjes, hooge rente en dividend gunnen aan de Hollanders! Zonderlinge edelmoedigheid in „zaken". Van zaken gesproken, hoe staat gy met de uwen? Ge zocht geld, meen ik...

— Ach ja!

— Die... speculatie op uitgedraaid gaslicht, raad ik u af. En 't opzetten van 'n buitenlandsche-spoorweg-aanpryzery ook. 't Publiek zal eindelyk wakker worden.

— Wakker? Nu eerst? Ikzelf immers heb reeds gewaarschuwd in 1864. *)

— Neem dan maar aan, dat ik gedrukt heb op: *eindelyk*. En *uwe* zaken? Ook... eindelyk? En uw Millioenen-Studiën? Ook... eindelyk?

— Onder ons, beste SEMI-UR, *Herr* PRELLMAYER wordt lastig, en ik zou gaarne...

— Geld?

— Ja! Als ik maar wist...

— MENSCH, weet ge dan nu nog niet wat er te doen valt? Neem me niet kwalyk — of wèl, naar verkiezing! — ge zyt byna zoo dom als 'n „man van zaken." Zorg toch geen zot figuur te maken in uw eigen hoofdstuk: *mikrokosmos!*

Dat „mensch" klonk weer sarkastisch als in de vergadering onder den grond. Al m'n gnoompjes drongen plagend, grinnekend, sarrend, om my heen:

— Kristalliseer iets! riep de een.

— Denk! zei 'n ander.

— Leer rekenen! schreeuwde a^2.

*) In dat jaar namelyk, of eigenlyk reeds in '63, schreef ik de regels die in den herdruk van '72, voorkomen op blz. 42 vlgg. van den IIn bundel. Kan men ontkennen dat ik dáár de schelmery schetste, die nu duizenden aan den bedelstaf brengt? Kom aan, mannen van *zaken!*

— Juist! rekenen is hoofdzaak, verzekerde z'n *negatief* tegenstandertje. Zie naar my! Ik kronkel me bevruchtend om 'n kameraadje, en we maken *minus* tot *plus*. Doe dit ook.

— Dat is: SCHEP WAARDE! voegde SEMI-UR ernstig hierby.

En hy zag me vriendelyk aan, als om my 'n wenk te geven dat z'n vermaning geen spottery was.

— *Schep waarde*, herhaalde hy. Dit doen *wy* ook, en daarom heeten wy *gnomen*, *weters*! En daarom wierp u de groote FANCY-ἀναγκη in den kuil...

— Maar ik *weet* nog altyd niet! Ik ben géén gnoom. Ik ben maar...

— 'n Mensch, nu ja! Veel byzonders is dit niet. Maar dit weet ge toch, dat twee maal twee...

O, lieve hemel, Daar was 't weer!

— Ja, ja, *twee maal twee is vier!* Dit weet ik, goddank!

— Dan kunt gy ook weten dat byv. het verkrygen van geld...

— De eenvoudigste zaak van de wereld is, snauwde ik hem toe.

— Gewis! Wie *behoorlyk* voortbouwt op den onbedriegelyken grondslag van het *twee maal twee*, wordt gelukkig, deugdzaam, en zelfs — wanneer hy dit verkiest, maar 't is byzaak — RYK.

— Geestelyk, zedelyk, figuurlyk... *connu!* Maar PRELLMAYER eischt betaling in àndere munt.

— Ook in uitsluitend-prellmayerschen zin, kan iemand die zekeren rang bekleedt in 't Ryk der gedachten, zyn doel bereiken. Het winnen van millioenen is gemakkelyker dan 't schryven van *Millioenen-studiën*, onverschillig of ge die beide woorden al dan niet verbindt met 'n streepje. Al de Prellmayers van de wereld zouden niet in-staat zyn één der bladzyden te leveren, die gy moet afstaan voor 'n ryksdaalder... *nederlandsch* courant. Maak de Prellmayery

beschaamd op haar eigen terrein. Ge moet het kunnen, dunkt me, wanneer ge dit doel voor 'n oogenblik aanneemt als hoofdzaak.

— Maar bèste SEMI-UR, het *is* my hoofdzaak, my en de velen die van myn slagen hun heil wachten. Ik smeek u, help my aan de middelen!

— Dit kan niet. Wy gnomen maken yzer, en gy hebt goud noodig. Doe als wy...

— Met yzer ben ik niet geholpen.

— Doe als wy! Op bevel van LOGOS voegen wy de aanwezige bestanddeelen waaruit yzer worden kan en worden *moet*, by elkander. Zoek en voeg gy by-een, wat er noodig is om goud te maken. En nu...

De kring der gnomen werd al dunner en dunner.

— Om-godwil, SEMI-UR, verlaat my niet. De Meester — uw meester ook! — had my hulp toegezegd. Is dan zyn Keizerlyk woord... bedrog?

— Wat Keizers doen of laten, doet niet ter-zake. Maar bedrog is er niet in 't woord van den Meester der geesten.

— „*Dem kann geholfen werden*, heeft hy beloofd...

— *Dem* kann *geholfen werden*... als LOGOS het toestaat. Hebt gy u tot LOGOS gewend? Zonder hem zyt ge niets! *Gy* niet. De Meester niet. *Wy* niet. *Niemand*, en... *niets!*

— Maar is dan dichterlykheid 'n leugen, één leugen?

— Zonder LOGOS, ja! Mèt LOGOS, neen!

— Vervloekte fantazie!

— *Mensch*, laster FANCY niet! Ook in 't allerkleinste is ze magtig boven alles!

— Wat baat me haar magt, als ze die niet aanwendt ten-mynen-behoeve?

— Dit mag ze niet op de manier die gy in uw domheid haar zoudt voorschryven. Zy levert geen... *elfje* meer — ook aan *U* niet, hoort ge! — dan de onverbiddelyke

rechtvaardigheid der boekhouding van het ZYN toelaat. Gyzelf hebt uitgerekend dat dit zoo wezen *moest*, omdat noch Speelbanken noch... Werelden bestaan kunnen, by de geringste afwyking van het CORRECTE. En zoudt ge nu vorderen dat Zy *om-uwentwil* zichzelf niet was? Dat ZY, de *trouwe*, de *logische*, de *exacte*...

— Doch welk nut geeft me zoo'n... negatief resultaat?

— Misschien was de bedoeling, uw oordeel te scherpen tot waardeering van wat gy menschjes: *positief* noemt.

— Maar... PRELLMAYER *is* nu eenmaal zoo'n menschje!

— Gy ook! Pas daarom uw gaven toe op menschelyke zaakjes. Ze *mogen* u niet vreemd zyn. Doe vooral HAAR de grief niet aan, dat haar beschermeling *op welk gebied dan ook* lager zou schynen te staan dan... anderen. Oefen uw denkvermogen, let op, reken, vergelyk, kristalliseer, breng 't vereenigbare te zamen, en houd daarby vooral den raad van a^2 in het oog. Doe uw dichterspligt door het scheppen van waarde, die gangbaar is... zelfs op de markt van de Prellmayers en consorten! ZY gelast het u... vaarwel!

Helaas!

Troosteloos wierp ik my ter-aarde, verborg myn voorhoofd in 't gras, en smeekte...

De gnomen waren verdwenen, en ik bevond my alleen met mezelf, en myn verdriet. Ach, 't was wáár geworden wat ze voorspelden: ikzelf maakte in myn mikrokosmos 'n allerdroevigste figuur!

WAARDE IN REKENING.

Toch bleek er spoedig dat ik minder alleen was, dan ik by het slot van 't vorig hoofdstuk meende. Een oud man met 'n vriendelyk gelaat, rigtte my op, en vroeg of ik veel verloren had?

— Alles, zei ik.

— Dat is zeer veel. Ge hadt niet moeten spelen.

— Wie zegt u dat ik gespeeld heb. Juist anders-om. Ik ben de schryver van *Millioenen-studiën*, waarin ik zoo ernstig tegen het spel waarschuw door de aantooning dat alle systemen gekheid zyn.

— En toch... alles verloren?

— Ja. Ik verloor de hoop iets te weten te komen van den zamenhang tusschen oorzaak en gevolg. Ik heb dit noodig om niet te-gronde te gaan.

— Met uw kostschool?

— Kostschool? Hoe komt ge dááraan?

— Ik meende dat ge schoolmeester waart, om al die kinderen van zoo-even. Ze spraken verstandig...

— En ik zeg dat hond noch kat kan wys worden uit hun praatjes.

— Honden en katten zyn niet zeer scherpzinnig. Ik begreep alles zeer goed. Met geld kan ik u niet bystaan, maar myn raad is tot uw dienst. Ik ken u eenigszins, en heb 'n schuld aan u...

Een schuld aan *my*? En dit kwam hyzelf me zoo trouwhartig vertellen? Die man moet in 'n museum!

Op-eens, hem goed aanziende:

— Adolf! riep ik. Maar ik weet niets van 'n schuld aan my...

— Ik heet Johann, zeide hy, en... Muller, of Meyer, of Schultze, zóo-als ge verkiest. Van beroep ben ik molenaar, metselaar, broodbakker... al wat ge wilt, als 't maar menschelyk is. Ik ben geboren in 't... Dillenburgsche.

— Adolf! riep ik nog-eens. En... ter-zyde: houdt nog altyd die duvelary niet op?

— Ik heet Johann...

— Hebt ge niet vroeger gewoond... op, in, onder, den Sonnenberg?

— Te Sonnenberg woonde in vroeger jaren 'n neef van me.

— Op wien ge precies gelykt?

— Dat kan wel wezen. Maar gy kunt hem niet gekend hebben... hy is dood, en zeer lang reeds. Zeg my eens,

wat waren dat voor kinderen waarmee gy gewandeld hebt?

— Meester... m'nheer, dat waren... gnomen.

— Wat is dat?

— Het woord beteekent: *weter*. Helaas, ik heb weinig van hen geleerd.

— Dit zou dan uwe schuld zyn. Ze spraken duidelyk genoeg. *Ik* begryp niet hoe hun taal onbegrypelyk voor u was. Ben je misschien te... geleerd voor 't eenvoudige? Leer dan wat àf, en tracht intezien dat het geleidelyk voortbouwen op 'n stevigen logischen grondslag...

— Maar... gy kunt niet oordeelen, omdat ge myn behoeften niet kent.

— Zyn uwe wenschen billyk?

— Ja.

— 't Zou al heel zonderling wezen, indien de bevrediging van billyke wenschen niet kon bereikt worden langs geleidelyken weg. Zóó immers arbeidt ook de Natuur. Ze schept voortdurend iets nieuws door 'n oneindige afwisseling van zamenstelling, en elke nieuwe figuur die ze voortbrengt, is 'n noodzakelyk gevolg van de hoedanigheid der vorigen. Om dezen wenk te begrypen, is slechts noodig exacte toepassing der grondwaarheid...

— Ja, ja, van de waarheid die me tot vervelens toe verkondigd werd onder den grond! Zeg me liever — als ge dan inderdaad... niet ADOLF zyt — ik keek hem schuins aan — zeg me liever van-waar ge my kent? Leest ge misschien m'n IDEËN?

— God-bewaar-me. Ik lees nooit. Ik ben 'n praktisch man, die er z'n eigen ideën op nahoudt. En... wat m'n schuld aangaat, ik ben 'n oom van STACCATA. Ge hebt haar lief behandeld in '56, toen ze nog niet *gesetzt* was als nu. Waarom wildet ge haar onlangs niet kennen? Ze had u graag de hand gedrukt...

'tIs waar ook. Ik herinnerde my nu eensklaps dat STACCATA tot het klein getal meisjes behoorde, dat ik by-ongeluk onverleid heb gelaten. En haar oom scheen beter dan ik te weten wat ik op dien toren tot haar gesproken had...

De lezer herinnert zich dat ik by die gelegenheid leed aan 'n aanval van kiespyn.

— Maar dit is niet ons eenig punt van aanraking, ging... JOHANN voort. Ik heb u nog-eens gezien, by-nacht, 'n oogenblikje maar. Ook toen waart ge bezig iets opte-rigten dat op 't vallen stond...

Ja, ja, dacht ik. Zeker weer 'n kiespyn-historie. Want we zyn nu eenmaal zoo, dat we niet gaarne iets verkeerds nalaten, als 't eenigszins anders kan.

— Neen... kiespyn hadt ge niet...

— Ik heb geen woord van kiespyn gesproken...

— Zoo? Ik meende dat ge u beriept op 'n voorwendsel ter verontschuldiging van iets goeds. Dit behoeft niet. In '66 woonde ik aan den Ryn, tusschen Ehrenbreitstein en Lahnstein, niet ver van Pfaffendorf...

— Heb ik u dáár gezien?

— Neen, maar ik u wel. Ik bespiedde u, toen gy in die buurt eens 's avends laat bezig waart met schennis van de pruissische majesteit. Ik riep u uit den heg myner woning toe: *waarde in rekening!* Zeg me nu wat ik voor u doen kan?

Er ging my 'n licht op By zekere zeer byzondere gelegenheid had ik inderdaad eens die zonderlinge woorden meenen te verstaan. En... alweer was àlles in àlles. M'n goedige nieuwe kennis roerde hier 'n punt aan, dat even

als z'n trekken my herinnerde aan den ADOLF uit m'n droom, of wat was het? Inderdaad, ik had eens in '66...

Ziehier de kleine historie, die tevens verklaart waarom ik zoo buitengewoon vriendelyk werd ontvangen in de onderwereld. O, scherpzinnige FANCY!

In den zomer van genoemd jaar woonde ik te *Coblentz*... als 't wonen heeten mag, het zwerven waartoe ik veroordeeld was door de laaghartigheid myner landgenooten. De oorlog brak uit, en ik was ooggetuige van 't binnenrukken der Pruisen in Nassau. Een deel der troepen trok van *Ehrenbreitstein* langs de dorpen *Arzheim* en *Fachbach* naar *Ems*. 'n Andere troep marcheerde langs den regter Rynoever, *Pfaffendorf* en 'n paar andere dorpen voorby, naar *Lahnstein*. Ik was meegegaan, om te helpen niet, maar om te zien hoe men in Europa 'n land verovert. In andere streken had ik zulke handgrepen meer dan eens aanschouwd. De zaak is zeer eenvoudig, en de moeite van 't beschryven niet waard. Op-marsch passeerden wy den slangsgewys met blauw en geel — heraldisch gesproken: *d'or* — beschilderden paal, die door wapen en opschrift verkondigde dat daar 't gebied van Nassau 'n aanvang nam. Een onzer helden beging 't wapenfeit dien armen paal 'n stoot te geven met den kolf van z'n geweer. Natuurlyk: er was geen nassausch soldaat in de buurt. By zulke vechtzaken is gewoonlyk een der beide partyen afwezig, 't geen de taak der andere party allermakkelykst maakt. *Nieder-* en *Ober-Lahnstein* lieten zich — en alle andere nassausche plaatsen ook! — even geduldig stooten en stompen als die paal, en *nemen* zelfs! De lezer kent de geschiedenis. 't Deed me zeer. Om de Nassauers niet, maar om de arme dappere Pruisen die nooit 'n vyand te zien kregen. Dit is heel hard... zelfs voor krygskunstige generaals, die dan

toch gaarne een lystje van gewonden inleveren, al zy 't dan maar van één op de duizend man die uren lang zoo onwrikbaar pal stonden in 'n kogelregen.

In-weerwil van m'n innig medelyden met zulke generaals, voelde ik toch deernis met dien paal ook. Het stomme ding vertegenwoordigde iets... neen, zóó was het eigenlyk niet. Ikzelf houd niet van grenzen, en mag er geen party voor trekken...

„Logos *is geen Nassauer*" had Adolf gezegd.

... hoe minder grenzen, hoe beter! Maar toch, als men daar zoo ruw 'n symbool ziet mishandelen, dat sedert duizend jaar dierbaar was aan dertig geslachten...

Hoe dit zy, sentimenteel of niet, ik was boos op dien dapperen soldaat. En... op de paar-duizend anderen die *hoerah!* riepen.

De arme paal waggelde. Ik moet erkennen dat het ding podagreus was, en dat het weldra, ook zonder den soldaat die met z'n onverschrokkenheid de logische volgorde der zaken 'n beetje te-hulp kwam...

Vergeef me, verstandige lezer, ik had eens in alle stilte dien paal weer over-eind gezet, en rond-om vast toegestampt met aarde. Was 't 'n fout? Was 't 'n deugd?

Ik geef 't niet voor deugd. Maar wie 't 'n fout noemt, wordt uitgenoodigd zyn deugden te laten zien.

Hoe dit zy, ik dééd het. En dit wist m'n nieuwe kennis, 'n Nassauer patriot, naar 't scheen. Want: *waarde in rekening!* had hy geroepen.

— De paal is geheel verdwenen, zeide hy. Ze wordt... ergens bewaard. Men moet nooit oude grenspalen wegwerpen. Al wat geweest is, kan terugkomen, en veel er van zàl terugkomen. Uw poging baatte niemand of niets, maar gaf getuigenis van 'n aandoening die ik gaarne zie: *waarde in rekening!* Kan ik u van dienst zyn? Spreek vry uit.

— Vooreerst wou ik gaarne de rekening van *Herr* Prell-

MAYER betaald zien.

— Hoe hoog is die? Wees niet beschroomd, want ofschoon ikzelf geen geld heb...

Dan helpt me z'n aanbod van hulp bitter weinig, dacht ik. En, verstoord, noemde ik 'n onmogelyke som... duizende millioenen.

— Dan moet ge beginnen met 'n páar millioenen, zeide hy zeer kalm. Alle duizenden zyn van één af geteld.

Het scheen z'n aandacht te ontgaan — misschien ook *wilde* hy niet bemerken — dat ik m'n eisch zoo buitensporig hoog stelde om lucht te geven aan wrevel.

— Ja, ja, ging-i voort, de PRELLMAYERS maken hooge rekeningen! Dit is hun vak. Welnu, betaal den man!

Ik keerde my knorrig van hem af. Waarom my voor gek te houden. Wat beteekende zoo'n: *waarde in rekening.*

— Hoor eens, zei ik, toen ik die paal stutte...

— 't Ding was verrot. Het *moest* vallen.

... toen poogde ik de laatste levensdagen van dat symbool te verzoeten...

— Juist! Als iemand die 't kussen van 'n stervende opschudt, al weet hy dat de arme drommel bezwyken zal. Daarom zei ik: *waarde in rekening!* „Zoo wat gy den minsten myner palen gedaan hebt...

— Laat me met rust! riep ik. De Prellmayers maken 't me lastig genoeg. Is 't u misschien, als dien Graaf van zoo-even, om 'n maal eten te doen? Hebt gy gespeeld?

— Neen. 'n Speler ben ik niet. Ik ben 'n denker. En... gedineerd hèb ik. Wees niet boos omdat ge my niet begrypt. Dit is myn schuld niet.

— Maar... ook ik ben 'n denker.

— Stel dan PRELLMAYER tevreden.

— Ik begryp 't verband niet...

— Dit is juist de fout. Uw pligt en roeping is wèl verband te begrypen, en de millioenen by elkaer te denken,

die ge voor de Prellmayers noodig hebt. Een paard verdient den haver met schoften en pooten. Een koe haar gras met de melk die ze geeft. En gy, *mensch*, d. i. *denkdier*, kunt en moet betalen met gedachten.

— Maar, eilieve, sedert jaren schreef ik IDEËN! Indien ik Franschman, Engelschman of Duitscher was, zou ik ryker zyn dan alle Prellmayers van de wereld. Maar Holland is 'n klein land, en kan z'n schryvers niet dan met moeite in 't leven houden. Men betaalt me niet het honderdste deel van wat in 't buitenland wordt genoten door schryvers van lager rang dan den mynen. (*)

— Kàn dit anders?

— Misschien niet. Maar diezelfde landgenooten hebben toch millioenen over, voor 'n oorlog welks oorzaken hun onbekend zyn Diezelfde landgenooten verspillen toch schatten in spoorwegen — viâ Amerika en Rusland — naar de maan. Dáárvoor schynt wèl geld in 't land te zyn!

— Zulke domheden zyn hun eigen schade, en dat is hùn zaak. Denk gy uw *eigen* millioenen by elkaer. Gyzelf hebt gezegd: „wie denkt overwint!" Overwin!

Was dàt de hulp die hy my toezei? En... van-waar in zyn mond dat aanhalen van 'n gezegde dat my behoorde? Hy die niet las, naar z'n zeggen.

— Er moet 'n fout zyn in uw gedachtenloop, ging hy voort, 'n rekenfout. Zeg eens, waarmee hebt ge u den

(*) De *Rabagas* van SARDOU, 'n gelegenheidsvodje zonder de minste *letterkundige* waarde, heeft — volgens gespecificeerde opgave in den *Figaro* — den schryver een JAARLYKSCHE RENTE opgebragt van *zesmaal* 't honorarium dat ik voor *Vorstenschool* ontving. En dan wordt 'n hollandsch schryver nog uitgescholden op den koop toe! En men durft spreken van „*Neerland's letterroem!*" En men zou nog vorderen dat hy zich schikte naar de eischen van z'n PUBLIEK! Dit is wat veel gevergd, m'nheer KAPPELMAN!

laatsten tyd bezig gehouden?

— Zooveel de Prellmayers my toelieten, met... denken.

— Wanneer ge goed gedacht hadt, zoudt ge nu myn hulp niet behoeven, en geen last hebben van de familie PRELLMAYER. Een denker is geen halfvergane grenspaal, die zich laat omwerpen door den eersten den besten die hem 'n stoot geeft! En wat deedt ge met uw gedachten? Hoe hebt gy ze aangewend, toegepast? Versjes aan de maan toch niet?

— O neen! Ik schreef *Millioenen-studiën* voor millionairs en menschen die 't worden willen.

— En komen daarin slotsommen, *praktische* slotsommen voor?

— Helaas neen! Dáárop juist ligt de laatste aflevering te wachten. Zonder zoo'n slot — en de daarby behoorende sommen vooral! — durf ik m'n lezers niet onder de oogen komen.

— Laat my die *Studien* eens lezen. Er zyn zeker fouten in. Ik heb nog nooit gezien dat iemand die zuiver denkt, z'n doel niet bereikt.

We gingen te-zamen naar den *Gelen Adelaar*. Daar gaf ik hem myn bundeltje dat afgedrukt was tot bladzyde 300 toe, en hy ging er mee heen.

— *Waarde in rekening!* riep hy me onder 't weggaan toe. Let op, en... denk!

De afspraak was dat-i me 's middags zou komen afhalen voor 'n wandeling. Maar hy vertoonde zich niet.

— Men moet nooit iets leenen aan 'n onbekende, zei de zeer verstandige PRELLMAYER. De man heeft u beet gehad. In heel Pfaffendorf woonde nooit iemand die JOHANN

MEYER of MULLER of SCHULTZE heette. Ze heeten in dat dorp MAYER en MÖLLER en SCHULTZ, weet ge!

Dus nog *floué* voor m'n exemplaar *Millioenen-studien* toe! Dàt noem ik *chance!* Leve de eerlyke roulet, by zóó 'n: *waarde in rekening!* Zou ooit één *système infaillible* zoo valsch geweest zyn als 'n... mensch? En de man zag er zoo goedig uit. Hy geleek waarachtig op den ADOLF in 't gewelf, en nu ik me wèl bezin, ook op den metselaarsknecht uit de *Minnebrieven.* Helaas, ook dàt werk heb ik nog altyd niet kunnen afmaken! Wat zei ze toch op 't slot? Zy... FANCY!

PRAKTYK!

M'n ontbyt-thee werd hoe langer hoe bruiner. De verf consolideerde zich tot „vaste kleur" in 't kopje, en waarschynlyk ook in m'n maag. Wie me opensnydt...

Helaas, ik ben nog zoo ver niet! De *Wirth* martelde my vreesselyk... erger dan opensnyden. De domheid die ik beging met het uitleenen van dat onafgewerkt boek, kwam my te staan op 't verlies van 't beetje crediet dat ik nog kon gehad hebben. Herhaaldelyk vroeg hy me: wat dan toch eigenlyk m'n *Geschäft* was?

— *Denn, ein Geschäft muss doch Jeder haben!*

Een oogenblik voelde ik den lust in my opkomen, hem

te zeggen dat ik van beroep aanpryzer was van verre speculatien. Maar ik durfde my zoo'n hoogen rang niet aanmatigen. Bovendien, aan m'n bagage en plunje was bemerkbaar dat ik de minder winstgevende betrekking vervulde van vagabond of...

— Ik ben denker, zei ik.

— *Können Sie ein gehöriges Patent davon zeigen?*

— *Herr*... JOHANN MEYER, *oder* MULLER, *oder* SCHULTZE, *hat es mir stipitzt, und...*

— *Ein anständiger Mann lässt sich nicht berauben.*

Waarschynlyk om te bewyzen dat hy een *anständiger Mann* was, liet nu *Herr* PRELLMAYER de policie roepen. Troosteloos ging ik naar m'n kamer — 't fameuze nummer 32, helaas! — en begon m'n boeltje te pakken.

Hiermede bezig, hoorde ik aan de deur kloppen, en ik was zeer verwonderd op myn: *herein!* de figuur van SCHLUNGELHANS voor my te zien.

— Waar kom jy vandaan? Zit je niet in 't tuchthuis? Hoe kom je hier?

— *Herr* PRELLMAYER zendt my om optepassen dat ge niets meeneemt. Straks komt de policie, om u over de grenzen te zetten.

En de brutale lummel nam grinnekend plaats.

— Maar...

— Er valt niet te maren. Ge hebt my ten-toon gesteld voor de heele wereld: *waarde in rekening*, vrindje! Als ik me bedrinken wil, en met dames ryden, en laarzen stelen... dat is myn zaak!

Er werd weer geklopt. *Herein!*

Lezer, ik heb u by-tyds gewaarschuwd dat ik ditmaal niet voor burgerluî schryf. Men moet minstens geestelyk hertog zyn — of... „in" effekten — om zonder flauw-

vallen te vernemen wie er nu binnentrad, en wat er verder voorviel. Op m'n: *herein!* verscheen de vrouw van 't alexandrisch telegram. Ze schold me vreeselyk uit, en noemde dat: *waarde in rekening!* Nauw had ik het mensch herkend, of ik werd onthaald op 'n bezoek van *Herr* FRIEDRICH PLUMP, die 'n gelyksoortige boodschap kwam brengen, *kolossal!* Hy werd gevolgd door BUDA en *la Kisselef*, die 't zomerjasje kwamen terugvorderen dat ik uit haar lenden geput had. Door SLENTERMAN. Door den *pòrtjeh* van Sonnenberg. Door KRÜMMACHER en LAMARTINE. Door al de Koningen uit hoofdstuk zooveel...

Al dit volk scheen my iets te verwyten te hebben, en schreeuwde: *waarde in rekening!* Duizelig greep ik naar m'n haren...

— Dat helpt niet, zei MELCHIZEDEK. Ik zal je leeren spotten met m'n zalf!

Hertogin ADELHEID en haar dappere gemaal verkeerden in dezelfde stemming. Ook ARNDT was woedend. *Idem* de intendant van zekeren keurvorst, en die keurvorst zelf, met z'n heele familie. Een hoop kerels in lompen — ze noemden zich: Volk! — stormden binnen met'n afgryselyk: *ça ira!* Hadden ze broeken aan gehad, ik zou die heeren een schòp hebben gegeven, maar nu vond ik de pedoeuvre te vies. Ook waren er generaals die my euvel namen dat ik hun de welvarendheid van geslagen legers verweet. En 'n bende *Kellners!* Ze wilden my... opensnyden, lieve god!

— Wis en zeker, riep de alexandryne. Wat heb je my gedaan? Naakt uitgekleed, en meer!

— En ons! schreeuwden de *Kellners.*

— En ons allen! riep 't Publiek dat m'n arm nummer 32 bestormde.

Zeven-en-negentig *professeurs de jeu* — waaronder zes-en-negentig bankiers — kwamen wraak-nemen over 't bederven van hun *métier.* BOILEAU, *'historien de France* en

hofpoëet, dreigde met 'n vers. Ik sidderde. CATHARINA van Rusland was zachtmoediger. Ze stelde voor, my te laten villen. Ook MORFONDARIA eischte maar 'n brandstapeltje. De God van Nederland kwam my m'n twyfel aan z'n wonderdadige eb inpeperen, en 't zwendelaartje THIERS...

Hèm vraag ik excuus. *La belle France* heeft middel gevonden het mannetje te doen betreuren, door hem 'n opvolger te geven, 'n opvolger...

Daar kwam ook de bekende dame met 'r kruisspin, en professer QUINET met z'n vaas. En... andere professers, al of niet leden van 'n Multatuli-commissie. Ook leden van die commissie die geen professers waren, en zich veroorloofden my voor gek te houden zonder 't minste diploom.

Gy ook, SARAH? Och ja, ze nam als de anderen plaats, en grynsde my aan met 'r witte tanden. Ik had niet mogen zeggen dat haar kop scheef was. Dit vergeeft geen vrouw in haar bronstyd!

Ik boog myn hoofd, en dacht — maar in 't hollandsch — *quo usque?* Zou JOSHUA REYNOLDS ook zoo'n last gehad hebben van z'n scheppingen? De slimmert schilderde koningen, en wat meer is: geesten. En ik ongelukkige heb my aan menschen gewaagd!

't Leek nog niets naar ophouden. LOUIS XVIII was woedend omdat ik hem 'n vraat had genoemd, en TARTUFFE beweerde dat z'n stumperige huichelary fyn genoeg geweest was voor 't Publiek in zyn tyd... ook voor publieken van andere tyden, zeid-i er zacht by. Ik had dus ongelyk, hem z'n onnozelheid te verwyten. Ziedaar ook m'n ridder van *Vieux-Delft*. Hy smeet me 'n blauwen schotel en 'n goedendag naar den kop...

En al dieper en dieper liet ik het hoofd op de borst zinken.

De groote FRITZ kon niet verdragen dat ik z'n molenkunstjes doorzien had...

— Iek of den Hond? Ach, doe lieper Kott, was 'n Laster! En ik „eerste chenereuse Hollander" die 't schepsel *begegende*, werd afgeranseld met den bekenden paraplui. Dit scheen weer, als de rest te moeten beduiden: *waarde in rekening!*

Lord CI-DEVANT viel my aan over de indiscretie omtrent z'n tandenstoker, en *Madame* DE V. wilde my 'n paar oogen uitkrabben om m'n spot met haar stapeltjes. De *Schuhmachermeister* was struikroover geworden, en stond op het punt zich door de justitie te laten ophangen. 't Was myn schuld zeid-i. Als ik niet: *douze!* had geroepen, zou hy niet gewonnen hebben. En als-i niet gewonnen had, zoud-i geen speler geworden zyn. En wanneer hy geen speler geworden was...

En ik boog het hoofd al lager en lager.

— Wat hoef je aan alleman te vertellen dat m'n vrouw *één tegen zeven* gedobbeld heeft om my staande te houden?

— En dat ik 'n glas heb stuk getrapt!

— *Tu quoque*, lieve mevrouw JASON?

— Ja, *quoque*, kwakwe, of wat ge wilt. Ik houd niet van indiscreet volk!

— Profeet? Profeet? Ik zal je profeeten, zei de man die alles voorzeggen kon wat geschied was, en ik profeteer je nu dat we hier zyn gekomen om je... je *waarde in rekening* te geven.

— Genade, genade! smeekte ik.

— Chenade? F'r jou niet, riep de Amsterdamsche die zoo zuiver nederduitsch sprekend Papa aan de praat hield by de *Trente et quarante*.

— *Ah, c'est vous, brigand, qui m'enviez les pauvres héritages que je... fais! C'est vous qui preferez l'huile au gaz... attendez!*

— *Ik* 'n . . . hm, hm? vroeg *Madame* DE LA MAQUERELLERIE.

— Dàt heb ik niet gezegd Ik zeide dat ge...

— Korte metten! riep de erfprinses van LUTTELGAU. *Ik* geen latijn verstaan... sakkerlotibus! *Ik* 'n Satan? *Valeur en compte: la mort sans phrase!*

Dit was ook de meening der hertogin van China. En van jufvrouw KRENT. En van *Made* ...SKA, geboren ...WITSCH. En van Mevrouw V. D. HAPPEL. En van veel volmaakt ongesneuvelde maarschalken *de Frrrance*. En van *Miss* LOVEHUNGER. En van de freules KROMKRUIS. En van de zalige Treurnepen. En van Mejonkvrouwe HEMELGEIT, die zich bij deze gelegenheid liet flankeeren door 'n paar pracht-exemplaren uit haar schaapskooi, en nog 'n neef in de Kamer. En van de douairière PRETNYDER. En van MESSALINA DARKPINCHER. En van prinses RUSSIKOFF. En van *Lord* SEVENFLOWER. En van *Miss* ADELHEIDINELLA met 'r zes zusters. En van de zeer uitgebreide familie KAPPELMAN...

M'n kin drong diep in 't borstbeen. Nog juist had ik de kracht om zeer binnen'smonds even te zuchten. Maar 't hielp niet.

O, FANCY!

— *Gesetzt? Nu*, ja, *nu!* Maar in '54? Dat zal je me waar maken!

— Om-godswil, lieve beste STACCATA, bedenk dat ik... kiespyn had!

— Ik bedenk niets dan dat ik hier kom om je de oogen uittekrabben. Nu ben ik *gesetzt*, ja helaas, al was 't dan niet noodig dat aan den grooten klok te hangen, en alle jongelui afteschrikken. Maar was ik *gesetzt* in '54? *O, du abscheulicher Mensch*, ik zal je leeren 'n braaf meisje te dwarsboomen in 't verliezen van 'r onschuld!

— Dierbare STACCATA, zoodra je weer *ungesetzt* wordt,

en we bezoeken nog-eens dat plat...

— Naklagen baat niet. Je bent 'n lompert. Ik zal je...

— *My* de wraak! riep Mad^e^ BONAPARTE-WYSE-RATAZZI, *née de* SOLMS.

En de eene beul ontrukte my aan den ander. Ik kan niet zeggen wie my 't ongenadigst behandelde. 't Hielp niet of ik al beloofde nooit weer *Millioenen-Studiën* te zullen schryven, noch mikrokosmen. Geplaagd, gesard, gepynigd, gemarteld, begon ikzelf nu te verlangen naar de policie.

— *Da ist der Herr Commissär*, zei SCHLUNGELHANS. *Nun werden wir gleich sehen wer ins Zuchthaus marchirt!*

— Om-godswil, m'nheer de kommissaris, verlos me...

Wat is dàt? Ik meende te bezwyken van verbazing. De heer, *Polizei-commissär* was niemand anders dan...

— Zyt *gy* 't ADOLF, of *Herr*... MEYER, of... MULLER, of... SCHULTZE, uit... het Dillenburgsche?

— Geen praatjes! Ik ben policie-kommissaris, verstaje? Er is een klacht tegen u ingekomen van *Herr* PRELLMAYER. Welke zyn uwe middelen van bestaan?

— Dat weet jyzelf 't best, jou schandvlek! Jy, jy, jy die me myn patent als denker hebt ontstolen!

— Oneerbiedigheid jegens *kaiserliche-königliche Polizei!* De straf zal niet uitblyven... we houden hier van: *waarde in rekening!* Nog-eens, welke zyn uwe middelen van bestaan? Denken is geen ambacht waarvan men leven kan. *Jeder muss ein ordentliches Gewerbe haben.*

— Wat ik u bidden mag, *Herr*... *Commissär*, verlos me vóór alles van..:

— Van wie? Van wàt?

't Is waar ook, de kamer was leeg... Waar al m'n kwelgeesten zoo op-eens gebleven waren, weet ik weer niet. Ik verhaalde den man wat er voor z'n komst geschied was. En hy vond dit zeer natuurlyk. Ieder tracht naar:

waarde in rekening, zeide hy droogjes. En ... *uw* rekening met PRELLMAYER? Daarop komt de zaak neer. Kunt ge betalen, ja of neen?

— Helaas, neen.

— Marsch dan!

Hy greep me vry ruw by den arm, en sleepte my naar de spoor. Daar werd ik als 'n misdadiger in een waggon geworpen. M'n verwondering was òp. Anders zou 't me verbaasd hebben dat *Herr Polizei-commissär* de bewaking van den over de grenzen te brengen vagabond opdroeg aan 'n gendarme van vreemd model. t Was 'n gesluierde dame. Toen-i haar toeriep my niet uit het oog te verliezen, antwoordde zy schaterend van lachen:

— *Nun, wenn ich dèn Schelm los lasse!*

En — om blyk te geven van dienstyver, zeker — lei ze my handboeien aan.

Ik vloekte.

— Tut, tut, zei ze, houd je maar kalm, vrindje! Los kom je niet van *my* niet. Den *Herrn Polizei-commissär* te beleedigen. Al die brave menschen uittekleeden, doortesnyden, te bekyken van binnen! We zullen je leeren wat wy hier verstaan onder: *waarde in rekening*, mannetje!

O, FANCY!

— Zoo heet ik... van-daag niet! En zwyg nu maar.

In-godsnaam! Heel aangenaam vind ik het reizen op de spoor nooit. Maar in zùlke omstandigheden...

We zaten in 'n waggon derde klasse, en hadden vier-en-dertig medereizigers, die allen zich iets minder verveelden dan ik, omdat ze wat te kyken hadden aan den getransporteerden booswicht en z'n zonderlingen gendarm. Toch scheen dit genoegen weldra 'n eind te nemen. M'n begeleidster zweeg, en ikzelf deed niets dan kryten en huilen. Allereentoonigst! 't Verveelde myzelf.

Gapend haalde 'n overbuurman z'n spoorkaartjen uit den zak. 't Was van ongewoon model, een vry groot vel papier waarop iets gedrukt stond. Hy las met aandacht.

Anderen hadden boekjes, die almede schenen te gelden voor spoorbilletten, want ze werden den conducteur als zoodanig getoond. Wie z'n boekjen of vel papier uitgelezen had, ruilde met 'n ander. De wagen was vol lectuur.

M'n policie-dame verzocht dezen en genen wat voortelezen van 't geen hy op z'n billet vond. En dit geschiedde.

„*De ondergeteekende neemt de vryheid z'n hôtel aantebevelen in de gunst van 't gedistingeerd Publiek. Z'n Kellners zyn menschen, en de vaste kleur van z'n thee...*

— Dat's van Prellmayer! riep ik.

— Mag ik u verzoeken te zwygen, zei m'n gendarm. Ik zou anders genoodzaakt zyn u 'n mondslot aanteleggen. Het is u geoorloofd te luisteren, en... daarmee uw voordeel te doen, als ge er niet te dom toe zyt.

En men las de annonce van m'n gewezen *Wirth* tot de laatste letter voor. Van bezoekers zonder *ordentliches Geschäft* verzocht hy verschoond te blyven.

— Wat ànders! gelastte de policie-vrouw.

„*Allen verehrlichen Kurgästen zur gfl. Nachricht, dat by my te verkrygen is: eetbaar kalfsvleesch, postelein, zoete appelen, biefstuk, rolpens, stokvisch, zoutevisch en keukenstroop...*

— Dat's 'n vervloekt bedrog! riep ik. Wie die dingen te Wiesbaden annonceert, is 'n leugenaar!

Helaas! 't schynt dat ik dit niet had mogen zeggen. M'n lippen werden gesloten met 'n soort van nyptang, waarvan m'n geleidster vry onbarmhartig de beenen hanteerde.

„*De ondergeteekende* „Materialist" *recommandeert z'n winkel van koffi, boter, kaas, cigaren, postpapier, mostert...*

— Genoeg advertentiën, zei de dame. Wat ànders!

„*In de* Hel, *in de* Hel, *in de* Hel! *Zondaren, bekeert u! Laat u wasschen met het bloed van Christus, de beste zeep* *) *voor bemorste zielen...*

— Hm, die zeep hoort eigenlyk in den winkel van onzen „materialist." Geen tractaatjes meer.

„*De heer X is byzonder gehecht aan z'n district, en zou dus 'n nuttig lid in de Kamer zyn, waar hy de belangen des Volks...*

— Genoeg! We kennen die praatjes. Als die heer X. inderdaad niets beteekent, heb ik er niet tegen dat men den man kiest, maar als spoorweg-lectuur zyn zulke dorpsreclames wat vervelend. *A d'autre!*

„*Het onlangs verschenen werk van* Multatuli *is miserabel. De schryver lydt aan 'n afzichtelyke armoed aan denkbeelden, een gebrek dat in het land zyner geboorte, wegens den daar heerschenden traditioneelen rykdom, zeer in het oog valt. Men zou in het bezit moeten zyn van 'n weelderiger fantazie dan de zyne...*

— Hè? vroeg m'n geleidster die zich hoog oprichtte, en het hoofd schudde als 'n toornige leeuwin.
— 't Staat er zoo, jufvrouw!
— Ga voort!

„ *Overigens ontbreekt het hem ten-eenemale aan gezond verstand, en de brave* Prellmayer *had groot gelyk iemand de deur uittewerpen, die blyk gaf van zoo weinig praktischen zin. In-plaats*

---

*) De vergelyking van Christus' bloed met zeep, is van da Costa. (*Zie* Busken Huet, *litter. Fant.*) Den titel: „*in de* Hel" ontleen ik aan 'n engelsch tractaatje, dat my onlangs werd in handen gestopt door 'n man die... losliep. Zelfs had i 'n gryze baard, en was lid van 't Parlement. Hy kon dus noch voor kind gelden, noch voor erkend krankzinnig.

van al die vertoogen over 2 × 2 *en* Logos — wat *is* dat voor 'n wezen? — *zou* le moindre grain de mil *elken lezer die millionair worden wil, aangenamer geweest zyn. Wy voor ons, zyn vast overtuigd dat elke burger van den Staat met edelmoedige vreugd den vollen winkelprys zou betaald hebben voor 'n werk, waarin men duidelyk de middelen vond aangewezen om millioenen te winnen. Maar zoolang de auteur zelf geen blyk geeft die middelen te kennen...*

— Deze aanmerking is zoo heel ongegrond niet, zei m'n sbirre, terwyl ze my met haar tang heen-en-weer schudde. Wat ànders!

Een der medereizigers beweerde dat-i op z'n spoorkaartje zonderlinge dingen had te lezen gekregen. 't Schenen uittreksels uit zeker werk, dat onlangs verschenen is:

„*Wie denkt, overwint!*" (Idee 587)

Een ruk met de nyptang.

„*Door logisch voorttebouwen op den stevigen grondslag dat* 2 × 2 = 4 *is, wordt men gelukkig, deugdzaam en zelfs — maar dit is byzaak —* RYK."

Een ruk met de tang. En: „ben je nòg niet wakker?" vroeg m'n beulin.

„Schep *waarde! Dit moet de dichter kunnen.*"

Een ruk! En: „marmot!" schold ze.

„*Niets is poëtischer dan de waarheid...*

— En dan de WERKELYKHEID alzoo, mompelde m'n ongenadige begeleidster. Ga voort!

„*Wie in de waarheid, in de* WERKELYKHEID, *geen poezy vindt...*

— Precies! En wie geen kans ziet z'n poëzy tot WERKELYKHEID te maken...

... *zal steeds 'n sober poëetje blyven.* (IDEE 263)

— Zóó is het! Ga voort.

„*Wie overigens ter-goeder-trouw meent dat de dichter ontbloot zou zyn van gezond verstand...*

— En van praktischen zin!

...*heeft 'n opvatting van 't dichterschap, die niet van* zyn *gezond verstand en van* zyn *praktischen zin getuigt. Een Dichter is volkomen in-staat het hoofd te bieden aan* „mannen van zaken" *op hun eigen terrein. By zulke gelegenheden zou er kunnen blyken, hoe gering de waarde is van vak-routine tegenover eene schranderheid die gescherpt werd door aanhoudende oefening in algemeenheid van opvatting.* (IDEËN VI, blz. 15)

— Zeer goed! Wat ànders!

„Minus-*waarde kronkelt zich bevruchtend om 'n negatief kameraadje...*

O God, ik begon te begrypen. Smeekend hief ik de handen omhoog.

— Ik geloof waarlyk dat-i wakker wordt, zei de *polizei*-vrouw.

En ze ontboeide m'n lippen.

— Een pen, 'n pen, schreeuwde ik, 'n koninkryk voor 'n pen!

— Eindelyk! zei... JOHANN MULLER, of SCHULTZE of MEYER, of... ADOLF, of... SEMI-UR of... o God, was ZY het?

— FANCY!

— Hm! M'n eigenlyke naam is LOGOS. Schryf!

Spoorweg, medereizigers, policie, nyptang... alles was verdwenen. Ik zat gerust op nummer 32 in den bekenden *Gelen Adelaar.* En HANS SCHLUNGEL kwam me papier, pen en inkt brengen. Hy beweerde stokstyf dat ik er om gevraagd had.

— *Und gleich wird Jemand von der Drückerei hier sein.*

— Wàt? waarvoor?

— *Weil der Herr es so befohlen haben. Sie wollten eiligst etwas drücken lassen, sagten Sie.*

Inderdaad? O FANCY.

— En... je tuchthuis?

— *Der Herr belieben zu spassen.*

In-Godsnaam! Ik was moe van duivelsche goochelary, en schepte adem. *Zy* dicteerde. *Ik* schreef...

Op 't oogenblik dat de lezer deze regels in-handen krygt, is de volgende circulaire verspreid in alle landen van de wereld.

AAN ZYNE EXCELLENTIE

DEN MINISTER VAN BINNENLANDSCHE ZAKEN

te

. . . .

Mynheer de Minister!

Het heeft myne aandacht tot zich getrokken dat zoowel de Gouvernementen die bij de exploitatie van Spoorwegen geïnteresseerd zyn, als de Particuliere Maatschappyen en Ondernemers die zich belasten met het vervoer van Reizigers en Passagiers-goederen, te water en te land, voortdurend een belangryken tak van inkomst

verwaarloozen, door zich UITGAVEN te getroosten, die ten algemeenen nutte in zeer aanzienlyke BATEN konden veranderd worden.

Naar myne meening konden en moesten de Plaats- en Bagage-briefjes dienstbaar gemaakt worden aan de PERS. Om dit doel te bereiken, behoeft men slechts den aanmaak en de levering dier billetten te gunnen aan den meestbiedende, die daarvoor het regt verkrygen zou, de achterzyden en de ongebruikte ruimte aan den vóórkant, aantewenden ten behoeve van PUBLICITEIT in den meest uitgestrekten zin.

Het spreekt vanzelf dat deze maatregel terstond leiden zou tot vergrooting van het formaat der billetten, welker karton alsdan zou kunnen worden vervangen door gewoon papier. Om de hooge waarde van elken vierkanten duim bedrukbare ruimte, zou men den Concessionaris dienen te vergunnen geene andere personen-billetten te leveren dan die slechts recht geven op transport van Station tot Station. Reizigers die plaats nemen voor grooter afstanden, zouden een Livret bekomen, met op de vouwen geperforeerde blaadjes, waarvan elk slechts ééne station vermeldt.

Ik ben zoo vry te gelooven, Mynheer de Minister, dat ik, U voorstellende deze verbetering, voor zooveel van U zal afhangen, in Nederland intevoeren, dan wel die aan de betrokken Maatschappyen en Ondernemers ter toepassing aantebevelen, eene zeer aanzienlyke industriëele waarde in het leven roep. Het even eenvoudig als praktisch en vruchtbaar denkbeeld, dat ik de eer heb aan de beoordeeling van Uwe Excellentie te onderwerpen, is te meer myn uitsluitend eigendom, omdat de betrokken Regeeringen en Maatschappyen of Ondernemers, van hunnen kant niets wagen by de toepassing, gelyk anders by het invoeren van iets nieuws gewoonlyk het geval is. De minst voordeelige uitslag zou dan toch immer eene besparing

van kosten zyn, daar 't ondenkbaar is dat zich geene gegadigden zouden opdoen om de billetten kosteloos te leveren.

Het was aanvankelyk myn voornemen, myn rechtmatig aandeel in de door my in het leven geroepen waarde wettelyk te verzekeren, door het stellen der prealable voorwaarde:

„dat de Regeeringen of Maatschappyen die myn denkbeeld zullen verwezenlyken, gedurende de eerstvolgende Vyf-entwintig jaren, aan my of myne rechtverkrygenden jaarlyks zouden uitbetalen de helft van de winsten die blyken zullen daaruit voortgevloeid te zyn."

Zeer spoedig evenwel zag ik in, dat de voorbereiding tot het wettelyk verzekeren van myn Recht, een kostbaren tyd zou doen verloren gaan, en dat zoowel de betrokken administratiën, als het geheel Publiek, zoo lang zouden verstoken blyven van de voordeelen die het onmisbaar gevolg van de bedoelde verbetering wezen zullen. Er gaan thans elk jaar schatten aan ongebruikte waarde te-loor!

Het is alzoo aan het algemeen belang, Mynheer de Minister, dat ik de wettelyke verzekering myner aanspraken ten offer breng, in de hoop myn recht voldoende gewaarborgd te zien, door het te stellen onder de hoede der PUBLIEKE EERLYKHEID, van de LOYAUTEIT der Regeering die Gy vertegenwoordigt, en van de GOEDE TROUW der Particuliere Maatschappyen en Ondernemers, die — hierop in het algemeen belang door Uwe Excellentie opmerkzaam gemaakt — van myne uitvinding de vruchten zullen plukken...

— Maar... beste FANCY, wanneer nu die *Publieke Eerlykheid*, die *Loyauteit* en die *Goede Trouw* soms...

— Dan zou ik genoodzaakt zyn u op-nieuw hier-of-daar